NICHITA STĂNESCU
ORDINEA CUVINTELOR
versuri
(1957—1983) voi. I
cuvînt Înainte de niciiita stane seu
Prefață, cronologie şi ediție îngrijită de ALEXANDRU CONDEESCU cu acordul autorului
t
O 11 I
Editura Cartea Românească 1985
Coperta aparține îngrijitorului ediției Fotografii de Ion Cucu, Florin Iaru, Aurel Mihailopol
STRUCTURA ARTISTICĂ — o parafrază critică —
A venit îngerul şi mi-a zis: de atlta amar de vreme te veghez ca să ajungi om de ştiință şi tu ptnă acum n-ai inventat nimic !
Cum să nu; am inventat; numai că ştiința pe care am creat-o este atit de subtilă, încît uneori se confundă cu firescul. Ea se numeşte hemografia, adică scrierea cu tine însuți.
NI CHITA STANE SCU
MODERNITATEA ESENȚIALĂ
„4m cunoscut pe cineva care redea electricitatea. Cineva m-a cunoscut pe mine, care vedeam cuvintele."
între ctitorii unei culturi sînt descoperitori, inventatori şi exploratori. Nichita Stănescu este un inventator, tip artistic la fel de rar ca întemeietorul. Experimented asupra lui însuşi el creează un cu totul alt spațiu sentimentelor decît cel îndeobşte cunoscut, spațiu al aventurii poetice unde limba se naşte din nou recreîndu-şi Ia rîndu-i vorbitorii. La distanța de un veac de literatură, prin rolul de novator al viziunilor şi al structurilor limbajului poetic, importanța apariției în poezia română modernă a lui Nichita Stănescu e comparabilă cu cea a lui Mihai Eminescu pentru poezia noastră clasică. „Clasic" numeşte aici nu tipologia, ambii de altfel se considerau romantici, ci marea tradiție a liricii noastre, în chip desăvîrşit întemeiată de Eminescu în secolul trecut. Universală şi atemporală, deci oricînd „modernă", poezia eminesciană este culmea națională a unui stil liric cristalizat de-a lungul veacurilor în creuzetul european. Aici guvernează majoritar funcția tradițională a limbajului poetic : în cele mai abisale imagini ale viziunii lirice, cititorul recunoaşte ceva dintr-o rostire lui familiară. Cuvîntul întemeietorului vrăjeşte, e ocrotitor şi incantatoriu. Emblema sa e sfera şi echivalentul ei în limbă perioada, loc al simetriilor armonioase, unde fraza şi antifraza se organizează după legile unității şi echilibrului. Oricît de dramatică ar fi suferința poetului, el îl asigură pe cititorul său de posibilitatea, chiar îndepărtată, a regăsirii certitudinilor existențiale. Un antropocentrism al limbajului ordonează securizant cosmosul poeziei „clasice" pe ale cărui corpuri cereşti cititorul întîlneşte, sau crede a întîlni, sentimente naturale, urmînd în mare măsură o logică firească, uneori poate exacerbate, dar oricum, acceptate de comun acord, nu însă stări stranii, dureri abstracte, suferințe ale creierului, net diferite de cele cunoscute bunului simț al sufletului împăcat cu lumea.
1
Din plasma limbii naționale şi din stratul fonetic al poeziei populare, cărora le-a inculcat viziunea sa cosmogonică, a turnat Eminescu structura sistemului poetic clasic românesc. Legile acestui univers el le-a numit şi tot el i-a dat farmecul sfint al cerului nocturn. După creator au venit descoperitorii profunzimilor rostirii poetice româneşti: Lucian Blaga, tăcutul filosof ardelean al misterului ancestral şi colectiv, făcînd panteist schimb de taine cu străbunii şi cufundîndu-se noptatec în zona de umbră şi somn a cuvintelor; Tudor Arghezi, chinuit de îndoieli între un cer indiferent şi ispitele telurice, ca un Sf. Anton lăsat pradă harului materiei, răsturnînd din căruțele sale olteneşti prin locurile prea sterpe ale spiritului mari coşuri cu cuvinte roditoare, zemoase, aspre şi fără false pudori, pipăite şi potrivite cu migală în palmele-i zgîriate de mărăcinişul tuturor rîpelor şi cimpiilor vorbirii țărăneşti; Ion Barbu, rafinatul balcanic şi sublimul geometru, visător senzual de paradisuri abstracte, ce concentrează în structuri cristaline sintaxa, răsfățîndu-se antonpannesc cu aromele vorbelor şi moliciunile cuvintelor din fastuosul amurg matein al unui Levant ideal... Rătăciți in imensități lirice greu accesibile, Macedonski, Philippide, Bolta, Stelara — exploratori solitari ale căror „jurnale de bord" n-au fost încă pe deplin descifrate — străbat landele îndepărtate ale unei „terra incog-nita" a limbii, în vreme ce, prizonier al oraşului cîntînd monocord pe vechile clavire ale cuvintelor

plînsul materiei şi golul istoric, Bacovia e precursorul „neantului" ce înfioară aventura limbajului modern.
Dulcele stil clasic nu-i este străin lui Nichita Stănescu. Dimpotrivă, cunoscîndu-i profunzimile, poetul îl stăpîneşte pînă la virtuozitate, întorcîndu-se mereu la el ca la o certitudine odihnitoare după insuportabila tensiune la care se expune în necunoscutul teritoriu pe care-1 prospectează inventîndu-1. Emisferei de o limpede frumusețe a poeziei stănesciene, unde acționează funcția tradițională a limbajului, îi datorează lirica noastră transparența aurorală a cerului său diurn, în primele sale volume, lumina proaspătă şi matinală a astrului tutelar apolinic diafanizează realul dăruindu-i o patetică şi fără de prihană aură adolescentină. Cîmpuri poetice anti-gravitaționale fac ca ființele să plutească într-o aeriană cîm-pie, cuprinse ca în visele lui Fra Angelico, de o suavă beatitudine. Un dulce sentiment al iubirii însuflețeşte universul
2
acesta, dematerializîndu-1, schimbîndu-1 în cuvinte, căci cuvintele sînt pentru Nichita Stănescu umbra de aur a materiei în conştiință, iar poezia starea de îndrăgostit exprimată: „Cuvintele se roteau între noi / înainte şi înapoi / şi cu cît te iubeam mai mult, cu atît / repetau, într-un vîrtej aproape văzut, / structura materiei, de la-nceput". Iubirea, care la Dante mişca sorii şi stelele, stăpîneşte acum cosmosul cuvintelor, asemeni energiilor primordiale ale Logosului creator. Ca într-o virginală naştere, prin dragoste lucrurile sînt mereu numite întîia oară. Starea inocentă a fericirii se revarsă într-o neasemuită vorbire între eu şi tu, între eu şi însumi, între eu şi lume, între lume şi lume, prin ea întrupîndu-se necontenit harul revelației cuvîntului: „Să stăm de vorbă, să vorbim, să spunem cuvinte / lungi, sticloase, ca nişte dălți ce despart / fluviul rece de delta fierbinte, / ziua de noapte, bazaltul de bazalt". O mirare visătoare împrăştie cu grație stratul nestrăveziu şi greoi pe care indiferența naturii şi obişnuința oamenilor l-au aşezat pe imaginea lucrurilor. Scăpată din opacitatea materiei, limba îşi arată structurile eterice. Pînă la el auzite, pipăite, gustate, mirosite, cuvintele limbajului poetic sînt deodată văzute:
...transparent se lasă străbătut, adîncit în străfunduri miraculoase, prin care frumoase cuvinte, ca nişte peşti de platină, dau elegant din coadă.
Vederea cuvintelor e Insă primejdioasă, ca a elfilor. Plăsmuirile lor neschimbătoare şi strălucitoare în lumina structurii liricii clasice îl atrag pe temerar spre zonele necercetate ale celeilalte emisfere poetice, unde pîndesc energiile obscure, dionisiace, ale Logosului: „Tu, atît apuc să strig, tu / şi cuvîntul începe să se vadă / încet, încet, cum se vede lăsarea de noapte, / cuvint din două litere: tu. / / Animal monstruos, — înțelesul — / s-a oprit, şi începe să se vadă..." Sînt zone înconjurate de o calotă de gheață, ținut mortal al mai-marilor minții, numit din rațiuni de claritate poetică „Hiperboreea". Spre banchizele sale patina, nădăjduind să se scufunde în fluidul diamantin al oceanului nordic, eroul unei versiuni a eminescianului Geniu pustiu şi tot dinspre ghețarii săi aştepta, cu siguranță, Ion Barbu să răsune necesarul cîntec încăpător geometriei sale astrale. Cel ce ajunge acolo va avea înainte
2
forțele latente ale limbii, mai puternice chiar decît cele ale ideilor: ca un nou Iacob va trebui să lupte cu îngerul cuvintelor şi miza va fi însăşi finitudinea ființei sale.
Despărțirea întru cunoaştere a eului de sine şi de lucruri pune în primejdie nu numai restabilirea identității lui cu lumea şi cu el însuşi, ci chiar certitudinile existenței sale, căci cugetarea (cogito) nu mai poate cuprinde şi releva, bizuindu-se numai pe logica rațiunii sale, pe acel „a fi" (suin) aşa cum speraseră odinioară filosofii cartezieni. între interioritatea absolută a eului şi exterioritatea fenomenelor se desfăşoară însă substanța stranie a limbajului, ca o a patra stare a materiei, anulînd antagonismul dintre concret şi abstract, propunînd un punct de intersecție „...dar nu dc intersecție dintre două linii. Nu! E vorba despre intersecția dintre ceva şi altceva. Adică este vorba despre cuvint". A medita din această perspectivă asupra cuvîntului poetic înseamnă a pune întrebări asupra cunoaşterii şi ființării absolute, lirica modernă devenind tot mai conştientă de ceea ce în profunzimile ei poezia a tins întotdeauna să fie: gnoseologie si ontologie.
Nu s-ar putea susține totuşi că n-ar exista în Europa şi o „tradiție" a modernității. în fata atacurilor clasicizante ale „clarității", artişti ai noutății radicale n-au şovăit să-şi justifice „obscuritatea" printr-o veche şi aleasă ascendență, mai mult sau mai puțin reală, ce urcă pînă în antichitatea tîrzie a Alexandriei şi străluceşte intens în manierismul saturnian al secolului al XVII-lea. în galeria de portrete ale nobililor lor strămoşi din „vestitul neam de artişti al dedalizilor", suveran dispreţuitori ai materialității simplificatoare a simțurilor şi rafinat

prețuitori ai metaforei paiaretoriee, abstracte şi complicate, la locul de onoare stau figurile lui Göngora, M.'rino, Calueron, Graciân, Qucvedo, i'asso, Bernini, Lope de Vega, Agrippa d'Aubigne, Saint-Amant, Kyd, Sponde, Kirchir, înconjurînd ch'puriie adine problematice ale lui Cervantes, Montaigne şi cel hunletian al geniului ferit, Sh ikespeaie. Precursori direcți se pot consemna, însă, doar în veacul al XlX-lea, cînd trăsăturile insolite ale scrisului unor vizionari precum Novalis, Musset, tînăiul Hugo, tîrziul Hölderlin, Nerval, E.A. Poe, Lautreamont anticipează o schimbare esențială a sensibilității occidentale, pregnant manifestă în a doua jumătate a secolului în opera trinității catalizatoare a noului limbaj poetic european: Baudelaire,

3

Rimbaud, Mallarmé. în „programul" revoluției lor îşi află sugestiile de plecare toa'e direcțiile secolului ncstru.

O nouă structură artistică se naşte. Orizontul „bipolar" tradițional al opoziției clasic / romantic se modifică sensibil prin ivirea unei alte figuri a spiritului uman, mai dilematic complexă: un „al treilea pol", ca un paradoxal spațiu continuu al celor două contrarii, încercînd nu să le unifice într-o falsă sinteză armonioasă, ci să surprindă în simultaneitate existența lor antinomică. Dacă, urmînd „tipologia" unui eseu din tinerețe al lui Nichita Stăncscu, clasicul vede idei, iar ro-manticul sentimente (poetul socotindu-se atunci pe sine astfel romantic), putem spune că modernul vede deodată ideile şi sentimentele, dar le vede cu cuvintele, cu un fel de vedere încorporată în cuvinte. El vede cuvinte. „Spațiul comun" este vizibil pentru el prin şi în limbajul poetic. II închipuim asemănător parabolei din gîndirea matematică: un loc geometric al punctelor egal depărtate de un punct fix şi de o dreaptă directoare. Cam aşa ceva.

Structura liricii moderne, definită ca un „romantism dero-manlizat", a descris-o Hugo Friedrich în 1956. Modelul ei ideal era dedus clin invariantele obținute prin suprapunerea sistemelor lirice şi a poeticilor celor trei întemeietori din secolul al XIX-lea şi ale celor mai proeminente personalități ale poeziei noi din prima jumătate a secolului XX: Rilke, Trakl, Benn, Kroîow, Apollinaire, Valéry, Breton, Eluard, Saint-John Perse, Prévert, Yeats, Eliot, Pound, Jiménez, Salinas, Lorca, Guillén, Aleixandre, Marinetti, Montale, Alberti, Quasimodo, Ungaretti. în tabloul poeziei contemporane moderne nu figurau in cercetările lui Friedrich, spre vest, portughezii şi poeții sud şi nord americani, iar spre răsărit întreaga jumătate estică a Europei, de la nordul scandinav pînă la sudul grec. La data apariției cărții, însă, lirica din spațiul european analizat de el îşi consumase deja posibilitățile creatoare ale noii aventuri poetice şi, epuizată parcă de încordarea supraomenească în care se condamnase cu noblețe să viețuiască, rătăcea într-o sterilă cazuistică a propriului limbaj sau se întorcea, fără rezultate notabile, în banalitatea ocrotitoare a poeticii tradiționale şi a concretului cotidian. Vlăguirea liricii occidentale a celei de a doua jumătăți a secolului 20 este astăzi un fenomen de domeniul evidenței.

3

Apariția în literatura română, la sfirşitul anilor '50, a lui Nichita Stănescu ține de miracol. Ea se petrecea la exact o sută de ani de la tipărirea, în 1857, a primei versiuni a baude-lairienelor Fleurs du mal şi la trei sferturi de veac de ia. geneza Luceafărului eminescian. Deşi aparținînd unui fond de civilizație străvechi, literatura noastră, ca fenomen cultural major, este foarte tînără: în vreme ce în alte culturi europene moderne operele modelatoare apar în secolele XIV—XVII, titanii întemeietori de limbă literară şi conştiință națională apar la noi de-abia în secolul al XlX-lea. Marile perioade de creație, corespunzînd dialecticii schimbărilor de percepție a lumii în conştiința generațiilor literare ce s-au succedat de la începutul veacului trecut şi pînă la epoca noastră, se pot număra pe degetele unei singure mîini: I) 1800 — 1830, Descoperirea de sine; II) 1830—1860, Descoperirea occidentului şi a specificului național; III) 1860—1890, Conştiința de sine şi întemeierea; IV) 1890—1920, La amurgul titanilor; V) 1920— 1950, Explorarea dimensiunilor. Deceniul 1950—1960, definit prin Refuzul specificului artistic, a însemnat un hiatus, care, adăugat efectelor traumatizante ale războiului, a „înghețat" evoluția generației postbelice şi a frînat apariția celei următoare. Vitalitatea literaturii şi limbii româneşti depăşi însă acest moment de cumpănă, ce viza însăşi ființa sa ca patrie spirituală a unui popor, şi în anii ce au trecut de la începutul deceniului şapte pînă acum produse o nouă perioadă literară strălucită a cărei efervescență creatoare o aşează alături de alte două epoci de vîrf ale culturii noastre (perioada marilor clasici şi perioada interbelică) împreună cu care formează un adevărat „secol de aur" românesc. Intervalul 1960 — 1980 s-ar putea denumi de aceea Redescoperirea literaturii, dacă el n-ar însemna în egală măsură şi altceva: situarea poeziei româneşti in avangarda valorică a poeziei mondiale. Ii vom lăsa deci numele în seama viitorului apropiat. Cele

două mişcări ce au polarizat aspirațiile epocii se pot recunoaşte şi în destinul celor două spirite poetice care au dat pentru totdeauna numele lor acestei generații de creație: Nicolae Labiş, spiritul teluric al adîncurilor „din cînd în cînd urcînd în lumea voastră din lumea alcoolurilor tari" şi Nichita Stănescu, spiritul solar al Inalturilor „bînd azurul decantat în ceşti". După dispariția tragică a lui Labiş, zidit ca un vestitor simbolic la temelia resurecției literaturii naționale, geniul lui Nichita

4

Stănescu ridică poezia română în zonele eterice ale gîndini, deschizînd totodată liricii universale perspectiva fecundă a unor posibile teritorii poetice viitoare.

Ca şi Eminescu în cadrul romantismului european, poate mai tranşant chiar, Nichita Stănescu nu seamănă cu nimeni. Este propriul său reper. Ordinea sa poetică reflectă mitologia unică a unei extraordinare aventuri interioare. Aparținlnd principial structurii liricii moderne, ca rețea abstractă a' unor constante spirituale contemporane, Nichita Stănescu impune prin originalitatea ireductibilă a expresiei viziunii sale un sistem poetic personal.

NICHITA STĂNESCU, INVENTATORUL

„Eu fac parte din categoria luptătorilor pe care nu-i intimidează ceea ca nu ştiu de la părinții lor ți nici ceea ce părinții lor nu au ştiut de la părinții lor."

Nichita Stănescu este un inventator cu aspirația adevărului absolut. Nu un adevărat metafizic, accesibil pe calea revelației mistice, visează poetul, ci adevărul unei realități fizice totale, misterul ultim şi cauza primă a cosmosului. Ca şi anticii, el vede sacrul în existența materiei universale, în miracolul unui principiu fizic unic. Un astfel de adevăr ontologic este însă apanajul viitorului: el, dacă există, ne aşteaptă undeva la capătul superbului efort tragic al omului de a înțelege.

Cunoaşterea este o tensiune semantică între ceea ce există deja şi ceea ce nu există încă, sensul operînd întotdeauna in echilibrul dintre prezență şi absență. Funcția euristică a gîn-dirii inventează ipoteze alergînd către viitor ca nişte mesaje interogative ale prezentului. Adevărul nu se inventează, el poate fi însă imaginat în multiple feluri după o logică a descoperirii ce presupune curajul rupturii din ordinea veche a

4

lucrurilor pentru a inventa o alta, mai apropiată de realitatea căutată de spirit. Prizonieră a limbajului într-un anume mod consubstanțial prin logică, gîndirea nu poate avea libertatea de acțiune decît anihilînd printr-un gest „paralogic" vechea orînduire a cuvintelor (adevărată din punctul de vedere al bunului simț imediat) pentru a o înlocui cu o alta stare a lor, aparent absurdă, dar care pregăteşte bunul simț următor. în relația limbă-gîndire procesul e însă reversibil: acționînd asupra forțelor cuvintelor se poate determina naşterea ideilor nemaigîndite, iar poeții ştiu aceasta.

Energia semantică necesară instaurării unei noi ordini a cuvintelor se eliberează printr-un scurtcircuit logic. Rolul de a-1 produce revine paradoxului (gr. doxa = opinie, aparență). El neagă opinia comună inventînd o alta prin deplasarea sensului spre un nou echilibru realitate /adevăr. Paradoxul devine nonsens dacă e prost mînuit sau dacă premisele lui sînt false, bine conceput ajunge la creația de sens nou tocmai prin punerea în prezență a două semnificații aparent contrare. El face posibil ceea ce logicii i se părea imposibil: a gîndi un lucru şi în acelaşi timp contrarul lui. Metafora poetică este o astfel de atribuire paradoxală care vizează cunoaşterea identitățiii lucrurilor în diferența lor. Ea inventează posibilități ale realului. Poetul ca şi savantul aproximează adevărul viitorului prin „modele" ale lumii în mijlocul căreia ființează. Ei le gîndesc în imagini ori noțiuni şi le exprimă prin metafore sau prin concepte. Țelul e acelaşi, ca şi punctul de plecare, limbajul, dar drumurile lor se despart căci adevărul căutat, deşi unic, nu este fix. „Din punctul de vedere al artei, îmi imaginez un adevăr polipier, multiform şi cu miriade de ochi, putînd fi atins din foarte multe unghiuri", scria Nichita Stănescu şi nu altfel vedea, desigur. Picasso esența picturii moderne. Situat într-un univers dinamic, cu multiple necunoscute, deschis nenumăratelor traiectorii spre un adevăr niciodată static, totdeauna în mişcare, artistul de acest tip — el însuşi aflat în perpetuă deplasare — invocă şi inventează prin puterile imaginarului căi de acces către o pluralitate de sisteme de referință ale adevărului în devenire, în act. El se condamnă pe sine la un infern al neliniştii şi mişcării, căci nu ştie dacă vreodată va găsi acel loc miraculos şi hime

4

ric de unde se poate contempla global şi static Universul. De aici şi măreția încercărilor sale.

Prin energiile interne ale Logosului pe care tinde a le stăplni, poezia este pentru Nichita Stănescu veritabilul cîmp gravitațional al cunoașterii. Prin ea, altfel şi neasemuit mai exact decît prin ştiință, şi filozofie, el încearcă o descifrare a marelui text al existenței în care sîntem înscrişi. Ea singură poate deplasa cu adevărat frontierele sufletului uman, numai prin cuvîntul său ea poate muta zidurile înțelegerii. Departe de a fi doar o artă ori simplu ornament spiritual, poezia este gîndită de Nichita Stănescu ca o componentă fundamentală a existenței, aflătoare în fiecare om, de-csebindu-1 de neant şi apropiindu-1 de adevăr. Poetul din această perspectivă nu e decît un maieut, o „moaşă" a sufletelor pe care le ajută să-şi descopere propria poezie. El va inventa pentru aceasta uneltele cele mai potrivite şi va începe cu sine.
Nemulțumit de discontinuitatea simțurilor, ca şi de uscăciunea conceptelor, poetul îşi va perfecționa un organ al minții ca o vedere abstractă, cu care să contemple simultan obiectele şi ideile, spațiul şi timpul, lucrurile şi dimensiunile lor invizibile, dar nu mai puțin reale. Organ cu care partea eternă şi cosmică a omului să poată percepe ființa adevărului, oaspete inefabil al înțelegerii noastre aflat la vama dintre gîndirea în imagini şi gîndirea în noțiuni: „Eu te cunosc deşi nu te pot elucida pentru că aparții unui limbaj desăvîrşit, spre ■care limbajul de acum aspiră. Nu te pot elucida pentru că primitivele animale care se pregăteau să nască omul nu ar fi putut să-1 elucideze decît în cuvinte, decît în idei, dar ele aspirau numai către aceasta. Eu te cunosc prin poezie, tocmai de aceea am inventat poezia ca pe un organ al evoluției simțurilor omului. Desigur, poezia nu este perfectă şi nu va fi niciodată perfectă pînă cînd tu nu vei fi elucidat." Perfecțio-nîndu-şi acest simț luminos al cuvintelor situat pe muchea unde materia se schimbă în gînd, spiritul cu superb orgoliu va voi să cunoască mai mult decît explicația misterului: inventînd parabole, întrebări şi enigme va încerca să găsească însuşi răspunsul care să-1 elucideze. O parte din opera stănesciană povesteşte epopeea acestor lupte cu tîlcurile .ascunse ale lumii.
5
Şi totuşi poezia, oricît de cerebrală, nu exprimă in chip nemijlocit ideile, ci intuiția lor vie, rezonanța acestora în trupul uman, ecoul lor în conştiință, adică starea tensională a sentimentelor. Gîndirea se va înfățişa de aceea cu o paradoxală aură de concretețe sufletească ca un corp eteric şi senzual totodată al ideii:

Plutea o floare de tei
în lăuntrul unei gîndiri abstracte
deşertul se umpluse cu lei
şi de plante.
Un tînăr metal transparent subțire ca lama tăioasă tăia orizonturi curbate şi lent despărțea privirea de ochi cuvîntul, de idee, raza, de stea
pe cînd plutea o floare de tei în lăuntrul unei gîndiri abstracte.

Dacă adevărul absolut rămîne o aspirație a viitorului, ce se întîmplă cu adevărurile prezentului, adevăruri proprii descoperite de fiecare poet prin opera sa? Ca o validare a încercării sale de explicare a lumii, adevărul artistic corespunde într-adevăr adevărului ştiințific ori filosofic, cum adesea lasă să se înțeleagă artistul? Ci ideea unui poem poate fi adevărată sau falsă, poemul — deşi nu-i e indiferentă justețea ipotezei — există sau nu există ca obiect al artei, un „obiect cosmic" expulzat de creator prin vorbire: acesta este primul criteriu absolut al adevărului artistic. Cunoaşterea e perisabilă în timp, drama cunoaşterii odată fixată prin artă e nemuritoare. Ideea moare o singură dată, sentimentul ei întipărit în poem moare mereu cu fiecare nouă lectură. Tocmai ceea ce părea mai efemer din ființa umană are prin artă şansa eternității. Tensiunea căutării şi trăirii ideii este din punct de vedere artistic un element mai important decît ideea şi coerența ei logică într-un sistem cognitiv explicit. Sistemul filosofic la care se raportează gîndirea poetică, chiar şi în cazul „liricii de idei", nu e decît un fundal menit să dea lecturii punctele generale de reper ale interpretării personale pe care artistul o dă fenomenelor prin opera sa.
Fundalul pe care se proiectează drama cunoaşterii umane în secolul XX s-a dilatat exploziv pulverizînd certitudinile
5
lumii finite şi imuabile ale secolelor anterioare. Călătorind în cosmos pe pămîntul său ca pe o navă cu viteză fantastică, omul modern se află deodată înaintea unui hublou uriaş deschis către spațiul metagalactic. Privirea sa nu se mai odihneşte pe orizontul limitat al simțurilor noastre: întinderea mării, unduirile dealurilor, verticalele abrupte ale munților. Şi nici gîndul pe sferele

viziunii antropocentrice. El participă la o aventură la scara universului ai cărei parametri îi scapă. Sentimentele acestui om de la sfîrşitul mileniului — fie că priveşte sau nu prin hubloul deschis spre infinit — au suferit unele mutații esențiale. Poetul modern, explorator al sufletului uman, către aceste zone de sensibilitate neabordate încă se îndreaptă. Mirajul descoperirii unor noi teritorii sufleteşti îl face să-şi deregleze simțurile comune spre a deveni vizionar. Ce văd astfel poeții? Ei văd infrastructura sentimentelor. Ei inventează organele speciale ale vederii tensiunii sentimentelor. Dar mai ales inventează mijloacele de a comunica semenilor lor viziunea inedită a sentimentelor descoperite cu un preț numai de ei ştiut. Adevărata cunoaştere în artă este cea a unui spațiu interior de natură spirituală. Aşezat în fața hubloului poetul priveşte mereu în sine însuşi. Fiecare nouă viziune a sa luminează un loc pînă atunci invi. zibil al sufletului uman. El este un pilot de încercare a sentimentelor necunoscute.
Şi dacă fiecare are în interiorul său, într-o măsură mai mare sau mai mică, acest „poligon de încercare în imaginar" a sentimentelor poetice, poet este numai acela care comunică. Cu cît comunicarea este mai perfectă, revelînd plenitudinea şi intensitatea intuițiilor sale, cu atît coeficientul valoric al operei este mai mare. Nu ştim dacă vreodată sentimentele vor putea fi transmise telepatic. Oricum, pînă atunci, singur artistul este cel care încearcă să producă in „receptor" — prin tensiunea acumulată în mecanismele operei — aceeaşi stare a revelației încercată de el însuşi. Toată puterea sa de creație se concentrează în vederea găsirii unui canal de comunicație cît mai directă a experienței sale unice. O comunicare lingvistică individuală, prin monadă, a unei tensiuni proprii „emițătorului", ce nu ține de cuvinte, provocînd „intrarea în rezonanță" a celuilalt pol al comunicării — iată problema ce se
2
6
pune poetului. Dificultăți de surmontat: entropia cuvintelor şi rezistența specifică fiecărui receptor. Premize favorabile: numitorul comun, poezia, cît şi existența virtuală în fiecare om a acelor latente zone spirituale a căror viziune poetul a avut-o primul. Scopul preconizat: viziunile transmise astfel, avînd ca suport aceeaşi tensiune inefabilă, devin surse ale unor sentimente asemănătoare. Spiritul uman, teoretic infinit, practic limitat de condiționările fiecărui individ, are astfel şansa unică de a se cunoaşte şi îmbogăți, trăind în imaginar ipostazele sufleteşti experimentate de fiecare artist.
Poetul suferă de imposibilitatea unicului de a se repeta, de a avea un sistem de referință altul decît cel al realității sale. Meditînd asupra lipsei în comunicarea emoțiilor a unui sistem de referință comun între cel care emite şi cel care recepteazā, Nichita Stănescu analiza odată soluțiile propuse de poeți: „Coincidența dintre cele două sisteme de referință este rară, unică şi insolită. Cazul cel mai des întîlnit în fenomenul comunicării poetice cuprinde o alternativă: sau sistemul de referință al celui care emite e orgolios şi pretinde o m"ilare la el (neînțeleşii, hermeticii, melancolicii) sau cel care emite încearcă să se muleze pe sistemul de referință al celui, oare recepteazā (umoriştii)". Tot el întrevedea însă şi o a treia posibilitate, cazul cel mai rar şi de răsunet: crearea unui sistem de referință exterior atît celui care emite cît şi celui care recepteazā. Se inventează astfel un paradoxal loc comun care permite miracolul comunicării poetice. Este ceea ce se întîmplă în cazul poeziei siănesciene. Poetul neputînd comunica direct şi total pulsațiile inimii sale creează măşti ale ei din cuvinte, ia mulaje ale emoțiilor, mimează propriile sale stări de spirit. El născoceşte o scenă unde „joacă" adevărata sa existență şi o întregă recuzită pentru a-şi înfățişa destinul poetic. Ridicînd întîmplările eului la rangul unei mitologii, Nichita Stănescu inventează un „scenariu mitic" urmărind în esență descifrarea enigmei existențiale a ființei sale. Cuvintele produc realitatea unui „spectacol" al vieții poetului independent de ea şi care-i va supraviețui. Un sistem de referință în sine ce va repercuta dublu atît asupra receptorului cît şi a emițătorului.
Pentru poet poezia devine o tulburătoare cunoaştere ele sine şi o comunicare de sine cu şinele. într-o comunicare
6
este însă întotdeauna vorba de cifra doi. Ca nefericitul prinț al Danemarcei, Niehita Stănescu caută în teatrul inventat de el, unde e şi actor şi privitor, revelația Adevărului. Drama este cea a unei priviri care încearcă să se vadă pe sine. însă pentru aceasta trebuie să se despartă de ochi. Oglinda e doar o fascinantă amăgire care pune în abis căutarea, un labirint abstract multiplicînd la infinit privirea. Prin poezie poetul vrea să-şi sesizeze propriul suflet insesizabil. El creează poemul ca pe o oglindă vie, de sine mişcătoare, unde eul să se contemple pe sine. E un fel al lui de

a se dedubla şi a se aşeza în afara lui însuşi. Dar pentru aceasta eul trebuie sase despartă de sine prin cuvînt, prin miraculosul cuvînt poetic. Pentru cunoaştere e nevoie de distanță, o distanță a spiritului ce devine cu vremea tragică, fiindcă sufletul tînjeşte după unitate. „Dar, dragă Toma — spune poetul într-o Scrisoare de dragoste — să vezi şi dumneata ce ciudățenie: toate acestea n-ar fi posibile prin asemănare. Toate acestea sint posibile numai prin deosebire".

Spectacolul nu e uşor de urmărit. Dificultatea provine din adîncimea şi tensiunea viziunilor, nu din încifrarea expresiei. Departe de a fi un ermetic, Niehita Stănescu este un posedat al comunicării. Deşi ştie că este trădat de cuvinte,, le foloseşte din disperare, dînd viață prin combinații sintactico-metaforice insolite, chinuitoare, unor „semne" ce aparțin ordinii viitoare a comunicării poetice: necuvintele („Tu, Psyche, tot timpul mă faci să vorbesc cînd abia mă pregătesc să inventez cuvinte"). El încearcă să surprindă „contradicția în mişcare" ireductibilă a ființei umane, simultaneitatea polilor opuşi ce scapă logicii gîndirii: rlsu1 pllnsu^ — cele două măşti ale teatrului antic contopite într-una singură. Ce voia el? El voia să fie fericit. Şi mai ales ar fi vrut să oprească în loc ceea ce nu se poate opri niciodată: starea fericirii. Să dea secundei eternitate.

O impresie de deconcertantă stranietate degajă la prima vedere această poezie prin variațiile bruşte de lumină care o străbat asemeni unor scurtcircuite semantice: ochiul se acomodează anevoie cu strălucirile orbitoare ale paradoxurilor alternînd cu obscuritatea aparentă a unor imagini. Există însă un firesc, profund problematic, specific acestui univers

2*

7

poetic al tensiunilor. El cere inițiere şi e cu atît mai memorabil cu cît se atinge mai greu. Inventată de poet după teribile lupte cu cuvintele şi cu sine ca un sistem de referință exterior atît lui cît şi „receptorului", poezia lui Nichita Stănescu solicită la maximum participarea cititorului. Ea refuză lectura leneşă. Efortul este răsplătit cu relevarea unei lumi spirituale de o frumusețe unică. Viziunea ei produce, ca în tragedia antică, acea sublimă tensiune a sentimentelor ce purifică şi înalță: „O voi, prieteni, / poezia nu este lacrimă / ea este însuşi plînsul / plînsul unui ochi neinventat / lacrima ochiului / celui care trebuie să fie frumos / lacrima celui care trebuie să fie fericit."

PARADOXALA COERENȚĂ

„Inimă, tu, cea mai repede, inimă, tu, zeitate a magneților !... Au făcut un chip al tău din cuvinte, te-au desenat inimă şi ți-au dat forma lui A."

De-a lungul întregii sale vieți Nichita Stănescu a scris o singură Carte, „cronică" a destinului său. în lirică a refuzat violent atît intimismul, cît şi simțămintele minore, sentimentalismul, în favoarea unei expresii ce tinde în mod paradoxal spre impersonal şi general tocmai prin ceea ce are mai personal, viziunea individuală a sentimentelor. Scriindu-se pe sine, poetul scrie poezia sufletelor celorlalți. El caută în destinul său răspunsurile pentru a limpezi însuşi sensul existenței umane. Textele lui sînt o hermeneutică a vieții unde totul e scriere, deşi alfabetul rămîne încă necunoscut. Atunci cînd pare a vorbi inspirat, în formulări oraculare, despre lucruri numai de el ştiute, poetul vorbeşte despre noi. Exprimarea imperioasă a stării de spirit sugerează la Nichita Stănescu o libertate suverană, unde metamorfoza, variațiile şi contra

7

dicțiile nu sînt decît semnul puterii demiurgice indiferente înțelegerii şi judecății de valoare. în fapt, vorbirea sa poetică e o încercare de fixare a unor intuiții esențiale, urmărite obsesiv în nenumărate forme, schițe, desene torturante ale imaginii pierdute prin simpla vină a condiției cunoscătoare a omului: „Astfel mă încordam să-mi aduc aminte / lumea pe care am înțeles-o fulgerător / şi care m-a pedepsit zvîrlin-du-mă-n trupul / acesta lent vorbitor // Dar nu-mi puteam aminti nimic / doar atît / că am atins / pe Altceva, pe Altcineva, pe Altunde / care ştiindu-mă m-au respins" (A treia elegie).

E timpul să deschidem o paranteză spre a arăta că — urmărind nu încifrarea expresiei, ci comunicarea viziunii — mai devreme sau mai tîrziu Nichita Stănescu a oferit în eseuri sau poemele-eseu explicația unor idei poetice care din pricina prea abruptei lor abordări în vers pot părea altfel eliptice sau enigmatice. Pentru el absolutul se identifică luminii. Natura cosmosului e originar luminoasă. Aceasta e o revelație primordială datînd, după cum rezultă din eseul Timpul ca lumină, încă din copilărie. Hermeneutica stănesciană se întîlneşte — se putea oare altfel? — cu tradiția criptogramelor egiptene, Tablele de smarald atribuite zeului călăuzitor al intelectului, inventatorul țiterei ce 1-a fermecat pe Apollo, Hermes Tris-megistos, cel care

înaintea dispariției sale de pe rămînt ar fi comunicat inițiatic drept „lucrarea Soarelui" facerea lumii, inaugurînd un cult tolar al luminii ca foiță cosmică primordială. Fervoarea şi jubilația cu care primele volume ale lui Nichita Stănescu celebrează materia sub forma ei eterică, veşnică şi indestructibilă fac aici din bucuria existenței reale un sentiment poetic de o intensitate şi o profunzime necunoscute literaturii moderne, comparabilă cu cea a marilor mistici ai luminii, neoplatonicii, gnosticii, alchimiştii, Dante, Tasso, la noi tînărul Eminescu. Celebrarea ei imnică nu e însă inspirată de natura metafizică pe care aceştia sprijineau esența „luminoasă" a lumii, ci e clădii ă pe amețitoarele perspective deschise gîndirii în secolul nostru de fizica rătăcitoare prin interstițiile şi intermundiile materiei. Corelațiile einsteiniene dintre energia şi masa unui corp, teoriile cuantice ale cîmpului, transformarea uluitoare a masei în radiație, straniile proprietăți ale particulelor elementare, „abstractele" stări fizice sub care se poate prezenta materia in infinita ei

8

4

devenire tind astăzi să modifice radical concepția adînc înrădăcinată de-a lungul timpului in conştiința umană despre natura imuabilă a substanței: „Substanța — nota G. Lukâcs în Ontologia sa — este ceea ce schimbîndu-se însuşi, în cadrul t
schimbării perpetue a lucrurilor, se poate menține în continuitatea sa". Ştiința contemporană începe să privească cu alți ochi mitologia. Despăițindu-se inițial de mit, epistemologia moderr ă se întoarce la mituri luminîndu-le infrastructurile pîră acum invizibile. Ştiințele exacte au demonstrat pe baze raționale o teoremă ciudată, dar certă şi argumentată a cărei concluzie fără echivoc este că gîndirea carteziană nu poate atinge numai prin ea însăşi ultimul adevăr.
Poetul, spre deosebire de savant şi filozof, nu gîndeşte însă în noțiuni, ci in imagini: el are o logică a ideilor vagi pe care numai metafora o poate exprima în simbioza produsă înlăuntrul ei intre imaterialitatea ideii şi soliditatea senzației. Metafora rămine astfel poate singura şansă — matematica, prin teoria incompletitudinii a lui Godel, recunoscîndu-se învinsă — de a înțelege şi numi realul. Dar spiritul poetic este o „sintaxă a metaforelor" legată de o „realitate organică fundamentală" şi de un „temperament oniric fundamental", arăta Bachelard. Pentru artistul autentic datele ştiinței şi conceptele filosofice, de la care meditația lui se avîntă spre infinit, sînt întotdeauna ulterioare intuiției prime şi ireductibile înaintea lumii: „Luminiscența putregaiului dintr-o pădure, copil fiind, m-a pus pe ginduri. Starea lui de vis mi-a dat un sentiment ciudat. Mai tîrziu mi-am imaginat lumina ca fiind starea de dinainte de naştere şi starea de după moarte. Imitînd o formulă a lui Coanc'ă: «omul este un accident hidraulic » aş zice: «omul este un accident al luminii ». în acest sens am putea considera lumina solară ca pe o stare prenatală, ca pe un timp neorganizat într-o structură. Interiorul fotonului ține esența universului: timpul. Transformarea luminii în existență şi transformarea existenței în lumină, aşa cum mi-o în< hipui acum, poate fi o metaforă. Dar dacă nu e numai o metaforă?"
Iată unde se poate ajunge contemplînd realul. Sau luîn-du-1 în serios. Dar acesta nu mai e acel domeniu al aparenței simțurilor, cu care ne-au obişnuit ultimele secole, e un real al esențelor. Cu o astfel de privire vedeau grecii lumea. Ea nici nu mai e privire, ci gîndire cu vederea. Cu ea sint străbătute

8

suprafețele şi substanțele spre a întrezări profunzimile, începuturile, principiile. Cugetarea poetului modern îndrăgostit de real întîlneşte acolo izvoarele gîndirii mitice: „Mă cutremură diferența dintre mine/ şi firul ierbii,/ dintre mine şi lei,/ dintre mine şi insulele de lumină/ ale stelelor./ Dintre mine şi numere,/ bunăoară între mine şi 2, între mine şi 3.// Am şi-un defect, un păcat:/ iau în serios iarba,/ iau în seriot leii,/ mişcările aproape perfecte ale cerului./ Şi-o rană întîm-plătoare la mînă/ mă face să văd prin ea,/ ca printr-un ochean,/ durerile lumii, războaiele.// Dintr-o astfel de intîmplare/ mi s-a tras marea înțelegere/ pe care o am pentru LJlisso — şi/ admirația ce i-o port/ bărbatului cu chip ursuz, Danie Ali-ghieri." Gravitatea contemplației, înfiorată de o adîncă iubire a existenței, transformă miraculos haosul fenomenelor în cosmos armonios, înlocuieşte lucrurile cu arhetipurile lor, întimplările cu miturile, aparențele cu cauzele lor. E o nouă naştere întru poezie a lumii. Prin creație poetică eul ia în posesie universul, îi atribuie un sens, instituie o ordine situ-îndu-se pe sine în centrul ei virtual, căci aici orice punct e un posibil centru. Cucerirea ingenuă a realității e deci mişcarea intimă, fericită, care însuflețeşte volumele Sensul iubirii şi 0 viziune a sentimentelor.

Posesia lumii noastre are totuşi un revers dureros, care se adînceşte cu vremea, poate deveni tragic şi sîngeros, căci expansiunea întîlneşte de la un punct limitele ființei: limitele concretului, cele spațiale şi temporale, limitele interioare, cele ale sinelui şi ale devenirii, iar undeva, inexorabil se întrezăreşte ultima limită, cea mai îndepărtată, moartea. Experiența limitelor apare în poezia stănesciană cu Dreptul la timp, iar meditația ei revelată, ridicarea în conştiință a destinului dilematic al omului ca lumină întrupată se desfăşoară polifonic în Elegii.
Interpretarea Elegiilor este piatra de încercare a oricare1 „ars h?rmeneutica" aplicată poeziei lui Nicbita Stănescu. Contactul direct cu acest „hiperpoem" al vocilor lirice stă-nesciene poate produce celui neavizat cele mai diverse reacții, de la stupoare la respingere totală sau acceptare necondiționată, asemeni unui tablou de Picasso, cu a cărui atotputernicie aparent capricioasă cutezanța poetului român are multe puncte comune. Pentru a suporta forța de şoc a metaforei
9
„antinoționale", e preferabil un scurt ocol inițial în gîndirea „noțională" a scriitorului, mereu conştienți de sărăcia logicii ideilor coerente față de plenitudinea intuiției poetice. „Nu există o tehnică a înregistrării ideilor în momentul lor culminant. Ideile sînt un mod de acțiune — scria poetul în Logica ideilor vagi, axa teoretică a gnoseologiei sale, adăugind — a-ți exprima în mod coerent o idee sau un sistem de idei, înseamnă a face intrucîtva experiența infernului..."
Perfecționarea unei asemenea „tehnici" care să complinească discontinuitatea şi „rudimentaritatea" fiziologiei cunoaşterii omeneşti o va încerca cu adevărat Nichita Stănescu în poezie. în eseuri aflăm însă temeiurile prozaice ale aventurii poetice: „De la 300 000 km/sec dacă degenerăm sau degradăm viteza luminii, între viteza a şi viteza b, receptăm prin ochi spectrul. Scăzînd în continuare viteza luminii, nu mai receptăm nimic. într-o oarecare viteză mult scăzută, între baremul f şi baremul g, receptăm mirosurile; scăzînd în continuare viteza luminii urmează un hiatus după care, între limita p şi limita o, receptăm gustul. Scăzînd în continuare viteza, în lungime de undă lentă, după o pauză, avem senzația sonoră, apoi pauză, iarăşi, vibrație, pauză şi în fine ondula oprită, antilumina absolută: pipăitul. [...] înclinăm să credem că literatura îşi are la origine: a) încercarea de a acoperi zonele neînregistrate senzorial ale naturii, b) dorința de a supraviețui prin cuvinte, dedusă din neputința de a supraviețui în mod direct, prin sciziparitate."
Primul aspect, original luciferic (lat. lux — lumină, fcrre — a purta), e evident îndeosebi în partea întîi a creației stănesciene, cu vremea accentul deplasindu-se pe cel de-al doilea, adamic. Există însă, tot timpul prezentă, şi o a treia pricină a poeziei, adîncă şi secretă: relevarea existențială a ființei înaintea neantului, aspect oarecum sisific ce ține de însăşi afirmația ontologică a lui a fi în lume. Sub forme derutante, arta modernă creează adesea chipuri insolite unor mituri străvechi.
în aspirația sa spre absolut omul tinde deci spre lumină; la propriu. Cele ce păreau a fi simple expresii figurate ale limbajului cotidian, locuri comune ale vorbirii, devin sub bagheta magică a poetului imagini pline de viață, clocotind de semnificații neaşteptate. Este una din „metodele" poieticii stănesciene. Metafora redescoperă sensurile latente, primordiale ale cuvintelor. Mirțoaga din herghelia împăratului se
9
transformă grație jăratecului lui Făt-Frumos în calul înaripat şi înțelept al miracolelor. E o combustie alchimică în expresia poetului unde cristalizează după o formulă personală figura lirică şi noțiunea ştiințifică, concretul şi abstractul într-o imagine nonfigurativă a esenței fenomenelor. „Zvîrlirea" eului în lume din Elegia a treia se dovedeşte a fi un sui-generis mit al „căderii" din lumină. Formele sesizabile ale existenței nu sînt decît aspecte ale degradării vitezei luminii. Pornind de la acest etalon absolut al universului cvadridimensional spațiu-timp, problema cunoaşterii se pune în principiu pentru Nichita Stănescu în termenii unei mecanici cuantice, de unde frecvența motivelor mişcării, alergării şi timpului în poemele acestei ramuri a poeziei sale. Condamnată la moarte prin viețuirea în singurătatea trupului, ființa umană suferă de diferențele de viteză dintre ea şi lucruri („Ne deosebim unii de alții prin viteză/ Ne e comună numai singurătatea"), dintre ea şi absolut: „Vai, înțelesul este mai iute decît timpul înțelesului./ Şi nici nu există înțeles ci numai/ înțelegere.// Vai, înțelesul prea iute pentru trupul nostru, vorbind/ o altă limbă..." Există însă şi o dureroasă viteză interioară între schimbările stărilor de spirit, între sentimentele măsurate de bătăile de pendul ale inimii, între succesivele chipuri ale sinelui: „Nu am nimic/ Al meu nu este tot una cu mine./ Numai însumi există,/ iar eu nu pot să am decît ceea ce există.// Pină şi despre trup zic/ că este al meu;/ pînă şi despre suflet/ zic că este al meu./.../ Din infinitul de însumi] şi însumi şi insumij eu sunt numai unul dintre acei însumi./

Intre primul insumij şi celălalt/ pun un ceas de buzunar/ ca o falsă distanţă". Nichita Stănescu are pudoarea durerilor personale, el suferă de durerile abstracte ale lumii.
Diferitele trepte ale vitezei determină relativitatea timpului, altă pricină a sfîşietoarei noastre separări de fenomene: „Timpul se spărsese/ fiecare apucam din el ce puteam,/ şi nici măcar nu mai curgea peste tot/ la fel;/ în glezne trecea o lună, în genunchi o zi, în coastă o oră/ pe limbă un minut şi-n tîmplă/o secundă." Iuţeala gîndirii e cea mai aproape de viteza absolută („Viteza gîndului avînd un caracter abstract e singura viteză care poate fi infinită"), ea singură poate anula, printr-un paradox einsteinian, curgerea timpului dacă ar realiza „un spaţiu continuu" al momentelor temporale unde să coexiste în simultaneitate trecutul, prezentul şi viito
10
rul. Ea are însă o absenţă absolută a spaţiului. Există totuşi" un material asemenea luminii, paradoxal la rîndu-i — cucin-tal, ..jumătate lucru, jumătate timp", care conferă o fragilă consistenţă gîndirii şi trăirii: ..Din nou mă sprijin numai de cuvinte// Numai cuvintele, numai ele/ prea puţin doritele, — / ca nişte mercenari nervoşi/ îmi urmăresc gestul inimii amorţind,/jetul privirii pulverizînd/imaginile tradiţionale ale lumii mele/ alergînd sub ramuri, innotînd în mare/ levitînd în aerul plin de simunuri..." Cuvîntul, partea cea mai imaterială a. trupului, are o stranie eternitate, el este simultan cu orice, oriclnd. Pentru a ne sprijini de el şi a ne prelungi fiinţa în afara curgerii timpului trebuie însă transformat sintactic prin metaforă in cuvînt poetic esenţial. Mişcarea luminii, starea poeziei ar vrea s-o exprime, dînd astfel sublimă neclintire universului.
Adevărata experienţă a infernului este pentru Nichita Stăneseu nu „lucrul asupra cuvîntului" - formulă semidoctă anatemizată ca absurditate şi lipsă de gust („Au confundat, vai lor, starea de ecou a poetului cu repetarea mereu mai transformată a cuvîntului. S-a confundat talentul cu munca înţeleasă în sensul transportării pe umeri, de saci încărcaţi cu vorbe şi cuvinte. Nici pomeneală de o atare muncă; talentul nu este muncă, ci revelaţie, el nu rezidă din timpul investit monoton, ci din durerea monotonă izbucnită în strigăt.") —, ci sincronizarea actului poetic cu timpul fulgerător al revelaţiei, estomparea limitelor dintre gînd şi imagine; într-un adevărat vîrtej al minţii, surprinderea şi fixare» instantanee a viziunii în capcanele cuvintelor:

El îmi spuse:
scrisul este un mod de a încetini gîndirea,
de a desena primitiv
chipul fiinţelor fără chip,
degetele pipăitului pur —
cel caro a fost mai dinainte
de creerea degetelor şi a lucrurilor.
Scrisul se aseamănă întocmai cu o capcană de metal,
care prinde în ea o vulpe vio
şi mişcătoare
şi zbătîndu-se
şi pierită de frica morţii.

10
Inspiraţia, inefabilul, se arată poetului sub chipuri enigmatice şi capricioase: el, ea, tulburătorul „nu ştiu ceu, îngerul, daimonul, stări discontinue adresîndu-se dictatorial eului liric, vorbind o altă limbă decît cea a trupului lent vorbitor. In dorul fără saţiu de a fi oricînd în dialog cai fulgurantele epifanii ale „supraeului" său, poetul exersează zi şi noapte asupra lui însuşi. Există la Nichita Stănescu o muncă titanică, nevăzută însă, pentru permanentizarea stării de graţie, exercitîndu-se dublu asupra spiritului: întîi spre a-1 face să recepteze şi să înţeleagă („Puritatea se dobindeşte numai prin muncă. Însăşi revelaţia este încununarea unei tainice munci depuse asupra spiritului""), apoi pentru a lua mulaje după tensiunea înţelegerii spre a o transcrie şi comunica poetic. Ca şi la Prometeu, jerftit, în ambele ipostaze, e trupul, întîi prea viu, el stă în calea ritualului purificării spiritului de vocile efemere ale intimismului trăirii personale: morti-ficat, trupul va fi redus la tăcere. Apoi, prea lent pentru a deveni gazdă vorbirii „îngereşti", va fi supus unui chin atroce, unei combustii fizice epuizante, biciuit şi torturat spre a fi în veşnică alergare după himera gîndirii. Necugetat, în schimbul graţiei poetice, spiritul va înfăptui asupra trupului un fratricid nesăbuit fiind în consecinţă condamnat la facerea lumii fără lume, la creaţia ei iluzorie în oglinda imaterială a poemului.

Munca infernală a poetului de a elabora o „tehnică" a expresiei poetice simultană clipei sentimentului descoperă rațiunile adînci ale dificultăților universului imaginar stă-nescian şi astfel ceea ce părea capriciul unei suveranități de artist se dovedeşte o necesară obsesie, marea putere de metamorfozare a formelor şi formulelor lirice — o uriaşă capacitate de a urmări devenirea interioară a viziunii, iar bizareria unor imagini dintr-o amplă şi insolită metaforă, extinsă adesea la scara întregului poem — o luptă aprigă cu sensurile ascunse ale cuvintelor, spre a comunica acel ceva inefabil perceput doar de veghea poetului. Superba sa libertate nu e, din perspectiva profundă a aventurii ontologice a artistului, decît dureroasă conectare la tensiunea uneori insuportabilă a unei lumi nevăzute, neauzite, nemirosite, negustate, nepipăite, a cărei existență doar poezia o poate face cunoscută.

în jurul operei şi personalității lui Nichita Stănescu s-au creat mituri şi s-au dat bătălii. Cu prețul icaric al arderii de

11

m

tot şi al prăbuşirii finale, el însuşi a trăit în absolut condiția Poetului pînă la capătul existenței ca Poezie, unde chiar opera nu e decît o parte, cea mai importantă şi hotărîtoare, desigur. Pentru cei ce l-au cunoscut prezența sa se identifică cu însăşi starea de grație uluitoare şi fascinantă, căci omul trăia permanent întru receptarea tensiunii poetice transi'or-mînd prin metaforă lumea reală în miracol, făcînd-o mai amplă şi mai plină de mister, deplasîndu-i limitele, confe-rindu-i măreție. „înclin să cred că la capătul unui ciclu de viață fiecare dintre noi se generalizează pe el însuşi într-o structură" — scria poetul la debutul său în eseistică, cind îşi făurise deja acea limbă a poeziei capabilă să-1 apropie decisiv de el însuşi. „Structura este ceea ce-ți poate spune un om la capătul unei experiențe de viață, dar nu numai ce poate să-ți spună el, ci şi felul lui de a-ți spune acest lucru. Dacă acest om îşi converteşte experiența intimă în artă, însăşi structura împrumută caracterul artei, deci avem de-a face cu o structură artistică". Proces de construcție dinamic, ce nu se încheie decît o dată cu viața scriitorului, structura artistică depăşeşte astfel sensul strict estetic, devenind o profundă generalizare a semnificației destinului uman. Ea nu implică regatul hazardului, ci cel al necesității: „Structura este un sistem de referință sau mai degrabă un fenomen foarte asemănător liniilor de forță ale unui magnet care ordonează pilitura de fier numai şi numai într-o ordine mai dinainte >
stabilită".

Imaginea magnetului şi a piliturii de fier va reveni adesea, pînă tîrziu, în reveriile poetului pe marginea creației. Este însăşi emblema liricii stănesciene. Asemeni piliturii de fier ce face perceptibilă o energie subtilă, formă inefabilă a materiei, poetul încearcă prin „necuvinte" să-şi facă vizibile sentimentele, stările de spirit ce niciodată nu le-ar putea comunica direct. Totul are un sens în viața psihică, iar în esență poezia nu e decît pură fixare a mişcărilor sufletului într-un „obiect de limbaj" cu existență proprie. Nimic mai puțin arbitrar, chiar dacă intenționalitatea scapă uneori înțelegerii logic-utilitare. Configurînd un sentiment într-o viziune originală, poetul găseşte singura cale de a face comunicabilă o experiență irepetabilă a cărei natură e numai parțial rațională: prin contagiunea sugestivă produsă de o formă estetic semnificativă asupra cititorului. Ordinea cuvintelor reflectă şi

11

transmite ordinea interioară a spiritului poetic în lupta acestuia de a opri şi structura insesizabila trăire sufletească din succesiunea unor momente psihice ireversibile.

Emblema e însă, înainte de orice, simbol al coerenței unui sistem complex de „corpuri" şi „cîmpuri" lirice, structurat într-o formă determinată de o legitate intrinsecă. Structura artistică în care Nichita Stănescu se generalizează pe sine este în fapt o insolită epopee lirică ale cărei echivalențe sînt greu de aflat în literatura modernă. Ştiind că epopeea în vechea-i formă, epică şi unitară, nu mai e cu putință („în plin secol burghez, poemul de amploare, ca şi albatrosul lui Baudelaire se încurcă în propriile sale aripi"), Nichita Stănescu a inventat o nouă coerență structurală — lirică şi fragmentară — în care spiritul epopeic cu vastul său caracter enciclopedic şi aventuros trăieşte printr-o mitologie a eului originar. Chipul acestuia nu ar putea fi cunoscut nici prin relatarea realistă a întîmplărilor exterioare, nici prin obişnuitele confesiuni lirice ale evenimentelor intime — ambele nu surprind decît imagini profane ale sinelui empiric şi superfi-cial. Eul autentic („ceea ce este in mine, numai însumi şi deosebit de orice altceva") nu e cel al existenței cotidiene, ci un eu mitic, care-şi caută suprema identitate cu sine, adevărul ultim al ființei sale pure. El este eroul epopeii lirice Ordinea cuvintelor.

AVENTURA EULUI

„A murit Enghidu, prietenul meu, care ucise cu mine lei. (din poemul Gkilgamcş)"

Inovația de geniu a poeticii stănesciene constă dintr-o răsturnare paradoxală a genurilor literare tradiționale în jurul axei gîndirii mitice: „obiectivîndu-se" lirica devine o epica magna a aventurii interioare a eului în căutarea certitudinii existențiale — a fi el însuşi în mod absolut; a fi, spre a folosi o terminologie hegeliano-sartriană, el însuşi în sine şi

12

pentru sine. Acest interior absolut, care la unii seamănă mai mult cu o inimă, iar la alții cu un creier, chintesență a intimității noastre sensitive, subconştiente, preintelectuale, onirice şi raționale, nu se poate manifesta deplin decît în limbă. O limbă, însă, esențială, opusă aparențelor inautentice, limba „îngerească" a poeziei. Aici metaforele inventează structuri verbale insolite, combinații neobişnuite de cuvinte — necu-vintele — producînd perturbații semantice în vechea ordine a lucrurilor, conferind alte semnificații realității decît cele acceptate. Dar pentru că Ordinea cuvintelor are îndepărtate origini, cuviincios este să-1 consultăm despre rolul cuvîntului poetic pe însuşi părintele Poeticii universale, Aristotel. Metafora şi comparația, ne încredințează el, „sîntîntotdeauna spuse pornind de la doi". Ele sesizează o identitate în diferența dintre doi termeni, atîta doar că metafora o prezintă ca pe o revelație bruscă, atribuind sens în mod paradoxal prin punerea în scurtcircuit a nonidentităț.ii termenilor, în vreme ce comparația „este mai puțin agreabilă, căci e prezentată prea îndelung; mai mult, ea nu se mărgineşte să spună ca aceasta este aceea; nici nu mulțumeşte spiritul care caută: ori, în mod necesar, stilul şi sentimemele elegante sînt cele care ne aduc rapid o cunoaştere nouă" (1 410 b 17 — 21). După cum se observă, şi pentru antici, „mortificați" prin secole de retorica pedantă, poezia este o aventură a spiritului care caută: ea „ne instruieşte şi ne comunică o cunoaştere". Modernii ne ajută să-i redescoperim pe clasici în viață şi lucrare.

Prin transferul de sens operat de metaforă în ordinea deja constituită a lumii, poetul vede originea comună a lucrurilor oricît de îndepărtate ar părea ele logicii firescului: „...dar cu mult mai important este să fim metaforici — spune înțeleptul. într-adevăr, este singurul lucru pe care nu i-1 putem lua altuia, şi este un indiciu al darurilor naturale; căci a metaforiza bine înseamnă a vedea bine asemănările", (Poetica, 1459 a 4—8). Eliberînd energiile ascunse ale logosului creator, Nichita Stănescu face din vorbirea curentă o limbă originară cu care redescrie universul, instaurînd o nouă ordine a cuvintelor:

Visez acel laser lingvistic, care să taie realitatea de dinainte, care să topească şi să străbată prin aura i (ierurilor.

12

Acel cuvînt îl visez care a fost la începutul lumilor lumii,
plutind prin întuneric şi despărțind apele de lumină.

Aerolit ideal plutind deasupra materiei, rupt de poet din haosul vorbelor de rînd, „necuvîntul" e singurul care ar putea revela ceea ce în absolut noi sîntem, căci dincolo de învelişuri bate inima abstractă a verbului a fi: „în străfundul fiecărui lucru nu există/ pînă la urmă decît un cuvînt — / înfățişarea trupului meu, tristă,/ ştie legea acestui pămint,/ că pină la urmă în lucruri nu este/ în miezul miezului decît un cuvînt,/ rege al întinderii aceste/ cu vițele arse în vînt//. Dacă-aş putea să dau verdele la o parte,/ din frunze — ar i'ămine doar un cuvînt./ Dacă aş putea să dau pămîntul la o parte,/ din pămînt ar rămtne scheletul lui «sînt»". Aşezat la începutul creației şi la sfîrşitul existenței, cuvîntul este o neaşteptată constantă, stranie axis muncii: ca şi osul pentru trupul concret, el se arată ca fiind partea cea mai rezistentă a insului abstract, şansa acestuia de a supraviețui, de a fi cu certitudine el însuşi atît acum cît si după moarte. Pentru poetul modern existența e o problemă de limbaj. De acolo de unde, în 1883, Maiorescu încheia simbolic întîia ediție a Cărlii demiurgului liricii noastre, de la întrebarea ultimului său poem. — „Unde voi găsi cuvîntul să exprime adevărul?" —, începe drumul către sine al poeziei stănesciene. Cosmogonia uriaşă din cartea creației e înlocuită cu noua epopee a pătimirii ființei abstracte a eului. Ea este epica magna a unui singur verb: sînt, înfățişînd episoadele luptelor eroice ale eului împotriva formelor neantului spre a-şi dobîndi dreptul de a fi el însuşi. Precum odinioară strofele cînturilor în vechile creații ale rapsozilor mitosului antic, poemele se ordonează în jurul cîtorva nuclee de densitate a emoției şi revelațiilor iscate de necesitatea ontologică a unei întrebări repetate ca un ecou veşnic dureros: Cine sînt eu?... Sînt eu?... Eu?...

Aşa cum starea pură a eului nu e sesizabilă in mod nemijlocit, el fiind nevoit să se înfățişeze mereu sub o „formă" oarecare, de la cea empirică pînă la o întreagă galerie de personaje ce

participă pe rînd la figurarea mitică a destinului său (eternul adolescent, prinţul, războinicul, poetul, constructorul, Orfeu, Amfion, Dedal, filosoful, cosmograful, geometrul, matemati
ci
danul, Plolcmeu, Euclid, Cantor, zeul, centaurul, anahoretul, martirul, exilatul, victima inocentă, mimul, Enghidu, Sisif, Crist, Iov, Cainşi Abelş.a), tot astfel în concepţia mitopoetică adevărurile absolute nu sînt accesibile decît în formele aluzive ale unui mod de creaţie oraculară, tipică epopeelor străvechi, manifestă la poetul modern prin vocea unui daimon interior, o supraconştiinţă dictatorială exprimlndu-se criptic prin parabole, profeţii, porunci. Parabola se dovedeşte din nou unicul mijloc de a comunica paradoxal misterul indicibil, prin însăşi esenţa ei ambiguă, căci ea ascunde şi relevă în acelaşi timp chipul tăinuit în spatele măştilor eului. Nu spunea oare Stagiritul: „esenţa enigmei constă în a descrie ceva printr-o combinare imposibilă de cuvinte; nu poţi ajunge aici combinînd doar cuvinte obişnuite, ci combinînd metafore" {Poetica, 1458 a 28—33)? Cu riscul de a nu fi lesne înţeles, Nichita Stănescu nu va putea rosti cuvintele, şoptite lui pe rînd de înger sau de daimon, decît printr-o structură parabolică a poemelor ce exprimă adevărul sinelui său profund. De unde şi acel parfum de pildă arhaică degajat de textele sale mitografice, semnalînd prin enigmă o invizibilă prezenţă perceptibilă doar în amprentele lăsate în urmă pe suprafeţele mundane ale lucrurilor.

Dincolo de originalitatea expresiei, Ordinea cuvintelor înfăţişează în viziunea unui poet de la sfîrşitul secolului XX, eterna dramă existenţială a omului supus prin viaţă pedepsei pierderii de. sine şi morţii. Forma modernă a acestei poezii deconspiră la o privire atentă motivaţii primitive şi străvechi, care o integrează mitosului universal al condiţiei umane, structurînd-o epopeic în mari cicluri arhetipale: naşterea, vîrsta de aur a inocenţei, încălcarea prin cunoaştere de sine a legii armoniei generale, ruptura individuală din marele tot al existenţei, conştiinţa ispăşirii unui păcat fără vină, experienţa neantului, transcendenţa goală a unui univers indiferent, sentimentul exilului, asumarea destinului şi înfruntarea morţii, jertfa tragică, prin care se întrevede pentru eul poetic speranţa mîntuirii, resurecţiei şi nemuririi prin cuvînt. Arhitectural, modelul inefabil al liricii stănesciene este, însă, mai mult decît viziunea biblică integrală, capodopera sumeriană Ghilgamesh, păstrată în întregime într-o versiune akkadiană în 12 cînturi, a cărei structură compoziţională relativ discontinuă şi compozită, juxtapunînd liric epi

soadele epice fără a le lega într-un flux narativ unitar de tip homeric, se dovedeşte, după trecerea a cinci milenii, întru totul convenabilă poetului modern.

Totuşi, nici un model, oricît de prestigios, nu ar putea conferi ansamblului forţa unei unităţi superioare părţilor, care să ordoneze sutele de poeme după legile unui singur corp poetic, transformînd amestecul aparent aleatoriu al fragmentelor în imaginea copleşitoare, nu a unui mozaic, ci a unui organism viu şi în acţiune, dacă n-ar exista mişcarea profundă de generalizare a sinelui într-o structură artistică în urma unor ample experienţe individuale de viaţă. Opera sa este o vorbire neîntreruptă despre experienţele originare ale existenţei sale, iar împărţirea ei în volume nu e decît un aspect al hazardului editorial ce determină nesemnificativ activitatea strict profesională a scriitorului. Pentru prima oară Ordinea cuvintelor reînnoadă într-o „carte a cărţilor" fluxul continuu al neasemuitei vorbiri stănesciene despre vulnerabilitatea şi grandoarea existenţei omeneşti, dînd seamă despre adevăratele dimensiuni ale operei sale, căci artistul pur este supus fatalităţii de a nu-şi termina şi evalua niciodată în timpul vieţii sale creaţia: „existenţa sensibilă e controlabilă prin ea însăşi numai retrospectiv. Numai după ce a parcurs un destin, poate fi contemplată din afara ei şi evaluată". Vorbind însă, poetul îşi însufleţeşte imaginile poetice cu preţul pierderii vieţii sale personale, mutată în irealul artistic. El acceptă să „moară" încă din viaţă, trăind numai pentru cuvinte, jertfindu-se pe sine, schimbîndu-se în cuvinte, în speranţa de a supravieţui spiritual prin creaţia sa, care-1 va renaşte perpetuu cită vreme valoarea operei va rezista judecăţii estetice a posterităţii. Aceasta e ruga artistului din Către Galateea: „Ştiu tot ceea ce tu nu ştii niciodată, din tine./ Bătaia inimii care urmează bătăii ce-o auzi,/ sfirşitul cuvintului a cărui primă silabă tocmai o spui,/ copacii — mişcătoare umbre ale sînge-lui tău,/ şi pietrele, pietrele — umbre de piatră/ ale genunchiului meu, / pe care mi-1 plec în faţa ta şi mă rog de tine,/naşfe-mă. Naşte-mă."

De-a lungul mişcării sale de devenire interioară, poezia lui Nichita Stănescu se desparte, asemeni deltei revărsate a unui fluviu, în trei braţe lirice principale: o lirică a actului cunoaşterii („gnoscologia"), o lirică a actului poetic („mstu-poezia"), o lirică a actului existenţial („ontologia"), toate

trei irigate de acelaşi fluid unic — verbul şi viziunile inconfun-dabile ale poetului — comunicînd între ele printr-o infinită ramificaţie de „canaluri, lacuri şi lagune" (spre a fi consecvenţi metaforei critice) ale unei lirici pure a sentimentelor şi stărilor de spirit („poezia"). Uneori apele lor se reunifică in spaţiul mirific al vreunui singur poem precum Enghidu, Raid în interiorul pietrelor, Mă asemui cu un copac, Frunză verde de albastru, îngerul cu o carte în mină. Transparentele aripi. Preşedintele Baudelaire, Lupta lui Iacob cu îngerul, Tragedii în timp de pace, Rîsu' plînsu', Mim, Evocare, Oda bucuriei, Pierderea cunoştinţei prin cunoaştere, Moartea păsărilor. Schimbarea la faţă, Tablou cu orbi, Falstaîf, învăţăturile cuiva către fiul său, Fulgerul şi frigul, Nod 11 (Eramv'răjit) şi încă multe altele. O deplină viziune integratoare a valenţelor acestui univers poetic se realizeazä exploziv in 11 Elegii, ciclu unitar scris la 33 de ani parcă dintr-o singură răsuflare, poem simfonic al gîndirii şi al vocilor lirice grandios orchestrate. In contextul operei poetului modern el este comparabil cu locul Luceafărului în creaţia eminesciană: tablou uriaş al eroului unei mitologii personale „descriind" eul mitic în plină acţiune ontologică a numirii de sine.

Poetul va mai încerca să ordoneze integral cosmosul cuvintelor sale prin mijloacele liricii de idei în volumele Laus Pto-lemaei şi Epica magna, opunîndu-se în primul ipotezelor epistemologice care golesc de orice înţeles universul şi încereînd într-al doilea să găsească echivalenţele în stări lirice ale categoriilor fizicii şi filosofiei contemporane. El dă o formă personală prin poemul-eseu şi eseul-poezie, unei specii epistemologice a liricii ce i-a mai tentat de-a lungul timpului la noi pe Eminescu şi Ion Barbu, iar mai recent în literatura universală pe T.S. Eliot. E posibil ca trăind liric conceptele ştiinţifice moderne, experimentîndu-le efectul asupra conştiinţei sale, umanizîndu-le, conferind concreteţea imaginilor poetice modelelor teoretice ale unor lumi paradoxale, care au devansat enorm puterea de înţelegere a omului epocii noastre, el să devină un fel de precursor al poeziei de idei a mileniului trei. Oricum prin ipotezele sale imaginare poetul ne învaţă să gîndim şi să simţim în parametrii abisali ai noilor ipostaze ale universului ce se deschid cunoaşterii umane, ajutîndu-ne

să putem trăi psihologiceşte într-un viitor necunoscut şi în veşnic& schimbare.

Apropierea lui Nichita Stănescu de teoriile cosmologice a rodit, însă, esenţial poetic prin revelaţia unei posibile căi către adevăr, care 1-a fascinat apoi toată viaţa: „Cea mai de seamă idee, care este în acelaşi timp şi o descoperire concretă a ultimelor milenii, aparţine lui Copernic. Ea ar putea fi regîn-dită astfel: Nu soarele răsare şi apune, ci pămîntul răsare şi apune. Ea neagă bunul simţ al vederii. Ea aruncă o umbră de îndoială asupra bunului simţ al simţurilor în genere. Ea ne propune ideea că realul ar putea fi invers decît îl observă bunul simţ. în acest sens, bunul simţ ne apare ca o formă a adevărului' imediat în contradicţie cu adevărul general. De asemeni, bunul simţ ne apare ca o formă a izolării insului faţă de cosmos, ca o acceptare prin simţuri a spaţiului închis, ca o memorie devenită idee, — a placentei materne." Această idee a accesului la adevărul general printr-o inversare paradoxală a realului instituţionalizat de logica bunului simţ, determină elaborarea la scara întregii opere a unei uluitoare „poetici a negativului" pornind de la reversibilitatea imaginilor, ca în procesul fotografic, „developînd" în sens invers clişeele acceptate, răsturnînd lumea spre a-i restabili poziţia corectă dintr-un punct de vedere mai adecvat cunoaşterii esenţei fenomenelor. Multe din reveriile poetului pe marginea existenţei, spaţiului şi timpului, a simetriilor trecut/ viitor, cauză/efect, fiinţă/nefiinţă, pornesc de la ideea acestui aparent copilăresc joc cu negativele lucrurilor, în parte de-conspirat într-un splendid poem precum Frunză verde de albastru, în fond o „artă poetică" vorbind despre reversibilitatea ordinii cuvintelor şi a întîmplărilor într-un mod tipic stilului parabolic stănescian:

Şi-am zis verde de albastru, mă doare un cal măiastru, şi-am zis pară de un măr, minciună de adevăr, şi-am zis pasăre de peşte descleştare de ce creşte
şi am zis unu de doi
şi zăpadă de noroi
şi am vrut să fac cu gura
focul ce-1 făcea arsura

că n-am fost trezit, că dorm pe un cal cu şa de domn, alergînd pc-un cîmp de noapte de la unu pîn' la şapte — de la şapte pîn' la zece mi-a căzut o viaţă rece, de la frunză pîn' la umbră mi-a căzut o viaţă dublă ca pămînlul şi cu lună, noaptea cînd stau împreună.

Tema existenţei duale revine frecvent la Niehita Stănescu, fie în ipostaza dublei naturi a lucrurilor, fie în cea a motivului dublului propriei fiinţe, trădînd o profundă contradicţie interioară, motiv al unei secrete tristeţi otrăvind starea sufletului fără pricină aparentă. Dubla Nemesis, Cain şi Abel, Ianus, centaurul, rişti plinsu1 sînt imagini ale esenţei duale a temperamentului oniric, intuită acut în creaţia de după Dreptul la timp: „Şuieră o quadrigă pe cîmpia/ secundelor mele./ Are patru cai, are doi luptători./ Unul e cu och'i-n frunze, altul/ cu ochii în lacrămi./ Unul îşi ţine inima înainte, în cai/altul şi-o tîrăşte peste pietre, în urmă./ Unul strînge Miele cu mina dreaptă,/ altul tristeţea în braţe./ Unul e neclintit, cu armele,/ celălalt cu amintirile./ Şuieră o quadrigă pe cîmpia/ secundelor mele./ Are patru cai negri, are doi luptători./ Unul îşi ţine viaţa în vulturi,/ altul îşi ţine viaţa în roţile rostogolite." însuşi Ghilgamesh, eroul mitic cu care într-un anume sens arhetipal se identifică eul poetului, este o natură dublă, o „divinitate muritoare" pe de-o parte zeu, iar pe de alta om, provocînd prin propria fiinţă o fisură tragică în armonia existenţei, revelată brusc şi cumplit de moartea prietenului Enkidu, dublul lui pur omenesc, creat de zei după chipul şi asemănarea sa. Optînd între verbele care-şi dispută supremaţia în epopeea mesopotamiană — a şti şi afi — pentru cel din urmă, Niehita Stănescu va fi mai puţin atras în valorificarea mitului antic de imaginea a toate cunoscătorului, cu care se deschide Ghilgamesh („Despre cel care a văzut totul pînă la capătul lumii [...1 despre cel a toate pătrunzător; el a văzut ceea ce este ascuns, a cunoscut lucruri tainice, veşti ne-a adus despre zilele dinainte de potop..."), cît de cea a omului care caută nemurirea: „moartea nu poate avea o înfăţişare concretă decît prin anularea sinelui. Dar Enghidu, prietenul lui Ghilgameş, nu era însă decît un alter

ego. Un soi de contemplare a sinelui din afara lui însuşi. De aceea moartea lui Enghidu este însăşi moartea sinelui pe planul contemplării lui însuşi. Este însăşi moartea contemplaţiei, adică legăturii prime, a sinelui cu lumea. [...]E1 cade izbind pămîntul cu pumnii şi urlă: «A murit Enghidu, prietenul meu care ucise cu mine lei! ». Dar urlă «esenţial », nu din jalea pierderii unui prieten, ci din revelaţia morţii, a existenţei morţii. De aici şi brusca lui hotărîre de a căuta nemurirea. De aici şi periplul lui pînă la Utnapiştim, unicul om nemuritor al lumii de oameni. De aici şi strania rezolvare a celui mai vechi poem, care are ca impuls tema căutării «vieţii fără de moarte » ,şi anume însăşi scrierea lui, a poemului, în cuvinte. Cuvintele, din punctul de vedere al artei, sînt cea mai rezistentă parte a biologiei umane. Ele supravieţuiesc. Prin ele insul capătă nemurirea, capătă «viaţa fără de moarte»." Desigur nici structura mitului, nici formulările filosofice de nuanţă hegeliană, nici chiar frumuseţea soluţiei propusă de acest text în proză nu ar influenţa valoarea poeziei stănesciene, dacă viziunea poetică nu ar corespunde direct unei intuiţii existenţiale fundamentale manifestate prin artă — experienţa neantului, revelat sub multiple chipuri (din care moartea e doar unul, cel mai „palpabil"): sentimentul vidului, al pierderii identităţii şi a „substanţei" propriei fiinţe, veşnica îndepărtare a eului de sine însuşi, toate descoperite sub influenţa „şocului" existenţial al morţii.

Opera lui Nichita Stănescu este o geneză de mituri ale întîmplărilor revelatoare existenţial ale eului, desfăşurate în jurul căutării de sine, căci, spune poetul, „ideea de sine este principalul act existenţial uman". Legea este starea eternă, un a fi atemporal, universal şi perpetuu, care exclude accidentele existenţelor individuale, întîmplările particulare ale fiinţelor despărţite de marele tot: „inefabilă, însă, întîmplarea nesupusă nimănui, mereu singuratecă, se constituie in propriul nostru eu". Formă efemeră a subiectivităţii curgind de-a lungul timpului întîmplărilor irepetabile, eul fascinat de mişcare, dar înspăimîntat de ireversibilitatea ei, încearcă să-şi cucerească o structură fixă, să supravieţuiască exaltîndu-şi prin lirică unicitatea: „întîmplările prin exaltarea lor îndelungă sau numai prin nenumărata lor repetare în memorie se pietrifică, devin mituri".

Sensul iubirii are în centrul său, ca orice început, mitul naşterii. Desigur nu o întîmplare profană, ci o naştere esen-» ţială intru fiinţa poetică, prin care lumina cosmogonică se autocontemplă, o trezire de sine din somnul eternului continuu al legii:

O dungă roşie-n zări se iscase
şi plopii, trezindu-se brusc, dinadins

cu umbrele lor melodioase
umerii încă dormind, mi i-au atins.
Mă ridicam din somn ca din mare,
scuturîndu-mi şuviţele căzute pe frunte, visele,
sprîncenele cristalizate de sare,
abisele.
Va fi o dimineaţă neobişnuit de iungă, urcînd un soare neobişnuit. Adînc, lumina-n ape o să-mpungă: din ochii noştri se va-ntoarce înmiit!
Dimineaţa va fi timpul mitic stănescian de mereu reînnoită geneză, aşa cum înserarea e pentru Eminescu. Soarele, arborele şi umbra lui melodioasă determină ridicarea eului în lumină, despărţirea lui prin cuvînt de apele amniotice universale. Ochii reflectînd parabolic lumina, ca un laser pătrunzind pînă-n adîncul materiei, relevă caracterul sacru al privirii la Nichita Stănescu, de purtătoare a razelor primordiale. Rupîn-du-se din întunericul tăcut al somnului osmotic, eul intră în regimul diurn, abstractizant şi sonor al spiritului care disociază, separă şi disecă spre a pătrunde în esenţa fenomenelor. De aceea, într-un univers oniric fascinat de starea geometrică a materiei, atras de puritatea mineralului şi strălucirea cristalului, obsedat de duritatea pietrei, el va umbla întotdeauna înarmat. Ca şi în încercarea din basm a temperamentului lui Făt-Frumos — model îndepărtat al metodelor criticii tematice— eroul va alege din panoplia, tehnologiilor imaginare, armele, desigur cele nobile şi tăioase, nu cele ce sfărîmă brutal obiectele: un puternic „complex al spadei" guvernează vocabularul operaţiunilor poetice stănesciene. Deocamdată însă, prinţul e doar un adolescent „căscăund" plutind printre lucruri, cuprins de-o mirare visătoare. Vîrstă edenică de-o complexitate fermecătoare a nevinovăţiei, jucîndu-se cu mărul cunoaşterii fără să-1 guste încă, adolescenţa unifică în sine contrariile nelăsînd tăişurile orgolioase ale minţii să desfacă eul din armonia universală.
16
Una dintre cele mai frumoase „ispitiri" din lirica noastră către tărîmul vrăjit şi himeric al visului şi poeziei se face auzită, însă, într-un poem graţios ca o alegorie renascentistă a lui Gentile da Fabiano, ce convoacă vizionar elementele universului poetic stănescian: „Ci ia-ţi calul de căpăstru, pune-ţi talpa-n scări şi du-te/ e o lume-acolo, alta, a copacilor şi-a mării./ Păsări albe peste turle trag cu aripa volute./ Se roteşte marea-n ţărmuri, pietrele ţin gustul sării.// Te pri-meşte şi pe tine sub arcada-i zveltă, du-te!/ E o lume care-n jurul soarelui a pus inele,/ flori de platină smălţate, şi de aur noi lăute,/ şi corăbii zburătoare, cu sămînţa lumii-n ele." O altă lume paradisiacă se iveşte feeric la îndemnul magic al acestei voci imperative, impersonale şi omnisciente. Logosul însuşi pare că fiinţează aici şi prin el se întrupează viziunea lumii promise. E prima epifanie a supraeuhd stănescian, ce i se va înfăţişa de acum înainte mereu, ca înger, pasăre sau daimon, la răspîntiile aventurii sale poetice.
Cu un strigăt înfiorat al instituirii de sine în această miraculoasă ţară' solară, eul îşi începe cavalcada aurorală, tropo-titoare trecere prin stările materiei — tăcere, nisip, lut, piatră, arbori, cal, acvilă, aer, privire, suflet, ardere — în întîm pi narea luminii:
Mi-am întors către soare unicul chip, umerii mei zmulg din goană frunzişe. Cîmpul tăindu-1, pe două potcoave calul meu saltă din lut, fumegînd. Ave, mă-ntorc către tine, eu. Ave 1 Soarele a izbucnit peste lume strigînd. Calul meu saltă pe două potcoave Ave, maree-a luminilor, ave! Soarele saltă din lucruri, strigînd clatină muchiile surde şi grave. Sufletul meu îl întîmpină, ave! Calul meu saltă pe două potcoave. Coama mea blondă arde în vînt.
Treptele regnurilor sînt străbătute într-un puternic elan de mişcarea ascendentă a sufletului spre puritate: calul ce saltă din lut fumegînd devine centaur (animalul îmblînzit de intelect), apoi, înălţîndu-se, cal înaripat, sau pasăre phoenix arzînd în vînt, imagine a materiei iradiate de spirit, purificate prin foc. Omul mistuit de flăcări din apoteoza finală e o întruchipare a „zcului-soare" al lui Northrop Frye, ale cărui
16
însemne pămînteşti sînt nimbul de raze al sfîntului şi coroana de aur princiară. La început, eul este o unică şi nescindată entitate, dar reversul neştiut al cavalcadei icarice e intrarea in lanţul temporal al veşnicei despărţiri de sine întru devenire. Goana aceasta bărbătească, superb dezlănţuită, ascunde deja ceva neliniştitor şi irevocabil, de precipitare inevitabilă spre catastrofă, stînd, ca orice exces — sau „hyhris", cum l-ar fi numit grecii —-, la originea căderii eroului tragic din volumul Măreţia frigului — Romanul unui sentiment („Prinţul căzînd de pe cal/ striveşte-n

cădere un înger/ E sentimentul total/ pentru care azi sînger."). Aceasta se va petrece însă mult mai tîrziu, la crepusculul aventurii.
Acum, O viziune a sentimentelor, ca şi în parte Dreptul la timp, adaugă naşterii paradisiace mitul virstei de aur al dragostei inocente, sub înfăţişarea rafaelită, de o tandră monotonie, a plenitudinii fericite a sentimentelor. Angelismul iubirii aduce cu sine imaterialitatea plutirii, cucerirea aerului, celebrarea imnică a existenţei luminoase, muzica sferelor, o suavă prezenţă adăugată celor ce sînt. Prezentul perpetuu al legilor generale ignoră însă viaţa fiinţei. Legea este pentru individualitatea umană echivalentul nefiinţei, căci în mod paradoxal, a fi continuu, susţine poetul, înseamnă pentru eul particular a nu exista. Numai întîmplarea naşte sentimente, iar ele sînt însăşi viaţa noastră. De aceea acel fiind atemporal şi static este părăsit pentru trăirea lui eu sunt al întîmplării „vinovate" de existenţă, iubire, eroare, aventură, mişcare şi timp: „înţelepciunea e sicriul nostru. Dragostea, puterea de a iubi împodobită cu erori ca fluturele de polen, numai ea ne face să trăim. [...] Legea ne ţine pe toţi. Numai trădarea ei ne face să fim. Viaţă are numai vinovatul. Părăsirea şi pîngă-rirea geometriei e carnea bietului nostru suflet." Trăirea, oriclt de împlinită, produce inevitabil o fisură în identitatea fiinţei, iscînd pentru prima dată un sunet disarmonic în suava armonie a poemelor începutului: „Deodată/ m-am trezit atît de departe/ şi de străin/ rătăcind înapoia chipului meu/ ca şi cum mi-aş fi-nvelit simţurile/ cu relieful fără de noimă al lunii." El anunţă sfîrşitul unui anotimp şi începutul unui lung şir de despărţiri. Cu Dreptul Ia timp, ciclului genezei i se suprapune, estom-pîndu-1, cel al „păcatului", eroul său liric făcîndu-se — prin trăirea în durată — originar vinovat de timp, adică de spaţiul
17
gîndirii dintre eu şi lume, de distanţa dintre „însumi" şi „însumi" şi de depărtarea lucidităţii interpuse între eul cunoscător şi lucruri. Adînc dureros şi melancolic este în Enghidu sentimentul ruperii eului de sine prin descoperirea realului şi a morţii, deşi speranţa şi bucuria existenţei nu au dispărut, cum de pe o anume treaptă a conştiinţei nu vor dispare definitiv niciodată la Nichita Stănescu, chiar şi în momentele tragice ale ultimei perioade de creaţie. Realul pare absurd spiritului geometric căci el, ca şi moartea, este funcţie de timp, determinînd drama ontologică a omului: „Realul — arăta Athanasie Joja în Logos architekton — este mişcare, devenire, diferenţiere de sine şi deci eternă non-identitate." Moartea, pentru tînărul poet de treizeci de ani, nu e o prezenţă concretă, dar nici o alegorie, ci o posibilitate. Nichita Stănescu nu a fost niciodată un poet al morţii în accepţiunea thanatică a stingerii. Dreptul la timp conţine însă o autentică experienţă a neantului, căci spaima morţii corespunde nemijlocit celei a revelaţiei lipsei de sine. Ea e aşezată la intrarea purgatoriului şi infernului stănescian.
11 Elegii ridică în conştiinţă parametrii esenţiali ai acestei drame existenţiale exprimată vizionar prin parabole şi metafore paralogice, ciclul lor corespunzînd în mitologia sa poetică momentului fulgurant şi solemn al cunoaşterii luciferice şi al revelaţiei sensurilor ascunse ale destinului.
Asemeni lui Lucian Blaga, Nichita Stănescu ştie că marea trecere înseamnă viaţă cu moarte întreolaltă contopite în aceeaşi întîmplare ce ne îndepărtează de noi înşine împingin-du-ne cu fiecare clipă spre bătrîneţe şi neant şi totuşi, în faţa miracolului existenţei, el nu va cere oprirea ceasornicului divin, anularea distanţei dintre lege şi eroare, întoarcerea în nefiinţa pură a lipsei de memorie a legilor. Dimpotrivă, va căuta să fie mereu în interiorul fenomenelor, exaltînd miş-carea, dilatînd spaţiul pînă la punctul reversibilităţii sale unde infinitul mare este egal cu infinitul mic, totul în aceeaşi interioritate cosmică deplină a existenţei reale unde accelerarea deplasării ar putea deveni paradoxală şi sublimă neclintire, dacă viteza ne-ar contopi cu esenţa dinamică a universului :
Voi alerga deci în toate părţile deodată
după propria mea inimă voi alerga
17
asemeni unui car de luptă
tras din toate părţile simultan
de o herghelie de cai biciuiţi.
Voi alerga pînă cînd înaintarea, goana
ea însăşi mă va întrece
şi se va îndepărta de mine
aidoma cojii fructului de sămînţă,
pînă cînd alergarea

chiar în ea însăşi va alerga, şi va sta.
Adolescentul care, într-o după-amiază, după un meci de volei, a constatat spălîndu-şi mîinile la o pompă, că ele sînt absurde şi s-a bucurat căci ele făceau parte desăvârşit din sine şi din existenţa naturală, unde „totul este absurd. Nimic nu este mai firesc decît absurdul", a devenit acum prin experienţa neantului profund nefiresc, adică gînditor, adică logic („nimic mai artificial decît logica"), căutînd şi atribuind un sens vieţii, o semnificaţie întîmplărilor sale. încâlcind interdicţia de a nu se rupe din trupul firescului („despărţirea de absurd coincide cu revelaţia morţii"), el pătrunde în Iliper--boreea, tărîm spectral al mai marilor minţii, unde spiritul îşi închipuie cu superb şi juvenil orgoliu că haosul elementar şi natural al lumii poate fi definitiv întrerupt şi preschimbat prin semne, prin descifrarea unei semnificaţii a fenomenelor şi prin scrierea lor, într-o ordine ideală a creaţiei: „A fi Înţelept înseamnă a stabili o ordine în mijlocul absurdului. [...] Absurdul exprimat încetează să mai fie absurd. Orice formă de exprimare implică o ordine. Prima ordine revelată şi mai apoi scrisă a fost descoperirea morţii." Dar ordinea revelată în acest mod conţine originar în sine legile propriei sale disoluţii.
Ciclul Elegiilor coincide astfel nu numai momentului cunoaşterii, ci şi celui al întemeierii din sentimentul neantului existenţial a unei ordini depline a eului, sinelui şi lumii. Este zenitul creaţiei stănesoiene, punctul de sus al ordonării prin cuvînt unde poezia încearcă printr-o titanică încordare, ca Atlas, să ţină eul în interiorul fenomenelor, într-un univers unde nimic nu e imuabil, totul se schimbă, se destramă, curge către haos şi dezordine într-o „moarte entropică" a lucrurilor absorbite de vidul cosmic. Sensul major al creaţiei
18
ulterioară Elegiilor este de a păstra cu preţul unor lupte, cu timpul tot mai sîngeroase şi tragice, peste bietele puteri omeneşti, starea iniţial luminoasă a ordinii ideale.
Ruptura fiinţei din „firescul absurdului" Marelui Tot determină în Obiecte cosmice (Alfa) şi în Oul şi sfera apariţia ciclurilor păcatului fără vină şi cel al penitenţei căutării de sine în labirintul mişcător al aparenţelor, dublurilor şi metamorfozelor stăpînit de Circe şi Proteu; cicluri prelungite în volumele următoare prin sentimentul exilului într-o lume a pierderii, al rătăcirii într-un pustiu al nefiinţării. Vina e a însăşi condiţiei umane, supusă deopotrivă grandorii cunoaş-terii şi nimicniciei morţii: „Cînd am deschis ochii, mă aflam/ în acest trup pe care-1 vezi/ şi vinovat de felul lui eram,/ cum vinovate-s frunzele că-s verzi./ Şi deodată-am început să ştiu/ mersul luminii şi-al strigării/ şi să simt pomii toţi, pe viu,/ şi curba dureroasă-a zării." într-un univers stăpînit de demonia inconsistenţei lucrurilor, „triste înfăţişări instabile" (consecinţă îndepărtată de fapt, ca în poemul Cain şi Abel, a fratricidului spiritului asupra trupului), menţinerea ordinii sacre nu mai pare a fi cu putinţă: „Mă amestec cu obiectele pînă la sînge/ ca să le opresc din pornire/ dar ele izbesc pervazurile/ şi curg mai departe/ spre o altă orînduire." Nefericit, eroul nu e acum decît un Iov a cărui greşeală de a face parte din această lume prea omenească este infimă faţă de pedeapsa la care se simte condamnat prin voia oarbă a destinului: „Nimic nu rămîne el însuşi mai mult/ decît o foarte singură dată./ Nu sunt vinovat că trăiesc/într-o lume într-una schimbată.// Numai un gînd dacă-1 întorc, de la tine,/ nu mai regăsesc apoi, înapoia-mi, nimic." Durerea lipsei punctelor egale cu sine („Avem prea puţine osii pentru roata de carne a trupului nostru"), determină ca în Raid în interiorul pietrelor aspiraţia către suprema nemişcare, către identitatea universului, opunîndu-se infernului mişcării. în logica internă a acestei spaime a destrămării si alunecării ireversibile spre neant, lemnul, osul, piatra şi cuvintul concentrează esenţele fizice şi abstracte ale lumii devenind structuri fixe ale ordinii poetice scrîşnind în gurile devoratoare ale timpului. Cultul arborelui şi al pietrelor din atîtea poeme îşi află originea în reveria eternităţii, ca şi viziunea osteologică a fiinţei: „Pînă la urmă rămîne doar osul;/ ce-a fost mai străin, mai înlăuntrul
18
meii / cuceriţi-1 pe el, pe gloriosul/ al cărnii şi-al vinelor drept dumnezeu./ El e alb, el e neciobit, pentru că nu se vede,/ pentru că rămîne, pentru că stă şi nu se mişcă./ Aşa cum flutură totul în iarbă afară de verde/ care-i acelaşi, cînd totu-i morişcă." Nestatornicia nu aparţine însă numai lumii obiectelor, ci şi celei lăuntrice („prea repede se schimbă ceea ce numim stări de spirit"), perpetua pierdere a duratei interioare iscind figurile poetice ale absenţei şi căutării in care eul, victimă nu atît a ceea ce a înfăptuit, cît a ceea ce (nu) este, invocă dramatic certitudinea existentei sinelui:
Cine eşti tu, cel care eşti,
şi unde eşti, cînd nimic nu este?

Născut dintr-un cuvînt îmi duc înțelesul
într-o pustietate divină.
în trei) dacă sînt, dar strigătul
nu se rupe de mine,
şi una cu el rămîn, adăugind
deşertului singurătate.

Rătăcind printre şirul de „însumi" şi „însumi", el va încerca să-şi fixeze înfățişările instabile în mulajele structurii poemelor întrezărind salvarea din lungul exil doar printr-o „imobilizare" a sinelui în cuvinte. Numai schimbîndu-şi fiecare parte şi stare a ființei în numele ei, poetul va deveni într-adevăr „ceea ce este." Regăsirea aceasta dramatică de sine, rein-staurarea unei noi ordini dilematice şi complexe, antropocentrice şi mitice a lumii, se petrece într-un ciclu al acceptării demne a destinului uman („Să fie sfîntă intîmplarea de a fi,/ ales sau nu, dar pururi însuți/ mirată lacrimă care-ți ivi/ înnobilînd cu sine plinsu-ți"), început de Laus Ptolemaei şi continuat în Necuvintele şi în Un păinînt numit România, alături de un alt ciclu, al asumării tragicului, de un cu totul alt timbru al durerii existențiale a risipirii şi absenței, cristalizat în jurul motivului christic: „Era o melancolie, un fel de tristețe,/ de copil rătăcit într-o zi fără copii,/ un fel de joc întîm-plat într-o altă vîrstă / pe care abia ți-o mai aminteşti, / un fel de joc pe care tu nu l-ai jucat/ deşi aceasta s-a petrecut de mult./ Era ca un avion poştal de un tip învechit/ trecînd deasupra unor munți eterni,/ într-un spațiu de singurătate, trecînd singuratic/ şi lăsîndu-şi umbra in formă de cruce,/ mereu micşorîndu-se peste pieptul meu/ deodată gol, cu cămaşa smulsă." Această lume care este, dar care decade

supusă legii îmbătrînirii şi entropiei („putrezeşte peste cer/ ziua cea de ieri/ şi decade peste noi/ al luminii trist noroi"), unde eului, devenit tot mai greoi, suferind de singurătate şi spleen, îi este frig şi urît de sine însuşi („Incapabil să pierd/ inapt pentru fire,/ alerg în neştire./ Foarte greu mă primesc/ să fiu cum sînt"; „Suntem, dar ne este urît") este descrisă prin noua ordine a cuvintelor stănesciene în Dulcele stil clasic, Belgradul în cinci prieteni şi Măreția frigului, ecourile ei reverberîndu-se în Operele imperfecte. Sînt vizibile aici sentimentul oboselii şi cel al înfrîngerii elanului spre absolut (prăbuşirea şi putrezirea calului, moartea păsărilor, sufocarea îngerului spânzurat de propriul har şi lipsit de aerul zborului, refuzul de a privi prin hublou — sînt motive ce depun mărturie), ca şi resemnarea, dezamăgirea („E luminos soarele acesta/ Luminos. Nu orbitor, nu oibitor"), recea disperare a sfârşitului. Moartea îşi pierde tot mai mult caracterul abstract, devenind în Noduri şi semne înfricoşătoare prezență. Pe măsură, însă, ce lumea aceasta omenească alunecă în jos spre moarte, în mijlocul ei se ridică prin voința eroică a eului o sublimă „stare măreață a sufletului", solemnă schimbare pe deplin evidentă în Epica magna, înlocuind plângerea şi dezvinovățirea patetică a lui Iov împotriva destinului inexplicabil cu asumarea gravă de către eu a vinei tragice de a dori să fie el însuşi ieşind din cursul firesc al lucrurilor. El conferă astfel sens suferinței existențiale opunînd fatalității oarbe a sorții libera sa hotărâre de a determina ordinea lucrurilor. Mitul central al ultimului ciclu este dominat de figura lui Christ care se jertfeşte pierzîndu-se pe sine pentru a-şi mântui semenii. Martiriul său transformă drama în tragedie înălțătoare redîndu-i ființei conştiința naturii sale nepieritoare, izbăvindu-o de mişcarea destrămării: „Eram vrăjit şi nici nu mai mişcăm,/ toți vulturii stăteau înțepeniți în aer,/ iar soarele spărsese cerul,/ cu sunet de lumină şi cu vaer./ Pe jumătate doar din ea,/ copilul îl născuse,/ ea două capete avea,/ timpul încremenise/ bătut în palma ta, Iisuse!/ O, eli eli lama sabahtami,/ o, eli eli!/ Mi se îngroşase rîul/ ca o jugulară peste gât,/ pe cîmpul ăsta nearat, urît,/ iar caii se evaporau uşor/ deasupra nu era vreun nor,/ mă înzeiam, mă înzeiam,/ nu mai muream, nu mai muream,/ în brațul meu întins şi rece/ ca sceptru eu țineam ce nu mai trece, — / şi fix eram,/ piatră eram — / şi nici pămintul nu-1 roteam/ nu răsăream,

nu apuneam, — / şi țara mea era un geam / prin care nimeni nu privea./ Stam rege fix, de piatră şi de stea/ ținînd oprit cuvîntu-n gura mea,/ necîntător."

Asumarea eroică a tragicului este un gest prometeic, creator în ultimele volume al unei ordini tragice redimensio-nînd realitatea, acordîndu-i noblețea ficțiunii utopice, mutîn-du-i realitățile în ideal, conferindu-i prin tensiunea supraomenească a sacrificiului poetic o demnitate deasupra ordinii fireşti. într-un eseu din Meditații despre Don Quijote Ortega y Gasset surprinde esența paradoxală a eroului: „Dat fiind că natura eroismului stă în voința de a fi ceea ce încă nu eşti,

personajul tragic stă cu jumătate din trup în afara realităţii. Martorul său este viitorul. Eroul anticipează viitorul şi apelează la el." El este nenăscut:

Există numai ceea ce va fi, numai întîmplările neîntîmplate, atîrnînd de ramura unui copac nenăscut, stafie pe jumătale... Există numai trupul meu înlemnit, ultimul, de bătrîn, de piatră. Tristeţea mea aude nenăscuţii cîini pe nenăscuţii oameni cum îi latră. O, numai ei vor fi într-adevăr!

înfrânt de real prin condiţia sa muritoare, poetul supravieţuieşte prin „dublul" său turnat în substanţa nepieritoare a poeziei. Reprezentmdu-şi destinul tragic, Nichita Stănescu şi-1 înfrînge eliberîndu-se prin actul poetic de angoasa şi durerea existenţei. El se luptă cu însuşi cuvintul şi in această îmbrăţişare combatanţii nu se mai pot deosebi unul de altul. Este o victorie sau o înfrîngere desăvîrşită, căci la Da sau la Nu cartea are paginile rupte.

ALEXANDRU CONDEESCU

„ÎN VREMEA VIEŢII MELE SCURSĂ" — secvenţial biografic — 1933-1983

Eu sînt propria mea memorie. Ceea ce este în mine, numai însumi şi deosebit de orice altceva, nu sînt nici înfăţişările mele, nici trupurile pe care le-am avut din copilăria de căpşună pînă la ciolanul de elefant şi nici vederile în ochi, egale, ale lumii. Ţin minte numai întîmplări...

Întîmplările mele ţin minte întîmplările mamei mele care ţine minte întîmplările tatălui ei. Apoi se uită ale cui mai sînt întîmplările sau a cui a fost întîmplarea. Atît de departe de prezentul meu şi atît de foarte departe de prezentul legii sînt unele întîmplări încît livide de îndepărtare numai exaltate mai pot părea a fi.

NICIIITA STĂNESCU

DESCENDENŢA

„Ochiul ca o frunză de leuştean al tatălui meu, prioindu-mă în ochi, semnifică pentru mine continuitatea"

în linie paternă Nichita Stănescu se trage dintr-o solidă familie de mici meşteşugari şi comercianţi români, la origine ţărani prahoveni veniţi pe la începutul veacului trecut in tîrgul tot mai înfloritor al Ploieştilor spre a-şi vinde ţesăturile. Prima aşezare a familiei Stănescu fu în suburbia Sf. Vineri spre intrarea in tîrg dinspre Scăieni, Valea Călugărească, Bucov, în drumul turmelor de a căror lînă Matei Stănescu, străbunicul poetului, avea nevoie pentru ţeserea hainelor groase de aba, îndeletnicire cu care-şi cîştiga traiul. Aici, în octombrie 1862, văzu lumina zilei Hristea M. Stănescu, întiiul născut al lui Matei, de 29 de ani, şi al Măriei de ani 16. Băiatul nu urmă la şcoli înalte, învăţă meseria de abagiu de la tatăl său şi munci de mic, cot la cot cu acesta, dovedind îndemînare în meşteşug şi pricepere în negoţ. Cînd împlini 27 de ani[luă de nevastă o fată de 19 ani, din comuna Ceptura, de lîngă Mizil, Elena Gheorghiu, fiica lui Costea Gheorghiu (la acea dată decedat) şi a Raliţei C. Gheorghiu, ambii din satul Jugureni, judeţul Buzău. Avură nouă copii, dintre care Nicolae, cel mai mic, va fi tatăl poetului. La data venirii pe lume a ultimului copil, 19 aprilie 1908, familia locuia tot în vechea casă de pe strada Oilor, nr. 62, Hristea fiind trecut în acte „comersant". Prin 1927 — 1928, bătrînul se va muta cu fiii mai mici, Gheorghilă şi Nicolae, în noua casă ridicată pe str. General Cernat nr. 2 (azi str. Buciumului, nr. 1). Nicolae, tatăl poetului, moşteni în multe privinţe firea şi înfăţişarea bătrlnului Hristea. Fu bărbat frumos, ca şi părintele său, cu acelaşi cap masiv şi expresiv şi aceeaşi statură impozantă degajînd vigoare şi robusteţe, trăsături tipice bărbaţilor din familia Stănescu pe care le va vădi şi poetul, după cum tot

ereditar, la maturitate, mersul acestora devenea greoi în urma unui soi de gută ce le ingroşa şi chinuia picioarele. Nicolae urmă cu bune rezultate „Şcoala superioară de comerţ" în Ploieşti, apoi doi ani la Academia comercială din Bucureşti, de unde se retrase pentru a-şi ajuta şi apoi înlocui tatăl la treburile atelierului familiei. Tot în această perioadă tlnărul abia ieşit din adolescenţă, zvelt şi îndrăgostit de cursele cu velocipedul, o întîlneşte pe Tatiana Cereaciuchin, viitoarea sa soţie, căreia îi va purta o profundă dragoste pînă la sfîrşitul vieţii. Tatiana se născuse la 16 februarie 1910, la Voronej, intr-o familie de condiţie nobilă din părţile Doneţului, refugiată apoi în România. Tatăl ei, Nikita Cereaciukin, era profesor de matematică şi fizică la şcoala militară din Voronej, unde înaintase în ierarhie pînă la gradul de general. In 1917 avea 47 de ani şi patru copii, dar, om paşnic şi doritor de linişte intelectuală, nu pregetă să-şi ia familia, să coboare Donul şi să ia viaţa de la început departe de furtuna ce se ivise la orizontul istoriei. După o perioadă petrecută la Constanţa, unde Tatiana a urmat Şcoala superioară de comerţ, se mutară

în Ploieşti. Acolo viitoarea mamă a poetului îl va intîlni pe Nicolae II. Stănescu, care, cucerit de farmecul duioasei rusoaice, o va cere de soție. Tinerii se vor căsători la 6 decembrie 1931.
„NAŞTEREA ESTE O POSESIUNE"
„Faptul de a te fi născut este atil de mirabil, incit este mai degrabă, asemuitor tntimplării decit legii."
1933 Se naşte în casa părinților săi, la 31 martie, Nichita Hristea N. Stănescu. Era o primăvară călduroasă, vineri, cu puțin înainte de orele 12 din ziuă. Intiiul născut, sănătos şi puternic, asemeni tuturor bărbaților din neamul Stănescu primi numele celor doi bunici: Hristea şi Nichita.
4
21
ITitleriştii veniți la putere în Germania-organizează o manifestație în Piața Operei din Berlin unde sînt arse numeroase opere literare ale scriitorilor contemporani. TJngaretti publică Sentimentul timpului, Camil Petrescu Patul lui Procust, Fundoianu tipăreşte în Franța Pum-baud le Voyou. Se nasc Grigore Hagiu, Alexandru Ivasiuc, Anghel Dumbrăveanu, Eugen Simion (cu un an înainte se născuse Fănuş Neagu, iar cu doi Petre Stoica şi Mircea Ivănescu, alți buni prieteni ai poetului). Mor Kavafis şi Ştefan George.
NE TRĂITA MINUNE
„Eu niciodată nu am fost copil".
1933—19-40 Copilărie senină în cartierul liniştit, cu oameni aşezați, ploieşteni paşnici şi cumsecade. („Era o lumină cu totul aparte deasupra oraşului, înaintea războiului. O lumină fericită i-aş spune. Multă creme am crezut că acest fapt se datoreşte copilăriei care vede cu un cu totul alt ochi luminaşi peisajul față de maturul ochi de mai tîrziu. E adevărat că înainte de război nu văzusem niciodată morți şi că singura moarte la care asistasem fusese tăierea unui miel de Paşti..."). Nini, cum îl alintau ai săi, era fermecător şi bucălat ca un „putto" renascentist. Nu se deosebea prea mult de alți copii de vîrsta lui: era zglobiu, spontan, ager la minte, sensibil şi îndeajuns de cuminte, dar şi cam rîzgiiat de toți, definitiv cuceriți de drăgălăşenia sa. Făcea din cauza asta destule pozne şi nazuri şi-şi primea plata cuvenită de la părinții care nu glumeau în chestiuni de educație. Avea ureche muzicală şi ai săi nu pregetară să-i cumpere un pian şi să-1 „chinuie" cu lecții particulare. Pînă la sfîrşitul vieții, poetul a păstrat nostalgia unei vocații de muzician şi nu pierdea nici un prilej de a cînta la pian. Pe atunci, însă, prefera să se joace pe străzile şi locurile virane ale cartierului dinspre marginea oraşului, aproape de liniile ferate, unde copilul a deprins limbajul colorat, familiar şi ironic ce îl încîntase şi pe Caragiale în veacul trecut. Nicolae nu ştia limba maternă a soției sale şi
21
încasă neauzind deloc ruseşte, Nini nu o învăță nici el. Un loc aparte îl ocupau în viața sa cărțile, de care va aminti mereu ca de imaginile cele mai limpezi ale copilăriei şi adolescenței sale romanțioase. Tatăl său nu era bigot, nici puritan, prețuia ca orice ploieştean autentic rîsul sănătos şi glumele cu sare şi piper, avea slăbiciune pentru chefurile adevărate cu bucate bune, țuică de Văleni şi vin de Valea Călugărească» de unde veniseră străbunii săi la oraş, dar mai ales cu lăutari care cîntau pînă la amorțire, cu o bancnotă în arcuş sau lipită pe frunte, dureri nevăzute, melancolii atavice. De la astfel de rapsozi şi îndeosebi de la unul, Nae Lăutarul, a auzit întîia oară Nichita mirifica poezie folclorică românească („...litere cu caracter literar am scris cred incă de la 6 ani, evident fără umbră de conştiință literară, ci suflat de vintul poeziei populare şi lăutăreşti care binluia atit de vehement prin oraşul meu de baştină".)
1934. Breton publică Al doilea manifest suprarealist, Giraudoux Lupta cu îngerul. La Moscova în cadrul primului congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici, Maxim Gorki în raportul despre activitate utilizează în premieră noțiunea de „realism socialist". Se nasc Nicolae Brebau şi Florin Mugur, s 1935. Sînt arestați, din ordinul guvernului fascist al lui Mussolini, Cesare Pavese şi editorul său. Se nasc Nicólae Labiş, Ion Gheorghe, Dumitru Radu Popescu,George Bălăiță. Moare Fernando Pessoa. • 1936. Izbucneşte războiul civil din Spania şi este împuşcat Garcia Lorca. Un grup de poeți englezi în frunte cu W.H. Audon se înrolează ca voluntari în armata republicană. Se nasc Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei, Nicolae Velea. Mor Mateiu Caragiale, Luigi Piran-dello şi Miguel de Unamuno. • 1937. Brâncuşi începe ansamblul de la Tîrgu-Jiu. Se naşte Dan Laurențiu. Moare G. Topîrceanu. • 1938. Austria este anexată Reichului hitlerist. Valéry publică Introduction à la poétique. Se nasc Doina Ciuroa şi Marian Popa. Mor Octavian Goga şi C. Vallejo. • 1939. Arthur Lundkvist publică Zbor de Icar, Philippide Visuri in vuietul vremii. Se

nasc Cezar Baltag, Emil Brumaru, Mihai Ungheanu şi Nicolae Manolescu. Mor Antonio Machado şi W.B. Yeats. începe al doilea război mondial.
1940—1944 Stănescu Hris tea (Nichita) urmează cu rezultate excelente şcoala primară: primele două clase la Şcoala mv 5 din Ploieşti, cu severul institutor Popescu, apoi
4*
22
•din pricina evacuării oraşului, clasa a IlI-a la Şcoala primară mixtă din Buşteni — unde obţine „Premiul intîi pentru silinţă la învăţătură şi bună purtare" — în sfîrşit, absolvirea clasei a IV-a aflîndu-1 cu părinţii în refugiu la Vălenii de Munte. Pentru poet scrierea, învăţarea alfabetului şi numirea prin litere a sunetelor sînt prima ruptură a eului cugetător şi raţional din fericita identitate cu lucrurile. Această treaptă a gîndirii asupra cuvântului o va numi despărţirea insului de propria vorbire („între mina copilului şi limba lui nu e nici o diferenţă. Limba lui are cinci degete, ca şi mina lui, şi apucă la intimplarc cu ea orice obicei abstract, cu aceeaşi dibăcie cu care apuci un fruct sau o surcea. Apoi vine prima „mare alienare", prima apariţie a diferenţei specifice între ins şi lume: şcoala, ■clasa I primară, alfabetul, O-I, OI. Deodată afli că vorbeşti. Brusc, vorbirea din cintec devine cu totul şi cu totul altceva"). Mar matur decît colegii săi elevul nu a fost, dimpotrivă, era „copilăros", trăsătură pe care şi-a conservat-o toată viaţa, şi în această accepţie afirmaţia sa — „N-am fost niciodată precoce" — este demnă de luat în considerare. în schimb, era deştept foc, vioi, cu asociaţii uimitoare, prindea foarte uşor ceea ce-i stîrnea curiozitatea şi uita la fel de repede ceea ce nu-i întreţinea interesul intelectual. Părăsind oraşul, părinţii l-au ferit cît au putut de contactul direct cu ororile războiului, totuşi atmosfera sumbră de distrugeri şi masacre era prezentă pretutindeni: bombardamente, păduri arse, soldaţi ucişi, avioane în flăcări, case sfărîmate, moartea unor rude foarte apropiate. („Prea mi-a nins şi mi-a plouat, de mult,/ în copilăria mea cu nopţi grozavei cîntecul de moarte ca sâ-l mai ascult,/ gîndul ca [să-l rotesc peste cadavre").
1940. Se întrerupe decernarea Nobelului. Harta României este grav ciuntită. Dictatura antonesciană. Odisseas Elitis debutează editorial cu Orientări. Dylan Thomas publică Portret al artistului in chip de ciine linăr. Se nasc Mircea Ciobanii, Ileana Mălăncioiu, Gh. Pituţ, Mircea Martin. Moare asasinat de legionari Nicolao Iorga. • 1941 România intră în război. Apare Istoria literaturii române de la origini ptnă in prezent de G. Călinoscu. Se nasc Ioan Alexandru, Cezar Ivănescu şi
22
Ion Pop. Moare Rabindranath Tagore. • 1042. Se nasc Ana Blandiana şi Gabriela Melinescu. Bombardarea Germaniei. în temniţa franchistă moare de mizerie Miguel Hernandez. E. Fermi obţine prima reacţie nncleară în lanţ controlată. • 1943. Raidul aviaţiei americane asupra Ploieştilor. Tudor Arghezi este arestat şi internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu. Se nasc Adrian Păunoscu, Marius Robcscu şi Laurenţiu Ulici. Moare Eugen Lovinescu. Teoria cuantică a cîmpului electromagnetic. • 1944. Declanşarea insurecţiei. T.S. Eliot publică Four Quarteis, Alberti Poesia (1924—1944). Apare Trilogia culturii a lui Blaga. Este gazat la Auschwitz B. Fundoianu. Mor Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Ion Pillat, Romain Rolland şi F.T. Marinetti.

TRUPURILE COPILĂRIEI

„O, lucrurile n-au crescut o dată cu mine. // Mi-ajungeau pînă la bărbie / cîndva in copilăria mea, acoperită / de ceţuri. // Mai lîrziu, / la sfirşilul războaielor, / abia îmi mai urcau pînă la şold, I ca o dureroasă sabie de piatră"".
1944—1948 Urmează clasele gimnaziale la Liceul „Sf. Petru şi Pavel". Examenul de intrare il susţine în vara lui 1944 la Izvoarele, unde liceul era evacuat. Continuă să fie un elev bun, prima clasă o absolvă cu media generală 8,04, obţinînd menţiunea a Il-a. Totuşi învăţătura nu-1 va mai atrage ca înainte, părîndu-i-se tot mai mult o corvoadă plictisitoare ce-1 ţine departe de pasiunea pe care şi-o descoperise la această vîrstă: voluptatea febrilă a lecturii. Citeşte enorm, nopţi întregi nedormite, lecturi eterogene însă: sute de romane de aventuri, poliţiste, ştiinţifico-fantastice, toate parcurse cu sufletul la gură. Lectura e ingenuă şi nu are privire „critică", băiatul se cufundă în universurile imaginare, trăieşte alături de eroi întâmplările palpitante, petrece ceasuri
22
de încîntare şi de reverie pe marginea epicului fantezist. „Mimesisul" nu-1 captivează, el caută un spaţiu şi un timp al ficţiunii pure, acel abstract „deodată" al aventurii. Părinţii îl surprind adesea cu cite un roman pe birou, ascuns sub cărţile de şcoală. Elevul nu mai simte tragere de

inimă pentru materiile unde are de „tocit" pe de rost tot felul de lucruri ce-i par neinteresante. Inteligența sa sclipitoare e capricioasă şi, capabilă de eforturi uriaşe şi concentrări intense totdeauna pe un suport pasional al preocupărilor, devine leneşă şi opacă in domeniile care nu o farmecă. Nichita era pe atunci un băiat voinic şi îndesat, cu un cap voluminos, rotofei la față, ceea ce-i făcea pe prieteni să-i spună Grasu\ Sub aparenta dezinvoltură şi ironie — produse ale spiritului său ascuțit — el ascunde o imensă timiditate. în aceşti ani a început să iubească tot mai mult poezia şi, simțindu-se atras de dificultățile meşteşugului versificației, încearcă chiar să o scrie. După melosul, cunoscut din prima copilărie, Nichita Stănescu urcă o nouă treaptă lirică, inițiindu-se în ceea ce va numi altădată poezia fonetică („Prin vulturi vîntul viu vuia"). Este tot o formă a poeziei populare, trecute prin filtrele culte ale tradiționalismului, al cărei model de neatins i se părea atunci Nunta Zamfirei a lui Coşbuc.

1945. Trupele române participă la eliberarea Ungariei şi Cehoslovaciei. Germania capitulează. Tonegaru publică Plantații. Se naşte Daniel Turcea. Mor Valéry, Andrade, Else Lasker-Schüler. Explodează prima bombă atomică. • 1946. Lucian Blaga publică Trilogia valorilor. Gollu Naum Culuoarele somnului, Geo Dumitrescu Libertatea de a trage cu puşca. György Lukâcs Eseuri despre realism. Prévert publică Cuvinte, E. Borei Paradoxurile infinitului. în Franța, după ce participase la Rezistență, se sinucide, pe cînd scria Manual al perfectei fericiri, Ilario Voronca (n. 1903). • 1947. Arghezi obține Premiul național dp literatură cu Una sută una poeme. Sartre publică Baudelaire, Boris Vian Spuma zilelor, René Char Le Poème pulvérisé. Se nasc Adrian Popescu, Dumitru M. Ion, Ştefan Agopian, Petru Poantă. • 1948. Reforma învățămîntului. W.U. Auden publică The Age of Anxiety, Ezra Pound Pisan Cantos, Stravinski Poétique musicale, Norbert Wiener Cibernetica. Debutează cu întîlnirea din pămînturi Marin Preda,

„Adolescența e-o frînghie de aur / pe care n-o poți tăia, dacă vrei, cu cuțitul. // Adolescența e-o frînghie de aur / legînd nadirul şi zenitul. / E ca şi cum s-ar desprinde mereu, prima oară, / fiecare bătaie a inimii de trupul tău îndrăgostit, / e ca şi cum s-ar desprinde mereu, prima oară, / clipa, mirîndu-te că nu s-a oprit."

1948—1952 Urmează ciclul superior la acelaşi liceu, devenit între timp „I.L. Caragiale". Abia ieşit clin copilărie, băiatul capătă deja în aceşti ani înfățişarea de înger rebel cu care va fi cunoscut mai tîrziu în viața literară. („Intre paisprezece şi cincisprezece ani, cred, am căpătat in cîteva, luni înălțimea de acum"). E zvelt şi mlădiu („trupul meu de odinioară de adolescent moi' ca trestia"), cu trăsături nervoase („Brațele, lui subțiri şi prelungi/ tatuau liniştea cu dungi./ Şi chipul cu dira buzelor arcuită,/ săruta aerul ca pe-o iubită"). Vesel, inventiv şi candid din fire, adolescentul se lasă uşor învăluit, de tristețe. Blîndețea şi generozitatea îi luminează dinlăuntru figura imberbă şi palidă, spiritualizată şi senzuală totodată, modelată de farmecul inteligenței. Deşi iubeşte cu patimă cărțile şi este fascinat de mirajul poeziei, nu întrevede încă posibilitatea unei „profesii" literare şi îl aflăm înscris, conform dorinței familiei, la secția reală a liceului. De fapt cristalizarea conştiinței de sine a fost lentă la Nichita Stă-nescu, poetul — în fond un autodidact de un tip aparte — maturizîndu-se greu, vîrstele şi etapele creației, urcate după o îndelungată gestație internă, necorespunzînd vîrstei biologice aparente. Elevul, mereu remarcat de profesorul său de istorie N.I. Simache, învață în continuare inegal, dar nu fără strălucire, rezolvă probleme de matematică în gazeta liceului unde publică şi caricaturi semnate H, aşa cum mai tîrziu îşi va semna desenele N. Cîteva gesturi suav anapoda în spirit urmuzian, ce şochează atmosfera demodată, de rigidă „belle-epoque" provincială, contrariind infailibilitatea dascălilor supraveghetori prin libertatea lor gratuită, îi fac o plăcută celebritate de lider al frondei liceene intelectuale. In orele

plictisitoare pentru el, liceanul compune în gind zeci şi sute de versuri pe care apoi le recită prietenilor îneîntați, dovedind o memorie fenomenală şi o uriaşă capacitate de „vizualizare" a poemului în spațiul abstract al minții. Ce „scria" pe atunci Stănescu Hristea Nichita? Producea cu grație şi uimitoare dexteritate genuine compoziții ilare într-un „baroc de mahala" liber de prejudecăți lexicale, colorate violent şi poznaş cu cuvinte argotice în tonuri inflamate de care cîntecul de lume ploieştean nu ducea lipsă. Acum începe ciclul de Argotice care, permanent completat şi rafinat, va face pină tîrziu în facultate faima de extraordinar versificator studentului Stănescu. împreună cu prietenii săi nedespărțiți Emil Popescu şi Valeriu Pîrvan se joacă spiritual şi cu multă plăcere „de-a revista" inițiind în liceu o foaie băşcălioasă şi

nonconformistă, Băcăonia, ale cărei versuri simpatice şi obrăznicite circulau pe foi volante printre colegi. întâlnirea cu poezia lui Topîrceanu, convenabilă întru totul acestor spirite ploieştene adolescentine timide şi teribiliste deopotrivă, este hotărâtoare pentru formația interioară a junelui aspirant la grațiile muzelor, salvîndu-1 de la vulgaritatea lecturilor ieftine, arătându-i limitele romanțelor lăutăreşti şi ale folclorului orăşenesc în stilul cărora începuse să \ exceleze, deprinzîndu-1 cu ironia subțire, nerăutăcioasă, umorul fin, comicul liric şi autoironia senină. Adevărata revelație a literaturii cu univers spiritual inefabil, la fel de captivant şi misterios ca lumea aventurilor epico-fantastice, o are în toamna lui 1950 cind întîlneşte operele lui Swift, Cer-vantes şi Melville. Călătoriile lui Gulliver, Don Quijote şi Moby Dick vor rămîne toată viața printre cărțile lui cele mai iubite. Tot atunci îl citeşte şi pe Bacovia, căruia instinctiv îi simte măreția poetică fără a o înțelege încă deplin. Băie-țandrul se dezvoltă armonios, cultivîndu-şi parcă acel „suflet frumos" despre care vorbeau grecii în sistemele lor ideale — sumă echilibrată a forțelor psihice şi fizice, a măsurii între suflet şi corp, între intelect şi sensibilitate. îi place sportul, joacă volei, face curse cu bicicleta, în echipele de fotbal din liceul de băieți ocupă postul de portar. E cast îndrăgostit de sora prietenului său Mircea Petrescu, Magdalena. Adolescența va rămîne pentru Nichita Stănescu „vîrsta de aur" la care se va întoarce mereu.

1949. Ipoteza schimbărilor de stare a materiei a lui Rarnsay. T.S. Eliot publică Front Poe to Valery, A. Lundkvist Urme pe apă, L. Borgos El Aleph, Jebeleanu Scutul păcii, Dan Deşliu Lazăr de la Rusca. • 1950. Are loc o plenară a Uniunii Scriitorilor în care sînt dezbătute problemele poeziei pe baza unei concepții estetice unice. P. de Boisdeffre tipăreşte Metamorfoza literaturii, Guillân Căntico. Naționalizarea unei părți a fondului de locuințe, printre care şi casa familiei Stănescu. Labiş participă la Consfătuirea tinerilor scriitori moldoveni de Ia Iaşi. Se nasc Daniela Crâsnaru, Mircea Dinescu, Liviu Ioan Stoiciu, Alexandru Condeescu. Războiul din Coreea. Mor Edgar Lee Masters, Cesare Pavese, G.B. Shaw, Yvan Goli. • 1951. Apare primul număr al revistei lunare Tînărul scriitor. G. Benn publică Probleme der Lyric. Mor Salinas şi Gide. • 1952. Labiş vine la Bucureşti. T. Vianu e simplu cercetător la Institutul de lingvistică. Jebeleanu publică Bălcescu şi în satul lui Sahia cu care obține Premiul de Stat. Preda cu Desfăşurarea este „absolvit" de naturalismul de care fusese acuzat. Plenara CC. al P.M.R. înlătură grupul A. Pauker-V. Luca. Se nasc Nichita Danilov şi Dan David. Apare postum Meseria de a trăi a lui C. Pavese. Intră în funcțiune „cosmotronul" de la Brookhavcn. Se stinge Constant Tonegaru (n. 1919). Moare, după ce dăduse o ediție bogată, Choix de poemes, Eluard.

POETUL

„Tinerilor voi suavi lungani, / existența voastră cea melodioasă / iscăleşte farmecul acestor ani, I plinea parc-o face mai gustoasă"

1952 — 1957 Urmează cursurile Facultății de filologie a Universității din Bucureşti. Opțiunea sa este o surpriză pentru părinți. Plecat la Bucureşti să susțină examenul de admitere la Politehnică, Nichita se întoarce triumfător cu vestea că a reuşit la... Română. Şirul surprizelor din acel an nu avea să se încheie aici: Nichita se căsătoreşte spre sfirşitul toamnei cu Magdalena Petrescu, iubirea sa adolescentină. E doar un

24

gest romantic fără suport real şi cei doi tineri se despart după un an. Băiatul înalt, îngrijit îmbrăcat, cu nimbul auriu al părului bogat, zîmbetul plăcut şi mucalit, vocea plină de tandrețe şi ironie, pielea albă atinsă uneori de semnele nubi-lității tîrzii, chipul deschis şi senin, îşi face repede noi cunoştințe şi leagă amiciții trainice. Acum îl cunoaşte pe Grigore Hagiu, prietenul lui de-o viață. Poetul va avea totdeauna un fervent cult al prieteniei („A avea un prieten e mai vital dr.cit a avea un înger"). Seraficul tînăr scrie însă poezii de-o savoare lexicală mult mai pămînteană: Argoticele sale fac senzație şi vor fi gustate pină la sfîrşitul facultății de către toți noii săi prieteni literari, colegi sau profesori. In mijlocul versificației emfatice şi găunoase a epocii, poemele acestea profund neserioase (parodii şi parafraze vesele), ştrengăreşti şi echivoce, aduc un imbatabil suflu de libertate voioasă. Registrul lor e unul sărbătoresc şi popular, ce acordă rîsului şi jocului o viguroasă funcție eliberatoare de seriozități instituționali-zate. Nichita Stănescu tînăr avea pudoarea tragicului, iar firea sa solară şi vitalitatea sănătoasă, manifestate literar în spirit rabelaisian, îl îndemnau spre bucuria şi exaltarea vieții. Nici vorbă să poată publica în presa dogmatică a vremii astfel de compoziții proscrise de mentalitatea stupid severă a criticii oficiale. De altfel, cînd le transcrie în caietele sale, prin 1955, faza „argotică" este deja încheiată, rămînînd o simplă glumă a tinereții. Tinărul îşi continuă cu gravitate ucenicia la

clasici. Curios să cunoască modelul parodiilor topîr-ceniene îl citise deja pe Arghezi şi sub şocul ameţitorului talent lingvistic al autorului Cuvintelor potrivite îşi desăvârşeşte ani la rînd studiul treptei „morfologice" a poeziei. La început e arghezian şi în tematica poemelor, apoi eliberîn-du-se de tirania modelului, va păstra pînă la debut doar fascinaţia vocabularului fabidos al celui pe care îl va considera „etalonul de aur" al poeziei româneşti („Pe aici se trece, aici se dă examenul, de aici se pleacă mai departe"). ll va citi apoi pe Ion Barbu cu care se va iniţia în treapta „sintactică" a modului intelectual al lirei, în vreme ce cunoaşterea lui Blaga, înţelegerea lui Bacovia — poetul cel mai aproape inimii sale, aprofundarea lui Eminescu — geniul său tutelar, îi vor sugera existenţa inefabilei „poezii me lai ingvi slice" („care nu mai foloseşte nici unul dintre mijloacele poczin", avind drept sursă „inspiraţia, suflată la ureche poetului, rînd
25
pe rînd, de către Apollo sau de către Dionisos"). Prin anul doi Nichita îl cunoaşte acasă la Sandu Tzigara Samurcaş pe> Ion Barbu şi are revelaţia libertăţilor umorilor geniului şi ale gesturilor fantaste ale marilor personalităţi creatoare, în această de neuitat întîmplare, povestită în aceeaşi noapte prietenului Grigore, îi citeşte maestrului două-trei poeme „impregnate de jocul său secund". Era vremea schimburilor de cărţi şi într-o astfel de „tranzacţie" studenţească Nichita îl întilneşte pe Petre Stoica, alt companion de cursă lungă al poetului. Tot în acea perioadă era îndrăgostit de noua lor colegă, Doina Ciurea, venită de la Şcoala de literatură „Mihai Eminescu" aureolată de legenda prieteniei sale cu Labiş. Spre sfîrsitul facultăţii tinerii se vor logodi. Anul 1956 cuprinde cîteva evenimente ce-1 vor marca decisiv pe viitorul poet: în amfiteatrul „Odobescu" îl întilneşte pe Labiş şi-1 ascultă recitind Moartea căprioarei. Hotărîtoare pentru gîn-direa poetică a lui Nichita Stănescu a fost însă îndelungata vizită la un... pictor. E drept că acesta se numea Ţuculescu, «ra medic şi cercetător ştiinţific de mare valoare, iar pe lingă insolita modernitate a viziunii sale plastice avea păreri profund originale despre lirica pură a unor Mallarmé şi Valéry. Este prima întîlnire şi cea mai importantă pentru poet cu universul artei abstracte, direcţie în care va evolua ulterior şi poezia sa. Tot acum leagă alte prietenii pe termen lung cu tinerii scriitori, poeţi, prozatori ori critici, aflaţi ca şi el în pragul afirmării sau deja publicaţi.
1953. Hillary şi Tcnsing cuceresc Everestul. Bogza publică Meridiane sovietice, A. Robbe-Grillet Gumele, Vasko Popa Scoarţa. încetează din viaţă I.V. Stalin. Al. Andriţoiu cu volumul său de debut In ţara moţilor se face ziuă obţine Premiul de Stat. Moare I.A. Bunin.
• 1954. Apare Gazeta literară. Labiş absolvă Şcoala de literatură „Mihai Eminescu". Procesul lui Lucreţiu Pătrăşcanu. Debutează cu proze scurte Fănuş Neagu, Ion Lăncrănjan, Francisc Munteanu. în urma războiului din Indochina (1945—1954) Franţa recunoaşte Vietnamul democratic. • 1955. Arghezi scrie 1907 — Peizaje, Marin Preda publică primul său volum din Moromeţii, Guillén Elegiile antiteze. Debutează editorial Eugen Barbu şi Titus Popovici. Apare Spaţiul literar al lui Maurice Blanchot. Picasso pictează Femeile din Alger. Blaga traduce Faust. Mor Hortensia Papadat—Bengescu, Claudel şi Thomas Mann. • 1956. Blaga este propus de către Academia regală
25
din Suedia pentru Premiul Nobel, dar în ultima clipă îi este preferat poetul spaniol Juan Ramón Jiménez, aflat în exil. Labiş publică Puiul de cerb şi apoi Primele iubiri fiind primit în Uniunea Scriitorilor. Baco-via primeşte Ordinul muncii. Arghezi tipăreşte Ctntare omului şi este ales membru al Academiei. Rebeliunea contrarevoluţionară în Ungaria. Este arestat dintr-o eroare Alexandru Ivasiuc. Nathalie Sarraute publică VEre du supcon. Se stinge la Berlin Gottfried Benn. în urma unui tragic accident moare în decembrie Nicolae Labiş.
1957 în martie Nichita Stănescu debutează simultan in revistele Tribuna (anul I, nr. 6, 17 martie) şi Gazeta literară (anul IV, nr. T2, 21 martie), în aceeaşi săptămînă fastă pentru tînărul ce împlinea 24 de ani la 31 martie. A fost sprijinit în reuşita tentativei de Dumitru Micu şi de... aniversarea a 50 de ani de la răscoala din 1907. în proaspăt înfiinţata revistă clujeană, cele trei poezii ale sale, Au fost oameni mulţi, La lemne, Pămînt, au ca model lirica socială vindicativă a lui T. Arghezi, lexicul mişcărilor telurice fiind intersectat de unele accente mai astrale, sugerînd rezonanţa cosmică a evenimentelor ce trădează şi lecturi din Goga. în ediţia de faţă poetul a socotit însă reprezentativ pentru debutul său poemul apărut in Gazeta literară sub titlul 1907, numit acum Ardea spitalul cu bolnavi cu tot. Pînă la sfirşitul anului îi mai apar în Gazeta literară o traducere din A. Tudal, Veghea (nr. 17/25 aprilie) şi poemele Cîntcc de leagăn (22/30 mai), Femeia aceea (23/6 iunie) şi Deceniul Republican (52/26 decembrie), iar în Tribuna un

triptic de dragoste Joc de unu, Despărțirea de dimineață, Joc de doi (44/7 decembrie), poezii incluse şi în volumul' său de debut Sensul iubirii. Lirica publicată în revistele clujene Tribuna şi Steaua în acea perioadă este curînd supusă unor critici severe de către dogmaticii vremii, indignați că „modernismul" tinerilor poeți cíe aici tindea, nici mai mult nici mai puțin, decit să readucă în circuitul literar temele poeziei lui Blaga, Barbu şi Bacovia. Nichita Stănescu şi-a ales deja semnătura literară. Lucrează in această perioadă la ciclul Cîntecele inorogului căutîndu-şi calea spre o rostire poetică personală eliberată de influențe. Sint poeme greu publicabile in epocă şi doar o parte din poeziile scrise acum şi in anii următori vor putea vedea lumina tiparului în primul său volum.

26

Primul satelit artificial al pămîntului. Eugen Barbu publică Groapa, Baconsky Fluxul memoriei, Blaga o traducere Din lirica universală^ Miron Radu Paraschivescu Cîntice țigăneşti. T.S. Eliot scrie Despre poezie ți poeți. Se stinge la Paris Brâncuşi. Heisemberg şi Pauli elaborează o formulă universală pentru particulele elementare ale materiei (Weltformei). Debutează în volum Ion Oheorghe, Petre Stoica, Gh. Tomozei. Mor George Bacovia şi Camil Petrescu.

1957—1960 După absolvirea facultății, este pentru scurt timp corector (o jumătate de normă) şi apoi, pină în 1968, redactor la secția de poezie a Gazetei literare (director Zaharia Stancu, redactor-şef Paul Georgescu şi Tiberiu Utan). Sint anii unei sărăcii pline de vise literare, aprinsă de o nepotolită sete de cultură şi de adevăr, bogată in semne minunate ale harului curat al talentului, anii uneia dintre cele mai frumoase şi mai exemplare boeme ale literaturii române. Afinități comune duc la închegarea unui „cerc" inconformist, spiritual şi simpatic, „autodidact" în sensul cel mai bun, de boemi mai mult sau mai puțin din convingere, cît din nevoie, hrănindu-se cu lecturi, idei şi poezii, mîndri de neintegrarea lor inofensivă, risipitori cu gesturile duioase, puşi pe farse nevinovate şi gata să facă o sărbătoare din cel mai mic succes al vreunuia; Grigore Hagiu, Mircea Ivănescu, Modest Morariu, Lucian Pintilie, Nicolae Breban, Petre Stoica, Cezar Baltag, Fănuş Neagu si alții. Puțini aveau o situație materială cît de cît stabilă. Deşi „literatura" era pe atunci o afacere foarte rentabilă pentru nenumărații conformişti ai vremii, aproape toți lipsiți de cel mai elementar talent, tinerii aceştia încăpățînați preferau să-şi apere, cu prețul vicisitudinilor provizoratului, dreptul la libertate şi fantezie. Majoritatea provinciali veniți la Bucureşti să cucerească gloria, locuiau în cămăruțe ieftine la subsoluri ori mansarde. Băieți plini de viață, departe de imaginea clorotică a scriitorului desprins de cele lumeşti, epuizau repede micile „alocații" şi pachete primite lunar de acasă şi cheltuiau fără griji în însuflețitele lor colocvii sumele, uneori destul de consistente, primite pe cite o scriere mai norocoasă publicată de vreo revistă. Cea mai mare parte a timpului, însă, îşi înşelau foamea, ce nu ținea seama de geniul lor, cu gustări simbolice şi fanteziste, ceai negru şi fum de țigară. Nichita era unul dintre puținii cu salariu şi loc sigur de muncă, în schimb, mai puțin

26

Înzestrat pentru contactul cu lumea neliterară, veşnic nu avea unde dormi. De altfel, pentru el somnul avea şi mai puțină importanță decit mîncarea, poetul fiind un campion al nopților albe închinate poeziei şi filosofării, conversațiilor pline de spirit. A ajunge să posezi o „casă" fiind peste puterile lui de atunci şi de mai tirziu, el primea cu grație în acest domeniu ajutorul prietenilor care-1 găzduiau cu dragoste în umilele lor locuințe. După ce, împreună cu Nicolae Velea, aflat în aceeaşi situație, încearcă să doarmă chiar în sediul gazetei unde lucrau, pe bulevardul Ana Ipătescu, Nichita trece rînd pe rînd pe la Hagiu, Breban, Morara, Ivănescu, cel mai mult zăbovind apoi în mansarda lui Petre Stoica din strada Gutenberg nr. 16 A, loc aproape de astre, căruia oaspetele îi va dedica un poem în Steaua: „Pe strada Gutenberg într-o mansardăl demult, bețiile cu ceaiuri negre/ făceau aldi-nelesă ardă/ pe zidurile răzuite negre/Mari hărți defum pur tind cocardă/ o lună strălucind din cercuri negre/ pluteau pe cerid din mansardă/ pe zidurile afumate negre/ Noi doi visam o mare artă/ cu versuri albe, versuri negre/ o inimă dinamitardă/ bătea-n ciolanele noi, negre/ şi lungi, şi-n creştere bastardă/ hrănite doar cu ceaiuri negre/ pe strada Gutenberg într-o mansardă// pe strada Gutenberg într-o mansardă,/ pe strada Gutenberg într-o mansardă...". Aflați în avangarda generației lor, ei simt că trebuie să-şi unească eforturile spre a trece împreună barierele abrupte ridicate de comandamentele zilei în fața noilor orientări. Spre deosebire de negațiile avangardiste dintotdeauna, spiritul lor de revoltă e unul profund constructiv, el însemnînd, paradoxal, o reînnodare cu marea tradiție a literaturii interbelice româneşti. Ruptura dintre generații, caracteristică boemei ca stare de spirit, acționa aici, dimpotrivă, ca o punte către trecut, ai cărui moştenitori direcți tinerii aceştia se considerau.

Dincolo de „neseriozitatea" lor socială, ei sînt serioşi cărturari cu solide cunoştinţe de cultură, spiritul histrionic ascunzînd o gravitate intransigentă faţă de tot ce însemna formaţia lor spirituală şi propria creaţie. Unul altuia îşi citesc, rezumă şi comentează ultimele lecturi de poezie, proză şi filosofie, încereînd — peste ignoranţa suficientă a culturii rudimentare a timpului — să fie sincroni cu destinul literaturii moderne. Prea puţin din preocupările lor răzbate acum pînă la tipar, ceea ce scriu într-adevăr valoros va apare abia peste ani în volume. Spre a „supra
27
vieţui" artisticeşte sînt obligaţi să publice în presă lucruri convenţionale. In conjunctura strîmbă a apariţiilor, reuşesc totuşi să-şi păstreze demnitatea optînd pentru motivele cele mai puţin compromiţătoare şi subminlnd retorica goală a corifeilor timpului. Dintre aceste „exerciţii impuse" Nichita Stănescu alege cu predilecţie protestul împotriva războiului, scrie poezii antifasciste şi imnuri păcii — teme universale pe care izbuteşte versuri şi imagini remarcabile, păstrate şi în primul volum. După debutul în reviste, cărţile pe care încep să le scoată, oricit de cenzurate şi forfecate, aduc fără şovăială un aer nou anunţînd apropiatul sfirşit al „hiatusului" de peste un deceniu ce se crease după război în cultura naţională. Literatura noastră se îndrepta cu certitudine spre o zodie fastă. Negurile începeau să se ridice. Tinerii boemi vor deveni marii scriitori ai celui de-al treilea moment clasic al culturii româneşti, moment marcat politic de atmosfera Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român.
1958. în continuarea Tînărului scriitor apare Luceafărul. Debutează cu o culegere de nuvele, Fuga, D.R. Popescu. Retragerea trupelor sovietice staţionate temporar pe teritoriul României. Apare postum Lupta cu inerţia a lui Labiş. Jebeleanu publică Surîsul Hiroşimei. Mor Jimenez şi Roger Martin du Gard. • 1959. Tudor Arghezi scoate o ediţie de Versuri, Jebeleanu Oratoriul Eliberării, Eugen Ionescu Rinocerii. Victoria revoluţiei din Cuba. Debutează Fănuş Neagu cu Ningea în Bărăgan. „Lunik-3" fotografiază partea invizibilă a lunii. Mor Dan Bot ta şi Boris Vian.
STAREA POEZIEI
„Poetul nu are biografie: biografia lui este de fapt propria lui operă, mai bună sau mai rear . . mai măreaţă sau mai puţin măreaţă."
1960 La sfirsiful anului Nichita Stănescu debutează cu volumul SENSUL IUBIRII (Bucureşti, E.S.P.L.A., 112 pag., lei 3, colecţia „Luceafărul", prefaţă de Sil vi an Iosi-
27
(eseu). în prefaţă se află deja atit „evidenţierile" cit şi principalele obiecţii cu care va fi întimpinat volumul: „îndrăzneala imaginii riscă să devină pe alocuri forţare, încărcare, să degenereze în obscuritate. Şi mai ales ar fi necesar ca ataşamentul poetului pentru socialism care dă căldură versurilor să se traducă printr-un contact mai intim cu concretul construcţiei socialiste".
în aceeaşi colecţie debutează Cezar Baltag (Comuna de aur) şi Nicolae Velea (Poarta). Gellu Naum publică Poeme despre tinereţea noastră. T. Maiman realizează primul laser. A. Masson expune Insesizabilul. Antonioni regizează Aventura, Fellini La dolce vita. Mor Boris Pasternak, Camus la volanul unui Facel-Vega şi J. Supervielle la cîteva săptămîni după ce fusese ales „Prinţ al poeziei".
lì)62 în lunile ianuarie-februarie se află la Hunedoara şi Reşiţa trimis spre documentare la Combinatul siderurgic pentru „un contact mai intim cu concretul". Va scrie cîteva poeme cu temă „siderurgistă", unele (Tîrziu de vară, Sensul oţelului) asigurîndu-i „viza" pentru apariţia volumului următor. La 6 iunie se căsătoreşte cu Doina Ciurea, minunatul lor „roman" de dragoste de aproape zece ani formînd „subiectul" volumului O viziune a sentimentelor.
1901. Primul zbor în Cosmos al unui om. începe „Criza Caraibilor". Debutează Anghel Dumbrăveanu cu Fluviile visează oceanul. A. Resnais şi A. Robbe-Grillet realizează Anul trecut la Marieribad. Mor pe rînd Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, George Mărgărit, Cezar Petrescu şi, de ciroză, Ion Barbu. Se sinucide Ernest Hemingway. • 1962- Apar postum Poezii de Blaga. Testamentul meu plastic de Ion Tuculescu. Debutează Grigore Hagiu cu Autoportret in august. Eugen Barbu este numit redactor şef al Luceafărului, revista devenind într-adevăr tribuna tinerei generaţii. Fănuş Neagu publică Dincolo de nisipuri, Fr. Durrcnmatt premiera Fizicienii. Mor Ion Tuculescu, G. Bachelard, E.E. Cumings, William Faulkner.
27
1963 în iunie Nichita Stănescu face prima sa că lato ne peste hotare, in Cehoslovacia.
Poeme noi de Tudor Arghezi, G.W. Beadle Genetica şi biologia modernă. Mor J. Cocteau, Tristan Tzara, W'.C. Williams, V. yoiculescu. Este asasinat la Dallas preşedintele J.F. Kennedy.

1961 Apare la începutul anului O VIZIUNE A SENTIMENTELOR (Bucureşti, Editura pentru literatură, 120 pag., lei 4,50). Este volumul care-1 consacră ca un poet solar al purităţii adolescentine. Cartea primeşte Premiul Uniunii Scriitorilor. împreună cu D.R. Popescu şi N. Tertulian participă în Finlanda la manifestările prilejuite de comemorarea a 75 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu. După o „călătorie splendidă ca avionul prin Prasa, Berlin, Copenhaga", admiră la Helsinki splendoarea nopţilor aibe, atît de aproape de spiritul său „noctambul". Relaţiile saîe matrimoniale sint tot mai dificile, poetul suportînd greu rigorile instituţiei fără intensitatea sentimentelor care-1 robiseră iniţial. Spre sfirşitul anului o cunoaşte pe Gabriela Melinescu, poetă în plină afirmare, în tensiunea relaţiei lor Nichita Stănescu creînd cele mai explozive opere ale sale. Amîndoi autori ai unor universuri abstracte, sentimentele li se vor converti în explorarea unor insolite teritorii lirice ce se rup de aparenţa accidentului biografic. Nichita reîncepe periplul său boem în mansardele prietenilor.
J.P. Sarlre tipăreşte Cuvintele. Debutează editorial Ioan Alexandru Cum să vă spun, Ana Blandiana Persoana tnlti plural, Marin Sorescu Singur printre poeţi, Ştefan Aug. Doinaş (la 42 de ani) cu Cartea mareelor şi Ion Vinea (la 69 de ani) cu Ora fintinilor, în chiar anul morţii sale. Liviu Ciulei regizează Pădurea spînzuratilor. Sinteza insulinei. Mor Tudor Yianu, Mihai Ralea, Mihu Dragomir. începe războiul din Vietnam.
1965 Apare in martie DREPTUL LA TIMP (Bucureşti, Editura tineretului, 84 pag., lei 12, ilustraţii de Mihu Vulcă-nescu). Este locul unei metamorfoze lirice indicind apariţia
^ — Ordinea cuvintelor, voi. I
28
unei experienţe noi, fundamentale pentru destinul poeziei sale, experienţa neantului ce estompează vechile teme şi tonalităţi lirice. în aceeaşi lună este ales în noul comitet de conducere al Uniunii Scriitorilor. în mai vede pentru prima oară Belgradul care va rămîne oraşul lui de suflet, legat de marile sale succese literare. în Iugoslavia participă împreună cu Cezar Baltag la întîia ediţie a festivalului de poezie de la Struga, unde peste 17 ani va purta într-un veritabil triumf „Cununa de aur". Acum obţine cu poemul Quadriga „Premiul mic", pentru tineri, juriul macedonean preferîndu-1 pe Nichita lui Evtuşenko. Este prima sa recunoaştere internaţională. La 24 iulie în funcţia de prim-secrelar al CC. al P.C.R. este ales Nicolae Ceauşescu. Debutează în volum Adrian Păunescu UUrasentimente, Gabricla Melinescu Ceremonie de iarnă, Nicolae Breban Francesca şi George Bălăiţă Călătoria. Ioan Alexandru publică Viaţa deocamdată, Ion Bănuţă Lacrima diavolului. Apare în B.P.T.o antologie din Bacovia. Lucian Pintilie realizează Duminică la ora 6. Vasko Popa publică Poezii. Vasarely expune Song 2. Moare la Londra T.S. Eliot. Ipoteza existenţei particulei „quark" baza tuturor particulelor elementare. La Bucureşti se stinge George Călinescu în urma unei ciroze pe care o neglijase, ca şi Ion Barbu şi, mai tîrziu, Nichita Stănescu.
1966 Publică 11 ELEGII (Bucureşti, Editura tineretului, 84 pag.) cartea în jurul căreia se va da o adevărată „bătălie a modernităţii". Motivele care-i opun pe combatanţi silit multiple, motivaţiile nu întotdeauna literare, dar cîştigul este esenţial estetic pentru orientarea literaturii române contemporane. Cartea este „suma" gîndirii lirice a poetului aflat la zenitul creaţiei.sale. De altfel, redactoarea de carte Eugenia Tudor nici nu avusese curajul să o publice integral, Elegia oului, a noua fiind scoasă din sumarul volumului. în structura gîndită de el, Elegiile vor apare abia mai tîrziu, în prima sa antologie de autor, Alfa. în paginile Gazetei literare susţine un serial de „Convorbiri literare", iar în colecţia „Cele mai frumoase
28
poezii" îngrijeşte o ediţie din Vasko Popa, Versuri (Ed. tineretului, în româneşte şi cuvint înainte de Nichita Stănescu, 218 pag., lei 4).
Debutează Leonid Dimov cu Versuri, Mircea Ciobanu cu Imnuri pentru nesomnul cuvintelor, Gh. Pi tu ţ, Poarta cetăţii şi Dumitru M. Ion Iade?. N. Sclioffcr Sculpturi picto-lumiwsccnte. Orson Welles regizează Falsiaff, iar Fr. Truffaut Farenheit 451. Adrian Păunescu publică Mieii primi, Ion Gheorghe Scrisori esenţiale, Ioan Alexandru Infernul discutabil, Marin Soroscu Moartea ceasului, Geo Dumitrescu Nevoia dc cercuri. Moare A. Breton.
1%7 Este un an bogat pentru poetul intrat în cel de-al 34-lea an al vieţii, trei cărţi ale sale văzînd lumina tiparului: ROŞU VERTICAL (Bucureşti, Ed. Militară, 136 pag,, lei 4,75) cu o notă pe ultima copertă de Eugen Simion; ALFA (Bucureşti, Ed. tineretului, 198 pag., lei 6, colecţia „Albatros") şi, în sfîrşit, volumul OUL ŞI SFERA (Bucureşti, Ed. pentru literatură, 130 pag., 4,75 lei) cuprinzînd un ciclu de „imagini din Franţa", poetice „impresii" din călătoria de la începutul

anului, ce îl purtase prin Viena, Monte-Carlo, Paris, Versai.lles, Avignon. Acum îi cunoaşte pe Jacques Prevert şi Francis Ponge. Peste poemele acestei perioade începe să coboare o aură melancolică, apar stări necunoscute pînă atunci liricii sale: regretul, greața, presentimentul morții, tristețea unei înfrîngeri necunoscute, o vagă atmosferă crepusculară învăluind extraordinare poezii, de o arhitectură desăvârşită...-
AI. Philippide publică Monolog In Babilon, Dimitrie Stelara Mare incog-nilum, Eugean Jebeleanu Elegie pentru floarea secerată, Ion Gheorghe Zoosophia, Grigore Hagiu Sfera gînditoare, Florin Mugur Mituri, Gh. Tomozei Dacă treci rîul Selenei, Gabriela Melinescu Flintele abstracte, Anghel Dumbrăveanu Iluminările mării, Tudor George Balade. Apar Moromclii (voi. II). Dan Laurențiu debutează cu Poziția aştrilor şi Marius Robescu Ninge la izvoare. Antonioni creează Bloiv-up. începe şirul războaielor israeliano-arabo. Mor Tudor Arghczi, Oliliu Cazimir şi Cari Sandburg.
5*
; 07
1968 Airare LA US PTOLEMAEI (Buc. Ed. tineretului, 156 pag., lei G, ilustrații Mihai Sinzianu), carte cu larg ecou inarcind o nouă încercare a poetului de a ordona lumea după explozia ce pulverizase parcă elementele viziunii sale de după Elegii. în iunie se află în Cehoslovacia unde vizitează Brno, Spielberk, Praga. („Ghidul a înnebunit la Spielbcrk sus/ in închisoare;/ mimează vechi torturi şi trupuri oarecare/ din care trase-n -sus şi trase-njos/ căzu ficatul fioros". Bufonul şi moartea).
Primii oameni debarcă pe lună. Apare revista România literară în con-linuarea Gazetei. Mircea Ciobanu publică Patimile şi Martorii, Şt. Aug. Doinaş Ipostaze, Gellu Naum Allhanor, Ion Gheorghe Vine iarba, Icanid Romanescu Presiunea luminii, Const. Abăluță Piatra, Cezar Baltag Monada, Anghel Durnbrăveanu Oase de corăbii, Leonid Dimov 1 poeme şi Pe malul Slixului. Cezar Ivănescu debutează cu Rod, Georgc Alboiu cu Cimpia eternă, iar Mircea Ivănescu cu Versuri. Mor John Steinbeck şi Salvatore Cuasimodo.
1969 Tipăreşte NECUVIINȚELE (Bucureşti, Editura tineretului, 216 pag., lei 12, ilustrații de Mihai Sînzianu) în care sint dezvoltate sugestii din volumul anterior în tonul unei profunde dureri fără pricină aparentă, a unei dezolări fără leac. Cartea primeşte Premiul Uniunii Scriitorilor. Pină la sfîrşitul anului mai apar: placheta Cinei degete (Piteşti, Biblioteca „Argeş", 16 pag., versuri apărute deja în volume) si volumul UN PĂMlNT NUMIT ROMÂNIA (Buc, Ed. Militară, 150 pag., lei 25, copertă şi ilustrații de Mihai Sînzianu), carte insuficient prizată de critică deşi conține poezii din cele mai remarcabile ale poetului. Opera sa începe să fie tradusă in alte limbi: in Cehoslovacia îi apare volumul JEDENAST ELEGII (Praga, Ed.Odeon, 78 pag., traducere în cehă de Eva Strebingerova care semnează şi prefața cu Josef llirsál), iar in țară ediția bilingvă germană — română 11 ELEGIEN — 11 ELEGII (Buc, Ed. pentru Literatură, 104 pag., traducere de Dietei' Schi esa k). Este numit redactor-şef adjunct ai revistei Luceafărul, alături de Fănuş Neagu, Gh. Tomozei,
63
Adrian Păunescu. Locuieşte cu Gabrieîa Melinescu pe Aleea Romancierilor, într-un apartament de două camere ai căror pereți sînt tapetați cu icoane pe sticlă şi lemn. Colecționează ceasuri vechi, dăruite ulterior prietenilor. în decembrie trece printr-o situație limită aflmdu-se în maşina condusă de Nicolae Breban, care pe şoseaua Cîmpina-Bucureşti suferă un accident în care este grav rănit Pop Simion. Nichita îl însoțeşte pe prietenul aflat între viață şi moarte la spital şi slă lingă e! întreaga noapte, cît durează operația acestuia, îneurajindu-1 tot timpul.
Ioan Alexandru publică Vămile pustiei, Virgîl Teodorescu Blănurile oceanelor, Leonid Dimov Carte de vise, Grigore Hagiu Spațiile somnului, Cezar Baltag Odihnă in țipăt, Dan Laurențiu Călătorie de seară, Ana Blandiana A treia taină, Ghoorglie Pituț Ochiul neantului şi Sunetul originar, Gheorghe Tomozei Suav anapoda. De acum pînă în 1973 Tomozei este redactor şef la revista Argeş. Angola Marinescu debutează cu Singe albastru, Nicolae Ioana cu Moartea lui Socrate, iar Doina Ciurea cu volumul Dialog despre eroare.
D70 Alt an editorial rodnic pentru poet: acum publică un nou volum ÎN DULCELE STIL CLASIC (Buc, Editura Eminescu, 212 pag., lei 8) cu care fragmentarismul si inegalitățile valorice se accentuează (dar cu care lumea începe să se „reaşeze", lăsîndu-se „rescrisă, redescrisă" în stilul stăne-scian) şi o a doua antologie de autor POEZII (Buc. Editura Albatros, 248 pag., lei 6, colecția „Cele rnai frumoase poezii"). Apar şi două ediții bilingve ale Elegiilor: 11 ELEGIES (Buc. Ed. Eminescu, 92 pag., traducere în engleză şi prefață do Roy MacGregor-Hastie) şi 11 ELEGIES

(Buc. Ed. Eminescu 92 pag., traducere în franceză de Andrée Fieury), cu o prefață de prestigiosul critic Pierre de Boisdeffre. Călătoreşte cu Anghel Dumbrăveanu şi Petre Stoica la Belgrad, unde împreună cu Adam Puslojic şi Srba Ignjatovic compune substanța unui original volum de versuri. Se desparte de Gabriela Melinescu. Este redactor şef adjunct la România literară pînă in 1973, cît timp revista este condusă de Nicolae Breban.
30
Susține o rubrică lunară în revista Argeş. Scrie prefața la traducerea lui Aurel Covaci din T.S. Eliot, Poeme („Cele mai frumoase poezii").
Lconid Dimov publică volumul Elcusis. Şt. Aug. Doinaş Allcr ego, Ion Brad Orga de mesteceni, Tudor Gcorgo Baladele singaporene, Marin Sorescu Tuşiți, Mircoa Ivănescu Poeme şi Poezii, Dan Laurențiu Imnuri către amurg, Romulus Vulpescu Şi alte poezii, Gcorge Alboiu Edenul de piatră, Ileana Mălăncioiu Către Ieronim. Daniel Turcea debutează cu Entropia, iar Emil Brumaru cu Versuri urmate de Detectivul Arthur,
1971 Apar în R.S.F. Iugoslavia două cărți traduse şi îngrijite de prietenul său Adam Puslojic: BEOGRAD U PET PRIJATELJA — BELGRADUL ÎN CINCI PRIETENI (Vrsak, Biblioteca „UGAO", 80 pag.) ediție bilingvă de poezii inedite şi NERECI (Krusevac, Ed. Bagdala, 72 pag, colecția „Mola Biblioteka") — Necuvintele — o antologie. în mai vizitează Italia („miraculosulColisseumroman;o Veneție de vis"): „După ce am văzut Pieta de Michelangelo am devenit un om cult". Apoi în iulie şi august se află „într-o Londră plină de melancolie" unde participă la al IV-lea Festival de poezie — Poctry International — organizat de Patrik C. Garland şi Charles Osborne în colaborare cu Poctry Book Socieiy. O fotografie îl înfățişează alături de W.H. Auden la una dintre cele trei seri de recitaluri de la Quenn Elizabeth Hali unde prezența strălucitoare a poetului român a fost remarcată de presa britanică.
în sala Ateneului român are loc premiera cantatei Soclu pentru timp de Liviu Glodeanu pe versuri de Nichita Stănescu. Emil Botta publică Versuri, Nina Cassian Recviem, Anghel Dumbrăveanu Fata străină a nopții, Adrian Păunescu Istoria unei secunde. Debutează în volum Mircea Dinescu Invocație nimănui şi Adrian Popcscu Umbria. Mor Dimitrie Stelaru, Perpessicius, Miron Radu Paraschivescu, Ghiorghis Seferis.
30
1972 Obține cu volumul de eseuri CARTEA DE RECITIRE (Buc, Ed. Cartea Românească, 150 pag., lei 4,25) pentru a treia oară Premiul Uniunii Scriitorilor. în „Biblioteca Argeş" îi apare o a doua plachetă, tot o scurtă antologie, O literă în oglindă (Piteşti, se difuzează cu revista „Argeş"). Publică două noi volume de poezii: BELGRADUL ÎN CINCI PRIETENI (Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 62 pag., 8,50 lei), cu o prefață de Mircea Tomuş, şi MĂREȚIA FRIGULUI -Romanul unui sentiment (Iaşi, Ed. Junimea, 192 pag., lei 14; colecția Lyra) ultimele cărți de poezie inedite înaintea unei tăceri editoriale de şase ani. Poemele prefigurează o „schimbare la față" venită dintr-o anume oboseală existențială. Munceşte în continuare susținut: ține constant rubrica din Argeş, traduce şi prefațează un volum de versuri de Adam Puslojic Pasărea dezaripată. în octombrie vede din nou Parisul, iar în noiembrie Ie scrie părinților din Rottenbuch şi Freiburg. Ion Gheorghe publică Megalitice, Mircea Ivănescu Alte versuri, Eugen Jebeleanu TIanibal, Mihai Beniuc Arderi şi Turn de veghe, Marius Robescu Clar şi singurătate, Tudor George Sonetele aeriene, Dan Deşliu Visul şi veghea. Mor Ezra Pound şi Yasunari Kawabata.
1973 Scoate o antologie numai de poezie de dragoste CLAR DE INIMĂ (Iaşi, Ed. Junimea, 268 pag., lei 20), iar în „Biblioteca Argeş" a treia plachetă, mai neobişnuită: Ion Neculce: O samă de cuvinte aşezate în chip de vers de către Menita Stănescu (Piteşti, 16 pag). Prietenii Adam şi Anghel îi editează o selecție bilingvă STRIGAREA NUMELUI - DOZIVANJE IMENA (Timişoara, Ed. Facla, 184 pag., traducere în sîrbo-croată de Adam Puslojic). Urmează o lungă serie de traduceri în reviste şi volume, vorbind elocvent despre larga receptare şi recunoaştere a operei sale.
Marin Sorescu publică La lilieci, Ioan Alexandru Imnele bucuriei, Mircea Dinescu Elegii de cînd eram mai tlnăr. Daniela Crăsnaru debutează cu Lumină cit umbră. Mor Demostene Botez şi Pablo Neruda, la cîtcva zile după răsturnarea de către fasciştii chilieni a guvernului Unității Populare al preşedintelui Allende.
30
107-1- I se tipăresc selecțiile VÎZÎORGONA (Buc, Ed. Kriterion, 104 pag, traducere în maghiară de Szilâgyi Domo-kos) - Orga de apă - şi THE STILL UNBOKN ABOUT THE DEAD (London, Anvil Press Poetr-y, 98 pag., traducere de Peter Jay) — Cel care nu s-a născut încă, către cel care

a murit — carte apărută întîi în „Yowa translaţi on series", University of Yowa, USA. In martie, de ziua lui, are o revelaţie a morţii sub forma unui îngrozitor tunel oranj. Odiseea sa „spaţială" continuă şi poetul locuieşte acum într-o cameră la Ion Drăgănoiu. în perioada campionatului mondial de fotbal se află în R.F. Germania împreună cu Constantin Chiriţă şi Petre Stoica
Are Ioc în sala Filarmonicii din Bucureşti, premiera poemului Patria do Grigore Nica pe versuri de Nicluta Stănescu. Adrian Păunescu publică Repetabila povară, Minai Beniuc Patrulă, de noapte, Geo Bogza Paznic de far, Grigore Hagiu Zenit de anotimpuri, Emil Brumaru Julien Ospitalierul, Mircea Ciobanu Cele ce sint. Mor Zaharia Stancu, Ştefan Roii, Miguol Angel Asturias şi Par Lagerkvist,
1975 I se atribuie premiul internaţional „Gottfried von Herder". Tipăreşte în populara colecţie „Biblioteca pentru toţi" a patra sa selecţie de autor STAREA POEZIEI (Bucureşti, Ed. Minerva, 420 pag., lei 5), cu o prefaţă de Aurel Martin şi cu un portret de Radu Boureanu. Volumul dă seama de grandoarea unui univers liric încă insuficient înţeles deşi foarte controversat şi comentat. Obţine pentru ultima oară Premiul Uniunii Scriitorilor. Apare în Suedia volumul KAM-PEN MELLAN INALVOR OCII VERKLIGHET (Stock-holm, „Tuppen pa Berget", Ed. Coeckelbergh, 48 pag., traducere în suedeză de Pierre Zekeli) — Lupta visceralului eu realul — cu o prefaţă de Arthur Eundkvist. E publicist comentator la România literară. Se mută în noul apartament din Str. Piaţa Amzei nr. 9, ultima sa locuinţă, în apropierea locului unde Eminescu i-a citit Luceafărul criticului său Maiorescu şi a celui unde familia Slavici 1-a găzduit pe marele poet.
31
Cezar Baltag publică Unicorn In oglindă, Cezar Ivănescu Rod III, Ioan Alexandru Imne, Marius Robescu Utopia ninsorii, Şt. Aug. Doinaş Anotimp desuet. Moare Saint-John Perse.
1976 La sfîrşitul unui mai ploios se decernează în aula Academiei austriece de ştiinţe premiul Herder. Cu laurii primiţi ia flori albe şi mov pentru toate femeile coloniei române din Yiena şi lalele negre pe care le răspândeşte pe strada pe care a locuit Eminescu, intrînd astfel în mari încurcături şi datorii cu birocraţia ele acasă. Situată în inima oraşului, aproape de sediul Uniunii Scriitorilor, casa sa, deschisă la orice oră din zi şi din noapte pentru fiecare cunoştinţă, devine locul unui continuu peregrinaj. Urmărit parcă de o oroare a vidului şi singurătăţii, poetul se înconjoară cu tot mai mulţi prieteni, care-1 vizitează în cele mai neobişnuite momente, răpindu-i adesea intimitatea. Viaţa lui începe să devină aproape un bun public. E oaspetele „Zilelor literaturii sovietice în R.S.S. Moldovenească'1 la Chişinău.
Ion Gkcorghe publică Noimele, Emil Botta Un dor fără saţiu, Ioan Alexandru Imnele Transilvaniei, Virgil Teodorescu Poezie neîntreruptă, Marin Sorescu Descînioteca, Petre Stoica O nuntă de cenuşă, Ileana Măiăncioiu Ardere de tot, Adrian Popescu Cîmpiile magnetice, Daniela Crăsnaru Spaţiul de graţie. La 20 mai are loc prima audiţie absolută, la Ateneu, a oratoriului Un pămînt numit România de Liviu Glodeanu pe versurile poetului.
1977 Peste hotare i se tipăresc volumele: NEKAS NAV CITS (Izdevniecba „Liesma", Riga, traducere de Leons Briedis) - Nimic au este altceva -, PTOLEMAIOS DOD OCH UPPSTANDELSE (Slockholm, „Tuppen pa Berget", traducere de Pierre Zekeli, Ed. Coeckelbergh prefaţă, de Arthur Lundkvist) — Moartea şi reînvierea lui Ptolemeu — si NiESLOWA I 1NNE WIERSZE (Krak6w, „Wydawnic-two Literackie", traducere şi prefaţă de Zbignievv Szuperski, col. „llumunum est") — Neeuvintele1 şi alte poezii. La 4 mar
31
tie cutremurul abătut asupra Bucureştiului îi răpeşte doi buni prieteni, Al. Ivasiuc şi Nicolae Ştetănescu. Poetul, încercînd să-1 salveze pe acesta din urmă dintre dărîmătu-rile blocului, este lovit de prăbuşirea unui zid şi în urma şocului face o scurtă paralizie a părţii stingi a corpului, care va lăsa urme şi după vindecare.
Adrian Păunescu publică Pămîntul deocamdată, Ana Blandiana Somnuj din somn, Grigore Hagiu Descîntece de gravitaţie, Florin Mugur Piatra palidă, Gheorghe Pituţ Stelele fixe. Debutează în volum Nicolae Dan Fruntelată Puterea sunetului şi Petru Romoşan Ochii lui Homer. Mor Emil Botta, A.E. Baconsky, Savin Bratu, Veronica Porumbacu, Jaques Pr6vert.
1978 După îndelungata absenţă editorială scoate în octombrie masivul volum EPICA MAG NA (Iaşi, Ed. Junimea, 216 pag., lei 44, însoţit de mai multe „desemne de Sorin Dumitrescu") descumpănind critica prin dimensiunile unei formule lirice noi, ce semnalează orientarea sa către o esenţă poetică de natură vizionară, deşi vechiul „abstracţionism" nu dispare cu desăvîrşire. Cartea este lansată la Iaşi şi apoi la Bucureşti cu prilejul înfiinţării unui „teatru de poezie" la

Nottara. în presă se iscă o altă „bătălie" asemeni în multe privințe cu cea din jurul primelor volume. Primeşte premiul „Mihai Eminescu" al Academiei. între timp i se tipăreşte o altă traducere, VERSEI (Budapesta, „Europa Konyvki-ado, 52 pag., traducere de Zirkuli Peter). în iulie o cunoaşte pe Todorița Tărîță (Dora) pe atunci studentă, cea care va deveni peste 4 ani ultima lui soție.
Dan Laurențiu publică Zodia leului, Daniel Turcea Epifania, Marius Robescu Spiritul însetat de real, Petre Stoica Un potop de simpatii, Ioanid Romanescu Nordul obiectelor, Nicolae Prclipceanu De neatins, de neatins, Ioan Mircea Tobele fragede.
1979 în cadrul unei întîlniri cu cititorii în aula Bibliotecii Centrale Universitare îşi lansează volumul OPERE IMPERFECTE (Bucureşti, Ed. Albatros, 216 pag., lei 51, ilustra
32
tă cu 12 deseüe do Sorin Dumitrescu). Volumul, care continua viziunea anterioară, va fi la fel de opac primit de critică. Poetul este puternic afectat de neînțelegerea muncii sale de atîția ani în care elaborase o artă poetică pe care el o considera mai nuanțată»decit cele anterioare. Ca pentru a se mai însenina primeşte exemplarele unor noi traduceri: UNFINI-SIIED WORK(„Corycian Press", Iowa City, 1979, 140 pag., traducere de Stavros Deligiorgis) — Opere imperfecte, BA-RELEF S VLIUBENI (Sofia, 1979, „Narodna Kultura", .'■¡6 pag., traducere de Ognean Starnboliev) — Basorelief cu îndrăgostiți. Personalități culturale din Suedia şi Iugoslavia propun candidatura sa la Premiul Nobel.
Cezar Ivănescu publică La Baad, Virgil Mazilescu Va fi linişte, va fi seară, Ion Gheorghe Dacia Feniks, Angela Marinescu Structura nopții, Nicolao Dragos Ingtndurat ca pietrele munților, Mircea Dinescu La dis-doziția dumneavoastră, Daniela Crăsnaru Crîngul hipnotic, Adrian Popescu Curtea medicilor. Debutează Traian T. Coşovei cu Ninsoarea electrică, Eugen Suciu Bucuria anonimatului, Liviu loan Stoiciu La fanion. Mor Al. Philippide (n. 1900) şi Daniel Turcea (n. 1945).
1980 Nichita Slănescu, propus de Academia suedeză, candidează la Premiul Nobel alături de Elitis, Frisch, Senghor şi Borges. îi este însă preferat mai vîrstnicul poet grec. împreună cu Gheorghe Tomozei editează CARTE DE CITIRE, CARTE DE IUBIRE (Timişoara, Ed. Facla, 111 pag., lei 17, ilustrații de lanos Bencsik) — versuri şi proză poetică pentru copii. Apare la Belgrad o culegere STANJE POEZIJE (în traducerea lui Petru Krdu). Are o rubrică de Respirări în Luceafărul. „Electrecord" scoate discul Nichita Stănescu — o recitare.
Ion Gheorghe publică Elegii politice, Emil Brumam Dulapul îndrăgostit, Cezar Ivănescu Muzeon, loan Alexandru hunele Moldovei, Petre Stoica Copleşii de glorie, Florin Mugur Portretul unui necunoscut, Ileana Mălăncioiu Sora mea de dincolo, Petru Romoşan Comedia literaturii. Debutează în volum Nichita Danilov cu. Fintîni carteziene, Mircea Cărtă-rescu Faruri, vitrine, fotografii, Matei Vişniec La noapte va ninge, Magdalena Ghica IIipermateria. Apare monografia lui Ion Pop Nichila Stă
32
născu — Spațiul şi virsteie poeziei. Moare Marin Preda (după ce tipărise Cel mai iubit dintre pămtnteni) şi o altă conştiință a epocii, Jean-Paul Sartre, cel care în 1964 refuzase premiul Nobel.
1981 I se conferă Meritul Cultural cls. a IT-a cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la crearea Partidu'ui Comunist Român. La începutul lui august are prima criză hepatică cu o puternică hemoragie. Crizele se repetă în toamnă şi poetul se internează la spitalul Fundeni întîi în octombrie-noiembrie, apoi din nou la sfirşitul lui decembrie. Pievelionul îl petrece aici in rezerva clinicii. Figurează din acest an în Petit Lnrouse Mustre.
Adrian Păunescu tipăreşte Manifest pentru sănătatea pămintului şi Iubiți-că pe tunuri, Dumitru M. Ion Vtnălorile, Angola Marinescu Blindaj final, Mircea Dinescu Democrația naturii. Debutează Florin laru Clntece de trecut strada, Ion Stratan Ieşirea din apă. Mor Alexandru Grigore (n. 1941) şi Eugenio Montale.
1982 Publică un al doilea volum de eseuri, „portrete" de prieteni şi proze poematice, ilustrat cu desenele sale, RESPIRĂRI (Buc, Ed. Sport-Turism, .184 pag., lei 17,50, macheta Mircea Dumitrescu) cuprinzînd evoluția gîndirii sale teoretice în trei direcții: poetică, estetică şi filosofică. în februarie moare tatăl poetului. Volumul NODURI ŞI SEMNE, subintitulat Recviem pentru moartea tatălui (Buc. Ed. Cartea Românească, 124 pag., lei 23,50, ilustrații Sorin Dumitrescu), este o selecție severă din tot ce a scris poetul de la ultima sa apariție editorială. Cartea de o neobişnuită densitate lirică încununează splendid direcția începută din Măreția

frigului şi marcată limpede de Epica magna. Apar traducerile A SZA-VAK ELLEN (Ed. Albatros, 120 pag., traducere în maghiară de Balogh Joszef) - Necuvintele şi PRAVOTO NA VREME (Struga, Ed. Misia, 96 pag., traducere în macedoneană de Taşko Sarov, selecție de Dumitru M. Ion) cu o postfață de Alexandru Condeescu — Dreptul la timp. Este volumul citit de electorii Marelui Premiu Cununa de aur al Festiva
33
lului Internațional „Serile de poezie de la Struga" ce i se va acorda in primăvara acelui an. in iulie se căsătoreşte cu Dota, iar în august este „încoronat" cu aurul poeziei in Catedrala Sfînta Sofia din Ohrid. Străbate triumfal Macedonia, cuno-scînd una din ce'e mai fericite luni ale vieții sale, iugoslavii înfocați iubitori de poezie divinizîndu-l ca pe propriul lor poet național. Piuă la sfîrsitul anului îi mai apar selecțiile: POEZII APESE DIN STAREA POEZIEI (Tel-Aviv. 22 pag., traducere în ebraică de Simon Haran) si masiva ediție bilingvă POEZII - POEZIJA (Skopje, Ed. Misia, Cm,mia de aur Struga 1982; traducerea în macedoneană de Dumitru M. Ion şi Taşko Sarov). în octombrie participă alături de Marin Sorescu la Festivalul (le poezie de la Belgrad, unde dictează prietenilor un ciclu de poeme, tipărit de aceştia în acelaşi an în colecția revistei Lumina sub titlul OASE PLÎNGiNDțPancevo, 70 pag., cu desene de Nichita Stănescu şi fotografii din timpul vizitei poetului), ultima secțiune cuprinzând scurle eseuri despre poezia sa semnate de Adam Puslojic, Marin Mincu, Srba Ignalovic şi loan Flora. în noiembrie, aflat într-o călătorie în Vrancea îşi fracturează piciorul sting care se vindecă foarte greu. Va sta aproape şase luni cu el in ghips, imobilizat în casă. Dictează în acest timp Antiinetafizica şi gusta din bucuriile largii tale recunoaşteri drept cel mai important poet român contemporan.
Debutează în volum Dan David Eu vă iubesc pe toii şi Ion Zubaşcu Gesturi şi personaje,
„VAI, MOARTEA NU ESTE O REVELAȚIE"
„Există numai ceea ce va ți, / numai întâmplările neintimplale, / atirnînd de ramura unui copac l nenăscut, stafie pe jumătate.;. / Există numai trupul meu înlemnit, / ultimul, de bătr'in, de piatră. / Tristețea mea aude ne-născutii cîini /pe nenăscuții oameni cum îi latrăJ'
1983 Trăieşte cu o frenezie neobişnu'lă chiar pentru viața publică pe care ii plăcea să o ducă înconjurat de prieteni, incit cauza oboselii care-1 cuprinde uneori este incertă:
33
boala sau risipa de strălucire orală cu care-şi uimeşte vizitatorii. Ascunde față de toți sen unde maladiei şi afişează un optimism debordant, deşi starea i se înrăutățeşte într-o progresie lentă. Medicii sînt uimiți de rezistența acestui organism şi de vitalitatea sa extraordinară, contrazicînd toate datele analizelor ştiințifice. Spiritul este superior ruinării trupului şi nimeni nu poate să creadă că poate fi înfrînt, deşi verdictul medical e implacabil. împlinirea a 50 de ani, la 31 martie, este aproape o sărbătoare națională pentru zecile şi sutele de scriitori, plasticieni, cineaşti, actori şi atîția alții care au avut şansa de a-1 cunoaşte. Este omagiat în toate revistele noastre literare. în publicații străine apar selecții din opera sa: în traducerea lui Omar Lara în revista spaniolă Trilce, iar în versiunea lui Adam Puslojic, volumul Metamorfoze în revista Gradet (nr. 77—78). O culegere din poeziile scrise între 1964-1979 i se tipăreşte în engleză: ASK THE CIR-CLE TO FORGIVE YOU (New York - Cleveland - Lon-don, The Globe Press, 78 pag., traducere de Mark Irwin şi Mariana Cărpinişan) — Cere-ți cercului iertare. Lucrează cu Alexandru Condeescu la ediția reprezentativă şi definitivă a operelor sale, ce va fi gata pînă la sfîrşitul anului. în perioadele de lucru, pentru a evita „asediul" permanent al prietenilor şi cunoscuților, se izolează în locuința din Militari a criticului. în toamnă participă la aniversarea revistei Luceafărul şi la manifestările prilejuite de centenarul naşterii lui Urmuz cu care prilej scoate o Revistă de avantgardă în colaborare cu redacția Manuscriptumului. Cu mai mulți scriitori vizitează Bulgaria, apoi cu Dora şi cu Augustin Frățilă călătoreşte în Iugoslavia, unde are o nouă criză, de data aceasta foarte gravă, fiind necesară intervenția medicilor. în octombrie, aflat în tabăra de creație de la Teremia Mare, susține un recital de poezie la Timişoara. Pe 9 decembrie, poetul soseşte seara la Drobeta-Tr. Severin spre a participa ea martor principal la căsătoria prietenilor săi de familie Ofelia Rotaru şi Alexandru Condeescu. Este entuziasmat de călătorie, dar mărturiseşte celor ce-1 întîmpină că se resimte în urma ultimelor „nopți albe". După „ceremonialul" dedicării unui poem gazdei se va retrage împreună cu tinerii în camera sa. A doua zi, sîmbătă, se trezeşte tîrziu spre prînz. La Oeremonie participă ca la un adevărat recital muzical, mai tîrziu, va exersa şi interpreta la orga electronică mai

multe bucăți: o romanță pe versuri eminesciene, un fragment din Bach şi un vals pentru tinerii căsătoriți. întreaga zi nu va bea decît cîteva pahare cu vin, în schimb, contrar obiceiului său, va cere mereu cafea. Spre seară va mai dicta un poem. înainte de orele 21, poetul, simțindu-se cuprins de somnolență, se lasă condus „acasă". Duminică, Nichita nu îşi părăseşte odihna decît la vremea prînzului. Luni, însă, se plinge că nu se simte prea bine. Rămîne în pat pînă la ora plecării trenului, dar într-o cu totul altă stare decît cea din ziua anterioară. Călătoresc toți patru într-un compartiment de cls. I unde poetul, lungit aproape tot drumul, doarme un somn agitat şi cu dese întreruperi. Ajunşi pe la 2230 în Bucureşti se despart, tinerii fiind invitați să se prezinte a doua zi la el. Din maşină poetul le face ultimele semne.. Nu vor fi pentru o fericită revedere, cum credeau, ci de adio. Acasă Nichita se culcă, dar spre miezul nopții durerile clin zona ficatului se accentuează, simte că nu poate respira. Pînă !a salvarea sosită în grabă şi apoi pe coridoarele Spitalului de Urgență merge pe picioarele sale şi este tot timpul conştient, dar criza se repetă cu o şi mai mare violență -şi orice intervenție este zadarnică. La orele două şi zece minute poetul Nichita Stănescu se stinge din viață. Era marți, 13 decembrie. într-un poem al -său din Oul şi sfera, intitulat paradoxal Moartea fertilă, ultimele strofe au parcă stranii valențe oraculare: „în oraş e lumină de zi,] ies din paturi cei rare au apucat să se culce./ Casandro, tu, vino şi vezi] moartea cea mai dulce.// Numai zidurile par nemişcate./ Sus, şi mai.sus de sus, slnt balanței in care se împarte dreptate/ şi un alt fel dz speranțeiI Nu are cine să vestească pe cine.) Turbate spirale; inimă explodată.I Anul care urmează să vină nu mai vine] şi nu va mai veni niciodată.""
La spital, în capela bisericii Silvestru şi apoi în holul sediului Uniunii Scriitorilor, trupul neînsuflețit al poetului a fost vegheat necontenit de lacrimile prietenilor. Pereții clădirii din Calea Victoriei erau acoperiți de uriaşe jerbe de flori avind în mijloc coroana trimisă de şeful statului român, încadrată de cea a scriitorilor din România şi de cea a ambasadei prietenilor iugoslavi. Joi 15 decembrie, în urma automobilului mortuar, un cortegiu de nouă autocare străbătu oraşul plnă la cimitirul Bellu. în fața capelei o numeroasă mulțime îndoliată participă la ritualul despărțirii de cele

pământeşti a celui ce a fost Nichita Hristea Stănescu. Chipul marmorean al poetului era aureolat de o rece seninătate. Un calm august, de infinită împăcare cu sine şi depărtare de lume, destînsese tensiunea tragică, ce-n ultimul deceniu al „măreției frigului" brăzdase figura geniului: „Citul ninge peste Marca Neagră spre Bosfor,/ cînd ninge pe albastra, de Medile-rană/ şi nici de frig nu pol să mor,/ nu pot să mor !/ Doamne, mă chinuiesc şi nu pot să mor!/ Doamne, eu nu pol să mai mor!/ Mi-e vi a [a veşnică şi rană/ şi nu pot să mor/ şi ninge şi nu pot să mor/şi-mi este foarte frig cînd foarte ninge/şi nu pot să mor /" Era ger si un vini tăios stingea luminările, împrăştiind cuvintele vorbitorilor. Acoperind suflarea ostilă, glasul lui loan Alexandru încheie ceremonialul recitind răscolitor Elegia a opta, Hiperboreeana. Pe aleile formate de sutele de iubitori ai poeziei înşiruiți de-o parte şi de alta, zece tineri purtară sicriul pe umeri pînă la mormîntul deschis în zăpadă. Aici poetul fu intimpinat cu un gest pe măsura nobleței cultului prieteniei ce 1-a însoțit întreaga viață: din nordul adesea invocat în versuri, prietenii maramureşeni au coborît cu o minunată cruce de lemn cioplită din suflet o zi şi o noapte de meşterii sculptorului Borodi. Stilpul-totem de aproape patru metri lungime, lucrat ca o troiță, a traversat țara si acum îl aştepta credincios, asemeni trunchiului împietrit al unuia dintre arborii atlt de îndrăgiți do Nichita Stănescu. Se întuneca deja cînd sicriul poetului fu coborît în mormîntul săpat la picioarele idolului sau, Mihai Eminescu, şi ale altui nemuritor, concetățeanul Ion Luca Caragialc. După un veac, fiul secolului nostru unise parcă viziunile opuse ale celor două genii tutelare, asumindu-şi condiția dramatică a trăirii poetice, adică absolute, în paradoxul rîsu' plînsu'-lui, şi acum venise să se odihnească în preajma lor.
Iu acelaşi an mor Romulus Ouga, Horia Lovinescu şi Al. Oprea. La începutul anului următor, la editura Eminescu, iu colecția „Biblioteca critică"' coordonată de Aurelia Batali, apare în îngrijirea Sandei Anghe-iescu Nichita Stănescu interpretat de:, volum despre care poetul avea ştire, iar în Uniunea Sovietică i se tipăreşte antologia de versuri STIIII (Ed. Hudojestvennaia literatura, Moscova, 150 pag, traducere de Iuri Kojevnicov). Revista România pitorească propune, cu acordul familiei, iu ființarea Casei memoriale „Nichita Stănescu" Ia Ploieşti, ea secție a Muzeului oraşului, fiincționmd în casa unde s-a născut poetul (nr. 3/

1984, articol de Al. Condeescu), propunerii raliindu-i-se Luceafărul şi Flacăra. în numerele din martie revistele literare aniversează naşterea poetului prin pagini omagiale, prilej cu care apar

numeroase versuri inedite. Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului, unde apăruse Antirnetafizica, inițiază rubrica de evocări Nichitiana; cenaclul Bibliotecii municipale Mihail Sadoveanu condus de Alex. Ştefănescu ia numele poetului, exemplu urmat şi de alte cenacluri şi cercuri literare din tară. în stagiunea de toamnă, Teatrul „CI. Nottara" din capitală organizează, din inițiativa noului său director, scriitorul Ion Brad, un spectacol de poezie din versurile stănesciene, Orfeu in Cimpia Dunării. Mor Henriette Yvonne Stahl (n. 1900), Ela Boeriu (n. 1923), Lau-renţiu Fulga (n. 1916) şi Virgil Maziîescu (n. 1942). între 7 şi 8 decembrie are Ioc la Ploieşti Festivalul național de poezie „Nichita Stănescu" incluzînd o sesiune de comunicări, un concurs de recitări din opera poetului, un spectacol de poezie remarcabil al teatrului din Ploieşti, în regia lui Eusebiu Ştefănescu, expoziții fotografice, de carie şi de artă plastică, precum şi alte manifestări. „Caietul" festivalului cuprinde cîteva frumoase poeme inedite. Tot acum este lansat Albumul memorial Nichita Stănescu, editat de revista Viața Românească, îngrijit de Gheor-ghe Tomozei, cuprinzînd peste două sute de poeme inedite şi o suită de încercări în proză, un secvențial biografic aproape complot, nenumărate scrieri omagiale şi evocări în majoritatea edite, numeroase fotografii. Moare cel mai iubit, discret şi constant prieten al său, Grigore Hagiu. Intră în lucru la editura Cartea Românească ediția selectivă şi definitivă din scrierile lui Nichita Stănescu, ORDINEA CUVINTELOR (cartea, îngrijită de Alexandru Condeescu, cu acordul autorului şi sub directa sa supraveghere, cuprinde numai poeziile, 2 volume, 432 -f- 384 pag., secțiunea de proză şi ciclul de poeme Starea confesiunii, inclus îu ea, urmînd să apară într-un volum separat). Opera lui Nichita Stănescu îşi începe cu adevărat destinul ei postum.
A.C.

războiul cuvintelor
Cuvintele fiind umbra structurii materiei, căutăm întruna sursa ce a iluminat materia ca să lase o umbră atlt de maiestuoasă, alît de semantică. Tendința către această sursă retrage uneori cuvintele prin materie, distrugînd materia, către sursa inițială. Traversarea cuvintelor prin materie nu mai (ine de cuvînt, ea s-ar putea numi chiar poezia.
Dacă materia are timp, cuvîntul are eternitate, dacă materia este simultană numai cu secunda, cuvîntul este simultan cu orice, oricînd. Umbra vieții mele sunt cuvintele mele. Eu sunt simultan cu propria mea secundă, cuvintele mele sunt simultane cu orice, oricînd. Singura proprietate este aceea de a avea spirit. A avea materie e risipă. Durerea şi sentimentul tragicului apar nu atunci cînd materia sfîşie materia, ci numai atunci cînd cuvîntul sfîşie cuvîntul lăsînd în tenebre dîra necuvintelor. în aceste texte se vor înfățişa cîteva episoade din războiul cuvîntu-lui cu cuvînt şi al verbului cu verb.
în consonanță cu tînărul meu prieten, criticul Alexandru Condeescu, am făcut o revizuire a celor publicate pe parcursul a peste 25 de ani lăsînd numai lucrurile care s-au salvat conjuncturii intime sau exterioare. Ediția nu are pretenția de a fi definitivă, ci numai năzuința. Oricum, ofer Titanicului acest iceberg, realului aceste cuvinte.
nichita stânescu
ARDEA SPITALUL
Ce vis ciudat mă străbătu azi-noapte!. ...Ardea spitalul cu bolnavi cu tot Şi flăcările sfîrîiau în cărnuri BJs alb cutremurat de savaot
Ce rîs, ce rîs mă străbătu azi-noapte! Ce rîs de ziduri prăbuşite Strivind sub ele urlete, clipite Şi razele căzute ale lunii.
Şi luna... cum mai fulguia azi-noapte Pe străzile pierdute-adinc în via... Şi cum mai fulguia pe cărnuri aspre! Desfriu de flăcări şi de vis ucis.
DEBUT Gazeta literară, 12/1957
sensul tub — i960 —
PE CÎMPUL DE PIATRĂ
Pe cîmpu-nghețat caii mureau, cîte unul, în picioare, cu ochii deschişi, de piatră. Vîntul îi răsturna pe rînd, cîte unul, bubuiau pe rînd, cîte unul, ca pe-o nesfîrşită tobă de piatră.
Eram copil pe-atunei, mi-era frig,
şi priveam, clănțănind, picioarele lor paralele,
cu potcoavele-n aer, aburind de frig...
unu, două, trei, patru, număram clănțănind de frig,
picioarele lor paralele.
Nu mă mai gîndeam la nimic. Mama s-a dus la oraş şi-o să aducă pîine. Peste tot e numai zăpadă... cai... şi altceva nimic ...patru, cinci, şase, şapte, şi altceva nimic. De-ar veni odată cu piine!
36
MISTER DE BĂIEȚI
Ah, din fugă săream sub arțar,
smulgîndu-i o frunză cu dințiiI
(Pieile Roşii, pe sub arțar,
goneau, arătîndu-şi toți dinții!)
Iată lassoul, mina, atentă,
ocheşte bizonul de aer...
Ah, din fugă săream sub arțar,
smulgîndu-i o frunză cu dinții!
(Timp suspendat, ție, copilărie,
văzduhu-ți lingea talpa şi gleznele.)
Cum săreai sub arțar, copilărie,
cu genunchii îîngă bărbie şi gleznele!...
Iată lassoul, mîna, aten'ă,
ocheşte bizonul de aer!
PĂDURE ARSĂ
Cădeau fulgi negri. Şirul de copaci lucea, clnd îmi mutam pe el privirea. De-atîta vreme ră'ăceam tăcut tîrîndu-mi singur amintirea.

Şi se făcea că stelele scrişnind îşi îmbucau, înțepenite, dinții. Maşină infernală ce bătea un timp oprit, al conştiinții.
Apoi, se lasă o tăcere groapă şi fiecare gest pe care-1 fac cozi de cometă-n aer lasă
37
şi fiece privire aruncată o-aud cum sună întilnind vreun copac.
Ce căutai, copile, — acolo, cu miini prelungi şi umeri ascuțiți, pe carc-aripile abia de se uşoară, fulgi negri, balansîndu-se în seară.
Un orizont urlind şi nevăzut zvîrlindu-şi limbile şi antracitul, întruna mă tîra prin şirul mut, aproape gol aiunecîndu-mi trupul.
Ardea oraşu-n depărtări de fum,
ardea sub avioane rugu-i rece.
Noi doi, pădure, ce făcum?
De ce te-au ars, pădure,-n fald de scrum
şi peste tine luna nu mai trece?

MARINĂ

Crăpături pe-un cimp de piatră, scări pătate de rugină, peste care, cu sandaua, Jlercule bătu fugind, prind pe muchea zi nituită fibra groasă .do lumină şi-o îndoaie şi-i retează vîna-i încă gîlgîind.
Aburul încins preschimbă, cum se urcă din cîmpie, soarele-ntr-un ochi albastru, peste piatră înclinat, care suge-n sine cimpul şi îl saltă In tărie, tntinzîndu-1, adunîndu-1 ca pe-un cer căzut şi plat.
37
Dar daoă-ți întorci spre stînga chipul scris cu linii Mute,
ai să vezi în depărtare, după orizontul mut,
desluşite dungi şi linii care-ncep să se împlînte,
între razele privirii, cu o linişte adîncă şi un susur cunoscut.
Ci ia-ți calul de căpăstru, pune-ți talpa-n scări şi du-te:
e o lume-acolo, alta, a copacilor şi-a mării.
Păsări albe peste turle trag cu aripa volute.
Se roteşte marea-n țărmuri, pietrele țin gustul sării.
Te primeşte şi pe tine sub arcada-i zveltă, du-te! E o lume care-n jurul soarelui a pus inele, flori de platină smălțate, şi de aur noi lăute, şi corăbii zburătoare, cu sămința lumii-n ele.

CÎNȚEC DE DRAGOSTE LA MARGINEA MĂRII

Cu gleznele julite, eu te pîndesc cînd treci
printre rocile țărmului, reci.
Marea se va preface-n păsări străvezii,
cîte le-ncap ochii deschişi spre ea,
şi vor zbura fiifiind, cînd ai să vii,
pină-n piscul văzduhului cu o stea.
Vor rămîne prăpăstiile şi peşterile goale, peştii vor plesni aerul prăbuşit cu cozile, stirnind mărgeanele domoale şi corzile.
Uite, epava corâbiii lui Simbad marinarul cu un colț se sprijină-n scoicile cenuşii, cu un vtrf în junghi e-n mijloc cleştarul, peste toate punțile aleargă raci vii.
37
Iii dăruiesc o stea de mare, un crab şi un delfin! Adu-i în spinare pînă la nisipuri. Mă voi preface orb şi am să vin cu brațul întins, să-ți mingii chipul.

ClMPIE, PRIMĂVARA

In cearcăne verzui te ocolesc departe vibrațiile ierbii, arcuite tandru, şi le iveşti, şi le azvîrli în jururi, sparte cu rîsul tău de băielandru.
S-ar fi întins sub tine inelată bolta de ierbi sunindu-şi glasur'de-n prund dar tu nu ştii de ea — şi treci intiiaşi dată prin stelele ciudate, căscăund.

JOC DE UNU

Lumina suridea pe ierburi si pe ramuri cu-ntregul ei alai de foşnete şi lamuri în care îți afunzi uitarea şi te pierzi.
La ce-au mai nălucit, în calea mea, mlădie, şi fruntea ta-n zulufi de umbră vie, şi ochii tăi, ca doi păianjeni verzi?...

MEDITAȚIE DE IARNĂ
Zidul cerului cenuşiu creştea
la capătul cimpiei îngheţate.
Pe frînghia-unei raze lăsate dintr-o sica
se cobora încet, cu mîinile-ncleştate,
făptura cc-ani avut-o, timidă, străvezie
pe vremea cînd eram copil.
Cu scoici bătea peste cîmpie
un vînt marin, vuind febril.
De ce-mi răsai, o, soare, de lagună,
cristalizîndu-mi sarea de demult,
ca să plutim pe ceruri, împreună,
si-n amintire să te-ascult?!
A fost o vreme rece, înclinată, cu ani înceți, sporind tăcerea, ce nu se mai si'îrşeau odată şi nu plecau spre nicăierea Războiul înfigea-n cîmpie săgeata trupurilor rupte şi tu priveai, copilărie, moartea, cu clinuri nentrerupte.
De-aceea-mi întretai pe frunte
cu orizontul, dungi fugind
şi nu mai vreau să-ntorci spre mine
absurdul chip, plîngînd, rînjind.
38
DIMINEAȚĂ MARINĂ
O dungă roşie-n zări se iscase
şi plopii, trezindu-se brusc, dinadins
cu umbrele lor melodioase
umerii încă dormind, mi i-au atins.
Mă ridicam din somn ca din mare, scuturîndu-mi şuvițele căzute pe frunte, visele, sprîncenele cristalizate de sare, abisele.
Va fi o dimineață neobişnuit de lungă, urcînd un soare neobişnuit. Adine, lumina-n ape o să-mpungă: din ochii noştri se va-ntoarce înmiiți
Mă ridicam., scuîurîndu-mi lin undele. Apele se retrăgeau tăcute, geloase. Plopii mi-atingeau umerii, tîhipl'ele cu umbrele lor melodioase.
DEODATĂ AM AUZIT PLOAIA VENIND...
Deodată am auzit ploaia venind.
De sus, cînd vopseam balustrada, am auzit-o!
Blocuri de tăcere azvlrlea inainte-i,
pe-acoperişe.
Deodată am auzit ploaia venind ca o turmă de gazele în goană,
38
pe acoperise.
înaintea ei alerga tăcerea cu torțe de praf.
Deodată am auzit ploaia venind.
De aceea mi-am smuls cămaşa
arătîndu-mi bulgării lucitori ai umerilor
spre marele oraş, strigmdu-i:
iute, bătrîne,
să ne prindă si pe noi
o trîmbă de răcoare — şi-apoi,
mai departe!
LUNĂ ÎN CÎMP
Cu mina stingă ți-am întors spre mine chipul, sub cortul adormiților gutui şi de-aş putea să-mi rup din ochii tăi privirea, văzduhul serii mi-ar părea căprui.
Mi s-ar părea că desluşesc, prin crenge, zvelți vînători, în arcuiții lei din goana calului, cum îşi sub ție arcul. O, tinde-ți mîna stingă către ei
şi stinge tu conturul lor de lemn subțire, pe care ramurile l-au aprins, suind sub lună-n seve caii repezi ce-au rătăcit cu timpul, pe întins.

Eu te privesc în ochi şi-n jur se şterg copacii, în ochii tăi cu luna mă răsfrîng ...şi ai putea, uitînd, să ne striveşti în gene dar chipul ți-1 întorn, pe brațul sting.
0g
O VIZIUNE A PĂCII
Mă ridic şi azuria boltă o împodobesc cu strigătul meu liniştit, pe care l-am desprins din copilărie, pe cînd rătăceam prin codrii seculari, socotind trunchiul stejarului a i'i coloană din grădinile suspendate.
îmi aplec bărbia în piept: astfel
glasul meu sună mai bărbătesc,
şi aripile mi se văd mai bine, cum le întind
şi tai, cu dunga lor, plimbătoarele fÎşii
de portocalie lumină, pe care amurgul
le coboară din si încă în stîncă,
făcîndu-le să sune.
Eu însumi, cu propriii mei ochi, — vă jur pe soare,
pe sufletul rotitor a! păsărilor şi pe umbra
mereu lungindu-se, a trupului meu, —
am dat ocol grădinii suspendate.
Era o intuiție a pămîntului fecund,
rostogolit între soare şi stele,
şi orice cuvînt de laudă aş fi strigat,
mai mult
mi-ar fi rupt dîra buzelor
mi-ar fi spart dinții aburind de mirare.
Eu te iubesc cu dragoslea ochiului pentru ochiul lui geamăn, cu dragostea mîinii pentru cealaltă mînă, cu dragostea g ndurilor
pentru cuvintele in care se scufundă întocmai...
Ordinea cuvintelor, voi. I
39
CÎNTEC DE IARNĂ
Eşti atît de frumoasă, iarna 1
Cîmpul întins pe spate, lingă orizont,
şi copacii opriți, din fuga crivățului...
îmi tremură nările
şi nici o mireasmă,
şi nici o boare,
doar mirosul îndepărtat, de gheață, al sorilor.
Ce limpezi sînt mîinile tale, iarna! Şi nu trece nimeni
doar sorii albi se rotesc liniştit, idolatru şi gîndul creşte-n cercuri sonorizînd copacii cîte doi, cîte patru.
MEDITAȚIE DE SEARĂ
Vîntul a-nceput deodată
şi copacii au rămas suspendați.
M-am oprit. Şi-mi deschei cămaşa,
privind cerul nopții,
cu gestul soldatului greo
după Salamina.
Dacă-aş face un salt, aş pluti în aer. îmi plimb numai privirea pe cerul nopții...
Cîndva voi şti mai mult despre el. Şirul de bărbați care vor purta numele meu se termină undeva, dincolo de stele, întind mîna şi ating trunchiul copacului. Ne surîdem aşa, ca şi cum
39
ne-am spune unul altuia
că-ntr-adevăr trăim
şi nu vom muri definitiv,
niciodată.
DUPĂ ÎNĂLȚAREA ZIDURILOR
Vezi,

şi eu am avut un vis.
Vroiam foarte mult să mă desprind, să mă arcuiesc, să fac un salt.
Cel mai greu mi-era primul pas!
Mă şi durea puţin glezna piciorului drept
din pricina asta.
Frînghia gravitaţiei
mă trăgea imediat înapoi.
Vezi,
nici nu-mi închipuiam că am s-o tai. Mă gîndeam foarte mult
şi poate că păream cîteodată chiar caraghios, cum ţopăiam într-un picior.
Pe strada asta au lucrat oameni. Am ştiut-o de la mare depărtare după mirosul prietenos al asfaltului.
Tu treceai pe sub platani, parcă dînd la o parte cu mîna fîşiile strălucitoare pe care luna le strecura printre frunze, plnă jos.
40
De-aceea te-am ajuns din. urmă, împodobind tăcerea dintre noi cu vorbe întâmplătoare, curios să-ţi zăresc arcul surîsului.
PENTRU LINIŞTEA SOMNULUI
Mă pregătesc de somn
ca de o plecare fără grabă.
Mai întîi
către tine, maică, îmi trimit gîndurile pe deasupra trenurilor. O, prin fereastra deschisă aud sirenele locomotivelor cum şi-aruncă săgeţile paralele.
Voi lua cu mine schelele şi zidurile roşii ca să le cresc mai departe, în vis, şi teiul din poartă — să mă-mprejmuie cu-nmiresmatele umbre — şi ţigările.
Şi chipul tău prelung, iubito,
cu pletele sălbăticite printre cărţi,
şi-un porumbel călător voi lua,
să-mi aducă — ramură de măslin —
dunga de lumină a dimineţii
şi să mi-o lovească, uşor, de tîmplă.
40
O CĂLĂRIRE ÎN ZORI
lui Eminescu linăr
Tăcerea se izbeşte de trunchiuri, se-ncrucişe, se face depărtare, se face nisip. Mi-am întors către soare unicul chip, umerii mei smulg din goană frunzişc. Cimpul tăindu-1, pe două potcoave calul meu saltă din lut, fumegînd. Ave, mă-ntorc către tine, cu. Ave! Soarele a izbucnit peste lume slrigind.
Tobe de piatră bat, soarele creşte,
tăria cu acvile din faţa lui
se prăbuşeşte în trepte de aer, sticleşte.
Tăcerea se face vlnt albăstrui,
pintenul umbrei mi-1 creşte
în coastele cîmpului.
Soarele rupe orizontul în două. Tăria îşi năruie sfirşitele-i carcere. Suliţe-albastre, fără întoarcere, privirile mi le-azvîrl, pe-amîndouă, să-1 întîmpine fericite şi grave. Calul nun saltă pe două potcoave. Ave, maree-a luminilor, ave!
Soarele saltă din lucruri, strigînd clatină muchiile surde şi grave. Sufletul meu îl întîmpină, ave! Calul meu saltă pe două potcoave. Coama mea blondă arde in vlnt.
40
imn
O, lucrurile n-au crescut o dată cu mine.
Mi-ajungeau pînă la bărbie clndva, în copilăria mea, acoperită de ceţuri.
I
Mai tîrziu,
la sfîrşitul războaielor,
abia îmi mai urcau pin' la şold,

ca o dureroasă sabie de piatră.
Şi-acum
cînd îmi sînt mai prejos de gleznă, asemenea unor cîini credincioşi, cu brațul ridicat fața a doua a stelelor o ating.
Şi muzica sferelor, mai intens clocotind, întru sărbătorirea adolescenței se aude.

CÎNTEC DESPRE ADOLESCENȚA EROULUI

I

Umbra lui bărbătească bătînd înclinată,
în largile piețe se-arată
ca o privire zvîrlită-nainte
prin văzduhul amintirilor fierbinte.
Semn călător printre ere,
de tinerețe şi de putere.

41

II

...Adolescența lui fără seamăn era,
ca o mare-nclir.aiă, cu corăbii pe ea.
Piscurile lui lăsau locuri rotunde
unde să-ți cațări trupul, prin ierburile scunde,
şi cu mîna întinsă, să abați din cale
liniştea vulturilor în rotogoale.
Herghelia albastră a orizontului fugea
lăsînd vise prelungi după ea.
Amurgul îi lovea cîmpiile fecunde
cu rîuri de culori despletite în unde.
Serile i se ridicau din inimă, pline de stele
cu fulgere rătăcitoare prin ele.

III

Era zvelt şi frumos. Ca o pană de vultur, mlădiu. Luna lingă el trecea mai jos, soarele îi răsuna pe mîini, argintiu.
Brațele lui subțiri şi prelungi tatuau liniştea cu dungi. Şi chipul, cu dîra buzelor arcuită, săruta aerul ca pe-o iubită.

IV

Adolescența e-o frânghie de aur
pe care n-o poți tăia, dacă vrei, cu cuțitul.
Adolescența e-o frînghie de aur
legînd nadirul şi zenitul.
E ca şi cum s-ar desprinde mereu, prima oară, fiecare bătaie a inimii de trupul tău îndrăgostit, e ca şi cum s-ar desprinde mereu, prima oară, clipa, mirîndu-te că nu s-a oprit.

41

CREDO

Mi-adaog firul vieții la dunga arcuită a timpului ce mişcă pămîntul pe orbită, cu fiece răsuflet al pieptului s-apropii cerul rotund, cu sorii ce-mi încăpură ochii. Iar cît de piatră-i piatra, călcîiul de mi-atinge o-ntorc din drum, şi-o dărui, cu fragedă meninge.

O VIZIUNE A SENTIMENTELOR —1964 —

LAUDA OMULUI

Din punctul de vedere-al copacilor, soarele-i o dungă de căldură, oamenii — o emoție copleşitoare... Ei sînt nişte fructe plimbătoare ale unui pom cu mult mai mare!
Din punctul de vedere-al pietrelor, soarele-i o piatră căzătoare,: oamenii-s o lină apăsare... Sînt mişeare-adăugată la mişcare, şi lumina ce-o zăreşti, din soare 1
Din punctul de vedere-al aerului,
soarele-i un aer plin de păsări,
aripă în aripă zbătînd.
Oamenii sînt păsări nemaiîntîlnite,
cu aripile crescute înlăuntru,
care bat, plutind, planînd,
într-un aer mai curat — care e gîndul!

42

CONTINUITATE

Alergînd, alergînd mi se-ntețeau muşchii,
scheletul alb ce-1 țin in mine,
ca marmora lui Michelangelo statuile,
a început să se facă mai luminos, mai luminos,
vertebră de vertebră, os de os.
...Pină cînd, pînă cînd
în tîmple şi în frunte mi se-nfigeau sunînd întimplări, amintiri, amintiri, întîmplări, speranțe şi vise, veniri şi plecări.
Alergînd, alergînd, mai adîncă-i mereu
urma-n pămîni a piciorului meu.
pină cînd zidul de gheață al morții îmi bate
pieptul, cum bați pe-un lingou
ştiutul însemn de carate.
Şi omoplatul se face
pală subțire de helicopter
ce se-nvîrte, se-nvîrte, se-nvîrte, se-nvîrte
dintr-o boltă in alta,
dintr-un cer în alt cer,
iar gîndul meu scris îşi înfige-n pămint
rădăcinile, sondele, ancora,
visurile, dorurile, patimile.

GENEZA

Ne opream în fala fiecărei luciri, atinglndu-ne 1 împlele. Şi cum te țineam cu brațul, lingă inimă, coama ta inelată-mi îmbrăca umărul cu o mantie foşnitoare.

42

Ne priveam unul pe celălalt, deodată,
ca pe-o hartă a lumii.
Rîdeâm de-nfățişarea noastră, de faptul
că am două miini.
Le-ntimieam în aer, şi tu
credeai că sînt două spițe de roată,
în timp ce gîndurile ni se fugăreau
pe o aeriană cîmpie.
Se chemau, se sărutau
pe o aeriană cîmpie.
Uite, strigai, pe-aceste frunți omeneşti se sprijină lumea ideilor, aşa cum odinioară pămîntul se sprijinea pe spinările elefanților indici!

VÎRSTA DE AUR A DRAGOSTEI

Miinile mele sînt îndrăgostite, vai, gura mea iubeşte, şi iată, ra-am trezit
că lucrurile sînt atît de aproape de mine, încît abia pot merge printre ele fără să mă rănesc.
E un sentiment dulce acesta,
de trezire, de visare,
şi iată-mă, fără să dorm,
aievea văd zeii de fildeş,
îi iau în mînă şi
îi înşurubez rîzînd, în lună,
ca pe nişte minere sculptate,
cum trebui 6 cu erau j)6 vremuri,
împodobite, roțile de cîrmă ale corăbiilor.

42

Jnpiter e galben, şi Rerâ
cea minunată e argintie.
Izbise eu stinga-n roată şi ea se urneşte.
E un dans, iubito, al sentimentelor,
zeițe-ale aerului, dintre noi doi.

Şi eu, cu pînzele sufletului
umflate de dor,
te caut pretutindeni, şi lucrurile vin
tot mai aproape,
şi pieptul mi-1 strlng şi mă dor.

LEOAICĂ TÎNĂRĂ, IUBIREA

Leoaică tînără, iubirea mi-a sărit în faţă. Mă pîndise-n încordare mai demult.
Colţii albi mi i-a înfipt în faţă, m-a muşcat, leoaica, azi, de faţă.
Şi deodată-n jurul meu, natura se făcu un cerc, de-a-dura, cînd mai larg, clnd mai aproape, ca o strîngere de ape. Şi privirea-n sus ţîşni, curcubeu tăiat în două, şi auzul o-ntîlni tocmai lîngă ciocîrlii.
Mi-am dus mina la sprinceană, la tlmplă şi la bărbie, dar mina nu le mai ştie. Şi alunecă-n neştire pe-un deşei't în strălucire

peste care trece-alene o leoaică arămie cu mişcările viclene, încă-o vreme, şi-ncă-o vreme...

Îmbrăţişarea

Cînd ne-am zărit, aerul dintre noi şi-a aruncat dintr-o dată imaginea copacilor, indiferenţi şi goi, pe care-o lăsa să-1 străbată.
Oh, ne-am zvîrlit, strigindu-ne pe nume, unul spre celălalt, şi-atît de iute, că timpul se turti-ntre piepturile noastre, şi ora, lovită, se sparse-n minute.
As fi vrut să te păstrez în braţe
aşa cum ţin trupul copilăriei, in trecut,
cu morţile-i nerepetate.
Şi să te-mbrăţişez cu coastele-aş fi vrut.

VISUL UNEI NOPŢI DE IARNĂ

Apărea în stele dinţate chipul tău de atunci, numai contur. Nopţile mele, în nopţile mele. Stăm lungit pe zăpadă, privirea îmi hoinărea printre cetini, în jur,
UI
şi nu mi-era frig. Dimpotrivă,
abuream tot ca o piine albă. Stelele mă priveau curioase. O, tu, came a mea, visătoare, o, voi, fosforescentelor oase!
Tot viitorul călătorea, călătorea, de sus, de sub norii cei nevăzuţi, pe fulgii cei albi, căci ningea, dragostea mea i-apăsa, apăsa, şi ei mi se topeau în răsuflare.
Pin' la genunchi mi s-ar fi scufundat piciorul, dacă-aş fi vrut să calc peste gheaţă, pină la cot mi-ar fi intrat mîna, de-aş fi voit să mă sprijin mai bine de trunchiul bradului de lîngă mine.
Dar eu abuream trîntit în zăpada ce se topea, mi se topea sub trup. Apoi se topea pămîntul şi piatra, şi m-aş fi agă lat de cer, dar mi-era teamă că-1 rup.
Astfel ajungeam în fundul pămîntului
tăind, cu trupul, un con de vulcan.
Stelele, capete fără trupuri,
mă iubeau, lunecînd simultan
pe-o secundă cît ora, pe-o oră de-un an.
E iarnă, şi eu stau întins, pe sub cetini, şi miezul de lavă îl iau şi îl pun sub creştet, şi tot nu adorm. Şi, întruna,
din mine spre tine răsar şi apun.

AMF10N, CONSTRUCTORUL

Amfion, cîntînd, zidurile cetăţii cresc, cărămizile aşlernîndu-se singure. (Mii elin)
Aici, pe cîmpul unde-n vechime zeii
n-au trecut decît călări,
unde pietrele-şi arată colţii albi, şi iarba
fuge speriată-n verzui ele zări,
îmi dau întîlnire cu tine, femeie
zveltă şi sălbăticită de frumuseţe,
înainte de răsăritul soarelui, cînd stelele
rostogolindu-se-nclină cerul într-o parte,
şi tu, venind» •

de tine
doar un strigăt mă mai desparte. Cele mai tainice
şi mai adevărate cuvinte de dragoste ţi le spun, înainte de-a te zări.
Bat aerul cu toate valurile mării,
şfichiul lor răsuceşte copacii,
şi sepiile, şi rechinii, într-un dans de oglinzi.
Te aştept să-ţi desprinzi
trupul din iarbă, femeie.
Din umerii mei si din întreaga mea putere
ţîşnesc două pantere, nemaivăzute pantere,
pe ape s-aştern, curcubee,
şi se fac viaducte şi poduri, curind,
peste căi ferate lucind, peste trenuri trecînd.
Din pieptul meu arămiu,
vărgat în părţi de viţe muşchiuloase,
aidoma vor ţîşni, mai t.îrziu,
leii cu coame flocoase, în friguri,
ca nişte explozii de aur vor ţîşni
44
şi vor bate aerul şi se vor prăbuşi, şi se vor face temelii şi terasamente şi diguri.
Din coastă, zbătîndu-se ca o sabie, îşi va arcui în salt trupul lucios delfinul, din tot cîrdul cel mai frumos, izbind cu coada aerul lichid. Şi Ara coborî, incolăcindu-se ca un cercel, şi se va face zid şi se va face crenel.
Oh, pe rînd, din genunchi,
condorii vor izbucni în mănunchi,
se vor roti, luînd văzduhu-n tăişe
şi se vor aşeza şi se vor face acoperise,
şi din gleznă, pînă-ai să te-arăli, femeie,
vor pleca şi animalele celelante,
lăsîndu-mi nerăbdarea împodobită cu plante...
Poate-am. să-ţi par subţire ca licărirea, şi-n spatele meu, frenetic crescînd, oraşul iţi va fura, în văzduh, privirea.
O, gingaşul, zveltul tău pas
legănat peste ierburi, printre colţii pietrelor!
A mai rămas un gutui,
şi un cais a mai rămas,
smulge-i şi du-i în piaţa circulară;
a mai rămas un prun,
şi-un arţar a mai rămas,
smulge-i şi du-i la-ntretăierile de drumuri;
a mai rămas un platan,
şi-un oţetar a mai rămas,
smulge-i şi du-i pe cheiul cu poduri!
44
Mi-a mai rămas şi-un ram de tei.
îl vrei, stupina mea, îl vrei,
aici, pe cîmpul unde în vechime zeii
n-au trecut decit călări,
unde pietrele-şi arată colţii albi, şi iarba
fuge speriată-n verzuieie zări?...
MIŞCARE ÎN SUS
Cerul se deşira în curcubee repetate. Pe dunga lor, săgeata trupului, în sus, fiece vîrstă-şi încorda, tăind la jumătate arcul culorilor, supus.
Şi se loveau în mine două sentimente, unul venind călare, celalt purtat în lectici... Era o izbitură de lumini stîrnite ca-ntre opuşii poli electrici.
Vieţi revărsate-au fost, ori nouri tragici pe sub un cer cu stele fixe şi etern. Cerul era în mine şi-avea de orizonturi curbate coastele spre stern,

cînd două strigăte s-au înfruntat în luptă
(iar semnul lor era contrar)
eu-o muşcătură 1-a ucis cel veşnic
pe celalt, numai secular.
Roşul aprins sminti culoarea pală, lancea căldurii sparse gheața iernii, mireasma ierbii supse din eimpie mirosul cel sălciu, de sînge.
45
După aceea s-a făcut tăcere. Mai sacada în sus un murmur de oțel, cerul mărunt se-ntoarse iar în cerul mare, geamăn şi-aidoma cu el.
Doar coama foşnitoare pîn'la țipăt muta tot timpul umbra ce-o zvârleam, cînd stam, subțire piatră-n sclipăt, nemişcător şi drept, şi surîdeam.

„DE-A SUFLETUL"

Trupul meu. cu vedenii cu tot,
a adormit dimineața, întins pe podele.
Rîd şi mă bucur ca un savaot,
şi plec cît mai repede cu putință,
dînd mai întîi colțul cenuşiu al străzii,
şi-apoi, de-a dreptul prin mijlocul bulevardulu
fără teamă c-aş putea fi stllcit din întâmplare,
de vreo limuzină oarecare.
Iată şi lucrurile! Orice dragoste-a mea pentru ele,
însemnată cu creionul chimic
pe hîrtiile ude, caligrafic, cu scrisul rotund,
o flutur în mîna întir.să şi-apoi
o las să se legene, cînd într-un colț, cînd
într-altul, în vlnt.
Mă uit în dreapta şi-n stînga,
cu mine însumi mă uit,
folosindu-mă ca o privire.
Ascult ce se-aude sus, ce se-aude jos,
sînt, tot, un timpan armonios.
45
Trece-o planetă şi-ntreb cine e, ce e. . .
Şi-apei mă mir că întreb.. Ar trebui eu însumi să fiu întrebare, ca să m-audă altcineva decît iui ne.
Voi, lucruri, Sfinxuri mişcătoare, şi tu, iluminare!

SÎNT UN OM VIU

Sînt un om viu.
Nimic din ce-i omenesc nu mi-e străin. Abia am timp să mă mir că exist, dar mă bucur totdeauna că sînt.
Nu mă realizez deplin niciodată, pentru că
am o idee din ce în ce mai bună despre viață
Mă cutremură diferența dintre mine
şi firul ierbii,
dintre mine şi lei,
dintre mine şi insulele de lumină
ale stelelor.
Dintre mine şi numere,
bunăoară între mine şi 2, între mine şi
Am şi-un defect, un păcat: iau în serios iarba, iau în serios leii,
45
mişcările aproape perfecte ale cerului. Şi-o rană întâmplătoare la mînă mă face să văd prin ea, ca printr-un ochean, durerile lumii, războaiele.
Dintr-o astfel de intîmplare
mi s-a tras marea înțelegere
pe care-o am pentru Ulisse — şi
admirația ce i-o port

bărbatului cu chip ursuz, Dante Alighieri.
Cu greu mi-aş putea imagina un pămînt pustiu, rotindu-se în jurul soarelui... (Poate şi fiindcă există pe lume astfel de versuri.)
îmi place să rîd, deşi rîd rar, avînd mereu cîte o treabă, ori călătorind cu o plută, la nesfârşit, pe oceanul oval al fanteziei.
E un spectacol de neuitat acela
de-a şti,
de a descoperi
harta universului în expansiune,
în timp ce-ți priveşti
o fotografie din copilăriei
E un trup al tău, vechi,
pe care l-ai rătăcit
şi nici măcar un anunț, dat
cu litere groase,
nu-li oferă vreo şansă
să-1 mai regăseşti.
46
îmi desfac papirusul vieții plin de hieroglife, şi ceea ce pot comunica acum, aici,
după o descifrare anevoioasă, dar nu lipsită de satisfacții, e un poem închinat păcii.
E o fertilitate nemaipomenită în pămînt şi-n pietre şi în schelării, magnetic, timpul, clipită cu clipită, gîndurile mi le-nailă ca pe nişte trupuri vii.
E o fertilitate nemaipomenită
în pămînt şi-n pietre şi în schelării
Umbra de mi-aş ține-o doar o clipă pironită,
s-ar şi umple de ferigi, de bălării!
Doar chipul tău prelung, iubito, lasă-1 aşa cum este, răzimat intre două bătăi ale inimii mele, ca între Tigru şi Eufrat.
ClNTEC
E o intîmplare a ființei mele:
şi-alunci, fericirea dinlăuntru] meu
e mai puternică decît mine, decît oasele mele,
pe care mi le scrişneşti într-o îmbrățişare
mereu dureroasă, minunată mereu.
Să stăm de vorbă, să vorbim, să spunem cuvinte lungi, sticloase, ca nişte dălți ce despart fluviul rece de delta fierbinte, ziua de noapte, bazaltul de bazalt.
U46
Du-mă, fericire, în sus, şi izbeşte-mi
tîmpla de stele, pînă cînd
lumea mea prelungă şi în nesfîrşire
se face coloană sau altceva
mult mai înalt, şi mult mai curînd.
Ce bine că eşti, ce mirare că sîntl
Două cîntece diferite, lovindu-se, amestecîndu-se,
două culori ce rtu s-au văzut niciodată,
una foarte de jos, întoarsă spre pămînt,
una foarte de sus, aproape ruptă
în înfrigurata, neasemuita luptă
a minunii că eşti, a-ntîmplării că sint.
POVESTE SENTIMENTALĂ
Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des.
Eu stăteam la o margine-a orei,
tu — la cealaltă,
ca două toarte de amforă.
Numai cuvintele zburau între noi,
înainte şi înapoi.
Vîrtejul lor putea fi aproape zărit, şi deodată,

îmi lăsam un genunchi,
iar cotul mi-1 infigeam în pămînt,
numai ca să privesc iarba-nclinatâ
de căderea vreunui cuvînt,
ca pe sub laba unui leu alergînd.
Cuvintele se roteau, se roteau între noi,
înainte şi înapoi,
şi cu cît te iubeam mai mult, cu atit repetau, într-un vîrtej aproape văzut, structura materiei, de la-nceput.
47
PLOAIE ÎN LUNA LUI MARTE
Ploua infernal,
şi noi ne iubeam prin mansarde.
Prin cerul ferestrei, oval,
norii curgeau în luna lui Marte.
Pereții odăii erau neliniştiți, sub desene în cretă. Sufletele noastre dansau nevăzute-ntr-o lume concretă.
O să te plouă pe aripi, spuneai, plouă cu globuri pe glob şi prin vreme. Nu-i nimic, îți spuneam, Lorelei, mie-mi plouă zborul, cu pene.
Şi mă-nălțam. Şi nu mai ştiam unde-mi lăsasem în lume odaia.
Tu mă strigai clin urmă: răspunde-mi, răspunde-mi, cine-s mai frumoşi: oamenii?... ploaia?...
Ploua infernal, ploaie de tot nebunească, şi noi ne iubeam prin mansarde. N-aş mai fi vrut să se sfîrşească niciodată-acea lună-a lui Marte.
VIAȚA MEA SE ILUMINEAZĂ
Părul tău e mai decolorat de soare, regina mea de negru şi de sare.
Țărmul s-a rupt de mare şi te-a urmat ca o umbră, ca un şarpe dezarmat.
47
Trec fantome-ale verii in declin, corăbiile sufletului meu marin.
Şi viața mea se iluminează, sub ochiul tău verde la amiază, cenuşiu ca pământul la amurg. Oho, alerg şi salt şi curg.
Mai lasă-mă un minut.
Mai lasă-mă o secundă.
Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip.
Mai lasă-mă o briză, o undă.
Mai lasă-mă un anotimp, un an, un timp.
MI-AMINTESC CU UIMIRE
Mi-amintesc cu uimire şi-acum
de timpul în care aveam
o gîndire învălmăşită, de fum,
în care-amintirile şi dorințele şi iubirile
se frîngeau,
şi-aşteptam să adorm, să m-azvîrlu în somn,
ca un pescuitor de perle, căruia marea
şuvițe de sînge îi smulge din nări.
Eram pe-atunci legat de obiecte
cu invizibile liane,
si atîrnat de ele-n legănare,
din oră mă săltăm în oră,
cum dintr-un arbore într-altui
al junglei de odinioară
Tarzan se arunca urlind,
cu talpa-n aer fluturată,
fără s-atingă niciodată liniştea fecundului pămînt.
47
ORĂ FERICITĂ

Bate-n cărămizi lumina cu fiinţe dulci în ea. Se arată-o balerină şi-ncă una se arată... Oh, c-o lume în lumină nesperat de-adevărată, şi-i un dans, cînd la amurguri bate-n cărămizi o rază cu fiinţe dulci în ea.
Parcă am căzut din ore, şi-a rămas din mine doar o mirare visătoare. Sj-nfiripă şi mi-apare că meandrele-s sonore ale umbrei, pe calcar.
Şi deodată, o răcoare mă-nconjoară, se subţie dinspre lună curgătoare cum era-n copilărie: luna are nas şi gură şi sprîncene şi bărbie.
Voi, schimbări şi creşteri zvelte,
sufletul mi-1 potriviţi
ca pe o statuie, iată,
cînd mai sus, cînd jos, cînd roată,
ridicîndu-1 acoladă
peste-oraşul suitor.
...Nici n-ar sta ca mai-nainte, neschimbat, ursuz, de piatră. Ci mi-1 simt cum se-alungcşte după-oraşul care creşte înfigîndu-şi creasta-n lună,
clnd petrecerea răsună a fiinţelor ciudate din lumina care Late galeşă, în cărămizi.
EPILOG LA LUMEA VECHE
Eram copil şi rezemam în priviri norii de primăvară.
Mirosul pământului ud mă înfiora
şi-mi tremura de emoţie spinarea,
ca şi cum ar fi trebuit
să-mi crească aripi din ea.
Nopţile mă prăbuşeam în somn
şi cînd luna, prelungă,
îmi răsărea din colţul ochiului,
haturile negre se prefăceau în şerpi
şi alergau, alergau după mine,
muşeîndu-mi cu furie
umbra.
Şi ea mă durea şi muream în vis,
şi mi-era milă de lucruri că existau, şi le iubeam, şi aş fi vrut să le apăr împotriva propriilor melc priviri, şi-mpotriva propriului meu auz.
Eram copil şi sufletul
începuse să-mi împingă în coaste, în tâmple, nemaiavînd loc.
48
O, şi nopţile nu mă uitam niciodată la cer,
de teamă că m-aş putea prăbuşi spre el,
Înfrigurat şi singur, lăsînd in urma mea lucrurile, ca pe nişte dinţi de lapte, smulşi dureros cu sfoara subţire a vremii aceleia,
cînd totul se începea cu moartea...
CÎNTEC
Pe fundul oceanului de aer, alături de coloane şi de păsări, lăsai în voie să-mi plutească-n jururi emoţia cea schimbătoare de contururi, mereu crescîndă, descrescîndă pururi.
Visam tot timpul linii drepte,
şi-o febră a plecărilor în sus
cu cornul m-a izbit în pieptu-ncins,
sau, tandră, străvezimea mi-a cuprins
ca florile de gheaţă geamul nins.
Intîiul ochi ce l-am deschis pe lume s-a redeschis deodată spre zenit, şi-n graba lui, imaginile toate le-apropie-ntre ele şi le zbate, jumate fermecat, uimit pe jumătate.
Iar sentimentele mărunte, bune doar să fie peste clipă martori
48
oiocnirii-ntre consoane şi vocale, mureau ca de prisos, încet, şi moale se destrămau în rotocoale.
O, dans rotund al stărilor de spirit cu o idee numai, te înving aşa cum rupi din saltul fără isteţime un taur furibund sticlind lumine cu o frînghie-ntinsă şi ţinută bine.
Cu un surîs îmi e de-ajuns
să vă alung stări ne-nchegate.

Eu nu pe voi v-aleg, vă caut,
ci sentimentul, dulce flaut
şi frate geamăn cu iubirea îl aplaud,
ce smulge țărmul şi îl dă de-a-dura şi-mpinge lungi carene în necunoscut, tendoanele luminii, de-ncordare sunînd ca valul ridicat din mare, pe care trupul, înotînd, le taie şi le doare.
E o cunoaştere aidoma cunoaşterii dinții, cînd lumile-ți încep la căpătîi, şi-ți bat în văz şi în auz, anume, şi mîna-ntinsă simte o dimensiune, şi fiece mirare e un nume.
CU O UŞOARĂ NOSTALGIE
Cu cît se-nsera peste arborii rari, cu atît începeau să lumineze mai tare inimile noastre de hoinari, căutătorii pietrei filozofale.
49
Totul trebuia să se transforme în aur, absolut totul:
cuvintele tale, privirile tale, aerul
prin care pluteam, sau treceam de-a-notul.
Clipele erau mari ca nişte lacuri de cimpie,
si noi nu mai conteneam traversîndu-le. Ora îşi punea o coroană do nori, liliachie. Ți-aduci aminte suflete de-atunci, tu, gîndule?
LA-NCEPUTUL SERILOR
Liniştea te-nsoțea pretutindeni, ca o suită. Dacă ridicai o mînă, se făcea în arbori tăcere. Gînd mă priveai în ochi, împietrea o clipită din a timpului curgătoare putere.
Simțeam că pot adormi, visînd stele locuite. Şi, numai dacă m-ar fi atins umbra ta foşnitoare, aş fi putut împinge nopțile-ncremenite ca pe-o elice-naintînd, spre soare.
Şi numai sentimentul acesta îmi da fericire, numai gîndul că sînt şi că eşti. Sprijineam pe țîrîitul greerilcr coviltire, sub care beam azurul decantat în ceşti.
Şi cînd sfîrşeam cuvintele, inventam altele. Şi cînd se-nsera cerul, inventam ceruri albastre, şi cînd orele se-nverzeau ca smaraldele, ne bronzam la lumina dragostei noastre.
49
...Dar tot timpul suna ceva... ceva răsuna, un cîntec de iarbă cosită, de taciturne mări, în care inima de-atunci îşi revărsa meandrele pierdutelor candori.
DANSUL
Cum pluteam printre coloane, în vîrtejuri diafane, trupul tău lipit de pieptu-mi sufletul mi-1 străbătuse.
O, te uito,-ntoarce-ți văzul, ce-mi răni cu geana neagră tîmpla arsă, mintea dusă în lagunele sărate.
Parcă într-o zi un soare ce-1 lovisem cu privirea îşi turti rotundul aur şi veni atît de-aproape, că-1 răcii cu răsuflarea, cu privirea modelîndu-1 într-o tînără femeie aromită, visătoare.
O, pe-un pat de nouri negri stă întinsă o femeie. Trup de aur, sini de aur, stă întinsă o femeie.
49
Nourii plutesc aproape şi ea dormea împietrită, şi împing pe boltă norul cu bătaia inimii.
CÎNTEC FĂRĂ RĂSPUNS
De ce te-oi fi iubind, femeie visătoare,
care mi te-ncolăceşti ca un fum, ca o viță-de-vie
în jurul pieptului, în jurul tîmplelor,
mereu fragedă, mereu unduitoare?
De ce te-oi fi iubind, femeie gingaşă
ca firul de iarbă ce taie în două
luna văratecă, azvîrlind-o în ape,
despărțită de ea însăşi
ca doi îndrăgostiți după îmbrățişare?...
De ce te-oi fi iubind, ochi melancolic, soare căprui răsărindu-mi peste umăr, trăgînd după el un cer de miresme cu nouri subțiri, fără umbră?
De ce te-oi fi iubind, oră de neuitat,
care-n loc de sunete
goneşte-n jurul inimii mele
o herghelie de mînji cu coame rebele?
De ce te-oi fi iubind atîta, iubire,
vîrtej de-anotimpuri colorînd un cer

(totdeauna altul, totdeauna aproape)
ca o frunză căzînd. Ca o răsuflare-aburită de ger.
50
Ordinea cuvintelor, voi- I

CLAR DE INIMĂ

Orele plutesc pe lingă umărul tău, sfere-albastre, şi-ntre ele e Saturn. Şi cum se duc, se micşorează mai înserat şi mai nocturn.
Nu-mi pare rău, nu-ţi pare rău de eîe. Dreaptă cum stai, trecerea lor copilăroasă-aproape şi suavă luceşte-n ochiul tău nemişcător.
Şi uit de ele, uiţi şi tu de ele, şi-n întunericul odăii se aprind, se sting, se-aprind, se sting ochii prelungi ai tăi, murind, reînviind.

POEM

Spune-mi, dacă te-aş prinde-ntr-o zi
şi ţi-aş săruta talpa piciorului,
nu-i aşa că ai şchiopăta puţin, după aceea,
de teamă să nu-mi striveşti sărutul?...

SFÎRŞIT DE ANOTIMP

Eram atît de atent, încît se stingea-n cupole amiaza, iar sunetele îngheţau în jurul meu, prefăcîndu-se-n stîlpi răsuciţi.
50
Eram atît de atent,
încît plutirea ondulată-a mirosurilor
se prăbuşea-n întuneric
şi parcă niciodată n-aş fi-ncercat
frigul.
Deodată
m-am trezit atît de departe şi de străin
rătăcind înapoia chipului meu, ca şi cum mi-aş fi-nvelit simţurile cu relieful fără de noimă al lunii.
Eram atît de atent, încît
nu te-am recunoscut, şi poate că vii mereu,
în fiecare oră, în fiece secundă,
şi treci prin aşteptarea mea de-atunci
ca prin fantoma unui arc de triumf.

EMOŢIE DE TOAMNĂ

A venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva, cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra ta.
Mă tem că n-am să te mai văd, uneori,
că or să-mi crească aripi ascuţite pînă la nori,
că ai să te ascunzi într-un ochi străin,
şi el o să se-nchidă cu-o frunză de pelin.
Şi-atunci mă apropii de pietre şi tac, iau cuvintele şi le-nec în mare. Şuier luna şi o răsar şi o prefac într-o dragoste mare.
50

POETUL ŞI DRAGOSTEA

Te-ai făcut subţire şi prelung, şi un sentiment ciudat te doare, şi eşti mîndru, şi ţi-l porţi pe umăr ca pe-un şoim de vînătoare.
Şi prelungi, privirile îţi trec
chiar prin zidul greu şi prin lacăte,
şi se-opresc la piatra unui chip, mereu,
cu sprîncenele-mbinate.
Se petrec atunci întreceri, lupte,
şi răpiri imaginare,
ora se înclină, bate
cu secunde tot mai rare.
Şi trec ani, şi şoimul zvelt de pe umăr nu-1 mai lepezi, doar secundele din el bat din ce în ce mai repezi.

CÎNTEC DE OM

Trupul meu viu şi sufletul meu viu, sau poate mai degrabă dorinţele mele, le-am ridicat ca pe nişte globuri mişcătoare spre stele.
Acum am ţîşnit prin aer. Norii i-am împins doar cu sunetul vorbirii, şi sufletul doar cu trupul meu tînăr
51
mi l-am încins,
aşa cum înaintea bătăliilor Machedon îşi încingea sabia.
Totul se schimbă în mine
acum, eînd alerg pe vîrfurile de munte
ale cuvintelor.
Dacă-mi dă prin gînd s-apăs cu talpa mai tare vreun pisc, vreo propilee sau vreun obelisc, prin universul negru, spre fiecare soare flacără mă isc, rătăcitoare.
Aproape nu-mi vine să cred
că am putut pină-aici să purced.
Ochiul pămîntului, albastru,
îmi priveşte din depărtare
faţa sărată, inima zburătoare,
şi neliniştit mi-azvîrl imaginea chipului
ca pe o minge ovală
spre-ndepărtatul pămînt!
Dar ea se-ntoarce la mine. Eu sînt? — Da, eu sînt.

SPRE ANDROMEDA

E-un viitor pe care-1 poţi atinge cu geana,
îndărătnica mea femeie.
Nu-i un joc, e numai un adevăr ce va fi
la fel de prelung şi de melodios,
ca adîncurile de ocean închipuite de cîntăreţii
la harfă, la fluier de os.
Lasă-ţi umbra să-mi treacă peste mîini, peste umeri, ca pe treptele unei scări în spirală,
51
şi uită-te cu un colţ de sprinceană
cum iau naştere cuvintele de pe buzele mele,
asemenea lunii din marea vicleană.
Fiece cuvînt care-1 spun e un trup străveziu
de bărbat, de femeie,
e-un şir unduit tăind în două
gheaţa unui deşert ce scînteie.
Priveşte, a apărut un platou
lucios, de metal.
Ce-ntins e platoul de nobil metal!
De-aici se pleacă-n sus, e-atît de simplu!
La fel ca o mişcare de dans,
un dans ai gîndurilor,
un dans al ideilor,
suitorul mişcărilor dans.
Deasupra sînt planetele. Le poţi atinge şi tu,
cumva,
cu o vocală, cu o singură vocală, cu A.
Tu, pămîntule, ochi albastru, pentru că sîntem privirile tale. Tu, pămîntule, gîtlej de foc, pentru că sîntem strigătul tău. Tu, pămîntule, tîmplă albită, pentru că sîntem gîndurile tale. O, pămîntule, tu, bătrînule, înţeleptule, mişcătorule!

DREPTUL LA TIMP —1965 —

DREPTUL LA TIMP

I

Goana norilor albi, goana norilor lungi
mina din urmă secundele.
Era-n cutremuratul Februarie,

cînd o femeie năştea în lume,
fiul ei primindu-şi dreptul la timp.
Zvîrli deodată spre cer săgeata de piatră a unui ţipăt.
Trupul copilului răsărea greoi şi sigur, ca luna din apele mării.
Şi-un orizont era, de femei,
cu globurile pîntecelor pămînteşti
acoperite de şorţuri negre.
Un orizont era, de femei gravide
care-o priveau.
In lume năştea o femeie. Era în Februarie, sub roata de viscol, cînd durerile facerii o-mbrăţişară, ca un bărbat mult prea puternic, cu braţe de plumb.
52
Goana norilor lungi, goana norilor albi mina din urmă secundele, le izbea, le rărea...
Clte una se rătăcea
printre ziduri, pe căi ferate se rătăcea, întîlnea ochii femeii şi-i strălumina, întîlnea obrazul femeii şi-1 colora, întîlnea gura femeii şi-o arcuia, întîlnea ţipătul femeii şi-1 prefăcea în stîlpul de care se sprijină cerul.
Şi-un orizont era, de femei,
cu globurile pîntecelor pămînteşti
acoperite de şorţuri negre.
Un orizont era, de femei gravide care-o priveau.
Trupul copilului, greoi şi sigur, continua să răsară ca o bătaie a inimii din inimă, ca o planetă ce se rupe dintr-un soare.
Era în Februarie, sub roata de viscol, cînd steagul cel mare-al zăpezilor cădea aburind, la pămînt.
Şi-un orizont era, de femei,
cu globurile pîntecelor pămînteşti
acoperite cu şorţuri negre.
Un orizont era, de femei gravide,
care îi surîdeau greoi şi-ncrezător.
52
II
Dar i se păru deodată femeii că nu-şi poate lua în braţe feciorul, aşa cum nu poţi să ridici în braţe un rîu.
I se păru că el i se rupe de sin,
aşa cum se rup cuvintele de gură.
Căldura făpturii lui — i se păru —
că se-nalţă din căldura trupului ei spre norii încremeniţi.
Şi toate acestea le simţi
de neschimbat,
cum nu mai poţi să abaţi
0 întîmplare desfăşurată-n trecut.
1 se păru femeii deodată că fiul ei aleargă scînteind către marile roţi dinţate
■ ale anotimpurilor, şi că-şi aruncă umbra asupra lor, biciuindu-le,
şi că roţile se urnesc din înţepenire, cu şuier înalt,
şi iarna şi-aruncă trupurile-nfrigurate
în carcasa de frunze a primăverii,
şi primăvara şi-aruncă arborii-nfioraţi,
pe marea umflată a verii,
şi soarele verii, alunecînd, izbeşte
şi doboară fructele toamnei.
52
Şi toamna intră cu prora ei de spărgător de gheaţă în miezul alb al iernii, şi-1 despică, şi-1 sfîşie, şi-1 frînge, şi-1 rupe.
Femeia zvîrli spre cer săgeata scînteietoare a unui ţipăt de bucurie pentru fiul ei.
Umărul alb şi strălucitor i-1 atinse cu gestul cu care smulgi un sunet din harfă
şi el era, într-adevăr!

Cu mîinile îl pipăi, cu privirile, cu auzul, cu mirosul, cu gustul, cu toate deodată, şi el era viu şi nevătămat.
Şi îl îmbrățişa cu sine însuşi,
cum îmbrățişează inima sîngele
şi creierul ideile,
şi el era, întreg,
şi îşi primea dreptul la timp
firesc,
aşa cum primeşte ochiul deschis chipul rîzînd sau plîngînd al lucrurilor.
53
BASORELIEF CU SOLDAȚI
Soldații cei tineri s-au aşezat în vitrină, chiar aşa cum au fost găsiți, împuşcați în frunte, ca să fie văzuți s-au aşezat în vitrină, respectîndu-şi întocmai mişcarea lor ultimă, profilul, brațul, genunchiul, mişcarea lor ultimă, cînd au fost împuşcați pe neaşteptate în frunte sau între omoplați cu acea flacără mai subțire decît un deget de copil care arată luna.
în urma lor a rămas goală baraca,
mirosind a obiele, a țigări strivite, a fereastră închisă.
Valizele de lemn care umplu baraca
mai clănțăne încă din fierul mînerelor,
aşa cum clănțăne luna din fierul mînerelor
acum, cu puțin înainte de-a fi deschisă,
ca să se caute-n ea scrisorile vechi şi fotografiile vechi
ale timpului.
Soldații cei tineri stau dați cu ceară
pe fețe şi pe mîini, ca să lucească,
dați cu ceară ca să lucească, dați cu ceară,
şi aşezați întocmai aşa cum erau în secunda
cînd viața s-a rupt şi moartea a-nghițit secunda.
Stau aşa nemişcați, ne-ncetînd să lucească,
şi noi ne uităm la ei cum am privi luna
răsărind chiar din mijlocul pieții.
Pentru noi, care sîntem acum de-o vîrstă cu ei,
deşi ei stau de ani lungi în vitrină,
pentru noi, care i-am ajuns din urmă şi trecem de ei,
şi inimă bătînd avem, şi memorie,
o proaspătă, din cale-afară de proaspătă memorie,
soldații cei tineri s-au aşezat în vitrină
şi se imită pe ei înşişi întruna,
ca şi cum ar fi vii.
53
ENGHIDU
A murit Enghidu, prietenul meu, care ucise cu mine lei. (din poemul „Ghilgameş")
I
Priveşte-ți mîinile şi bucură-te, căci ele sînt absurde. Şi picioarele priveşte-ți-le, seara, drept cum stai, atirnînd spre lună.
Poate că sînt mult prea aproape ca să mă vezi,
dar şi aceasta e altceva decît nimic.
Mă voi face depărtare, ca să-ți încap în ochi,
ori cuvînt, cu sunete de mărimea furnicii,
ca să-ți încap în gură.
Pipăie-ți urechea şi rîzi şi miră-te că poți pipăi. Pe mine însumi mă dor, în scurta trecere. Mi-am întins privirea şi ea a întilnit un copac, şi el a fost!
Umerii priveşte-mi-i, şi spune-ți că sînt cei mai puternici pe care i-ai văzut, după iarbă şi bivoli, căci fără pricină sînt aşa. Cu ei mut depărtarea, ca pe un sac de piele la moara de vînt.
De-aceea cînd mă ard în străfundul ochilor
niciodată atinsele de mine lumini,
suavă durere albastră-mi întind peste creştet,

să-mi ţină loc de cer.
Şi dacă mă dor pe mine însumi, cu rîuri,
cu pietre, cu o dungă de mare,
atît cît să-mi fie toate un pat,
totdeauna neîncăpător gîndului meu
în veşnică creştere, o, n-am să ştiu că şi tu
te dori pe tine asemeni, şi nu eu sînt acela
cu care vorbesc!

Ca să fie ceva între noi, altcineva — sau eu însumi — am botezat ceea ce însumi eu făcusem, rănindu-mă,
mereu împuţinindu-mă, mereu murind,
cu vorbe de buzele mele spuse.
Şi pentru durerea cea mare, albastru i-am zis,
tot fără pricină, ori numai pentru că aşa mi-au
surîs buzele.
Te-ntreb, oare tu, dacă asemenea ai spus, surlzînd,
cărei alte dureri i-ai spus astfel?
Desigur, înălţimea pe care-am azvîrlit-o din ochi,
ca pe o suliţă fără întoarcere,
tu altcum ai mîngîiat-o, pentru că mîinile tale,
gemene cu ale mele, sînt absurde, şi-ar trebui
să ne bucurăm de aceste cuvinte trecînd
de pe o gură pe alta ca un rîu nevăzut,
căci ele nu există.
O, prietene, cum este albastrul tău?
III
Joc de treceri,' mai iuţi, mai încete,
pentru ochiul meu o dată cu mine creîndu-i pe
arbori, pietrele şi rîul,
deasupra mai încetului meu trup
tîrîndu-se de gînd, asemenea caprelor, seara,
de funie.
Timpul, el singur peste tot, eu însumi, şi după aceea.
IV
Şi cînd toate se şterg, ca într-o scoică mările, nimic nemaifiind, decît în ochii celor care nu sînt, trecerea durerii în trecerile timpului, o, prietene, asemenea fiind altcuiva,

eu nu voi mai fi, căci un lucru asemenea altuia nu există.
Ceea ce e unic el însuşi se doare pe sine, măsurînd ca la toance, în munţi, trecerea timpului, ştiindu-se singur,
schimbind cu jur împrejurul lui nume de lucruri.
V
Ceea ce nu e fără de margini este, pretutindenea călătoreşte, pete mari întîlnind cărora Timp le spun.
Ceea ce nu e pretutindenea este, picioarele mi le soarbe pînă la genunchi, colţul inimii mi-l izbeşte, pe gură îmi dansează. Cel ce nu e fără Timp este, ca amintirea. E asemenea văzului mîinilor, asemenea auzului ochilor.
VI
Eu mor cu fiecare lucru pe care îl ating, stelele rotitoare ale cerului, cu privirea; fiecare umbră pe care o arunc peste nisip, sufletul mai puţin mi-1 rămîne, gîndul mai lung mi-1 întinde; fiecare lucru îl privesc cum aş privi moartea, rareori uit aceasta, şi-atunci, din nimic fac dansuri şi cîntece, împuţinîndu-mă şi smu!gîndu-mi bătaia tîmplelor, ca să fac din ea coroane de mirt.
VII
Ieşi din cort, prietene, să stăm faţă în faţă, privindu-ne, să tăcem împreună, mereu întrebîndu-ne în sine celălalt dacă e,

şi cum pe sine însuşi se simte. Joc de-a rostogolul, cu pietrele, de undeva stirnite, spre altundeva.

AMINTINDU-MI

Un arc de întuneric aplec atunci cînd las fruntea să-mi cadă sub culori şi uneori îmi pare că-i numai un răgaz şi că se rupe timpul îmi pare alteori.
Pietrificat, auzul în romburi şi ovale ferigă e în stratul de grafit. Un fierăstrău cu dinți de lucie răcoare se-afundă-n trunchiul lui necontenit.
Mişcarea rece, sacadată e dinainte înapoi,
cu dinți de fierăstrău muşcînd se-arată, reci, amintirile din noi.
Un arc de întuneric aplec clteodată şi o durere rece mă face să-1 dezdoi.

ARS POETICA

îmi învățam cuvintele să iubească, le arătam inima
şi nu mă lăsam pînă cînd silabele lor nu începeau să bată.
Le arătam arborii
şi pe cele care nu vroiau să foşnească le spînzuram fără milă, de ramuri.
Pînă la urmă, cuvintele
au trebuit să semene cu mine
şi cu lumea.
Apoi
ni-am luat pe mine însumi,
m-am sprijinit de cele două maluri
ale fluviului,
ca să le-arăt un pod,
un pod între cornul taurului şi iarbă,
între stelele negre ale luminii şi pămînt,
între tîmpla femeii şi tîmpla bărbatului,
lăsînd cuvintele să circule peste mine,
ca nişte automobile de curse, ca nişte trenuri electrice,
numai s-ajungă mai iute la destinație,
numai ca să le-nvăț cum se transportă lumea,
de la ea însăşi,
la ea însăşi.

GENEZA POEMULUI

Se zgîlțîie învelişul, se modifică-ntruna, rîde şi plînge în acelaşi timp, întipăreşte cerul şi mai jos, copacii, se lasă privit pînă cînd el însuşi devine privire,
se preface mort numai ca să-şi poată da duhul în linişte, deasupra lui, păsările lovite şi sufletele bătrîne, sortite pieirii. Se face elice, rotindu-se înnebunitor,
indepărtînd spre propriile lui margini tot ce-i mai neînvins în el, mai tare, mai solemn,
sau, transparent, se lasă străbătut, adîncit în străfunduri miraculoase, prin care frumoase cuvinte, ca nişte peşti de platină, dau elegant din coadă. Oho, dar deodată totul dispare; rămîne numai papirusul, hirtia, piatra, soldatul execută ordinul sergentului, rigida mînă ascultă de rigidul suflet.

QUADRIGA

Lui Mihai Eminescu

Şuieră o quadrigă pe cîmpia secundelor mele.
Are patru cai, are doi luptători.
Unul e cu ochii-n frunze, altul
cu ochii in lacrămi.
Unul îşi ține inima înainte, în cai,
altul şi-o tîrăşte peste pietre, în urmă.
Unul strînge friiele cu mîna dreaptă,
altul tristețea în brațe.
Unul e neclintit, cu armele,
celălalt cu amintirile.
Şuieră o quadrigă pe cîmpia

secundelor mele.
Are patru cai negri, are doi luptători.
Unul îşi ține viața în vulturi,
altul îşi ține viața în roțile rostogolite,
şi caii aleargă, pînă cînd sparg cu boturile
secunda,
aleargă-n afară, aleargă-n afară şi nu se mai văd.
56
10*
SAVONAROLA
Mi se-arătă Savonarola care-mi zise:
Să ardem copacii pe rugul vanităților,
să ardem iarba, griul, porumbul,
ca să fie totul mai simplu!
Să sfărîmăm pietrele, să smulgem
rîurile din albie, ca să fie totxd
mai simplu, cu mult mai simplu!
Să renunțăm la picioare,
pentru că mersul e-o vanitate.
Să renunțăm la privire,
pentru că ochiul e-o vanitate.
Să renunțăm la auz pentru că urechea
e-o vanitate.
Să renunțăm la mîini,
ca să fie totul mai simplu, cu mult
mai simplu!
Mi se-arătă Savonarola în vis, ca o rană veche a creierului lumii. Mi se-arătă în vis şi m-am trezit urlînd şi strigînd.
TURNARE DE SOARE PE PĂMÎNT
Pîlnie imensă de trupuri, în mişcare,
trupuri de oameni, trunchiuri de arbori, trupuri de cai.
Pîlnie imensă, hohotitoare
prin care soarele-1 turnai
ulei să ungă osiile lumii, nevăzute,
să treacă liber timpul, nescrîşnit.
Pîlnie-nfiptă în pămînt, în lavele acute osificînd la suprafață cîte-un mit.
56
Noi doi ce sîntem — cu sprincene luminoase
la buza pîlniei, rumegători,
cu proaspăt închegate-n aripi, oase —
printre atîția alții ce primesc,
direct în piept, direct în tîmple, în arcade,
şuvoiul începînd cu noi
al lunecosului ulei, ce cade
pe trupuri şi pe trunchiuri, înapoi?
Imensă pîlnie de trupuri, trecînd prin nori, trecînd prin aer, rotitoare,
umplind la nesfîrşit pămîntu-n miez, şi-arareori lucioasă, nefumegătoare.
INVOCARE
O, şi voiam să spun totul, tuturor. Nu lăsam nici o umbră nedestăinuită. Verdele, de-ar fi trecut pe lîngă firul ierburilor,
mi-ar fi căzut din mîini piatra secundei plesnită.
Voiam să-ți spun, îți spuneam imediat orice, totul.
Aş fi murit de-aş fi lăsat nevăzută, neauzită o singură desfrunzire de aer trăită. Mersul. Zborul. înotul.
în nerăbdarea mea cea mare, merele verzi le dădeam cu vedere, cu auz — marea nemişcătoare, — cu eternitate — ceea ce piere.
56

Chiar trupul meu de-atunci, rezemîndu-se pe fluturătorul aer al acestui pămînt cutremurîndu-se, îndepărtîndu-se, schimbîndu-se, trecea neliniştit în gînd.
Cum aş putea să-ți spun întregul adevăr? Ce-aş mai avea atuncea de vorbit cu mine? Dar cum ar fi să nu-ți spun totul, toate? Cu ce cuțit, de unde să tai o limpezime în două şi s-o-mpart nici unuia întreagă, oprind la jumătate silabele, privirea, şi vina de pe gît, din paisprezece să fac şapte reci carate, din două brațe — unul, şi atît.

SCHIMBĂTORUL DE VITEZE

Cade-o frunză, şi-un sentiment se-nfăşoară în jurul ei,
mult mai rapid căzînd spre lume.
Bate-o aripă, şi se-nfăşoară-n jurul ei un sentiment,
mult mai rapid bătînd spre lume.
Trece-o femeie şi-un sentiment o înfăşoară,
mult mai rapid trecînd pe lume.
Un nume strig şi-un sentiment
se înfăşoară-n jurul lui şi-n jurul lumii.
Materia o mîngîi, abia atingînd-o
cu şuvoiul străveziu al cuvintelor mele
care o-nfăşoară, şi mult mai rapid
se-ntorc în moarte, lăsîndu-mă-n lume.
57

CÎNTEG (Despărțire de o virată)

Totul ar fi trebuit să fie sfere,
dar n-a fost, n-a fost aşa.
Totul ar fi trebuit să fie linii,
dar n-a fost, n-a fost aşa.
Ar fi trebuit să fii un cerc subțire,
dar n-ai fost, n-ai fost aşa.
Ar fi trebuit să fiu un romb subțire,
dar n-am fost, n-am fost aşa.
Iarbă, pietre, arbori, păsări voi sînteți cu totul şi cu totul alt Mă privesc, m-aud, m-adulmec şi îmi pare că visez.
Totul ar fi trebuit să fie sfere, dar n-a fost, n-a fost aşa. Totul ar fi trebuit să fie linii, dar n-a fost, n-a fost aşa.

CÎNTEC (Ficțiunile adolescenței)

O, voi ficțiuni,
dulce lemn de tei.
...Deseori răsfoiam cartea neliniştit
să văd dacă se termină bine.
Teiul m-a iubit
şi pe mine.
57
Pe vița timplei port
umbra frunzei lui.
Treceam aşa, vindecînd uscăciuni
cu ierburile cîmpului.
Bucuros de minuni
surîdeam pentru doi, pentru trei,
pentru toți semenii mei.
0, voi ficțiuni,
dulce lemn de tei.

TEI NOCTURN

Spre şerpuitul pom în sus
prin seara atîrnînd fîşii,
la două case negre, dus
cu gîndul, gînduri regăsii.
Un fantomatic trup treceam
prin ziduri şi prin trunchiuri mari

şi încă un copil eram
printre-nţelepţii solitari
care-au murit de-atunci lăsînd
nocturnul tei, lemnos cercel,
lin, la urechea serii balansînd,
un leagăn pentru dat idei în el.
Tigrii sînt zvelţi, fiindcă-i iubeşte ea. Ea e Artemis! Ea poate, ea ştie. Palisandrii se-nchină cu umbră grea, cînd trece şi sună sandaua ei vie.

ARTEMIS

58

Ea-şi ţine inima în trupul meu şi coama şi-o ţine în ramuri. E arcul ei vertical curcubeu! De degete-i flutură Hamuri. Ea e Ărtemis! Vorbeşte cînd vrea. Tace cînd vrea, ca delfinii. Ea vede zigzaguri numai de stea şi gîndeşte ca iarba, în linii! Ea-şi ţine timpul în reci nisipuri dintr-o clepsidră de noapte-zi. Dacă vrea ea, pe chip, şapte chipuri ca ale mele-i pot străluci!

CÎNTEC

Amintiri nu are decît clipa de-acum. Ce-a fost într-adevăr nu se ştie. Morţii îşi schimbă tot timpul între ei numele, numerele, urm, doi, trei... Există numai ceea ce va fi, numai întîmplările neîMîmplate, atîrnînd de ramura unui copac nenăscut, stafie pe jumătate... Există numai trupul meu înlemnit, ultimul, de bătrîn, de piatră. Tristeţea mea aude nenăscuţii clini pe nenăscuţii oameni cum îi latră. 0, numai ei vor fi într-adevăr 1 Noi, locuitorii acestei secunde sîntem un vis de noapte, zvelt, cu-o mie de picioare alergînd oriunde.

58

y////// MARELE OCHI AL IERNII

Ochi mare, nu te vezi decît tu, noi sin tem imagini rapide curbîndu-ne, atunci, acu, şi rupţi ca raza în lichide. Alunecăm pe emisfera ta, sculpturi în relief, de aer, şi ţărmul pleoapei reci şi grea ne-nfige-n furci de gene verzi, cu vaier. Şi ne-ntlmplăm, pierim, ne stingem pe irisul în contemplare, dar nu-ţi sîntem priviri, ci ningem în iarna ta, ochi mare, tu, ochi mare.

ADOLESCENŢI PE MARE

Această mare e acoperită de adolescenţi
care învaţă mersul pe valuri, în picioare,
mai rezemîndu-se cu braţul, de curenţi,
mai sprijinindu-se de-o rază ţeapănă, de soare.
Eu stau pe plaja-ntinsă tăiată-n unghi perfect
şi îi contemplu ca la o debarcare.
O flotă infinită de yole. Şi aştept
un pas greşit să văd, sau o alunecare
măcar pîn'la genunchi în valul diafan
sunînd sub lenta lor înaintare.
Dar ei sînt zvelţi şi calmi, şi simultan
au şi deprins să meargă pe valuri, în picioare.

58

FRUNZIŞURI

Se-apropie aniversarea frunzelor lovite de ploaie.
Amintirea întâmplărilor mele
vine din viitor, nu din trecut.
Deci spun: se vor dărîma mari frînghii de ploaie
prin aerul umed care ne-a-nfăşurat
înserările.
Inimă, inimă, planetă misterioasă, suflete, suflete, aer prin care se-apropie imaginile tale tandre, puţin fluturate de respiraţia mea.
Se-apropie aniversarea frunzelor lovite de ploaie,
aniversarea pietrelor de caldarîm în care
potcoava lunii va izbi, cînd voi trece ridicat în şa,
aniversarea bicicletelor rezemate de zid, aniversarea
numerelor de licean purtate la mînecă,
aniversarea tuturor vorbelor care
ţin în dinţii literelor

dorințele, dragostea...
Inimă, inimă, planetă misterioasă
pe care mi-ar fi plăcut să trăiesc şi să mor.

CÎNTEC DE DIMINEAȚĂ

Stau în jurul meu, în cercuri tot mai largi, cerurile mov şi cerurile-albastre. Unele sînt clare, altele sînt vagi... Şi-mi mut pasul şi cu el se mută cerurile mov şi cerurile-albastre, care-mi muşcă fața şi-apoi mi-o sărută.
59
Timpul e mirat, şi-o ațipire duce rînd pe rînd, din trupul meu, ba o mînă, ba un ochi subțire, într-o linişte fără culori, mereu. Dar mă strigi, lumină, şi-n timpane glasul ca la geamul înghețat irumpe, se ivesc mirate, diafane capete, şi ochi şi tîmple.
Sar din somn prea repede şi prea grăbit, stînd aproape fără trăsături pînă cînd mă dibuie, m-a şi găsit masca-nthei tale dulci făpturi.
Şi-mi încerc din nou puterea-ntreagă: cerurile mov şi cerurile-albastre rînd pe rînd de ele însele mă leagă, cînd cu toatele şi cînd sihastre, c-un odgon de nevăzut, în care se prefac iar, rînd pe rînd, sentimentele din mine-n revărsare, colorînd, arzlnd, strigînd.

CORESPONDENȚE

Frenezia verde de-a fi iarbă
şi tăcerea moale, odihnind în lemn,
au venit ca să-mi absoarbă
tot ce e-n tristețea mea solemn.
Şi m-aş apăra, dacă lăsarea
de amurg, aproape fumegînd,
nu mi-ar ridica la nouri întristarea,
nu mi-ar coborî cuvintele din gînd
şi le-ar ține-n aer, adiate,
ca profilul vinelor pe piept.
Trup prea viu, currnind la jumătate
tot ce legii tale-i e nedrept.
59

PARCĂ DORMIM ŞI VISĂM

Parcă dormim şi visăm, îmi spuse ea, şi eu am crezut-o, pentru că devenea mai grea sau mai uşoară după voie asemenea păsărilor în zbor.
Alergam în sus pe scările de beton şi ea ridica din îmbrățişarea mea doi ochi lucioşi, argintii, spre un cer inventat chiar atunci.
Privirea ei topea zidurile, îmi rănea obrajii din care sîngele-mi izbucnea spre trecut nedureros, în cascadă.
Parcă dormim şi visăm, îmi spuse ea. Alergam în sus. Scara de beton se si'îrşise demult. Şi clădirea. Trecuserăm şi de viitor. Cuvintele rămăseseră în urmă. Şi poate nici noi nu mai eram.

CÎNTEC

Tu ai un fel de paradis al tău în care nu se spun cuvinte. Uneori se mişcă dintr-un braț şi cîteva frunze îți cad înainte. Cu ovalul feței se stă înclinat spre o lumină venind dintr-o parte cu mult galben în ea şi multă lene,
59
cu trambuline pentru săritorii în moarte.
Tu ai un fel al tău senin
de-a ridica oraşele ca norii,
şi de-a muta secundele mereu
pe marginea de Sud, a orei,
cînd aerul devine mov şi rece
şi harta serii fără margini,
şi-abia mai pot rămîne-n viață
mai respirtnd, cu ochii lungi, imagini.

SPIRALĂ ALBASTRĂ, SFÎŞIETOARE

Spirală albastră, sfîşietoare,
zidind aerul acestei seri
şi ce dulce-amară ninsoare

stîrneşte prezenţa ta în încăperi.
Sar paturile trăgîndu-şi pe ele
un anotimp nocturn, european.
O, violentă mişcare de stele,
pe. bolta ce-abia o visam...
De aer eşti, de aer sînt.
Unul prin altul ne-ndepărtăm spre poli,
abia ducind o frunză lipită de vînt,
ca pe braţul unor înotători.
5¡í $ţ 5j!
La stînga se-nclina, la dreapta, yola aceea dementă, după cum te strîngeam de tare în braţe,
după mirosul de algă sau mentă.
60
Scria un alfabet rapid, cu litere de apă, de sepii, de peşti. Cuvintele erau numai două: Sînt, Eşti... Şi păreau că se scufundă, galeş, în luciul monoton, adormitor, sau leneşe prin norii leneşi se-ntretăiau cu olandezul zburător... Zigzag iubit, visat aproape, pe mări de caraibi şi de sargase, al inimii eliberate din sclavia ţărmului strict, de nervi şi oase!

POEM

Tu pluteşti ca un vis de noapte
deasupra sufletului meu.
Iţi sprijini tîmpla
de inima mea ca de o piatră roşie,
şi aştepţi să-ţi spun numele
tuturor lucrurilor
pe care eu am isprăvit de mult
să ţi le mai spun.
Gura mea e-n tăcerea cea mai desăvîrşitâ,
înclinată ca mătasea unui steag
într-o zi fără vînt.
O, nu pleca nicăieri!
îmi voi rupe inima cu un singur gest
al rnlinii,
ca să răsară durerea care ştie numele durerii,
ca să răsară dragostea mea de bărbat care ştie numele tău ciudat, de femeie.
60

CĂTRE GALATEEA

îţi ştiu toate timpurile, toate mişcările, toate par fumurile*
şi umbra ta, şi tăcerile tale, şi sinul tău
ce cutremur au şi ce culoare anume,
şi mersul tău, şi melancolia ta, şi inelul tău, şi secunda
şi nu mai am răbdare şi genunchiul mi-1 pun în pietre
şi mă rog de tine,
naşte-mă.
Ştiu tot ce e mai departe de tine, atît de departe, încît nu mai există aproape — după-amiaza,
după-orizontul, dincolo-de-marea... şi tot ce e dincolo de ele,
şi atît de departe, încît nu mai are nici nume.
De aceea-mi îndoi genunchiul şi-1 pun
pe genunchiul pietrelor, care-1 îngînă.
Şi mă rog de tine,
naşte-mă.
Ştiu tot ceea ce tu nu ştii niciodată, din tine.
Bătaia inimii care urmează bătăii ce-o auzi,
sfirşitul cuvîntului a cărui primă silabă tocmai o spui,
copacii — umbre de lemn ale vinelor tale,
rîurile — mişcătoare umbre ale sîngeîui tău,
şi pietrele, pietrele — umbre de piatră
ale genunchiului meu,

pe care mi-1 plec în fața ta şi mă rog de tine, naşte-mă. Naşte-mă.
5} 5£ iți
Eu te-am rupt pe tine din aer,
zeitate melodioasă, subțire,
ca să-mi trec inelul brațului meu
61
In jurul mijlocului tău nervos, ca un deget.
O, revărsare de mirosuri suave;
alergare de iepuri; albire de ziuă;
lina topire de lumi ale gheții! ,
A'iuneeare a pletelor, geamănă .
cu singurătatea neagră a pământului...
Nu te voi învăța niciodată
ni< i un cuvînt din limba după-amiezelor.
Nu-ți voi destăinui niciodată
nici un adevăr al nemişcărilor.
It.unii deci cu mine, rămîi,
întruna curgind peste bolovanii albaştri
ai ochilor,
pe suh sălciile arămite de toamnă
nli' coastelor,
şi adormi tu, adormi
suh corul şuierător al trupului meu,
vislnd că eşti trează.

DOUĂ CÎNTECE

1
Întorc timona lemnului de stele şi spiritele vin şi nu vorbesc şi rătăcite scapă-n simțurile mele. Şi pot să te-ntîlnesr, ce lung îți 9 părul desfăşurat şi nefiresc încît el este corpul meu adevărat şi nedumnezeiesc. Şi nu deosebesc decît copacii care-ți păstrează amintirea-n verde stînd neclintiți asemeni unui om aînd inima, fără auz, o pierde.
61
Oriinea cuvintelor, voi. I
IJ
Şi piatră albă; ziua-n fața mea. Creez deodată-atîtea intîmplări în care numai trupul meu rămîne țărm nemişcat al nevăzutei mări. Vor fi trecut pescarii tineri azi pe unde-am fost eu altădată şi-am lăsat doar umbra de sandale pe nisip şi aerul doar cu mirosul lor amestecat. Eu am găsit un loc de luptă-aici şi-m-am oprit şi-am ancorat corăbii şi-n fiecare noapte voi muri privind cum vița se-alungeşte peste săbii.

DUREROASA NINSOARE

Cu o nepăsare, eu o absență
mi-ai rupe privirile, şi ele —
un ochi verzui de apă, un ochi fugitiv
de oglindă —
nebune-ar căuta să se sprijine, şi nu ar găsi.
Iarna ce-asmute prin aer înfometatele vinturi, pmtind în virfuri capete de lup,
mi-ar muşca privirile rătăcitoare, mi-ar smulge din ele trupurile tale iubite-ndelung, mîngîiate, adulmecate, văzute. .
61
Şi-îjr cădea pesle oraş, peste linii ferate, peste păduri, peste fluvii o dureroasă ninsoare de trupuri străvezii, suave, imaginare, şi nimeni nu îe-ar bănui.
Numai eu, căutîndu-te-n lume, mi-aş ridica ochii orbi şi albaştri unul peste Kamciatka, peste Groenlanda, altul peste Atlantic, peste Pacific...

PASĂRE TREClND PRINTR-UN NOR

Un sunet mă-nconjura şi mă ducea ou el
pe deasupra oraşului, departe,
pe sub norul cerului străbătut
de fîşii alunecătoare de noapte.

Voci joase vorbeau atît de încet
încît adormeam şi mă trezeam între două vocale,
partea nevăzută a insului meu
iluminlndu-se de focuri bengale.
Ferestrele se stingeau mai multe deodată
şi-alît de iute că-mi părea
că se scufunda oblic în zare
memoria CU dimineți împietrite In ea.
Răminea deasupra numai strigătul, numai el
ca un jet de apă nemaicăzînd,
dar orizontul înainte de zori ridica,
felin, pupilele verzi ale ierbii, arzînd.
62
EURIDICE
Aerul se mai emoționa încă în jurul tău,
lulburînd vederea orelor acele, cînd înnoptarea venea alunecind pe roata inimii mele;
Şi glasul ți se rupea sub sărutul
pe care ți-1 da ne-nceput începutul.
Facle şi torțe şi flăcări şi focuri
ți se-aprindeau în ochi, cerindu-se stinse
de norul feței mele, plumburiu şi greu
Irecînd pe chipul tău, ca-n piscurile ninse.
Iți mai țineam cu brațul încă viața ta de viața mea lipită, risipa dragostei nerisipită. secunda înnodată de clipită.
Paşi, rîsete, poveşti silabice, isterii, destăinuiri, speranțe — voi erați într-adevăr adevărate . în jurul celor doi din iarna cînd un aer scînteind, pe lîngă tine va li trecut. Va fi trecînd...
MUZICA
Muzica mă apropia de lucruri,
punea un arc între mine şi ele
şi puteam să cad de departe, din sfere,.
62
fără să-mi frîng nici un mădular, fără să-mi pierd nimic din putere.
Muzica alegea din mine, ca un magnet, sentimentul arămiu, sentimentul violet. Le ridica în sus ca pe nişte fire de iarbă-n încolțire.
Şi cine veghea putea să zărească un cîmp arămiu, un cimp violet, deasupra cărora se desface, încet, şirul nocturn al stelelor palid-albaştre, sub care,
tîmplă lîngă tîmplă, coastă lîngă coastă, se-mbrățişară viețile noastre.
VECHI CÎNTEC SOLDĂȚESC
M-apasă Urna peste față,
peste piept, peste memorie,
cu greutăți de platină, pi mă cînd
scap din mină steagul de glorie.
l'ină cînd îmi îndoi genunchiul,
cu strigăt de ample rupturi,
ca un viaduct ascuțindu-se,
şi plouînd cu pietre peste păduri.
Pînă cînd îmi ridic călcîiul
pe eare-1 apăsam pe ora ta,
pînă cînd se-nnegreşte singurătatea
care mă arginta.
62
TRIST CÎNTEC DE DRAGOSTE
Numai viața mea va muri pentru mine-ntr-adevăr, cîiuiva.
Numai iarba ştie gustul pămîntului.
Numai sîngeiui meu îi e dor, într-adevăr,
de inima mea, cînd o părăseşte.
Aerul e-nalt, tu eşti înaltă,

tristețea mea e înaltă.
Vine o vreme cînd mor caii.
Vine o vreme cînd se-nvechesc maşinile.
Vine o vreme cînd plouă rece
şi toate femeile poartă capul tău
şi rochiile tale.
Vine şi o pasăre mare, albă.

DUPĂ-AMIAZA UNUI CÎNTEC

Sprijineam dungatul aer între ochii tăi şi-ai mei, sprijineam dungatul aer al acelei după-amiezi cu frunze galbene-verzi.
între dulcile timpane, sprijineam un sunet lung. Degetele diafane îl ating şi parcă smulg, din ființa auzită a secundei de atunci,
trupurile noastre lungi.
63
Ce frumoase şi ce line, fulgerate-n înălțime, şi cu mantii lungi de nori, cu stele la subțiori...

LA CEASUL CU ARLECHINI

Era o sferă de marmură brună, din care, la ora plecării, se nălucea Pierrot. ondulat, vestind spirale şi arcuri de mădulare, muzical, peste timpul din noi scrijelat.
Ding-ding lîngă soarele aprig, ding-dong lîngă soarele-ncet, dang-dang lîngă soarele palid, doiig-dong lîngă cel violet.
Şi ora pleca, smulgîndu-se-n salturi din pergamentul cu taine, de sub litera ştears O, izbucneam săgetat atît de iute-n înalturi, că mă preschimbam în lumină.
Ding-ding lîngă soarele aprig, ding-dong lîngă soarele-ncet, dang-dang lîngă soarele palid, dong-dong lingă cel violet.

ÎNDOIREA LUMINII (partea întîi)

i
încercam să încordez lumina, asemenea lui Ulisse arcul, în sala de jriatră a pețitorilor.
63
încercam să-ndoi lumina
ca pe o ramură a cărei singură frunza
era soarele.
Dar lumina, vibrînd rece, îmi smulgea brațele,
şi ele-mi creşteau uneori la loc, alteori, nu.
încercam să aplec lumina,
s-o frîng pe genunchi, ca pe-o sabie,
dar tăişul ei îmi sărea din mîini,
retezîndu-mi degetele.
O, şi-mi cădeau la pămînt
râpăind,
ca o desfrînată ploaie de primăvară, sau
băteau ca-n tobele prevestitoare de rău.
Şi eu stăteam în aşteptare
si uneori degetele
îmi mai creşteau la loc,
alteori, nu.
Şi luam lumina în brațe
ca pe un trunchi de copac,
şi încercam s-o-nduplec să se lase-ndoită
de mine,
dar ea se clintea doar atît cît să mă zvîrle cu tîmpla în pietre, şi cu picioarele fluturînd spre stele, ca două tuiuri fioroase, vuind la un coif rostogolit în luptă.
II
încercam să-ndoi lumina.
Mă atîrnam de ea cu amîndouă mîinile,
şi-n fiece-nserare,
163
cădea ni cu tìmpla-n pietre, scìnleind de izbitură.

Uleiul negru şi greu al viselor de noap
1n loc de singe-mi ţişnea
din fruntea crestată,
şi se-ntindea în jururi ca o pată,
ca un lac in creştere,
întotdeauna cu un singur mal —
osul frunţii mele.
Totul devenea departe
ca inima înainte de moarte.
Totul era mai aproape de mine
decît retina ochiului rănită de lumină.
St am la marginea unui lac negru
cu un singur ţărm —
(osul frunţii mele)
şi priveam prin el cum priveşti
printr-o Jupă.
III
Priveam prin lentila neagră a visurilor de noapte, în adîncul pămîntului, unde soarele cădea fîlfîitor,
teii cădeau peste umbrele lor,
mîinile-mi cădeau lingă pietrele line, jumătate în beznă, jumătate-n lumină.
64
îmi cădeau pleoapele străbătute de cercuri străvechi, nemaivăzute.
IV
Dar adîncul pămîntului e plin de morţi şi nu e loc, şi nu e loc, şi nu e loc pentru-ntrebări.
Scheletele morţilor ca nişte rădăcini strîng miezul pămîntului şi-î storc, îl storo de lavă, pînă-şi iese din minţi.
Aici nu e loc niciodată, nu e loc, nu e loc,
chiar timpul intră-n timp
ca două oglinzi paralele.
Chiar amintirile intră în amintiri,
şi chipul meu din copilărie
are zece ochi înghesuiţi unul într-altul,
gata s-azvîrle-napoi toate imaginile
într-un şuvoi mortal.
Priveam ameţit, priveam în miezul pămîntului atîrnind de fiece vîrstă un trup,
din ce în ce mai neîmplinit,
mai făr-de-materie,
ca o ucisă momeală pentru prinderea
anilor.
Aici nu e loc niciodată, nu e loc, nu e loc.
Lentila neagră a visurilor de noapte
nu-mi arată nici o spărtură
în care-aş putea să-mi întind
şi să-mi odihnesc vreo întrebare.
Sînt zece cranii într-un craniu.
Sînt zece femururi într-un femur.
64
Sini zece orbite intr-o orbita. Şi totul se ramifică-n jos, neîntreruptă rădăcină de os care stringe la sine moartea neagră, lava neagră, sîmburele, timpul dus.
îndoirea luminii (partea a doua)
I
încercam să încordez lumina cînd arcul ei destins deodată mă azvîrli în sus.
Şi m-am trezit întîi mai lent, apoi mai iute şi apoi
fulgerător cum numai gîndul
se-nchează-n constelaţii de cuvinte —
da, m-am trezit alunecînd

pe lungile ei suli 1 i mişcătoare,
cu cozile înfipte-n soare,
eu vîrfurile veşnic alergînd
spre nu ştiu ce, spre nu ştiu cînd.
Şi cum eu însumi fulgeram,
desprins de pe pămint ca dintr-un nor,
parcă eram şi nu eram
înspre trecut, din viitor,
înspre ce-a fost din ce va fi,
un număr descrescînd
i-inci,
patru,
trei,
dm zece mii, sau poate chiar din mii de mii.
65
II
Astfel ajungeam clin urmă şi treceam
mai departe de spinii luminii,
de vechi imagini rupte din pămint.
Asemeni fierului de plug ce smulge şi azvîrle
pe-o muche brazda groasă de pămînt,
lumina taie haosul şi-1 umple
cu chipuri, cu imagini, cu seminţe,
pe care-n trecere le-a smuls
din coaja-albastră-a globului
ce 1-a arat în timp si 1-a
lăsat în urmă-i, undeva.
ţiîzi, ochiule, despică-ţi orizontul şi fii încăpător şi fii atent, mereu. Cascada lumii las-o să irumpă în peştera flămîndă-a sufletului meu.
Şi voi picioare, lin călcaţi pe praguri. Adolescenţa iată-mi-o-napni. Cobor pe propriile-mi trupuri regăsite ca pe-o scară
şi amintirile au trup, şi timpul are-altoi.
Şi iată-mi prietenii uitaţi şi-ntiia mea iubire
şi anul şapte-al vieţii mele regăsit,
şi primul da şi primul nu
şi prima mea uimire
şi aerul de-atunci
în vîrful unei raze-nţepenit.
65
III
Am căzut In propria mea inimă
asemenea nisipului în clepsidră.
Am căzut în propria mea inimă de copii
la fel cum se prăbuşeşte-n iarnă un cal.
Am căzut într-o inimă pe care
atingînd-o cu mine însumi
o făceam să existe din ce în ce mai puţin
şi mai stins.
Fiecare bătaie a ei ondula tot mai întins . şi eu înotam, înotam şi fiece lovitură de braţ Împingea, de jur împrejurul meu, tot mai departe,
ţărmurile.
Şi înotam, înotam
în mijlocul unei mări a candorii,
a singurătăţii, a lucrurilor de demult.
înotam, într-un plutitor
şi transparent ocean, înotam.
IV

Ce caut, mă ntrebam, ce caut
pe 'uciul vechilor candori
printre aceste vîrfuri de lumină clătinînd
privelişti moarte, destrămate
în spaţii de singurătate?...
E ora mea de-acum, mai vie
decît lumina-n reverie
şi simt miracole cu mult mai mari
în clipele venind
decît în anii rari.

ÎNDOIREA LUMINII (a tre'a juirte)

Totul pleca de la argintiu în sus. Frigul, tainele gerului fuseseră abolite. Adăugam aer aerului, verde — frunzelor, dragoste — inimilor, cer — ierbii, dor mai cu seamă încă o prezenţă prezentului.

Totul se începea din această-mplinire. Speranţa era mai deasă, deeît luwma.

Ceea ce învingea devenea real ca 6 pregătire solemnă pentru răsăritul soarelui văzut de ochiul noului născut.

Totul sc întrupa în acel strigăt
ţîşnit din lucruri şi care
împreună cu ele constituia lucrurile.
Te iubesc, strigam, prezent al vieţii mele,, şi strigătul
im se desfăcea ui comete.
5© CS CS
P
r1
o
ELEGIA ÎNTÎIA

închinala lui Dedal, întemeietorul vestitului neam de artişti, al dedalizilor

I

El începe cu sine şi sfârşeşte cu sine.
Nu-1 vesteşte nici o aură, nu-1 urmează nici o coada de cometă.
Din el nu strâbate-n afară nimic; de aceea nu are chip şi nici formă. Ar semăna întrucîtva cu sfera,
care are cel mai mult trup învelit cu cea mai strimtă piele cu putinţă. t Dar el nu are nici măcar a ti ta piele cit sfera.
El este înlăuntrul — desăvîrşit, ŞL
deşi fără margini, e profund limitat.
Dar de văzut nu se vede.
Nu-1 urmează istoria propriilor lui mişcări, aşa cum semnul potcoavei urmează cu credinţă caii...

II

Nu are nici măcar prezent, deşi e greu de închipuit cum anume nu-1 are.
El este înlăuntrul desăvîrşit, interiorul punctului, mai înghesui in sine decît însuşi punctul.

III

El nu se loveşte ue nimeni şi de nimic, pentru că n-are nimic dăruit în afara prin care s-ar putea lovi.

IV

Aici dorm eu, înconjurat de el.
Totul este inversul totului.
Dar nu i se opune, şi
cu atît mai puţin îl neagă:
Spune Nu doar acela
care-1 ştie pe Da.
însă el, care ştie totul,
la Nu şi la Da are foile rupte.
Şi nu dorm numai eu aici, ci şi întregul şir de bărbaţi al căror nume-1 port.

Şirul de bărbați îmi populează un umăr. Şirul de femei alt umăr.
67
fpi nici n-au loc. Ei sint penele care nu se văd.
Bat din aripi şi dorm —
aici,
hdăuntrul desăvîrşit, care începe cu sine şi se sfirşeşte cu sine, nevestit de nici o aură, neurmat de nici o coadă de cometă.
ELEGIA A DOUA, GETICA
lui Vasilo Părvan In fiecare scorbură era aşezat un zeu.
Dacă se crăpa o piatră, repede era adus şi pus acolo un zeu.
Era de ajuns să se rupă un pod,
ca să se aşeze în locul gol un zeu,
oii, pe şosele, s-apară în asfalt o groapă, ca să se aşeze în ea un zeu.
O, nu te tăia la mină sau la picior, din greşeală sau dinadins.
De îndată vor pune în rană un zeu,
ca peste tot, ca pretutindeni,
vor aşeza acolo un zeu
ca să ne-nchinăm lui, pentru că el
apără tot ceea ce se desparte de sine.
12*
67
Ai grijă, luptătorule, nu-ți pierde ochiul,
pentru că vor aduce şi-ți vor aşeza în orbită un zeu
şi el va sta acolo, împietrit, iar noi ne vom mişca sufletele slăvindu-1... Şi chiar şi tu îți vei urni sufletul slăvindu-i ca pe străini.
A TREIA ELEGIE
Contemplare, criză de timp şi iar contemplare.
I. Contemplare
Dacă te trezeşti,
iată pînă unde se poate ajunge:
Deodată ochiul devine gol pe dinlăuntru ca un tunel, privirea se face una cu tine.
Iată pînă unde poate ajunge privirea, dacă se trezeşte:
Deodată devine goală, aidoma unei țevi de plumb prin care numai albastrul călătoreşte.
Iată pînă unde poate ajunge albastrul treaz:
67
Dc3odată devine gol pe dinlăuntru ca o arteră fără singe
prin oare peisajele curgătoare ale somnului se văd.
II. Criză de timp
O, scurtă tristețe, insectă verzuie,
voi, blînde ouă, locuind un miez de meteor
spart; şi de pălmile mele acoperite
ca să renască un cu totul alt decor.
Camera se varsă prin ferestre şi eu nu o mai pot reține în ochii deschişi. Război de îngeri albaştri, cu lănci curentate, mi se petrece-n irişi.
Mă amestec cu obiectele pînă la sînge,
ca să le opresc din pornire,
dar ele izbesc pervazurile şi curg mai departe
spre o altă orînduire.
O, scurtă tristețe, rămîne de jur împrejur o sferă de vid! Stau în centrul ei şi unul cîte unul ochii din frunte, din tîmplă, din degete mi se deschid.
III. Contemplare
Deodată aerul urlă... îşi scutură păsările în spinarea mea şi ele mi se înfig în umeri, în şiră, ocupă totul şi nu mai au unde sta. în spinarea păsărilor mari se-nfig celelante.
67
Frînghii «bătătoare le tîrăso,
acvatice plante.
Nici nu mai pot sta drept,

ci doborit, peste pietre fluorescente,
mă țin cu brațele de stîlpul unui pod
arcuit peste ape inexistente.
Fluviu de păsări înfipte
cu pliscurile una-ntr-alta se agită,
din spinare mi se revarsă
spre o mare-nghețată neînnegrită.
Fluviu de păsări murind,
pe care vor lansa bărci ascuțite
barbarii, migrînd mereu spre ținuturi
nordice şi nelocuite.

IV. Criză de timp

Ca şi cum s-ar sparge un mormînt. şi-ar curge pe fluviu tot misterul lui...
Dar mai degrabă,
ea, privirea, ne ține
la un capăt al ei fructificați.
Suge din noi cît poate, părînd a ne-arăta îngerii copacilor şi ai celorlalte privelişti.
Copacii ne văd pe noi, iar nu noi pe ei.
Ca şi cum s-ar sparge o frunză şi-ar curge din ea o gîrlă de ochi verzi.
68
Sîntem fructificații Atirnăm do capătul unei priviri «are ne suge.

V. Contemplare

Se arăta fulgerător o lume
mai repede chiar decît timpul literei A.
Eu ştiam atît: că ea există,
deşi văzul dinapoia frunzelor nici n-o vedea.
Recădeam în starea de om atît de iute, că mă loveam de propriul meu trup, cu durere, mirîndu-mă foarte că-1 am.
îmi lungeam sufletul într-o parte, şi-ntr-alta, ca să-mi umplu țevile brațelor cu el. La fel şi globul de peste umeri si celelalte-nfătisări, la fel.
Astfel mă încordam să-mi aduc aminte lumea pe care-am înțeles-o fulgerător, şi care m-a pedepsit zvîrlindu-mă-n trupul acesta, lent vorbitor.
Dar nu-mi puteam aminti nimic. Doar atît — că am atins pe Altceva, pe Altcineva, pe Altunde, care, ştiindu-mă, m-au respins.
Gravitație a inimii mele, toate-nțelesurile rechemîndu-le mereu înapoi. Chiar şi pe tine, rob al magneților, gindule.
68

A PATRA ELEGIE

Lupta dintre visceral şi rcal

I

învins în afară,
Evul Mediu s-a retras în chiliile
roşii şi albe ale singelui meu.
In catedrala cu pereți pulslnd, s-a retras,
zvlrlind şi absorbind credincioşii întruna,
într-un circuit absurd,
printr-o zonă absurdă,
hrănindu-se cu mari bucăți de lună,
în dorința lui de-a exista
muşcindu-le pe furiş, noaptea,
cînd ochii lumii dorm
şi
numai dinții celor care vorbesc prin somn se zăresc în întuneric, asemenea unei ploi de meteoriți strălucitori,
urcînd şi coborînd ritmic.
învins în afară,
Evul Mediu s-a retras în mine

şi
propriul meu trup nu mă mai înțelege şi
propriul meu trup mă urăşte, ca să poată exista mai departe mă urăşte.
Astfel,
el se grăbeşte să se prăbuşească în somn, seară de seară; şi iarna
clin ce în ce mai puternic se înconjoară cu straturi do gheață, cutremurîndu-se şi izbindu-mă şi
69
scufundindu-mă adînc în el însuşi, vuind
mă ucidă ca să poată fi liber şi noucigîndu-mă
ca să poată fi, totuşi, trăit de cineva» ii
Dar peste tot în mine sînt ruguri în aşteptare
şi ample, întunecoase procesiuni
cu o aură de durere.
Durere a ruperii-n două a lumii
ca să-mi pătrundă prin ochii, doi.
Durere a ruperii-n două a suneteloi
lumii,
ca să-mi lovească timpanele, două.
Durere a ruperii-n două
a mirosurilor lumii,
ca să-mi atingă nările, două.
Şi tu, o, tu, refacere-n interior,
tu, potrivire de jumătăți, aidoma
îmbrățişării bărbatului cu femeia sa,
o, tu, şi tu, şi tu, şi tu,
izbire solemnă
a jumătăților rupte,
cu flacără înceată, atît de înceată,
încît ține aproape o viață
ridicarea ei,
aprinderea rugurilor, aşteptata, prevestită, salvatoarea, aprindere-a rugurilor.
A C1NCEA ELEGIE
Tentația realului
N-am fost supărat niciodată pe mere
că sînt mere, pe frunze că sînt frunze,
pe umbră că e umbră, pe păsări că sînt păsăr
69
Dar merele, frunzele, umbrele, păsările s-au supărat deodată pe mine. lată-mă dus la tribunalul frunzelor, ia tribunalul umbrelor, merelor, păsărilor, tribunale rotunde, tribunale aeriene, tribunale subțiri, răcoroase, lată-mă condamnat pentru neştiință, pentru plictiseală, pentru nelinişte, pentru nemişcare.
Sentințe scrise în limba simburilor.
Acte de acuzaie parafate
eu măruntaie de pasăre,
răcoroase penitențe gri, hotărîte mie.
Stau în picioare, cu capul descoperit,
încerc să descifrez ceea ce mi se cuvine
pentru ignoranță...
şi nu pot, nu pot să descifrez
nimic,
şi-această stare de spirit, ea însăşi,
se supără pe mine
şi mă condamnă, indescifrabil,
la o perpetuă aşteptare,
la o încordare a înțelesurilor în ele însele
pînă iau forma merelor, frunzelor,
umbrelor,

păsărilor.

A ŞASEA ELEGIE

Afazia

Stau între doi idoli şi nu pot s-aleg
pe nici unul, stau
între doi idoli şi plouă mărunt,
şi nu pot să aleg pe nici unul
şi-n aşteptare-nlemnesc
idolii-n ploaia măruntă. Eu stau
şi nu pot să aleg intre două
bucăți de lemn, şi plouă mărunt şi nu pot
70
In putreda]>luaie s-aleg. Stau, ți lemnele, cele două, si-arală ronslelo-albile de ploaia măruntă.
Stau intre două schelete de cal şi nu pot să aleg pe nici unui, stau si plouă mărunt, topind pămîntul sub oasele albe, şi nu pot să aleg. Stau între două gropi şi plouă mărunt şi apa roade pămmtul cu dinii de şobolan înfometat.
Stau cu o lopată in mină. între două gropi, şi nu pot, în ploaia măruntă, să aleg prima pe care voi astupa-o cu păniintul muşcat de ploaia măruntă.

A ŞAPTEA ELEGIE

Opțiunea   la real

Trăiesc în numele frunzelor, am nervuri,
schimb verdele pe galben şi
mă las pierit de toamnă.
in numele pietrelor trăiesc şi mă las
cubic bătut în drumuri;
cutreierate de repezi maşini.
Trăiesc In numele merelor şi am
şase sîmburi scuipați printre dinții
tinere;' fete dusă cu gîndul tot
după .enese dansuri de ebonită.
In numele cărămizilor trăiesc,
cu brățări de mortar Înțepenite
la fiecare mină, în timp ce îmbrățişez
un posibil gălbenuş al existențelor.
Niciodată n-am să fiu sacru. Mult,
prea rmdt am imaginația
celorlalte forme concrete.
70
Şi nici n-am vreme din pricina asta
să mă gîndesc
la propria mea viață.
Iată-mă. Trăiesc în numele cailor.
Nechez. Sar peste copaci retezați.
Trăiesc în numele păsărilor,
dar mai ales în numele zborului.
Cred că am aripi, dar ele
nu se văd. Totul pentru zbor.
Totul,
pentru a rezema ceea ce se află de ceea ce va fi.
întind o mînă, care-n loc de degete
are cinci mîini,
care-n loc de degete
au cinci mîini, care
în loc de degete
au cinci mîini.
Totul pentru a îmbrățişa, amănunțit, totul,
pentru a pipăi nenăscutele privelişti şi a le zgîria pînă la sînge cu o prezență.

ELEGIA A OPTA, HIPERBOREEANA I
a mi-a spus atunci, văzînd lucrurile fixe e alcătuirii mele: ş vrea să fugim în Iliperboreea să te nasc viu,
183
asemenea cerboaicei, pe zăpadă,
In timp ce aleargă şi urlă
cu Bunele lungi atîrnate de stelele nopții.
I.a frig tu noi şi la gheață!
Inii voi dezbrăca trupul
şi voi plonja în ape, cu sufletul neapărat,
lulndu-şi drept limită
animalele mării.
Oceanul va creşte, desigur, va creşte pînă cirul fiecare moleculă a lui cît un ochi de cerb va fi, sau cu mult mai mare,
cît un trup de balenă va fi.
Voi plonja intr-o astfel de apă mărită, izbindu-mă de brownienele privelişti, într-o mişcare de spor, disperată, voi face zigzaguri: lovită de mari, întunecate, reci mclei ule, adeptele lui Hercule.
Fără putință de-înec şi fără putință de mers şi de zbor — numai zigzag şi zigzag şi zigzag,
Snrudindu-mă cu feriga printr-un destin de spor...
Aş vrea să fugim în Hiperborcea şi să te nasc viu, urlînd, alergînd, zdrobită de zimții cerului vinețiu,
pe gheața crăpată în iceberguri risipite sub cer vinețiu.
71
Iî
Ea aprinse deodată-o lumină, de lîngă genunchiul ei, verticală, sub o pălărie roşie virginală.
Aruncă lingă glezna mea o carte
sci isă in cuneiforme.
îngeri presați ca florile
se scuturau sfărimați, pe platforme.
îngeri înnegriți între litere, înlre pagina de deasupra şi cea de jos, subțiați, fără apă In ei şi răcoare, cu tăiş fioros...
Ca să mă tai cu ei de privirile care fără să le-nvoiesc, mi-au crescut — cînd, togă virilă, tristețea mea aspră cu o fibdlă de gheață mi-o primi.
La Iliperboreea, acolo — ea. mi-a spus, şi luîndu-ne unul pe a'tu! rîe ceafă cu brațul drept, cel nezburînd, ne vom cufunda pe sub gheață în apă.
Iliperboreea, zonă mortală
a mai marii or minții,
loc al naşterilor de copii de piatră,
din care sculptați sînt doar sfinții.
Iliperboreea, alb, —negru, aur-argint,
revelație, nerevelație, tristețe alergînd şi orbecăind.
71
111
Ea îşi ridică deodată capul: deasupra ei aleargă globuri aibe şi norii se destramă in f'îşii verzui.
Se-arată-o sferă cu întunecimi ca munții, I^e care păsările stînd înfipte-n ciocuri, cu pocnet greu de aripi, o rotesc.
Desigur, idealul de zbor s-a-ndeplinit aici.
Putem vedea mari berze-nfipte-n stinca
inişcîndu-se încet. Putem vedea
vulturi imenşi, cu capul îngropat în pietre,
bătind asurzitor din aripi, şi putem vedea
o pasăre mai mare decît toate,
cu ciocul ca o osie albastră,
în jurul căreia se-nvîrte,
cu patru anotimpuri, sfera.
Desigur, idealul de zbor s-a-ndepbnit aici, şi-o aură verzuie prevesteşte un mult mai aprig ideal.
elegia oului, a noua

într-nu ou negru mă las încălzit de aşteptarea zborului locuind în mine; stă unul lîngă altul, nedezlipit, şinele lîngă sine.
Sentimentul unei aripi îmi curge-n spinare, >• n.zația de ochi îşi caută o orbită. 0, tu, întuneric mare, Iu, dezgustată naştere încremenită. S-a aşezat pe mine o idee
72
şi mă cloceşte maternă.
Acum, tot ceea ce este e
rotundă căldură şi fermă.
Sare din mine un fel de plisc
în toate părțile şi deodată.
Refuză să fie un obelisc
şira intimă, curbată.
Sparg coaja pielii mele, arsă,
lipită de-a dreptul pe suflet,
ca să-mi rămînă ne-ntoarsă
întîia încercare de umblet.
Sar cojile negre, oho!
Mai mare mă aflu şi nezburat,
lipit de acel încotro,
cu o boltă de jur împrejur adăugat.
Scot ochi cu priviri nereale
la dreapta, la stînga, în sus şi in jos,
născînd şir de regi-animale,
care ştiu cum se moare frumos.
întind şi o pană de os, irizată
atinge negrul concav.
Sar cojile negre deodată
şi iată-mă, iarăşi, suav,
închis într-un ou mult mai mare,
clocit de-o idee mai mare,
gălbenuş jumătate, pasăre jumătate,
într-un joc cu paşi pe furate.
Ou mare! Silabă răcnită
intr-o perpetuă creştere smulsă
fără tavan stalactită
sedusă.
Ouă concentrice, negre, sparte
fiecare pe rînd şi în parte.
Pui de pasăre respins de zbor,
slrăbătînd ou după ou,
din miezul pământului pin'la Alcor,
ir tr-un ritmic, dilatat ecou.
„Şinele" încearcă din „sine" să iasă,
ochiul din ochi, şi mereu
însuşi pe însuşi se lasă
ca o neagră ninsoare, de greu.
72
Dinii un ou inlr-unul mai mare la neul'lrşit te naşii, nezburată aripă. Numai din somn se poate trezi fiecare, — din coaja vieții nici unul, niciodată.
OMUL-FANTĂ
Se închină lui Genrg Wilhelm Frîedrick Hegel
Omul fanlă are îndepărtate origini.
El vine din afara:
din afara Frunzelor,
din afara luminii protectoare
şi chiar
din afara lui însuşi.

Ia ființă venind. • - ..
Astfel, el sc umple
cu imaginile diforme
atîrnînd lățoase de marginile
existenței,
sau, pur şi simplu,
el adulmecă existența
şi ia naştere lăsîndu-se
devorat de ea.
Nu se ştie cine mănîncă pe cine. Omul-fantă azvîrle mari piramide de vid
peste mari deserturi.

El se apropie, se apropie, întâii)este sfera şi are vederea aerului şi a simunurilor.
El mănîncă o frunză,
dar o mănîncă pe dinlăuntru.
El este în afară pîntec
şi înlăuntru gură cu dinți.
Nu se ştie cine îl mănîncă pe cine.
Omul-fantă face Înconjurul lumii şi există numai cît să a cunoştință de existență.
Sufletele morților
sint atmosfera terestră.
Respirăm sufletele lor;
sufletele lor îşi înfig cîte un deget
adînc în respirația noastră.
Omul-fantă moare
ca ia cunoştință de moarte.
El se lasă respirat
şi la rîndul lui
respiră
obiectele însuflețite şi neînsuflețite ca şi cum ar fi aer.
Nu se ştie cine respiră pe cine. Istoria coagulează în cuvinte solemne; viitorul ni se înfățişează
sub forma unei vorbiri
pronunțate de nişte guri
cu mult mai perfecte decît ale. noastre.
Pămîntul lui „a fi"

îşi trage aerul din pămîntul lui „a nu fi".
Nu se ştie cine îl respiră pe cine.
Omul-fantă vine şi vede.
Nu se ştie dacă între ochiul lui
şi ochiul lucrurilor
există vreun spațiu pentru vedere.
Retina omului-fantă e lipită de retina lucrurilor. St; văd împreună, deodată, unul pe celălalt,
unii pe ceilalți,
alții pe ceilalți,
ceilalți pe ceilalți.
Nu se ştie cine îl vede pe cine.
Nu e loc pentru semne,
pentru direcții. .....
Totul e lipit de tot.
Omul-fantă vine din afară,
el Vine tic dincolo
si încă de mai departe de dincolo.
Odată venit,
nu se mai şl ie cine-a venit
si ciut! Ifttr-adevfir o de dincolo

si Încă de mai departe de dincolo
esle.
Toiul e lipit de tot; pintecul de pîntec, respirația de respirație, retina de retină.
193

ELEGIA A ZECEA

Sint bolnav. Mă doare o rană
eăleată-n copite de cai fugind.
Invizibilul organ,
cel fără nume fiind
neauzul, nevăzul
nemirosul, negustul, nepipăitul
cel dintre ochi şi timpan,
cel dintre deget şi limbă, —
cu seara mi-a dispărut simultan.
Vine vederea, mai întii, apoi pauză,
nu există ochi pentru ce vine;
vine mirosul, apoi linişte,
nu există nări pentru ce vine;
apoi gustul, vibrația umedă,
apoi iarăşi lipsă,
apoi timpanele pentru leneşele
mişcări de eclipsă;
apoi pipăitul, mîngliatul, alunecare
pe o ondulă întinsă,
iarnă-nghețată-a mişcărilor
mereu cu suprafața ninsă.
Dar eu sînt bolnav. Sirit bolnav
de ceva intre auz şi vedere,
de un fel de ochi, un fel de ureche
neinventată de ere.
Trupul ramură fără frunze,
trupul cerb os
rărindu-se-n spațiul liber
după legile numai de os,
neapărate mi-a lăsat
suave organele sferii
între văz şi auz, între gust şi miros
întinzînd ziduri ale tăcerii.
Sînt bolnav de zid, de zid dărîmat
74
de ochi-timpan, de papilă-mirositoare.
M-au călcat aerian
abstractele animale,
fugind speriate de abstracți vînători
speriați de o foame abstractă,
burțile lor țipînd i-au stîrnit
dintr-o foame abstractă.
Şi au trecut peste organul ne-nveşmîntat
în carne şi nervi, în timpan şi retină
şi la voia vidului cosmic lăsat
şi la voia divină.
Organ pieziş, organ întins,
organ ascuns în idei, ca razele umile
în sferă, ca osul numit
calcaneu în călcîiul al lui Achile
lovit de-o săgeată mortală; organ
fluturat în afară

de trupul strict marmorean
şi obişnuit doar să moară.
Iată-mă, îmbolnăvit de-o rană
închipuită între Steaua Polară
si steaua Cano pus şi steaua Arcturus
şi Casiopeea din cerul de seară.
Mor de-o rană ce n-a încăput
în trupul meu apt pentru răni
cheltuite-n cuvinte, dînd vamă de raze
la vămi.
lată-mă, stau întins peste pietre şi gem,
organele-s slarimate, maestrul,
nli, e nebun căci el suferă
de-ntreg universul.
Mă doare că mărul o măr,
sint bolnav de sîmburi şi de pietre,
de patru roți, de ploaia măruntă
de meteoriți, de corturi, de pete.
Organul numit iarbă mi-a fost păscut de cai,
organul numit taur mi-a fost înjunghiat

de fulgerul toreador şi zigurat
pe care tu arenă-1 ai.
Organul Nor mi s-a topit
în ploi torențiale, repezi,
şi de organul Iarnă, întregindu-te,
mereu te lepezi.
Mă doare diavolul şi verbul,
mă doare cuprul, aliorul,
mă doare cîinele, şi iepurele, cerbul,
copacul, scîndura, decorul.
Centrul atomului mă doare,
şi coasta cea care mă ține
îndepărtat prin limita trupească
de trupurile celelalte, şi divine.
Sînt bolnav. Mă doare o rană
pe care mi-o port pe tavă
ca pe sfîrşitul sfintului Ioan
într-un dans de aprigă slavă.
Nu sufăr ceea ce nu se vede,
ceea ce nu se aude, nu se gustă,
ceea ce nu se miroase, ceea ce nu încape
în increierarea îngustă,
scheletică a insului meu,
pus la vederile lumii cei simple,
nerăbdînd alte morți decît morțile
inventate de ea, să se-nlîmple.
Sînt bolnav nu de cîntece,
ci de ferestre sparte,
de numărul unu sînt bolnav,
că nu se mai poate împarte
la două țîțe, la două sprincene,
la două urechi, la două călcîie,
la două picioare în alergare
neputînd să rămîie.
Că nu se poate împarte la doi ochi,
la doi rătăcitori, la doi struguri,

la doi lei răgind, şi la doi
martiri odihnindu-sc pe ruguri.
76

A UNSPREZECEA ELEGIE

Intrare-n muncile de primăvară

I

Inimă mai mare rîecît trupul,
sărind din toate părţile deodată
şi prăbuşindu-se din toate părţile-napoi,
asupra lui,
ca o distrugătoare ploaie de lavă,
tu, conţinut mai mare decît forma, iată cunoaşterea de sine, iată de ce materia-n dureri ia naştere din ea însăşi, ca să poată muri.
Moare numai cel care se ştie pe sine, se naşte numai cel care îşi este sieşi martor.
Ar trebui să alerg, mi-am spus,
dar pentru asia va trebui mai întîi
să-mi întorc sufletul
spre nemişcătorii mei strămoşi,
ret iaşi în turnurile propriilor oase,
asemenea măduvei,
nemişcaţi
aidoma lucrurilor duse pînă la capăt.
Pot să alerg, pentru că ei sînt în mine. Voi alerga, pentru că numai ceea ce este nemişcat în el însuşi se poate mişca,
numai cel care e singur în sine
76
e însoţit; şi ştie că, nearătată, inima se va prăbuşi mai puternic spre propriul centru sau,
spartă-n planete, se va lăsa cotropită
de vietăţi şi de plante,
sau,
întinsă va sta pe sub piramide, ca înapoia unui piept străin.

II

Totul e simplu, atit de simplu, încît devine de neînţeles.
1
Totul e atît de aproape, atît de aproape, încît se trage-napoia ochilor şi nu se mai vede.
Totul este atit de perfect în primăvară,
încît numai înconjurîndu-1 cu mine
iau cunoştinţă de el,
ca despre-o răsărire de iarbă mărturisită
de cuvinte gurii care le rosteşte,
mărturisită de gură inimii,
de inimă sîmburelui ei,
cel în el însuşi nemişcat, aidoma
sîmburelui pămîntului
care-ntinde jur împrejurul lui
o infinitate, de braţe ale gravitaţiei,
strîngînd la sine totul şi deodată într-o îmbrăţişare atît de puternică; încît îi sare printre braţe mişcarea.
76

111

Voi alerga, deci, în toate părţile deodată,
după propria mea inimă voi alerga, asemeni unui car de luptă tras din toate părţile simultan de o herghelie de cai biciuiţi.

IV

Voi alerga pînă cînd înaintarea, goana
ea însăşi mă va întrece
şi se va îndepărta de mine

aidoma cojii fructului de sămînță,
pînă cînd alergarea
chiar în ea însăşi va alerga, şi va sta.
Iar eu mă voi prăbuşi
asupra ei, asemeni bărbatului tînăr
întimpinîndu-şi iubita.

V

Iar după ce voi fi făcut ca alergarea să mă-ntreacă, după ce
mişcîndu-se-n sine va sta
ca de piatră, sau
mai degrabă asemeni mercurului
înapoia geamului
oglinzii,
mă voi privi in toate lucrurile, voi îmbrățişa cu mine însumi toate lucrurile deodată, iar ele
mă vor azvîrli înapoi, după ce tot ceea ce era în mine lucru va fi trecut, de mult, in lucruri.
77

VI

latā-mă
rămînînd ceea ce sînt,
cu steaguri de singurătate, cu scuturi de frig,
înapoi spre mine însumi alerg,
smulgîndu-mă de pretutindeni,
smulgindu-mă de dinaintea mea,
dinapoia mea, din dreapta, şi
din stînga mea, de deasupra, şi
de dedesubtul meu, plecînd
de pretutindeni şi dăruind
pretutindeni semne ale aducerii-aminte:
cerului — stele,
pămîntului — aer,
umbrelor — ramuri cu frunze pe ele.

VII

...trup ciudat, trup asimetric, mirat de el însuşi în prezența sferelor.
mirat stînd în fața soarelui,
aşteptînd cu răbdare să-i crească luminii
un trup pe măsură.

VIII

A te sprijini de propriul tău pămint cînd eşti sămînță, cînd iarna îşi lichefiază oasele ei albe şi lungi şi primăvara se ridică.
A te sprijini de propria ta țară
cînd, omule, eşti singur, cînd eşti bîntuit
de neiubire,
sau pur şi simplu cînd iarna se descompune şi primăvara
77
îşi mişcă spațiul sferic asemenea inimii din sine însăşi spre margini. A intra curățit în muncile de primăvară,
a spune semințelor că sînt semințe, a spune pămîntului că e pămintl
Dar mai înainte de toate,
noi sîntem semințele, noi sîntem
cei văzuți din toate părțile deodată,
ca şi cum am locui de-a dreptul într-un ochi,
sau un cîmp, pe care-n loc de iarbă
cresc priviri — şi noi cu noi înşine
deodată, duri, aproape metalici,
cosim firele, astfel ca ele
să fie aidoma tuturor lucrurilor
în mijlocul cărora trăim

şi pe care
inima noastră le-a născut.
Dar mai înainte de toate,
noi sîntem semințele şi ne pregătim
din noi înşine să ne azvîrlim în altceva
cu mult mai înalt, în altceva
care poartă numele primăverii...
A fi înlăuntrul fenomenelor, mereu
Inlăuntrul fenomenelor.
A fi sămînță şi a te sprijini pe propriul tău pămlnt.
OBIECTE COSMICE (ciclu inedit în volumul ALFA, 1 9 6 7)
poezia
Ea se hrăneşte din privirile fixfe ca să poată exista, şi, cînd ochii se-nchid, se adapă din întunericul eliberat de polii asurzitori ai timpanelor.
Astfel trăieşte tot timpul, deşi, uneori, se lasă să fie visată în somn,
hrănindu-se numai cu legănarea ciorchinilor de ochi atîrnînd de nori.
Ea are articulații de păianjen
cînd alunecă-n tăcere pe suprafața sunetel
şi se ridică la stele,
cu sine împerechindu-se,
cu ea însăşi îngreunindu-se
ca să poată cădea înapoi, spre pămînt.
Cu pavilioanele-albastre încordate, numai viitorul o aşteaptă să-i intre-n auz,
si ea stă acolo, o viață, hrănindu-se cu muzica sferelor. Apoi se-ntoarce deasupra noastră,
spunindu-se pe sine, in cuvinte.
78
MINERVA
Această tînără femeie aspră va deveni zeiță.
Ochii ei mari, privirea ei in globuri negre,
sandaua ei ce-nmărmureşte
sub pas, plecată, lama ierbii,
îmi spun că ea va deveni zeiță.
Şi frunzele pe ramuri, deodată,
foşnind deasupra ei se fac de fier,
de fier ca sabia curbată — creanga
pe care ea o dă cu mîna-n lături.
Desigur ea va deveni zeiță,
deşi acum e numai aspra
şi tînăra femeie, cu ochi mari.
Chiar lacrima din ochiul ei, cînd pică
slrăfulgerind spre miezul sferei mari,
în fier de glonte se preschimbă.
Eu simt şi ştiu cum. in curînd
această tînără femeie aspră
va deveni, va deveni zeiță,
şi -n brațul drept va ține-o rază de lumină
schimbaiă-n lance grea, de fier.
IDEEA CU GURĂ
O viziune a sărmanului Dionis
Ea se arată ca un îngheț mişcător al durerii, l'n sus spre sus încolăcit, rupind in tăcere dantura serii.
78
De după negru, deschide absențe absorbitoare tăiate în cruce, do-o gură cu fildeşi, şi vorbitoare.
Se trage clin osul de idol cioplit al respirării, pe cînd adorm spre alunecarea întruna de cer, peste sternul enorm.
Lam-lem, lam-lem
al respirării pe cînd a'dorm

Lam-lem, lam-lem
al respirării pe cînd adorm.
Ea are gură-n călcîie. Ea se hrăneşte mergînd pe muchia unde materia se schimbă în ghid.
Ea vine spre mine, lam-lem. O aud urcînd pe scări, în sus spre sus. lăsînd în urmă nimic şi nimeni şi neîntîmplări.
Mă calcă pe faţă;
ne amestecăm limbile într-un săr
frînt. Eu sînt mîncarea
unei fiinţe.
Sînt devorat. Ultimele
le aud sfărîmîndu-i-se-n dinţi
cuvintele mele,
ca nişte oase ale foştilor părinţi.
79
CĂDEREA OAMENILOR PE PĂMÎNT
Cuvintele mă ajung din urmă. Ele detună pe timpanul întins între ceea ce este şi ceea ce nu este.
Cresc înapoia mea, cresc înapoi, în amintire,
azvîrlind o jerbă de trupuri înspăimîntate. .
Trupuri în flăcări, trupuri în valuri, trupuri în uragane, trupuri în desimea pămînlului.
Cuvintele mă ajung din urmă pipăindu-mă cu mîini de orb foarte subţiri, şi sunînd sticlos, de cîte ori izbutesc să-mi atingă urmele absenţei.
Iată,
mă trezesc smuls şi tras în sus în zona fără aer.
Aici,
fără de trebuinţă îmi sini j^lămînii şi braţele.
Ochii numai, ei singuri, Îmi rămiii.
Creierul va merge pe ci
ca odinioară trupul, pe picioare.
79
Sînt creier cu ochi privitori
şi aştept să fiu, deodată, tras mai ius
într-o zonă fără de stele
unde ideile îmi vor merge
pe creier, cum odinioară trupul
pe picioare.
Dar şi de aici pot fi tras mai sus, şi-atunci, ideile
vor fi simple picioare de mers.
Dar cine va merge pe şle altcineva decit un eu însumi i1
Nu mă lăsaţi singur.
înhămat sînt
la un car abstract. -
Scade trupul meu pe măsură ce
se umflă în mine
măştile rîzind şi plîngînd ale cuvintelor.
Cad în noţiunea de genunchi şi mă rog de voi: nu mă lăsaţi singur şi pradă gurii care în loc de dinţi are statui, . ._
gurii imense pe a cărei limbă de piatră mă aflu.
Sînt mîncat. Simt. Foamea şi-a făcut patul în existenţa mea. Nn mă lăsaţi singur.
79
Se arată întruchipările şi apariţia sferei. Naşterea, apogeul şi moartea.
Ca şi cum eu aş fi fost ele.
, AUTOPORTRET ÎN A PATRA DIMENSIUNE
înconjurată de luciul rămas din retragerea ploilor spre mare, sfera îşi lua de la inima mea hun rămas
rostogolindu-se-n zare.
De la ochi, rombul culcat
la revedere îşi luă, zise-adio,

şi se făcu scut, se făcu zigurat,
în cinstea trufaşei de Clio.
Eu primeam toate astea cu calm,
țeapăn şi fără mirare văzută,
deşi arsese ca de napalm
geometria intimă, ştiută
numai şi numai şi numai de mine,
cînd am fost şi Arhimede şi-am fost şi nisipul...
Fără sferă şi fără romb, în ruine
fumegător îmi e chipul.

PEISAJ CU BĂTRÎNI

S-au tocit sandaua, talpa, osul,
drumul, pămîntul. lava.
E mai mult loc liber, ne putem întinde
80
în fusul spațiului gol, — orgoliul, slava.
Chiar şi aerul şi-a tocit vînturile
de penele, şi ele tocite.
E mai mult loc liber, ne putem întinde
mai leneş zborurile obosite.
Sufletul s-a tocit de alte suflete,
iar bătăile inimii, nemaiîntîlnind
nici un spațiu care să le răsfrîngă,
se umflă şi explodează, rînd pe rînd.
Ce lumină slăbită! Raza joacă-n ea însăşi
ca-ntr-o țeava prea lungă; şi sunetul ud
se risipeşte în cercuri atît de largi, încît cuvintele
cad printre ele şi nu se aud.

RAID ÎN INTERIORUL PIETRELOR

Raid în interiorul pietrelor, în structurile fixe.
Mă rog pentru plictiseală, pentru spleen,
pentru mişcarea atît de înceată
încît oraşul să aibă-n el solemnitatea de lemn
a unei table de şah,
iar sunetele să fie atît de rotunde, încît
să poată fi culese din aer, cu mîna,
şi de săgeata în zbor, păianjenii să-şi fluture leneş
plasele lor de o geometrie lipicioasă.
Mă rog pentru plictiseală,
de firul ierbii mă rog,
să nu cumva să-şi iasă din sine,
ci să stea lipit de propria lui monotonie,
cum stau secundele de ore şi orele de timp.
Mă rog de mere, şi în genunchi mă las
în fața umbrei merelor, ca să rămînă
nedespărțită de ele;
şi cu tîmpla însîngerată izbesc in tunetele ploii, ca să le-ndemn să urmeze
80
mai îndeaproape nesăbuitele zigzaguri ale fulgerelor.
Mă rog de soare să rămînă rotund, mă rog de lună să rămlnă distantă şi fără de viață,
mă rog de ea să-şi păstreze circurile întocmai
şi nu cumva să le schimbe-n ventuzele vineți;
ale unei meduze, moarte, în spațiu.
Mă rog pentru plictiseală, pentru spleen,
de mine însumi mă rog, pentru plictiseală,
neştiind niciodată cum să-mi înlătur
inima, planeta străină din mine

în jurul căreia mă închid ca un aer pietrificat.
Raid în destinele fixe,
în structurile nemişcătoare:
mă rog pentru plictiseală, pentru spleen...

CÎNTEG

Pina la urmă, ramine doar osul;
ce-a fost mai străin, mai înlăuntrul meu
cuceriți-1 pe el, pe gloriosul
al cărnii şi-al vinelor drept dumnezeu.
El e alb, el e neciobit, pentru că nu se vede,
pentru că ramine, pentru că stă şi nu mişcă.
Aşa cum flutură totul în iarbă afară de verde
care-i acelaşi, cînd totu-i morişeă,
de zi-noapte, de zi-noapte, de zi
de noapte venită, învinsă...
Pînă la urmă ramine „a fi"
care-i alb, care are filtrala ninsă.
81

O, LUCRURILE!

O, lucrurile, exacerbare a vidului; de aceea, poate, ele atrag asupra lor obiectele cosmice.
O, lucrurile, vid absolut, mai vid cîecit ventuze ramificate sugînd oriunde obiectele cosmice.
încerc să mă salvez si nu pot decît
cuvintele înstelate să le ridic deasupra.
Numai cuvintele au ființă, numai ele există, există fugind speriate de moarte, de lucruri.
O, lucrurile descind un ochi pironitor şi-1 clatină în dreapta, în stînga după cuvinte.
Cuvintele fug, se fac străvezii,
lucrurile stau, se fac vizibile.
O, lucrurile, exacerbare a vidului.

INIMA

Totul se micşora egal, cu viteza gîndului, în acelaşi timp, munții, mările, oamenii. Totul se prăbuşea în sine însuşi, cu viteză egal şi în acelaşi timp, încît nimeni nu băga de seamă nimic.
81
Numai prezența luminii, încăpățînatei, nemişcătoarei lumini, numai sîngele-acesta pierdut de lucruri
ar fi putut stîrni o bănuială. Dar
cineva ar fi trebuit să stea în afară si
nu s-a găsit nimeni, absolut nimeni.
Totul se mărea egal, cu viteza gîndului, în acelaşi timp, norii, cimpiile, oamenii. Totul izbucnea din sine însuşi, cu viteză egală şi în acelaşi timp, încît nimeni nu băga de seamă nimic.
Numai prezența nopților, încăpățînatelor,
nemişcătoarelor nopți,
numai sfera aceasta de întuneric,
mărginită de aştri,
ar fi putut stîrni o bănuială.
Dar
cineva ar fi trebuit să stea înlăuntru
şi
nu s-a găsit nimeni, absolut nimeni.

GRUP DE ÎNOTĂTORI

Ei vin în şir, albi şi verzi,
rupți de lucruri, rezemindu-se doar
în propria lor inimă, şi ea — zvirlindu-se
şi prăbuşindu-sc-n sine, neclar.
81
Liberi, suspendați, albi şi verzi, vin tulburînd aerul static. Ochii de noapte, intredeschişi, îi contemplă apatic.
Să-i lăsăm. Să le dăm voie.

Ei cresc unul din altul, noroşi şi lenţi,
şi descresc sub ochii ficşi ce-i înconjoară
sferic,
si indiferenţi.

SUPRAFAŢĂ

Pentru că merg pe tine,
tu eşti acoperit cu urme de picioare,
eu am tălpile tocite.
Numai dacă sar nu ne-atingem, sau numai dacă tu te surpi. Unde mă termin eu, începi tu.
Alb sticlos, cu vedenii.
Se arată: o coborîre de îngeri,
o ridicare de cristale de cuarţ.
O coborîre de zi şi de seară, un răsărit continuu de diferite planete.
Nu ştiu dacă este cald sau dacă este rece. Nu ştiu nici măcar dacă sintem singuri. Trece ceva, clar nu ştiu ce anume.
82
îmi ridic ochii, deasupra,
identic tu şi suspendai mi te arăţi.
Inii întind mîinile şi merg pe tine în palmi.
Unde mă sfîrşesc eu, te ridici tu, alîrn de tine ca un fruct prelung. Dedesubt, foarte jos, aleargă cai biciuiţi.
Dacă-mi dau drumul voi cădea într-o şa. Dar nu îmi dau drumul.
Dacă rămîn mai departe cum sînt,
voi îngheţa sau mă voi aprinde.
Dar nu rămîn aşa cum sînt.
închid ochii: se arată numai peisajul interior,
Adică negru, adică vînăt.
îmi închid pleoapele pînă jos la picioare,
ca şi cum aş fi un ochi.
Desigur sînt un ochi.
Dar în orbita cui?

MIZA PE NENĂSCUŢI

Sînt nenăscut. Ceea ce se vede de jur împrejur nu sînt decît părinţii părinţilor. Roşu şi verde.
Roşu şi verde se-aprind faruri pe cerul urît.
Protoplasme cu măşti fluturătoare Be-ntretaie înaintea mea şi-apoi dispar, în vînăta-nserare noroasă, grea.
82
Disperate fumuri urcă spre cer. Eu bat trotuare de amurg. Idoli la volane galbene apar şi pier, destrămînd fantoma lui Lycurg.
Sînt nenăscut. Ceea ce se vede de jur împrejur nu sînt decît strămoşii copacilor; zeul de iarbă verde păscut de strămoşul cailor. Atît.

ANDRU PLÎNGÎND

Troc prin starea acestui suflet posibile existente — un năvod mortal ce smulge în sus totul, lăsînd numai absenţe.
Las locului această-nfăţişare şi o adorm, şi o îngheţ, şi o ţin în pura suspendare a celor care n-au venit şi viu.
Nimic nu rămlne el însuşi mai mult decît o foarte singură dată. Nu sunt vinovat că trăiesc într-o lume întruna schimbată.
Numai un gînd daeă-l întorc, de la tine, nu mai regăsesc apoi, înapoia-mi, nimic. Depun mărturie-n genunchi despre-aceasla, cuvinte pentru nici o ureche ridic.
82
Decade piatra în inima mea,
rămîn în centrul unor margini ce se schimbă.
Desigur, eu sunt un cuvint
adormit la tine pe limbă.

TESTAMENT

Să deplîngi absenţa mea

de la suprafața lucrurilor.
Să pui capcane, lațuri şi curse şi mai presus de toate să pui orbite înalte, de os, întru întîmpinarea ochilor singuri şi plutitori, prin aerul de dinaintea zorilor.
Să aduci cîntăreți
din instrumente muzicale
amintind de falusul zeilor.
Să aduci animale dresate, să aduci cocoşați melancolici, să aduci şi să verşi amfore cu vin.
Numai numele să nu mid aminteşti, numai numele, nu.
83
Pentru că atunci
ar izbucni de jur împrejurul Iui
un trup
pe care tu nu l-ai mai recunoaşte.
Numai numele să nu
mi-1 aminteşti,
pentru că el are
o infinitate de trupuri
şi s-ar pu'ea să şi-1 arate
pe-acela
pe care tu nu-1 cunoşti.
ELOGIU
Pînă cînd şi mirosul nu e altceva decit o lume locuită de ființe, repezi, pînă cînd şi auzul are bx'uitorii lui sufocați unul într-altul!
Pînă cînd şi culoarea albastră aie o capitală a ei, unde mişună ai albastrului viețuitori, înghesuiți unul într-altul.
N-am unde să mor. îmi trag sufletul, pînă cînd şi în suflet există o populație a amintirilor.
Cosmosul rînjeşte.
Pînă cînd şi în rînjetul lui,
sînt războaie şi păci
ale ființelor din rînjet.
83
Mai repede, mai încet.
în mai repede sînt migrații.
în mai încet sînt palate.
Aici, una peste alta,
una lingă alta,
una îndărătul alteia,
sînt ființe gravide de ființe.
N-am unde să mor. Moartea este populată de ființe. Peste tot sînt ființe. Unele se scurg repede, altele se scurg încet.
Gîndesc un loc pustiu, *
dar pustiul
e plin de ființe pustii.
Frunzele sînt pline de ființe înfiorate.
Privirile pline de ființe polare.
Lumina de ființe luminoase.
MĂ ASEMUI CU UN COPAC
Mă asemui cu un copac. El are foarte multe brațe, şi eu, foarte multe brațe: două vizibile, o mie invizibile.
Cînd suflă vîntul brațele lui foşnesc;
mă gîndesc că atunci cînd îmi mişc brațele
probabil că şi ele sînt împinse de un vint
ciudat.
83
Mă asemui cu un copac; fiecare cuvînt al meu este o frunză. Această comparație mă satisface şi este semn că am îmbătrînit.
Cînd eram tînăr, mă comparam cu un zeu indic,

zeu cu foarte multe brațe, foarte multe picioare.
îmi plăcea să spun că brațele şi picioarele
mi-au fost rupte şi că
mi s-au lăsat numai două brațe, dinspre
partea dreaptă,
şi numai două picioare
tot dinspre partea dreaptă.
De aceea cînd alergam, alergam tn cerc. Apoi, în spirală.
Acum am îmbătrînit,
îmi place să mă compar cu un copac.
Cred că mişc brațele şi picioarele
de bătaia unui vînt straniu,
şi sînt fericit
de această comparație.
în curînd n-am să mă mai compar cu nimic, n-am să mai mişc din brațe, din picioare, iar cuvintele mele
nu vor mai semăna cu nişte frunze.
Atunci, voi fi îngăduit
de prieteni, de duşmani şi voi schimba planeta.
Astfel, mă voi pregăti, aiurea,
să mă compar c-un lucru cu totul şi cu totul altul,
iar cînd voi mai fi-mbătrînit —
cu un alt lucru,
cu totul şi cu totul altul.
84
Apoi îmi voi schimba iarăşi planeta
şi-aşa mai departe,
ce monotonie, doamne, dumnezeule !

ARBOR INVERS

Arbor invers, cu rădăcinile-n vînt,
cu tălpile late ca frunza platanului,
aproape plutind, abia atingînd
anotimpurile anului.
Cu mîinile crestate ca frunza de stejar,
cu trunchiul cu scorbură-adîncă
în care dorm urşii cu capul în jos, în zadar
spre-un cer de pămînt vrînd s-ajungă.
Văzut ca în apă, mereu,
şi foşnind de un vînt de pămînt,
cu rădăcinile înfipte în curcubeu
şi-n culori ce nu suit.
Arbor invers am rămas, rupt din sfera
cu sfera aceasta aidoma, geamănă...
Şi totul îmi pare ştiut, dar nimica
din ce ştiu cu ce este nu se aseamănă.

GLADIATORI PE FRUNZE

Aşteptam nişte forțe necunoscute, cu gurile în strigăt le-aşteptam. Frunze înfipte-n undiți, coborite spre noi de-a dreptul din Aldebaran.
84
Deci sii muşcăm nervurile dedate,
cu renii gurii grav rănit,
de fierul nemilos al undiței, legate
de lancea Înclinai ului zenit.
Şi smulşi sa fim în sus, şi smulşi!
Din apa nurilor şi-a aerului tare,
să ui se zvlrcoleasoă pe sub stele-n vid,
ca peştii, trupurile-n sufocare.

Şi doar scheletul nemincat şi azvîrlit
să risipeasoă-n jururi coaste
iar (apelele, duri meteoriți,
să dea cu linipla-n liniştile vaste.
INSCRIPȚIE PE UN CIRC ROMAN
Gladiatori, cu limba smulsă comunicăm numai prin săbii, prin sîngele uscat pe pîinea neciugulită nici de vrăbii. E litera-nsemnată-n noi, cu fierul, de-un gingaş caracter latin. Nisipul doar, nisipul numai întins sub tîmple ni-1 dorim pentru un somn cu vise uleioase, plutind la suprafața zilei, cînd albul decade în culori diverse vopsind mişcarea ultimului gînd.
DESCĂLECARE
Şi plopii se acopereau cu trupuri de copii ținînd în frîie trupuri lungi, de cai, şi cîte-o pasăre, trecînd, le tulbura plasma verzuie-amesteeîndu-i între ei.

Iar cine} se-ndepărta țipînd în zbor,
cu penele-ncleiate de un sînge ireal,
făpturile din plopi alunecau
pe jumătățile de cai, rămase.
O, şanțurile pline de un fum verzui
se înecau, şi-abia mai distingeam
în fumul răsucit deasupra lor
cîte un frîu, alunecând din cîte-o mînă.
SOMNUL CU ITERĂSTRAIE-N EL
Somnul cu fierăstraie-n el
taie capetele cailor
şi caii aleargă nechezînd cu sînge,
ca nişte mese roşii, fugite pe străzi,
de la cina cea de taină.
Şi caii aleargă, în aburii roşii
clătinînd umbre. în şăi, fantome.
Frunee se lipesc de gîturile lor
sau se prăbuşesc de-a dreptul în ele,
cum se prăbuşeşte umbra copacului în fintîni.
Aduceți găleți, aduceți căni mari de sticlă, aduceți căni şi pahare. Aduceți căştile vechi rămase din război, aduceți-i pe toți cărora le lipseşte un ochi, sau în loc de braț au un loc liber, care poate fi umplut.
Peste tot sînge de cal decapitat curge în voie,
şi eu cel care-am văzut primul aceasta
vă vestesc că am şi băut din el...

DUPĂ LUPTĂ
îmi lăsam tîmpla pe-o frunză de nuc,
aproape călătorind cu ea pe curenți,
spre-acea parte melancolică a zilei
cu steaguri înclinate, cu bărci scufundate,
cu lacuri muribunde şi reci...
îmi apăsam gura pe-o scoarță amăruie,
aproape căzînd prin rădăcini, sub pămînt,
ca un înotător cu repezi mişcări
printr-un fluviu de sevă înaintînd,
împotriva unui duşman nevăzut.
îmi apăsam umărul de umbra jilavă
care-ncerca tot timpul să fugă,
Îndrăgostită de laba iepurilor, după iepuri,
departe de mine, într-o cîmpie
plină cu luptători întinşi pe spate.
ALFA

Mai departe, mai aproape de centrul spațiului,
inima mea se consumă.
Capul meu, ca o flacără de luminare, mereu îşi pierde ochii fierbinți ar/.lnd inimile tale nevăzute.
El îşi hrăneşte lumina din Beninul trunchi pe pămlnt şi pe mare.
86
Minunată pradă şi sprijin al foamei — pămîntul — Minunat prilej de sete — marea.
Flacără înceată, pierzindu-şi ochii mereu fierbinți, — arzindu-ti mîinile.
O, dureroasă lumină şi miros!
Pălmile tale sînt
fața mea de pămînt şi de apă.
Numai şi numai ele mişcătoarele, îndepărtatele mă luminează, arzîndu-mă.

O ARMURĂ

O armură-n care să ne-ascundem,
tu în dreptul unui ochi, eu în dreptul unui ochi
tu în inima mea, inima mea în fier.
Piciorul tău să curgă peste bolovanul pătrat
al genunchiului meu;
brațul tău să alerge peste brațul meu,
cum aleargă un cîine de vînătoare
de-a lungul strigătului de luptă
al stăpînului.
O armură singură, mergînd pe țărmul mării şi făcînd un zgomot asurzitor, ocolită de pescăruşi şi de sufletele femeieşti, ale înecaților.
86
O armură cu două rinduri de dinți
cind rid în hohote.
Să-mî întind sprinceana cenuşie
deasupra ta, ca o pătură de nori.
Tu să suspini scurt: să adormi fără vise.
O armură singură mergînd pe țărmul mării, strălucind lustruită de briză, şuierind lovită de vînt.

MĂŞTILE DE FIER

Plecăm încet, ne smulgem greu din iarbă,
ca nişte măşti de fier, menite
să dea tărie-acelui chip curgînd
pe vîrstele iubirii, împlinite.
Şi lasă tu perdelele de arbori
s-ascundă după ele-n urmă, mult,
memoria mişcării, asasină,
din care talpa-abia s-a smult.
Şi lasă-n falsa ei schimbare,
să bată ora-n tobe mari
de piele omenească, tăbăcită,
la umbra arborilor seculari.
Şi lasă ni' izbiți şi duşi, şi doi,
şi lungi, cind movurile pier.
Şi pier ca să existe mult mai clare
feței»! noastre dur, sub măşti de fier.

MENHIR

Poate să-mi afle chipul, coasta,
cind vrea, cine vrea.
Şi calul şi cîinele şi nevasta
86
îngropați în preajma mea,
şi ploaia ce-o duc meteorii
spre cîmpu-nverzit pin' la os,
sub botul de lup singuratic, al orei
învățind cum se moare frumos, —

numai să aibă atîta sabie
şi-n dinte tremurătură de stea,
şi o cu totul altă corabie
dacă vrea, cine vrea...
roşu vertical —1967 —

PEAN

I

Deşi țin in mina dreaptă sabia,
şi armura cea rezistentă
de străinătatea de gheață a săgeților
mă apără,
totuşi,
îmi cer iertare că sînt de față,
şi că adaug singurătatea mea
singurătății multiple
a naşterii, creşterii şi împlinirii
voastre
sub cerul acesta fix
de deasupra existențelor noastre.
Deşi pot înverzi această iarbă uscată,
fără să am nevoie de verde, şi pot face să dea mugur ramura uscată,
fără să am nevoie de muguri, deliberat mă adaug vouă, egalilor mei, slujind adevărul
singurul care nu-mi mută
şi nu-mi înstrăinează de mine
matricea lumii din care provin,

întru slăvirea ei
şi-ntru purtarea ei ca stemă
pe steaguri,
oricînd şi oriunde.

II

Voi nu rămîneți aceleaşi, lumi ale tristeții;
pe ce cămile-n ce deserturi oblice, călătoriți?
Sînt o lentilă măritoare rostogolită între cei ce se privesc în ochi,
rostogolită prin-naintea celor cărora nu li s-au mai închis pleoapele.
Voi nu rămîneți aceleaşi, lumi ale morții;
unde, sub ce imaginate piramide vă sustrageți colorii negre?
Sînt prietenul şi răzbunătorul eroilor morți;
Pe fostele cîmpuri de luptă trec ținînd în mîini o liră eoliană.
Voi nu rămîneți aceleaşi, cuvinte, care odată înfloreați pe strigătul ca un trunchi de chiparos
al conducătorilor de cvadrigă.
Sint o frază gravată
pe porțile unei cetăți moarte,

citită mereu de alți trecători, tradusă mereu într-o altă limbă încă neinventată.
Voi nu rămîneți aceleaşi
continente, care odată
vă țineați de țărmuri ca şi cum
ați fi avut mîini,
mîini mari, îngrozitoare,
pătate de şinge...

MARELE CAL

Primul mort pe care l-am văzut a fost un cal.
De aceea, de cîte ori aud cuvintul moarte,
văd în fața ochilor, un cal.
In amurg, cînd aleargă luminile toate spre negru,
văd în fața ochilor un cal,

iar atunci cînd sunetul vocilor scade,
în timpane-mi răsună un tandru galop de cal.
Zăpada cînd smulge din nara copacilor, ultima taină de verde, desigur, o paşte un cal, iar miresmele toamnei, desigur, strivite au fost sub copita-nghețată a Marelui cal.
88
Vino tu, trup al meu
nestatornic, şi hai
să călărim împreună pe-nn cal
pe care-1 vom învăța să necheze
întruna
şi să salte mereu pe două potcoave.
POLUL ISTORIC
Secunda îşi arată polul istoric. El străluceşte orbitor.
O zi eternă cu soare nemişcat la zenit
lasă să atingă întinsurile
cu lungi raze, raze nemişcate
asemenea unor mesteceni infiniți.
Şi numai amintirile noastre
îi fac să foşnească din frunze
şi din argintul sonor
al trunchiurilor
Aici în această privelişte se intră cu capul descoperit.
Aici, putem vedea
chipul frumos al eroilor, —
frunze foşnind
pe trunchiul nemişcat al luminii.
Ei, cei de atunci, pene vii la aripa unei păsări abstracte.
88
Ei, hieroglife vorbitoare pe piramida de granit
Ei, dintre tineri, — cei mai tineri.
Ei, dăruiții, ei
lacrimile lungi la ochiul trist de atunci al țării.
Ei, unghiile care zgîriau
încordate
pe ziduri.
Ei, semințele care au murit, ca să devină rădăcină, tulpină şi spic.
Aici, în aceasta privelişte se intră cu capul descoperit.
Nu cuvinte de jale pentru voi divine lopeți la pluta lui Ulisse călător spre Ilhaca.
Ci foşnetul steagurilor învingătoare.
Nimic nu-i mai demn de amintirea voastră
decît strigătul Victorie!
Dragilor noştri, copiilor,
pe care această țară a noastră fecundă
v-a născut în trecut
şi vă naşte mereu în trecut,
88
pentru că întotdeauna
trecutul țării a avut un pol al viitorului
strălucind în toate secundele lui...
Nu cuvinte de jale.
Căci pățind pieptul gol
cu peisaje lunecătoare, amăgitoare, lichide;
glontele duşman
n-atinse tlmplele, gîndul — sîngele.
Ghidul lucid; tunel adînc prin care timpul din urmă îl ajunse pe cel de dinainte
asemeni unui plisc de pasăre deschis, înfometat
(Aici, ochii poetului plîng.

El a uitat muzica versurilor,
şi ştiința sentimentală a ritmului,
din ochii lui albaştri
nu lacrimi se preling,
ci trupuri săvîrşite, de eroi,
trupuri adevărate
care trăiesc într-adevăr,
trupuri care se mişcă în propriul lor vis,
care îşi pot întinde mîinile
şi-mbrățişa visul
ca pe o iubită vie,
adevărată.)

MENIRE

Oase de pasăre să-mi fie cuvintele,
oase de pasăre dînd gindurilor 238
acea formă prelungă
şi aproape văzută cu ochiul
liber, —
a ridicării deasupra orizonturilor.
Vechi întâmplări, şi glorioasele fapte
locuind în trupurile subțiri ale unor adolescenți de demult,
Totul
să se înstrăineze de nemişcarea destinului lor nedus pin'la capăt.
O, iată-i înfățişîndu-se-n
oglinzile noastre
o dată cu noi, acum,
cînd brusc fiecare secundă-şi iluminează
polul istoric,
chipul rămas imprimat
în albia pietroasă a țării
cea născătoare de viitor.

ALEGEREA CULORII

Inima mea îşi alege culoarea. Ea îşi alege propria ei culoare, culoarea pe care-o avea încă de dinainle de a şti că o are.

Inima mea îşi alege culoarea cea fără umbră, cea nemişcătoare. Cea care se vede chiar şi atunci cînd ții pleoapele-nchise
şi — asemeni deplinului soare, tot timpu-n el însuşi, tot timpu-n afară, în acelaşi loc şi pretutindeni,
purtînd istoria lumii în fiecare rază cum poartă frumosul ou de pasăre în el istoria tuturor păsărilor pînă la punctul solemn din care începe istoria zborului
care poartă în el istoria mişcărilor toate pînă la punctul solemn de unde începe
istoria însăşi a luminii.
Inima mea îşi alege culoarea
roşie, îşi alege
roşu vertical,
roşul pe care 1-a pulsat
necontenit, roşul pur
hrană a gîndurilor
roşul care s-a născut sînge
ca să devină idee,
care s-a născut pasăre
ca să devină zbor.
Roşu, roşu vertical
cascadă, pantă de deal
săltînd din oul secundei
ovalul de ou,

şi înfăţişat nouă
ca un ecou
pe care sfera-1 întinde
90
oricînd şi oriunde, naştere, zestre
a lui A FI schimbîndu-se în ESTE.

UN SOLDAT...

Un soldat ţinîndu-se cu mîinile de marginea unui nor... De bocancii lui, cu mîinile încleştate se ţine alt soldat. De bocancii lui altul, apoi altul, apoi altul şi altul, şi-aşa pînă-n miezul pămîntului.
Eu mă las s-alunec pe şirul lor ca pe-o frînghie, şi-alunecînd, cataramele centurilor lor îmi zgîrie faţa.
Şi-alunecînd, îmi zgîrie pieptul şi-alunecînd, alunecînd, îmi sfîşie fîşii de carne,
şi-alunecînd, alunecînd rămîne din mine numai scheletul.
Cînd în sfirşit ajung, mă-ntind cu tîmpla pe o piatră.
în timp ce dorm, fîşiile smulse se-ntorc de sus şi mă-nvelesc. M-ajunge din urmă şi sîngele pierdut, si durerea.
Deschid ochii, mă uit.
Coloana de soldaţi, nu se mai vede.
Probabil că vîntul a-mpins-o
cu nor cu tot, în altă parte.
90

OUL CU IRIS

Fiecare vorbă caldă, sub ea
cloceşte un ou al vorbirilor noastre.
Vii verbe, o, voi,
cu frunze verzi-albe-albastre.
Oul deschide deodată o pleoapă:
sub iris se aude bătînd
pliscul nenăscutei păsări, copilăreşti
numai în ea însăşi zburînd.
Sar cojile! La început
privirea dă din aripi în unda
despărţită in delta pe care o face
cînd se varsă în oră, secunda.
Apoi, ah, apoi nici măcar
nu mai e pasăre în izbucnire
ci se duce subţiindu-se, alungindu-se,
şiră-a spinării de frunză; — privire.

AEROPORT DE TOAMNĂ

Tras înapoi de planetă auzeam îngeri, auzeam pietrele,
galbenul, verdele cum urcau noaptea spre centrul pămîntului.
Aeroportul lansa diavoli cu coada aprins şi arzlnd treptat, treptat, de la copite pînă la creştet, şi numai coarnele le rămîneau întregi şi se desfăceau prăbuşindu-se fiecare-n altă parte.
90
Timpul se spărsese;
fiecare apucam din el ce puteam,
si nici măcar nu mai curgea peste tot
la fel:
în glezne trecea o lună,
în genunchi o zi, în coastă o oră,
pe limbă un minut şi-n tîmplă
o secundă,
„De aceea încercăna să ne ţinem capetele cît mai departe de miezul pământul spuse cineva.
Dar
rm-1 luă nimeni în seamă.

Fiecare avea alt timp şi-ncerea să tragă-nspre el planeta, care însă se mulțumea numai să se rostogolească.
Auzeam îngeri. Stam la pîndă gata să-i sar primului în spinare, pregătindu-mă pentru o călătorie.
AL PĂMÎNTULUI
Stau şi ucid în linişte,
ființele rezistente ale melancoliei.
Pe lupi mai întîi, apoi duhul albastru,
pe jderi mai întîi, apoi mistreții şi rîşii.
91
îi smulg încet
din maxilarul închipuirii.
Fără dinți, oasele par mult mai hlînde.
Stau şi ucid în linişte şi din ce în ce cerul din jurul meu se iluminează
Iau apoi plugul
şi-l înfig adine in pămînt.
înapoia mea răsare acoperit de grîu şi de porumb soarele.
Razele lui
sînt de grîu şi de porumb...
Le aud revărsîndu-se-napoia mea
pe cîmpia arată.
MUZICA
O, voi sunete prieteneşti,
tu muzică ducînd în sus o frunză...
Sint şi nu sînt. Eşti şi nu eşti.
Cine-ar putea să pătrunză?
Aer galben, aer de aur,
tu ridici închipuirile mele,
91
rîu ocolit şi verde plaur arunci deasupră-mi mari inele. Umăru-1 scutur, amintirile, stixul, sul) jetul tău rece, căzînd. Dintre pietre îmi place onixul. Dintre mişcări, ridicarea la gînd. O, voi sunete prieteneşti, lumină-ncetinită în ureche. Sînt şi nu sînt. Eşti şi nu eşti. Nepereche nicicînd, totdeauna pereche.
DUPĂ CE AM ASCULTAT-O PE CÎNTĂREAȚĂ
După ce am ascultat-o pe cîntăreață,
m-am rupt de mine însumi
şi mi-am pus tîmpla
pe umărul timid, de femeie,
al orei.
Ce frumoasă procesiune de elefanți
cu baldachine clătinătoare
trecea prin tropicul sentimentelor mele!
Acum vedeam leul şi mîndria lui
striviți sub înaintarea înceată
a majestuoaselor coloane ce sprijineau
cupola mişcătorului templu.
Acum vedeam secundele, cum
se năşteau una cîte una
din ochii mei
ca din sorii încălziți pînă la albastru.
Acum voi muri, îmi spuneam,
dar dorul meu de tine era mai puternic
şi nu puteam, nu puteam
să mă despart de planetă.
91
MIRAJ DE IARNA

Patru sori de abur alb se desfăceau pe cerul no brațele mi-erau atrase către ei. Tu stăteai pe-un bulgăr mare de zăpadă verde, pletele ți-erau atrase către ei.
Cerul era negru, fără aştri, numai sorii cei de abur alb, se desfăceau în şuvițe sclipitor de albe, spiralate, peste negrul nopții, surd, se desfăceau.
Tu stăteai pe-un bulgăr de zăpadă verde, coama ta se resfira bătînd în sus şi pe cerul negru ca o ceață, neagră era coama" ta în sus.
Eu stăteam cu brațele atrase, ridicate, ca şi cum m-aş atîrna de un stejar tăcut, cu o ramură plecată, neagră peste mine, către patru mari vîrtejuri, într-un cer tăcut.
Aer negru şi zăpadă verde Patru sori de aur, surd se desfăceau pe cer, ora taciturnă ne ținea-mpietriți alături şi pe jumătate smulşi spre cer.

CĂTRE HYPNOS I

Ei dormeau. Ei se năşteau dormind; strigăt prin somn dădeau cuvintele născîndu-i din ultima silabă.
92
Creşteau dormind, se îndrăgosteau dormind şi nunta si-o celebrau în somn.
Internei au aşezări de cuvinte, în somn. Femeile lor năşteau în somn, iar ei, cu toții, îmbătrîneau în somn
şi mureau astfel.
Tineri dormind le luau locul în vis,
noi şi sfişietoare cuvinte adormite înlocuiau
vechile, profund adormitele cuvinte.

II

Dar să se trezească, aceasta,
nu o voia nici unul.
Ei trăiau în somn pentru că numai în vis,
trăiau cu tot trupul deodată.
Păsările lor zburau dormind, peştii lor înotau dormind. Caii lor galopau în somn şi toamna
în vii, se coceau struguri de vis.
Nimenea şi
nici unul nu voia să se trezească,
92
pentru că numai astfel forma lor le aparținea în întregime şi toată deodată.

III

Ei îi urau pe cei treji Spuneau că cei ce sînt treji nu trăiesc în ei înşişi.
Spuneau că cei treji
nu sînt altceva decît
privire, atunci cînd privesc,
auz, atunci cînd aud,
durere, atunci cînd se-ndurerează.
Ei îi urau pe cei treji Spuneau că cei ce sînt treji nu sînt în stare să-şi locuiască tot trupul deodată ci,
ca şi cum ar fi goi pe dinlăuntru,
ei, cei treji, aleargă tot timpul
în ei înşişi
fiind rînd pe rind
numai o gleznă
sau nu
numai o tîmplă sau
numai un braț, —
restul trupului azvirlindu-şi-1
rînd pe rînd în tenebre.
92

IV

Ei îi urau pe cei treji
numindu-i
„Cei fără de trup".
Dar ura lor

din cînd în cînd devenea colosală
pentru că, spuneau ei, însăşi privirea se poate trezi şi-atu nci în ea nu mai trăiesc toate culorile deodată, ...însuşi auzul se poate trezi şi-atunci în el nu mai trăiesc toate sunetele deodată.
Şi însăşi culoarea se poate trezi
şi-atunci în ea
nu mai trăiesc
toate vibrațiile deodată...
Şi însuşi sunetul se poate trezi
şi-atunci în el
nu mai trăiesc
toate amintirile deodată...
Şi însăşi durerea se poate trezi
şi-atunci în ea
nu mai trăiesc
toate amintirile deodată...
V
Ei dormeau. Ei se năşteau dormi Se înmulțeau dormind. Mureau dormind.
93
Dar tot timpul erau identici Cu trupul lor.
Ei trăiau în vis
şi chiar şi arborii
ca să-i adumbrească trebuiau
mai întîi să adoarmă
putînd numai astfel să-şi zvîrle
peste trupurile lor întregi
şi umbra rădăcinilor lor.
FOCUL ŞI GHEAȚA
Eram înconjurat de jur împrejur de un aer
rece, fără a fi friguros.
Un sentiment de siguranță plana
asupra puterii mele,
şi o nelinişte plăcută izvora din lucrurile pe care călcam, sau de care mă sprijineam.
Eram poetul acelui mare oraş,
entuziasmul şi tristețea lui
mie, mi-era dat să le exprim,
ca şi cum aş fi ținut în mina stingă, hățuri,
sentimentele înțelepților lui cetățeni —
armăsari.
înaintea mea era un drum pietruit.
De o parte a lui erau clădiri de piatră sculptată,
de cealaltă parte cobora
în pantă,
un parc imens, fără copaci, tăiat de lungi alei paralele.
93
Parcul era de-un verde închis,
rece, fără a fi friguros.
Totul cobora în terase
orientate spre răsărit,
pentru-a se bucura din plin de scurta
apariție a soarelui, care
se legăna cîtva timp la orizont
ca o pană de păun smulsă,
şi-apoi dispărea-napoia lunii, lăsînd
pentru restul zilei o lumină verzuie
să călătorească
deasupra capetelor noastre care păreau împodobite cu panaşuri transparente, fluturătoare.
Tîrziu, —

secunde numai, înaintea nopții, — mai apărea de după lună şi departe, la apus.
Şi,
înşirați simetric pe alei bărbații îşi smulgeau cu veselie cămăşile lăsîndu-şi piatra cea neagră a umerilor goi, izbită de scurta, recea şi nefriguroasa lumină.
Eu ridicam mîna stînga în sus cu înfrigurare,
înmănunchind în palmă sentimentele tuturor,
ca pe nişte hățuri invizibile de care începeam să trag, — întîi mai uşor şi apoi
94
din ce in ce mai repede spre lună, spre centrul lunii.
Luna.
Nu răsărea, nu apunea. Niciodată.
în nemişcare atîrna deasupra noastră neagră-argintie.
Boltă răsturnată spre noi şi geamănă cu oraşul pămîntului nostru. Munți negri şi argintii, nenumărați, negri şi argintii care sclipeau liniştitor.
Drept urca orizontul şi nu prea înalt între pămînt şi lună.
Nopțile — acoperit de oasele
lucioase
ale stelelor.
în repezi dimineți şi-amurguri deodată galben roşcat, mohorît în timpul orelor de ziuă şi
trepidînd
sub apăsarea centrifugă a sentimentelor noastre asemeni unui zid al morții străbătut în viteză de alergători acrobați.
Coboram din larga şosea pietruită pe o alee cu nisipul umed.
Talpa sandalei mele călca peste monezi.
94
Oriunde, prin parcuri, pe străzi, pe şosel erau aruncate monezi de aur, de argint, de aramă, semnul de bogăție-al oraşului lumii.
Mă aplecam,
culegeam cîte una,
o priveam, apoi o aruncam.
Rareori găseam două efigii
la fel.
Ultima monedă privită avea
pe o față profilul unei femei uriaşe,
iar pe cealaltă
un leu cu două capete şi
răcnind.
O aruncasem cu puțin înainte
de a intra într-un foişor
cu geamuri de piatră clarvăzătoare.
înlăuntrul lui erau câțiva bărbați
care se lipiră de muchii
la sosirea mea,
şi-ntr-o tăcere desăvîrşită,
în vîrful picioarelor,
cu degetul arătător la gură,
părăsiră unul cîte unul prin spatele meu
încăperea.
Mă îndreptam către masa de piatră
ținînd în mînă condeiul de piatră
şi sulul de piatră,
pe care urma să exprim
sentimentele oamenilor din ziua aceea, —
cînd sufletul
94
mi se desparți !n două dinspre frunte spre umbră cu un aer despicat de bătaia lentă a cormoranilor.

Pulsam interior şi nările
mi se Împodobiră
cu mirosul feminin al mării.
Eram un fluviu ce se desface în deltă. Eram o deltă cu două brațe:
I
O uriaşă femeie cu coama de
piatră
în vînt
alerga făcîndu-mi semne cu mîna.
Avea un braț puternic
şi arămiu.
O recunoşteam
şi nu o recunoşteam,
dar privirile mele
o întîmpinau
albastre şi fixe.
Ea intra respirînd tunător
şi luîndu-mi făptura solemnă
în palma ei mare, rece,
fură a fi friguroasă.
„De cînd eşti aici?
mă întrebă melodios
privindu-mă în ochi
cu ochiul ei unic şi mare
— Bărbatule, de cînd eşti aici?
mă întrebă melodios
şi liniştitor
îi însoțeam pe cei trei bărbați atletici spre lună.
Erau cutremurați de spaimă
şi aproape
halucinau de fericire
că vor fi însemnați în cronica
de piatră de diamant şi de onix
a oraşului lumii.
Țineam în mînă sentimentele
oamenilor din marele oraş,
ca pe nişte limbi de foc le țineam
ca pe nişte limbi de foc
ce dădeau o lumină rece, fără a fi friguroasă. Eram între cei trei şi duceam cuvintele unuia spre celălalt în spinare,
ca pe nişte pietre negre şi duceam mirările do la unul spre celălalt ca pe nişte turme de oi cu tălăngi de aramă. Munții lunii erau scunzi.
95
privindu-mă în ochi cu ochiul ei mare, albastru.
Ea avea o bluză galbenă
de mătase rece.
Ea avea o brățară galbenă
de mătase rece.
Ea avea nările împodobite
cu mirosul meu, şi îmi spuse
tunător
şi melodios totodată:
— Aşteaptă-mă, mă întorc
în amurg.
Să mă aştepți, am să vin în amurg. Ea zise, apoi tăcu privindu-mă-n ochi cu ochiul ei mare strălucitor şi albastru.
Ea avea o bluză galbenă

de mătase rece
Ea avea o brățară galbenă
de mătase rece.
Ea plecă făcîndu-mi semne
cu mîna.
de-a lungul privirii mele fixe ea plecă făcîndu-mi semne cu mîna
uitîndu-se cu ochiul ei fix şi albastru
în ochii mei şi făcîndu-mi semne cu mîna
pînă cînd o pierdui din vedere.
Abia dacă erau puțin mai înalți
decît oamenii.
Semănau cu nişte piramide
înghesuite una într-alta.
Totul era sticlos, negru,
argintiu.
Totul era pustiu, lipsit de aer. Totul era sticlos, negru şi argintiu...
...Deodată într-un grup de munți
întîlniră o poartă,
cu un imens miner de aramă
sculptată.
Ei se opriră şi uluiți
dădură uşa de piatră în lături.
înlăuntru era o sală largă.
O masă de piatră cu scaune
de piatră
negre, argintii.
Se întrebau paralizați
de spaimă: „Nimeni
n-a fost niciodată aici.
Nici aerul măcar n-a fost.
Cum poate jocul materiei să
refacă
un mîner de aramă sculptată o masă de piatră, scaune de piatră negre-argintii?"
So întrebau paralizați de spaimă:
„Cum se poale una ca asta?
Dumnezeule mare
cum se poate una ca asta?
Cum se poate una ca asta?"
Şi eu alergam neobosit între ei,
ducînd în spinare întrebările lor
de la unul la altul
apărîndu-i şi veghind tot timpul
asupra celor trei care erau
ochii mei trei
şi ficşi
şi albaştri...

Stăteam în foişorul cu geamuri de piatră clarvăzătoare.
Pălmile mele lent mîngîiau
piatra rece şi şlefuită a mesei.
In curînd vor fi sosind de sus, de deasupra
în piața patrată-a oraşului
cei trei.
Cu mina stingă şi ridicată, ştiam că voi exprima sentimentele oamenilor din acel mare oraş din oraşul lumilor lumii.
Fulgerară minutele-amurgului. Soarele lent cobora de sub lună-n apus. Orizontul simțeam cum se-nroşeşte şi

răpăitul de ploaie torențială-al luminii se revarsă peste pietre negre.
Am auzit un zgomot ritmic de alergare Recunoscui femeia cea uriaşă, cu coama de piatră. Bluza ei galbenă de rece mătase. Brățara ei galbenă de rece mătase.
Ea alerga ținind în palma deschisă — un bărbat atletic.
Ea alerga cu brațul drept înainte şi cu palma deschisă.
Din foişor o priveam
cu o mînă la bărbie, cu cealaltă
la piept.
O recunoşteam şi nu o recunoşteam.
97
Femeia cea uriaşă alerga apropiindu-se şi ținind în palmă bărbatul atletic.
In urma ei şi aidoma ei
alerga
o altă femeie ținînd în palma întinsă un alt bărbat atletic.
Şi-n urma ei şi aidoma ei
o altă femeie
şi-n urma ei şi aidoma ei
o altă femeie
şi-n urma ei şi aidoma ei
alia şi alta.
Femeia mi se uita în ochi cu ochiul ei mare şi albastru. Alerga şi-mi făcu
un semn de adio, complice, cu mîna.
Şi-n urma ei şi aidoma ei o alta-mi făcea
un semn de adio, complice, cu mîna.
Şi-n urma ei, alta, şi alta, şi alta.
Spinările lor erau arămii si superbe
bal iile de ritmica ploaie a luminii-n amurg.
Mi-adusei aminte. O recunoscui înlr-o străfulgerare Pomona. Pomona, strigai Pomona zeițo, unde fugiți. Pomona strigai după ea şi strigătul mi se prefăcu într-un urlet.
97
Ordinea cuvintelor, voi. I
Ea se depărta alergînd.
Dinspre uşa de piatră din lună-alcrgind
nu ştiu spre unde alergînd,
semne făcîndu-mi complice, cu brațul.
Şi după ce am pierdut din vedere zeița, cu greu mă urnii,
călcînd pe monezile larg risipite prin parcuri,
de aur, de argint, de aramă,
spre piața pătrată — a oraşului lumii
ale cărui sentimente eram chemat
să le rostesc,
spre piața cea mare — a Oraşului lumilor lumii
mă îndreptam
înconjurat de jur împrejur de un aer rece, fură a fi friguros.
oul şi sfera — 1967 —
PLONJEU
Zvîrlire de obiecte prin aer către Nord,
de brațe inutile, de avioane rupte
în crivățul pe care îl încord
ca pe un arc menit să lupte.
înspre zăpadă totul! La gheață şi la urşi.
Le facem iceberguri, ori fum ieşind din iurte,
torenți în atîrnare şi necurşi,
sau piramide boante, scurte,
sub care-n loc de Ka Nefer-Nefer
mumificăm un peşte flămînzit
lăsat să fie nins, în zodia de fier

în care no-am văzut şi ue-am iubit.
O, totul se azvirle spre Nord, să facă loc
în jurul nostru, liber, sub sori iconoclaşti.
Iar eu voi sta în mijloc, la plete din du-mi foc
să i'ie luminată casa în care ai să naşti.

CîiVl EG

Inima se vărsa printre coaste,
sufletul cădea cu fluturare.
Se fineau de inelare, mîinilc noastre,
într-o veche, grea înserare.
Eu mă rugam la umărul tău,

mă rugam cu un fel de cuvinte albastre.
Mă rugam astfel, mereu,
pină se-năspreau secundele noastre.
Tu erai piatra, tu erai norul,
tu erai vulturul, tu erai ora
din care-şi curmau asupră-nc zborul
secundele dîndu-se tuturora.
Astfel ne trecea viața, astfel muream,
deveneam transparenți, de gheață.
Priveliştea lumii trecea ca prin geam
prin lipsa noastră verticală de viață.
Numai păsările lovindu-se, foarte mirate,
în noi îşi vărsau zborul.
Eu mă rugam în cuvinte ciudate.
Tu erai piatra, tu erai norul.

TOAMNĂ

Crezi tu că da? Din frunze-n jos, verdele cade şi se schimbă. Pe negîndite am ajuns să şi vorbesc o altă limbă şi pasul din greşeală, stins, să calce-o coajă de planetă — desigur alta, ridicînd o aură de somn, concretă. Peşti mari şi Capricornul, steaua cea galbenă, Canopus, o desfid... Crezi tu că da? Mai bine somnul cu pleoape-1 învelesc, de vid, şi-adorm pe-o frunză-n legănare, zburînd spre polul alb din Nord. Şi mă înalț zvîrlind nervura verdeții grele peste bord

DOUĂSPREZECE NOAPTEA, CU DOR

Coridor do aer, timp pierdut. Frunze zburătoare, țări de toamnă. Străzile pe care am trecut în gîtlejul amintirii se răstoarnă. Trec secundele gravide; nasc urllnd picături de ploaie repetate, vorbe co s-au spus, îşi caută guri să se lase în pereții lor pictate. Bate-o oră sus, dar pînă-ajunge sunetul la creier, se-nserează. Dorm pavilioanele urechii, fuge pe timpane o stafie trează.

CÎNTEC

Deodată aerul a împietrit în jurul meu şi se izbesc de el cuvintele zvîrlite şi se-nroşesc, şi-aşa rămin mereu, din ce în ce mai lungi şi mai rărite. Şi simt cum gravitația se mută în mine însumi, din afară şi brusc pe globul inimii îmi cade lumea, cînd trupul încă-mi zboară.

DESTIN

Cînd am deschis ochii, mă aflam in acest trup pe care-1 vezi şi vinovat de felul lui eram, cum vinovate-s frunzele că-s verzi.

Şi denclată-am început să ştiu
mersul luminii şi-al strigării
şi să simt pomii toți, pe viu,
şi curba dureroasă-a zării.
Să urlu sfîşiat de păsări repezi,
să ard lovit de-un meteor,
s-adorm pe gîturi lungi de lebezi,
şi de lopeți de bărci, izbit, să mor.
O, fiece silabă mi-e colț de elefant,
cu fildeşu-n amiază răsucit,

şi fiece privire delirant
se recompune-n literele reci, de mit.

ÎN GOL DE CURȚI

De nu m-ar izbucni tristețea şi vidul de-a avea un nume, pe care numai tinerețea pietrelor vechi îl poate spune,
aici, pe-o treaptă tropăind, eu piele-aş fi peste o carne de taur junghiat, mugind, răpus de foarte stranii arme
pe care cerul blond le are cînd deodată s-a trezit victorios şi oarecare legînd nadirul de zenit,
lăsîndu-mă să fiu doar numai semn pentru el de steag abstract — lăsîndu-mă să fiu doar numai semn pentru el de steag abstract.
99

a MIROSI O FLOARE

A mirosi o floare este
un fapt de mare ruşine...
E ca şi cum de propria ta mamă ți-ai apropia
nările.
O, biete specii,
o, triste înfățişări instabile, vertebrate sau nu. A mirosi o floare e ca şi cum în necunoştință de cauză ai viola însăşi cauza.
E ca şi cum
ai urmări un efect al primăverii nu în iarnă, ci în lună.
Bătrînii, bărbații, adolescenții, ei, care cred că li se cuvine aceasta, ei, nepoți ai lui Oedip, murdari înfăptuitori
ai morții propriei geneze, ei cred
că a te afunda cu nările-ntr-o floare e o faptă
atît de demnă pentru trupul lor privat...
A mirosi o floare e o faptă
de incest
Fiul tatălui,
tatăl a ceea ce este —
ei care cred că moartea însăşi
e o-ngăduință-a firii lor brutale.
O, florile,
lapte binemirositor al Maicii Domnului, şi stabilire-a nemişcării-n nemişcat!
99
Tală şi Fiu
se-nmulțesc prin miros, ei înşişi violează sacra matrice a mirosurilor...
Noi, pudici şi îndepărtați,
şi cu mirosurile rupte stînd şi drepți
pe scaune de piatră şi cu cărți în mii ni,
doar cu privirea mirosim — şi-alît,
şi-ndepărtați
şi albi de primăvară, puri şi înțelepți.

CEAS CU LUNĂ

Dacă te string, rămine luna
mereu pe sub tavanul stins.
Secunda, ora, ziua, săplănuna
îmi flutură de brațu-ntins.
Tu taci şi laşi să fie fierul
limbii de ceas, nedesluşit.
Turlă,-ți lipseşte temnicerul.
Trupule, capul despărțit.
Lasă să curgă prin vinele rupte
roşu deschis, roşu închis.
O, mult prea multe războaie şi lupte
pentru un singur ostatic dat prins.
Să-i smulgem limba ca să nu spună

nimica şi nimănui.
Pe sub tavane, răsare luna,
singuratec şi amărui.
100

SINCOPĂ

So rupe lotul, adînc, do neuitat,
eu inima, tu inima; adevărul
se lasă să fluture netulburat
ea peste frunte, doar părul.
Unul vine, celălalt aşteaptă.
Repezi cuvinte goale: nu şi da.
Fiecare secundă-i o treaptă
pe care altădată moartea se cobora.
Se lasă întuneric, se lasă lumină;
se aruncă ancora printre peşti.
E o bulboană, un vîrtej, o dulbină:
vorba sînt, vorba eşti.
Noi doi am vrea să ne luăm în brațe,
să ne amestecăm, să murim.
Ora vrea să ne înhațe
să ne muşte cu şerpi de venin.
Ceasul bate singur, nu sîntem de față
zidul are singur ferestre.
Cine ştie, cine spune, cine învață
primeşte o piatră de zestre.

RITUAL

Acest cuvînt aspru, rupt
ca o vertebră din adevărul meu,
să cadă ca un cerc, şi ca un viaduct
răsfrînt în apă, curcubeu,
să cadă-n jurul tău jumate piatră
şi jumătate umbră fluturînd,
şi să te țină măritată
cu fiecare-al morții mele gînd,
şi să te țină în silaba lui de fier,
închisă ca-ntr^o verighetă aspră,
100
să-ntindă peste ochiul tău im cer,
şi-n jurul inimii să-ți fie coastă,
cea de nerupt, cea dureroasă,
din care curge către lume
vița de sînge generoasă,
murind mereu pe sub acelaşi nume.

RITUAL DE IARNĂ

Mereu cîte-o cupolă, alta mereu.
Ridicând ca de sfînt o aureolă,
sau numai un curcubeu.
Trupul tău drept. Trupul meu drept
ca la o ceremonie de nuntă.
Un preot de aer înțelept
cu două verighete de aer ne-nfruntă.
Tu ridici mîna stingă, eu, brațul sting:
ne surîdem unul altuia ca în oglindă.
Prietenii tăi, prietenele mele plîng
cu lacrimi silabice, de colindă.
Ne sărutăm. Sîntem fotografiați chiar atunci.
Fulger. Beznă. Fulger. Beznă.

Mă las pe un genunchi, cad în brînci.
Te sărut melancolic pe gleznă.
Te iau de umăr, mă iei de mijloc,
şi solemni intrăm în iarnă.
Prietenii tăi, prietenele mele ne fac loc.
O tonă de zăpadă peste noi se răstoarnă.
Murim îngheţaţi. Din nou numai pletele
în primăvară ne-mpodobese scheletele.
FERIGI
Ferigi, o voi ferigi! Lapte verde rlin care suge gura de iarnă. Vino şi bea-mă cu botu-ngheţat icebergurí sul) cer se răstoarnă.
Acum ele sînt lingă steaua numită Canopus, şi lună. Ferigi, o voi ferigi! Oase-ale frigului, spumă.
CÎXTEC
Moare circular cine poate să moară întors în el însuşi pe neaşteptate, mai lăsînd cîte o mână afară, cu palma goală, cu degetele resfirate. c   Mie mi-e greu, îmi mor numai cuvintele, gura strigătoare la cer rămîne. îmi ard pînă la piele veşmintele şi steagul tău de-nvingător, stăpîne.
Alerg, şi dacă alerg, ce? Nu se vede? Nu scapă nimeni, nu, nul Şi nici nu se ştie cînd şi de ce şi nici care-i întâiul: eu? tu?
MOARTEA FERTILĂ
Nu se mai fixează nimic deasupra, şi dincolo de deasupra grupuri de stele pregătesc un răsărit antic de soare şi de duhuri.
101
Se scriu Începuturi de litere, dar apoi se şterg pe un cer luminat cu flambe libere şi fără de înnoptat.
In oraş e lumină do zi,
ies din paturi cei caro au apucat să se culce. Casandro, tu, vino şi vezi moartea cea mai dulce.
Numai zidurile par nemişcate. Sus, şi mai sus de sus, sint balanţe în care se împarte dreptate şi un alt fel de speranţe.
Nu are cine să vestească pe cine. Turbate spirale; inimă explodată. Anul care urmează să vină nu mai vine şi nu va mai veni niciodată.
CONFUNDARE
Cine eşti tu, cel care eşti, şi unde eşti, cînd nimic nu este? Născut dintr-un cuvint îmi cluc înţelesul într-o pustietate divină.
întreb dacă sînt, dar strigătul nu se rupe de mine, şi una cu el rămîn, adăugind deşertului singurătate.
101
Cu harul vreunei silabe urnesc, din înţepenire, întruna, golurile sferice în alte goluri aidoma lor, şi fără de margini.
Fixitatea nefiinţelor mereu o clatin într-un azi etern cu aură de vid — mă rog să fii, de mine însumi mă rog să fii. Arată-te.
ARTA SCRISULUI
El îmi spuse:
scrisul este un mod de a încetini gindirea,
de a desena primitiv
chipul fiinţelor fără de chip,
degetele pipăitului pur —
cel care a fost mai de dinainte
de crearea degetelor şi a lucrurilor.
O, tu, viteză, inimă în balans,
împingând migraţia popoarelor dc celule roşii si albe.
Inimă, tu, cea mai repede, inimă, tu, zeitate a magneţilor!
Au făcut un chip al tău din bronz şi unul din fier,
dar bronzul e melodios, iar fierul destul de sprinten este.
101
Au făcut un chip al tău din piatră,
dar piatra e laşă,
şi-ascunde în ea

naşteri de statui fără brațe.
Au făcut un chip al tău din cuvinte, te-au desenat inimă si ti-au dat forma lui A.
El îmi spuse:
scrisul e un mod de a încetini gîndirea, un mod primitiv de a înțelege, de a opri mişcările gîndului,
Scrisul se aseamănă întocmai cu o capcană de metal,
care prinde în ea o vulpe vie
şi mişcătoare
şi zbătîndu-se
şi pierită de frica morții.
Eu i-am spus:
sînt multe păduri şi mi-e foame,
de aceea l-am făcut pe A, divina capcană.
Eu i-am spus:
am pus capcane la începutul pădurii, din A şi din A.
Acum stau la o oarecare depărtare şi aştept prinderea hranei mele.
El m-a auzit. El a tăcut.
102
INVOCARE
Nu uitați ce legături am eu cu voi şi nu mă părăsiți,
voi, acel altceva, mereu şi întruna, decît acelaşi mine însumi, mereu şi întruna.
O, nu mă lăsați, privelişti,
auzite de orbul de mine.
Şi nici voi, mîngîioase mătăsuri,
pipăite
de cel fără de brațe,
şi, deşi bărbat, aidoma
statuii dezgropate din fundul pământului
a lui Venus...
Orbita mea e goală şi-n ea doarme
mumia unui faraon.
De multă vreme caut
un fel de piramidă nevăzută,
la care invizibili sclavi şi-au pierdut
viața lor, prea transparentă,
invizibilă aproape.
Nu uitați ce legături am eu cu voi, şi nu mă părăsiți.
Puterea mea de a nu fi e-atît de mare, încît în locul unde stau se naşte-un con, se naşte-o gură cu colți albi, absorbitoare,
Şi cad în ea,
Văzutul, Auzitul, Degustatul, Pipăitul, ca într-o foame nesfîrşită şi adîncă din pîntecul meu tras, mutată pînă-n locul
pe care şi 1-a dat de centru Infinitul.
102
FRUNZĂ VERDE DE ALBASTRU
Şi-am zis verde de albastru,
mă doare un cal măi astru,
şi-am zis pară de un măr,
minciună de adevăr,
şi-am zis pasăre de peşte,
descleştare de ce creşte,
şi secundă-am zis de oră,
curcubeu de auroră,
am zis os de un schelet,
am zis hoț de om Întreg,
şi privire-am zis de ochi
şi că-i boală ce-i deochi.

Frunză verde de albastru,
mă doare un cal măiastru,
că am zis doar un cuvînt
despre întregul pămînt,
si de bine-am zis de morți
şi de şase-am zis la sorți,
şi am zis unu de doi
şi zăpadă de noroi,
şi am vrut să fac cu gura
locul ce-1 făcea arsura
că n-am fost trezit, că dorm
pe un cal cu şa de domn,
alergînd pe-un cîmp de noapte
de la unu pin' la şapte —
de la şapte pin' la zece
mi-a căzut o viață rece,
de la frunză pin' la umbră
mi-a căzut o viață dublă
ca păunului şi cu lună,
noaptea cînd stau Împreună.
Şi-am zis verde de albastru,
mă doare un cal măiastruj
pe care mă [io călare
cu capul la cingătoare,
cu călcîiul la spinare
şi cu ochiul in potcoave,

şi cu inima-n silabe
de mă duc hnări, mă duc
ca toamna frunza de im..',
ori ca iarna frunza albă
de la floarea de zăpadă...
Frunză verde de albastru,
mă doare un cal măiastru,
potcovit pe lună plină
cu miros de la sul cină,
înhămat pe soare plin
tot cu miros de pelin,
şi ținut de gât cu mine
tot în dragoste de tine,
că mi-a fost crescut pe umăr
de din doi în doi un număr,
tot din trei în trei o iarbă
şi din patru-n patru-o salbă,
şi din cinci în cinci un pom,
şi din şase-n şase-un om.
Frunză verde de albastru,
mă doare un cal măiastru,
văd în față mov şi verde,
coloarea care mă perde,
corcov văd cu veselie,
coloarea ce nu se ştie,
mai aud şi-un sunet sus
care nu au fost adus
în timpan de oameni vii,
în a fi şi a nu fi,
când îmi cade umbră lungă

pe sub ochii grei cu pungă.
Şi-am zis aripă cu pene
ca să zbor cu ea prin vreme,
şi-am zis măr ca să zic sîmburi,
şi-am zis pom ca să zic scânduri,
şi-am zis nord ca să zic suduri
şi dulceață ca să sud ui,
şi-am zis inimă la piatră
şi cin tec la tot ce latră,
si potcoavă
la octavă,
104
şi uscată la jilavă, tot le-am potrivit po dos pe un fluieraş de os, din osul do la picior care-mi cîntă cu fior, şi clin osul de la mină fluierind o săptămînă, din osul de la arcadă recea lumii acoladă peste două oase mari unde stau ochii polari. Şi-am cin lat din coasta mea din vertebra ca o stea, de-a-ncălecare pe-o şa, pe o şa de cal măiastru, foaie verde de albastru.

TEXT PE O PIATRĂ

Vietate nedăruită, păstrată in sine, adunată în jurul centrului ei sinpuralic lăsîndu-se acoperită de ierburi străine plantate de crivățul atic.
încerc să pătrund, să m-adaug, să fiu, eu, rănitul acela întins pe timpanul secret, arămiu, unde-şi odihneşte lunile, anul.
Dar nu izbutesc să m-apropii, nu pot, sînt prea mult în afară. ... Piatră cu dinți si cu bot din care alte pietre muşcară.
27g

SCRISUL

Sfirşit de coloană
corintică, ionică sau dorică,
cap de coloană diformat în volute
de apăsarea plafonului sculptat
cu stelele nopții.

URLETUL

O, sufletul meu de broască-țestoasă, cad copacii doborîți peste mine. şi-mi spun: „nu te speria, băiatule, nu e altceva decît bătaia inimii".
Iată, mă bat cu un ciocan imens;
drrum şi bum!
Mă bat şi mă bat.
Eu mă strîng în mine atît de adînc,
încît îmi rămîn mie însumi departe.
Dar nu atît de departe încît
sa nu aud un glas strigînd la mine:
„nu te speria, băiatule, eu sînt
bătaia propriei tale inimi".
Mi-au pus o daltă în spinare,
şi-au început să izbească
tot felul ele începuturi de litere.
Făceau un zgomot asurzitor
din care nu se puteau desluşi decît
aceste vorbe:
„nu te speria, băiatule, eu sînt bătaia inimii tale". Au dărîmat peste mine un taur înjunghiat, ba,
104
la un cutremur, au lăsat să cadă
peste mine im zid:
drrum şi bum!
Doar, doar m-oi sparge.
Un zgomot, nii strigăt, sunete înspăimântate,
suflete ale bombelor,
schije din surla îngerului

rare a dărlmat Cetatea Iericonului.
Dar niciodată atît de puternice
şi atît de tari încît să nu aud
acel glas:
„nu te speria, băiatule, eu
sînt bătaia inimii tale".
Da, am un suflet de broască-țestoasă.
Numai şi numai o altă broască-țestoasă
aidoma mie,
aidoma, şi mult mai mare,
mi l-ar putea sfărîma şi ar
putea să îndepărteze de la mine
singurele cuvinte pe care vreodată
le-am desluşit din urleUil lumii:
„nu te speria, băiatule, eu sînt bătaia inimii,
sînt bătaia inimii tale".

INVIDIE

Invidie plăcută, față de bătrîni, mirare că au ajuns în viață, că au avut puterea în mîini şi în pielea zdrențuită de pe fată.
Am încercat de-a lungul vieții mele şi gustul deznădejdii, şi al pierderii. Mă rugam de oase, ca de stele, să răsară mereu în acelaşi trup.
273
Cu mare mirare, cu mare
deznădejde mă regăseam tot unul
la sculare din somn, şi la sculare
din nefocul şi din nefumul
frigidui de a fi acelaşi mereu,
de a fi prins în laba de leu a destinului,
de greața de a spune întruna: eu şi eu şi eu
mereu între alții şi alții şi alții.
Invidie pentru bătrîni, ochi strălucitori, înclinare de cuvinte fără speranță.
Iată-mă, trăiesc şi nu mor, unitate de măsură într-o balanță.
Şi nimeni nu aruncă-n cellalt talger nimic. Eu stau jos si fantoma sus, si hohotesc şi rid şi zic tot timpul numai cuvinte.

CÎNTEC

înşirare de cuburi, simplă înşirare de cuburi,
zeul nu te crede niciodată cînd eşti zeu.
Rănim acelaşi purtător de trupuri
sub culmile ploioase, cu,
să le distrug, dar pentru care ochi, şi cind,
în ce tăcere austeră?
Țin în afară tristul gînd
neincăput într-o pietroasă eră.
Să vină îngerii să-mi facă vint
cu aripile mari cit pomii,
zăcut cum stau pc-acest păniini
şi mişunat de toți eonii.
O, dacă oul nu ar fi
frumos ca iarna ce se lasă
105
şi dacă-n el nu s-ar stîrni,
cu plumbi, în aripi o mireasă —
respins de nuntă aş fi fost
şi numai purtător de trupuri,
şi zeii numai pe de rost
m-ar fi ştiut. Ah, cuburi, cuburi.

FOAMEA DE CE VIN TE

Nu pot să mănînc decît forme, scoarțe, învelişuri şi atît, ceea ce privirilor enorme li se înfățişează urît.
In străfundul fiecărui lucru nu există pînă la urmă decît un cuvînt — înfățişarea trupului meu, tristă, ştie legea acestui pămînt, că pînă la urmă în lucruri nu este în miezul miezului decît un cuvînt. rege al întinderii aceste cu vițele arse în vînt.
Muşc din copaci, oho, şi de ce? După scoarță e lemn, după lemn
bate inima abstractă a lui „e" fără de existență şi solemn.
Dac-aş putea să dau verdele la o parte, din frunze — ar rămine doar un cuvînt. Dacă aş putea să dau pămîntul la o parte, din pămînt ar rămîne scheletul lui „sînt".
In inima lucrurilor stau cuvinte, cînd ne este foame şi mîncăm
106
carne mai întîi, apoi oseminte, trezia pe care-o visăm. Descoperim pînă la urmă silabe căzute din copilăria de zei, foarte lungi şi foarte albe şi numai din trei în trei.
Dacă mi-e foame şi mănînc tauri, dacă mi-e foame şi mănînc ghindă, clacă mi-e aur şi mănînc auri, dacă mi-e sticlă şi mănînc oglindă, clacă mi-e pămînt şi mănînc griuri, clacă mi-e vulturi şi mănînc pliscuri, dacă mi-e apă şi mănînc rîuri, dacă mi-e munte şi mănînc piscuri, rămîne scuipat, pînă la urmă, ceva printre dinți, sau printre priviri, un fel de disperată turmă, un fel de învinse oştiri.
Rămîne pînă la urmă cuvîntul,
ultimul în străfundul obiectului,
cum vulturul rămîne cînd vîntul
curge pe coastele pieptului muntelui,
şi bate ca o inimă din afară
lăsind înlăuntru ce este,
mult prea dulcea povară,
pictată, a lăzii de zestre
pe care stau şi zic şi spun:
la urma-urmelor în fiecare lucru
există
în străfundul lui un cuvînt ca şi cum ar fi, într-adevăr şi într-adevăr, în cel mai adine în cel mai înalt,
cuvinte cu ochi şi cu frunte şi păr una într-alta, şi unul în celălalt.
106
SPUNERE
Morții au locul fix. Ei sînt ca ochiul de sticlă. Doare privirea, orbita, mişcătoarele statui de pîclă. Dar ei sînt nimic, regi peste aceasta, în afară, absenți, orizontului coasla de vid, de nealbastru de nemare, de nepeşte de nepiatră, de neprieten de nefiresc, de nefireşte.
MÎNA CU CINCI DEGETE
îngerii norilor îmi coborau pe şira spinării. Rece paradis, şiroind cu pene. Balta mişunînd de peşti a mării cinci degete scotea din ea viclene,
şi cu unghii care mă zgîriau ascuțite, în vîrf cu un bot de rechin, şi cu amprente încolăcite, cu burice de venin.
M-am tras la noroi, mai ales cu dorința, îngerii viermilor mă îneălțau cu sandale. Fără brațe îmi era ființa, şi fără picioare.
106
A scos însă cinci degete uleioase nămolul lucind de foame, pipăindu-mă jilav pe oase şi pe icoane.
M am tras in lemn şi in măduva dinilor, în ochii frunzelor şi în cai, în uscățimea roasă de şobolani a plinilor, în burta lui „vei fi" şi-a lui „erai".
Dar au scos cinci degete apucătoare cu amprente de şerpi, încolăciți sub un soare înverzit dc ierbi.
Mă ține in palma ei acuma mina cu cinci degete slrinse ecou. Plînsem cît plînsem, apoi şezum ca să renaştem din nou.
chiron, părintele centaurilor
Stau deodată, detunați, în sus
ca nişte nori de frumoşi,
zeii galbeni şi cenuşii,
cu pumnii pe săbii, umbroşi.

Au tronuri pe umerii mei;
îşi odihnesc cîte-o mină-n sprinceana
cea stingă a mea, şi-n cea dreaptă,
pină nu mai încape vicleana
treecre-a vremii şi-a lumii.
Sîau deodată, detunați ca şi norii...
107
Bateți şine de fier, la roata inimii mele ce nu cunoaşte victorii! 1 Bateți ținte la frîiele late,
împletite din vinele mele.
Bateți potcoavă
la călcîiul acesta,
nenorocos,
bateți caiele
adinei, ca nişte lănci.
Să fim gata. Să fim pregătiți.
Să ne putem ridica. Să putem merge
din nou scoşi la lumină şi arămiți.

OROLOGIU CU STATUI

Pietrele deschid un ochi de piatră,
oasele deschid un ochi de os.
Cîte-un bot au ehnii-n loc de ochi, şi latră
din trei boturi, generos.
E un schimb de ochi mereu în aer.
Ochiul de pisică trece-n frunze.
Frunzele foşnesc cu dulce vaier
în orbitele pisicilor lehuze.
Eu rămîn cu pleoapele deschise, aburite.
Ochiul meu sticleşte-n turnul primăriei,
şi, deodată, simt cum prin orbite
cu un prunc in brațe-apar statuile Măriei.

CÎNTEG

Coagula tristețea deodată,
ca-n valuri, trupul de mărgean,
şi trupuri de-necați zvîrlea din matcă
107
privirea cînd mi-o prelungeam.
Şi se surpau chiar între aripi
în două, păsările-n zbor,
lipindu-şi negre peste geamuri
iarna cu geometrii, a lor.
Rărită strada se lărgea treptat
lăsînd clădirile să bată
ca nişte vîsle mari, la care împingeam
să smulg din mii galera scufundată.

PERETE

Perete cuib, plin de cîrlige,
în care atirnă vulturi cu gitul moale.
Perete oblic, plin de cîrlige,
înfipte în ochii copiilor morți.
Perete triunghiular, plin de cîrlige,
în care atîrnă săbii cu lamele roşii.
Perete pătrat, plin de cîrlige,
în care atîrnă arcuri ruginite.
Perete spart, plin de cîrlige,
in care-mi atîrnă vinele ca nişte sfori.
Perete curb, perete oblic,
triunghiular, pătrat, şi plin de cîrlige,

de care-ntotdeauna atirnă ceva...
PEISAJ FINAL
Noroi care nu murdăreşte, noroi suav, noroi lăsat de cuvinte în aer, noroi îmbrăcînd primul pas deslipit de pămînt, pe podul de aer.
108
Noroi pin'la ferestre, pln'la brun;;(ele uşilor, vărsîndu-se-n odaie, în ehei subţiri, chei ce deschid poarta mare a tăcerii, aflată în fiecare oră de vid.
Noroi al secundelor neimportante, al tăcerilor duşmănoase cc-nconjoară morţii bătrîni, morţii care-au murit fericiţi.
Noroi mişcător, de animale suave înjugate la vin plug de os, livid, arîndu-ne carnea pe dinlăuntru, şi-nsămînţînd-o cu craniile flămînde ale morţilor de dinaintea naşterii noastre, crescind necontenit.
CĂTRE IARBĂ
Culoare tremurată ca de frig, lu verde al iubirii melc, pe care-n trunchi de lemn te strig şi vii însingurat sub stele, sub cer scăzut, foşnind din tine valuri întoarse către vaier; şi brusc plonjez spre înălţime ca-ntr-o prăpastie de aer, lăsîndu-mi umbra să planeze asemeni norilor de ploaie, cînd visurile-aproape treze prind toamna-n ele şi-o îndoaie ca pe-o meandră-n şes, de ape, şi tu vii pe deasupra, verde, şi nici un lucru nu lencapo, şi ora tot mai mult te pierde...
108
PĂRlNDU-MI RĂU DE ADOLESCENŢĂ
Era o dungă albă pe atunci răvăşită în pieziş dinspre arbori spre trotuare. Noi treceam alunecând paşii noştri atingînd clipele rătăcitoare.
O, erai un om frumos, şi subţire, foarte palid!... Printre ochii tăi curgea un mănunchi de aripi albe, parcă cineva pe sus cu o coasă retezase din spinarea lui Isus aripe melodioase...
Tu treceai mînjit pe aripi şi cu pene şi cu fulgi. Unde eşti tu cel de-atuneea unde fugi?
NTNCE CU OCHI
Dar ninge. Ninge cu ochi de peşti,
cu ochi de şerpi, de cîini.
Ninge izbind în ziduri pînă devin nefireşti,
oarbe şi fără stăpîni.
Ninge. Şi ochii se sparg, lăsînd afară
vederi de piatră, privelişti marine,
înfăţişări ale lumii fără de sine,
micşorată, fugară.
108
Ninge. Pupile rotunde, drepte, piezişe,
pătrate, triunghiulare,
îngheţînd în ţurţuri fără culoare,
atîrnînd de jgheaburi, de acoperise...
Ochi rostogoliţi în canale. Azvîrliţi cu lopata de lemn
să se facă pîrtie goală, pe stradă.
Ochi, bulgări de gheaţă. Ochi, om-de-zăpadă.
Ochi peste care trece sania-n clinchet solemn.
Ochi mari. Din ce în ce mai mari, pînă se sfarmă.
Ochi cu pupile negre lăţindu-se-ntruna,
cît fereastra-n care bate luna,
ochi cît zidul. Ninge. Ochi cît turla. Ochi de iarnă.
ÎNGERUL CU O CARTE ÎN MÎINI
Trecea un înger, pe un scaun negru aşezat. Trecea prin aer, liniştit si mîndru.
Eu îl priveam de la fereastră, cum prin ziduri trece ca prin fum.
Primeşte-mi un cuvînt, strigai, tu, îngere, împins din rai de-un vînt stirnit, de-o apăsare a vreunui gînd cu mult mai mare.
Dar îngerul tăcea, trecea pe-un scaun negru stînd, citind o carte veche, strălucind în legătura-i de argint, şi grea.
108
Trecu prin blocul nou clin piaţă. Trecu prin chioşcul alănviu ai staţiunii de benzină, abstras, divin.

Primeşte-mi, îngere, strigai, paharul care-1 beau, cu vin. Pîinea primeşte-mi-o şi sarea Mi-apasă-ri coastă inserarea.
Dar îngerul tăcea, trecea prin soba din odaia mea. Pe un scaun negru sta, citind o carte grea cu solzi de-argint.
Cînd fu în dreptul meu, strigai -o, îngere venit din rai, mă lasă să m-atîrn şi eu de scaunul tău, de braţul tău.
Abia putui de un picior
de scaun, să m-agăţ din zbor.
Astfel prin aer şi prin ziduri cu îngerul zburam şi eu, la fel cum flutură în vînt mătasea unui steag înfrînt!
Şi mă răneam de-acoperişe, de ramurile verzi, piezişe,
şi mă izbeam de stîlpii lungi, de cabluri şi de sîrme şi de dungi
109

Mă desprinsei do sus, căzînd
în piaţa inserată, liniştită.
O, el se-ndepărta, zburînd,
prin aer şi prin ziduri slrăbătînd
cu cartea-n mîini, citind cu patimă
necontenită.
O, el se-ndepărta şi eu
tot mai vroiam să-1 văd, prin seară.
...Dar el s-a dus alunecînd, împins din rai ca de un vînt, sau, poate, de-apăsarea umii gkid cu mult mai mare.
TRANSPARENTELE ARTPI
Merg şi toate lucrurile dau din aripi; aripile de piatră ale pietrelor bat atît de încet,
încît pot smulge din ele cristalele do cuarţ ca pe nişte pene dureroase.
De altfel nu mă interesează decît aripile pietrelor
pentru că bat foarte încet
pentru că bat în interiorul lor,
care este în acelaşi timp interiorul timpului.
Aici sînt odăi, camere, culoare, săli de tron.
Regele păsărilor nu are aripi. El nu zboară pentru că prin ol se zboară şi se dă din aripi.
109
Prin arterele regelui păsărilor
migrează cocorii si cîrdurile de rate sălbatice.
E o migraţie de la cot la umăr. Linia tropicelor
nu este altceva decît sprinceana lui. Dar la Ecuator, ah, Ecuatorul 1
Aici în pietre unde totul este dur, unde timpul poate fi pipăit, unde trecutul pare a nu exişi a, unde viitorul nu poate fi imaginat, se află sala tronului. +1[ici stă regele păsărilor — a este orb, este mut.
Este surd, este şchiop, este nemîncat, este nebăut. Este nedus, este nenăscut. Este nebun, este neînţelept,
este neferici!, este neapărat, este nenăscut. Este netrebnic, este neghiob, este nefericit, este nedemn, este nevăzut, este neauzit, este negustat, este nepipăit, este nenăscut. Este nemaipomenit, este neînchipuit, este nevisat, este neadormit. Este necugetat, este nevolnic, este nenăscut.
Pietrele dau din aripi cel mai încet. Pietrele ţin în ele pe regele păsărilor. Pietrele zboară stînd pe loc.
Pietrele nu se gîndesc la altceva decit la piramide.
19*
109
Regele păsărilor e înlăuntru, înlăunlrul regelui păsărilor sînt păsările,
înlăuntrul păsărilor sînt maţele lor şi gurile lor, în guşile păsărilor sînt grăunţele. . Cine vrea să semene grăunţe mai întîi trebuie să spargă p:etre.
Pietrele dau din aripi cel mai încet trebuie înnodate la capete mai multe vieţi
pentru a alcătui o singură privire.

Cu o astfel de privire se poate vedea timpul. Pietrele dau din aripi cel mai încet — înlăuntrul lor e regele păsărilor —
Regele păsărilor stă pe un tron în formă de ou. E chiar pămîntul pe care-1 locuim. Regele păsărilor îl clocește.
ÎNGER REFUZAT DE PĂSĂRI
înger refuzat de păsări, și înscris cu-o pană-n cerc să te șterg de pe nisipul alizeelor, încerc. Mai întîi steaua Canopus cea mult-galbenă, o ling. Ce sărată e, mi-e sete, și ce friguri tari mă ning. Mai apoi îți zgirii lata, curg din ea secunde verzi, ce ierboasă mi-e privirea — somnolent in ea te pierzi.
110
înger refuzat de pasări și de zborurile lungi îmi ajungi pînă la gură pînă la sărut mi-ajungi. Astfel stai înscris cu țipăt în conturul scos din minți, răspicat, al vieții mele carc-nfige-n tine dinți.
TINERII (imagini din Franța)
Se sărută, ah, se sărută, se sărută tinerii pe străzi, în bistrouri, pe parapete, se sărută întruna ca și cum ei înșiși n-ar fi decît niște terminații ale sărutului. Se sărută, ah, se sărată printre mașinile-n goană, în stațiile de metrou, în cinematografe, în autobuze, se sărută cu disperare, cu violență, ca și cum
la capătul sărutului, la sfîrșitul sărutului, după sărut n-ar urma decît bătrînețea proscrisă și moartea.
Se sărută, ah, se sărută tinerii subțiri
și îndrăgostiți. Atît de subțiri, ca și cum
ar ignora existența plinii pe lume.
Atît de îndrăgostiți, ca și cum, ca și cum
ar ignora existența însăși a lumii.
Se sărută, ah, se sărută ca și cum ar fi
în întuneric, in întunericul cel mai sigur,
ca și cum nu i-ar vedea nimeni, ca și cum
soarele ar urma să răsară
luminos
abia
după ce gurile rupte de sărut și-nsîngerate n-ar mai fi în stare să se sărute decît cu dini ii.
110
PREȘEDINTELE BAUDELAIRE
Bolnav m-am dus la președintele Baudelaire. Saturn îmi trecuse prin zodie și disperat că absintul e interzis în localuri și că, în genere, nici nu se mai fabrică
locuiam într-un spațiu de clor și adeseori, scăpînd frînele existenței, lăsam să se crape sub osul frunții frumosul meu creier cercetat de duhuri.
Iți pierzi propria ta obsesie, mi-a spus,
și i-am răspuns că de la o vreme sînt conectat,
și că întrețin legături cu uriașii,
un fel de Mercur purtător de vești proaste.
Președintele mi-a surîs lăsîndu-mi, pe un umăr, scheletic brațul lui, amintindu-mi de faptul că moartea, ea însăși, e o formă; și este la fel de perisabilă ca toate celelalte for
El a deplîns alături de mine
situația jalnică a albatroșilor
și rărirea în lume a codrilor de simboluri,
degradarea cuvîntului și versul alb.
Președintele era de părere că, pentru cei vii, experiența tristeții
este nepotrivită, îngrijorîndu-se totodată ele fap conectării mele prea repezi la Cosmos.
Oricum te sfărîmi, mi-a zis, caută să îndelungești măcar stafia vreunei stări de spirit coherent'e transcrisă în bunul nostru endecasilab.
110
Stăteam eu fața virită într-o floare violetă și întrucîtva fanată de sudoarea președintelui care hotărîse să doarmă o perioadă cu fruntea pe ea.
Plouă prea des, mi-a spus președintele,
și asta face să sufere piatra

şi legiunile monştrilor anexați
care, uneori, ne slujesc silabele poetice.
El a mai precizat că limba poezească
este amenințată de o aparență mult prea curentă,
si a deplîns împreună cu mine
prea marele interes care se acordă
persoanelor fizice ale poeților.
Preşedintele Baudelaire şi-a lăsat scheletul mîinii pe umărul meu, şi s-a interesat dacă la următoarele alegeri voi mai avea de gind să-1 votez.
I-am spus că „da", şi m-am despărțit
de el, conectat, ca să reintru
în acea atmosferă de clor, obosită,
in care îmi duc existența în ultima vreme.

ATMOSFERA

Mă aflam pe o terasă de pierdere
în timpul nopții, sub luna acoperind jumătate
de cer.
Dacă nu s-ar fi văzut oarecari constelații noaptea, cerul ar fi fost un omoplat roşu.
Linia mării. Un tun trăgînd împotriva nu ştiu cărei năvăliri barbare. Şi cartea mea care nu apăruse încă, şi consolarea mea de a fi coautor al marelui Ptolemeu.
Bucură-te, suflet neliniştit, de vizite,
de pierderea la jocuri de noroc.
Consolează-ți părinții de un fiu
plecat pentru totdeauna dintr-o casă
cu stafii monotone şi cu vederi
întoarse perpetuum mobile
către ciolanele încă mai bătrânilor, întinerind
sub cruci de piatră distruse.
Las veniri de nave cereşti, de corăbii strigînd la vederea noastră: UK! UK! sau, Vel! Vef!.
ceea ce n-are nici un înțeles pentru noi care gîndim cu gînduri şi vorbim cu vorbe.
111
în săli mari, luminate do răsărirea
lot a! A do lună, hu!
ce scîrbă poate să-mi fio
trăgind, trăgînd
lozuri după lozuri
la loteria femurelor.
Şi tunul se aude singur trăgînd în noapte,
şi-mi cade o dulce lumină roşcată pe miini
şi mîinile mi le las să-mi fie muşcate
de înfometații clini
punîndu-mi fiecare pe deget un inel
de arsură,
smulgîndu-mi de durere un cîntec.
Sunt vapori de aer ce curg în clădiri prin găurile clanțelor grele. Linia murii e dreaptă, meniuri se scufundă în mine, portocale strivesc sub paşi, inaintind, împotriva timpului curglnd.
Umed şi miros de citrice, dacă strig tare, osul inimii dă ecou. Cartea încă nu mi s-a tipărit, dar consolare
e cellalt autor — Ptolemeu învățatul dintre învățați cel mai mare.

prelecțiune

Ptolemeu mi-a zis:
— Două sînt felurile firii de a fi:
starea belşugului de timp la indemînă,
111
adică starea contemplării, şi starea lipsei de timp, adică starea crizei.
După aceea a tăcut.
Am căutat hîrtiile şi am scris:

— Contemplația, adică staticul firii,
cel care din plictiseală se schimbă pe sine;
criza de timp, adică,
starea firii care din oboseală
rămîne-mbrăcată în vechea sa haină,
în scutecul naşterii sale.
DESPRE ÎNFĂȚIŞAREA LUI PTOLEMEU El e:
cel mai frumos, cel mai înalt!
El e:
cel mai iubit,
şi cel mai crezut!
El e:
cel mai blind şi cel mai aspru!
El e:
cel mai puternic şi cel mai învățat!
112
El e:
martorul bunului simț
şi martorul a tot ceea ce se vede.
El e:
duşmanul rațiunii,
pentru că rațiunea nu se poate vedea cu ochii.
El spune:
contemplația distruge bunul simț. El spune:
lipsa de timp păstrează proporțiile bunului simț.
El spune:
existența noastră este pricina bunului simț.
El spune:
bunul simț este pricina rațiunii.
r
El se oboseşte să mai adauge că: rațiunea este intermediară intre bunul simț tînăr şi bunul simț bătrlri.
El recomandă:
a da curs bunului simț
înseamnă a da curs adevărului mare,
iar
a da curs rațiunii
nu este decît o pregătire
pentru bunul vimț viitor.
112
El arc:
coa mai înaltă frunte
cele mai frumoase sprîncene
cei mai arzători ochi...
Restul e o pendulă
între „nu ştiu ce" şi 5,nu ştiu ce".
El s-a născut, a trăit, a murit.
Bunul simț ne spune aceasta. Rațiunea însă neagă aceasta. Dar rațiunea pregăteşte următorul bun simț.
Eu sunt următorul bun simț.
Atît despre Ptolemeu. Atît despre mine.
DESPRE FIRILE CONTEMPLATIVE, DESPRE CE SPUN ELE ŞI DESPRE UNELE SFATURI PE CARE AM A LE DA
Firile contemplative iubesc rațiunea. Rațiunea a mutat pămîntul din mijlocul existenței şi 1-a făcut să se rotească în jurul soarelui.
Rațiunea a demonstrat aceasta, cu cifre, dar nu şi cu înfățişări ale cifrelor.
112

Dau sfat:
contemplarea şi firile pe măsura ei
să-şi găsească pricină de a fi
să se amestece, să părăsească staticul.
Dau sfat:
cei care au pus pămîntul să fie slugă soarelui, să-i caute justificare.
Altfel e trist pe pămînt.
Firile lipsite de timp
au lăsat pămîntul în mijlocul universului
şi asta e bine,
pentru că acesta e adevărul.
Firile în criză de timp
au încercat să măsoare cu bunul simț
şi ceea ce nu se poate vedea.
Dau sfat:
— Către medici, către fiziologisti, către anatomişti mai întîi
să se îndoiască de faptul că inima
e centrul sentimentelor şi creierul locul gîndirii.
Le spun:
în curând se vor vădi acestea, se va vădi
că bunul simț nu a greşit, ci inima
113
e centrul sentimentelor iar creierul locui gîndirii... Dar altfel de inimă si un cu totul alt creier.

CÎTEVA GENERALITĂȚI ASUPRA VITEZEI

Ne diferim unii de alții prin viteză. Ne este comună numai singurătatea.
Viteza de existență a unei pietre e mai lentă decît viteza de existență a unui cal.
Dar piatra vede soarele şi stelele iar calul vede cîmpul şi iarba.
Zic:
Piramidele au însemnat viteza cea mai leneşă, privirea cea mai lungă. O mumie de faraon e o bucată de piatră. Faraonul de carne a văzut Egiptul Faraonul de piatră vede cosmosul.
Pentru cei din carne şi oase Zic:
Nu puteți zări decit în jurul vostru. Ideile sunt un fel de piatră deci contemplați.
Celor din lemn şi din alte materiale durabile le spun: Sfărîmați-vă!
113
Putreziți!
Dacă ați văzut întregul,
umpleți-vă de carne
ca să puteți vedea partea.
Oasele sunt cîrji interioare,
ele susțin carnea şi nervii
dar sunt mai prietene şi mai apropiate pietrei.
Zic:
carne şi os,
zic bun simț şi zic criză de timp.

DESPRE VIAȚA LUI PTOLEMEU

Ptolemeu a crezut în linia dreaptă. Ea este.
Numără-r punctele şi dacă poți spune-mi cîte sunt.
Ca să te îndoieşti de linia dreaptă trebuie să ştii mai întîi din cîte puncte e făcută.
Mi-e scîrbă de cei care-şi fac arc dintr-o femeie
pe care nu o ştiu şi n-au văzut-o niciodată.
Cind s-a născut Ptolemeu păm'mtul nu era in nici un fel, cind a murit
pămîntul era drept ca palma.
30 fi

TRECEREA DE TA NOȚIUNî LA POEZIE, ÎMPOTRIVIRE LA ASPECTUL PIETROS AL VERSURILOR DE PÎNĂ ACUM

Cade peste mine umbra mării pururi fără umbră, — foarte lungă, friguroasă cînd peste vertebre-mi umblă.

Las un ochi răcit în lună şi o mină țin afară din mormîntul de cuvinte care veşnic mă-mpresuară.
O, am fost un om frumos şi subțire, foarte palid. Trunchi avui de chiparos şi miros de crin noptatic.
Iată-mă, împing femurul în tunel de carne seacă de picior în alergare precum sabia în teacă.
Şi-mi închid sub tîmplă gindul şi-mi închid în ochi privirea şi în nară tot mirosul eare-adulmecase firea.
Şi las ceafa peste pernă ca peste un ochi de taur care m-a străpuns cu cornul pe arena cea do aur.
114
Şi din treaz devin netreaz şi adorm în somn, întruna, ca fintîna, sub găleată sfărîmînd în sine luna.

CIUDĂ PENTRU PREA PUTINELE SENTIMENTE EXPRIMATE ÎN JURUL IDEILOR

Las, deci, mai asurzit de iarbă şi mai păscut de cai fantastici decît am fost să fiu vrodată, silabele cu paşi elastici.
Tras la rindea de rîsul fraged al unor nevăzuți copii smulgând durerea pîn'lă răget a nervilor întinşi şi vii.
Las, deci, o stare atacată din toate părțile şi-ntruna, de zid, do muscă înțărcată de mirosul ce-1 are luna.
Şi de neruşinarea sfîntă
a pulpei de femeie goală,
do foame, de gunoi, de trântă
cu unghi, cu dreaptă, cu spirală.
Las totul deci să fie-n sine ca gălbenuşul dintr-un ou la mijloc stînd şi cu asprime, de tot co este vechi şi nou.
114

DESPRE MOARTEA LUI PTOLEMEU

Do cîte ori mă gîndesc la faptul că
Ptolemeu a murit
mă cuprinde aceeaşi desperare
ca şi cum ar fi murit
ieri,
azi,
sau chiar acum, în clipa aceasta sub ochii mei.
Nu pot să cred că a murit, mirosul lui de om viu stăruie în aerul meu. Gesturile lui îmi flutură încă aerul
şi glasul i-1 aud în timpane ca şi cum adevărul ar putea să aibă trup omenesc; şi felul lui do a spune lucrurile de la obraz
încă mă mai face să roşesc de ruşine, de vina
că am lăsat cu bună ştiință
minunatul, neverosimilul, nesfîrşitul pămînt
să devină sferă.
Niciodată n-am să-nvăț că el a murit.

POMULE, COPACULE; CÎNTEC, SAU ALTFEL SPUS, REPEDE OCHIRE ASUPRA PLANTELOR

Pomule, copacule, ai inimi cu miile şi umbre, cu sutele — nu te latră clinele.
114
Iți Iii inimile-afară. îmi țin inima în seară, trupul meu o înconjoară,
Pomule, copacule, ai inimi cu miile şi umbre, cu sutele — nu te latră clinele.
Numai inima mea — una întruna mi-o latră luna.
Pomule, copacule, ai inimi cu miile şi umbre, cu sutele — nu te latră chnele.
Dar cîncl toamna dă în iarnă, inimile ți se darmă de din verde către galben cum văzui la domnul carpen.
Numai inima mea neagră necăzută stă şi-ntreagâ.

PLEDOARIE

Toți tăceau ostentativ ca şi cum
li s-ar fi cuvenit să li se vorbească, iar ei
de multă vreme ar fi avut dreptul de-a fi obosiți

de cuvinte,
sau, pur şi simplu,
să moară.
Dar cînd el le-a vorbit toți s-au repezit asupra lui.
Toți dădeau în el,
toți se încercau, şi se îmbulzeau
care dintre ei să-1 învingă
mai clesăvîrşit, mai definitiv,
chiar şi plătind, neferindu-se chiar
să fie arşi pe ruguri
pentru aceasta.
Sau, pur şi simplu,
să moară oricum.
Totuşi, toți
deveneau cu atît mai mari cu cît îl dovedeau mai slab pe el, pe singurul. Pe el
mincinosul. Pe el
singurul care nu avea dreptate şi asta tot timpul.
Dar el,
el o singurul care a spus neadevărul
şi e tot timpul
tot timpul lung In care
cei care au spus adevărul
au avut vreme să şi moară.
Dar el e tot. timpul pentru că tot timpul
m
se va găsi cite cineva
care să rostească un adevăr
învingîndu-1,
chiar cu prețul de a se lăsa ars pe rug.
El e necesar tot timpul,
pentru că este cel mai bun învins.
Fără el nu se poate nimic,
căci iară minciună
adevărul nu ar avea nici un rost.
învins de toată istoria, învins de oricine, lipsit de un unic duşman, prezent
la carul de triumf al oricui,
la atîtea care de triumf încît numele lui a devenit cu mult mai vestit decît numele
oricărui învingător de-al lui.
învins de profesie şi prin mit, dar dacă
el e, nu îndrăznesc să spun ce, dar dacă
el e, el e, el e, el c...

CÎMP
Eu cred că pămîntul e plat
asemeni unei scînduri groase,
că rădăcinile arborilor îl străbat
atîrnînd de ele-n gol, cranii şi oase,
că soarele nu răsare mereu in acelaşi loc
şi nici nu răsare acelaşi soare,
ci tot altul după noroc
mai mic sau mai mare.
Eu cred că atunci cînd suit nori
nu răsare nimic, şi mă tem
că s-a sfîrşit definitiv cu şirul de sori
lunecînd dinspre iad spre eden.
Atunci trimit păsări dresate
cu ochiul bun şi cercetătoare,

care să-mi spună-ncotro trebuiesc îndreptate
cîmpiile, să-ntîlnească alt soare.

ALEPH LA PUTEREA ALE PH

Deodată văzum ochiul triunghiular,
toţi şi singur.
Mă-ndepărtam pe raza lui atit dej iute încît,
deşi la-nceput acoperea tot spaţiul meu de vedere,
imediat am distins sprinceana şi chipul ca şi cum mi-aş fi dezlipit faţa de faţa lui,
116
sau,
ca şi cum irisul lui ar fi însăşi boita şi pupila lui, soarele negru.
II
Aleph! Iată punctul clin care
se vede sensul întregului, ca şi cum
sensul ar fi însuşi întregul.
Aleph! Iată ochiul; acum
abia dacă se mai zăreşte,
şi fiinţa întreagă se ridică aidoma
unui săritor, deşi
clacă ar vrea să se sprijine
de ceva, nu ar avea de ce
să se sprijine.
III
O, poate că sunt mult prea aproape,
şi stăm lipiţi unul de altul...
Şi dacă totuşi nu stăm
aproape,
ci măreţia lui
mă face să-i zăresc distinct fiecare por al pielii?
IV
Curtea de bazalt, gutuii răsuciţi, şi aerul de dupu-amiază cînd
aeroplanul lui Bleriot zbura de pe coperta cărţii mele. Sau, poate
116
era corabia lui Ulisse cu pînzele transparente prin care se vedeau norii, de pe coperta
unei vechi şi minunate traduceri în proză...
V
Aleph! Arunc plumb topit în apa rece.
Aleph! De Bobotează arunc plumbul topit în apa rece, şi iată-mi ghicesc viitorul.
Trupul plumbului topit zvîrlit în apa rece e trupul viitorului.
Şi viitorul?
Desigur el e mult mai mic decît Cosmosul.
El e faţă de Cosmos ceea ce e ficatul meu faţă de trunchiul meu. El e înlăuntru. O, nimic nu e în afară. Totul e înlăuntru. însuşi Cosmosul nu există decit înlăuntru] său.
116
Aleph Ia puterea Aleph nu e cu putinţă.
VI
Deodată mi se arătă Gc.org Cantor
care-mi zise:
—- Vai mie, de trei ori
vai mie.
După ce-am dat numerelor cea mai înaltă luciditate
pe care-ar putea s-o aibă un număr, după ce
am dat trezie punctelor, cea mai înaltă trezie, iată, acum,
eu însumi dacă mai pot să mă arăt în visul vreunuia care doarme...
— Cum, strigai, dorm?
— Da, mi-a răspuns, dormi!

COSMOGONIA, SAU CÎNTEC DE LEAGĂN

Să nu adormi. Spiritele stărilor eie suflet
se dau în leagăn. Hei-ho —
pentru ninsoare, pentru gheață, pentru frig.
Să nu adormi. Lasă cerul deschis piuă cind vom desluşi desimea
117
stelelor unele-n altele,
fără nici o uşă, fără nici o fereastră.
Nu, să nu adormi, nu, să nu adormi, cine ştie dacă ne vom mai trezi şi unde
şi cînd ne vom trezi şi-n care trup...
Mi-a spus: Uite,
am să mor şi am să mă trezesc
într-o vedere,
aici şi pretutindeni.
Şi eu, şi eu am să mor
şi-am să mă trezesc într-o vedere,
aici şi pretutindeni.
Uite, în mine s-au trezit
toți morții mei
şi toți morții morților mei,
prieteni şi iude
ai morților morților mei.
S-au trezit în mine, uite-mă,
s-au trezit şi fiecare, firesc,
crede că este el,
că eu sunt continuarea lui
că eu sunt el de după moarte.
El crede că sunt eu,
ei cred fiecare-n parte că sunt cu.
Toți morții mei cred că sunt eu
117
Şi eu cred că sunt eu.
Oh, fereastră prin care
fața mea cu o mie de ochi pe ea,
priveşte...
Nu-mi' aduc aminte de ei, nu-i ştiu, toți unul într-altul suntem acum, si numai eu sunt eu.
Să nu adorm. Să nu adormi... Cine ştie în ce putem să ne trezim, cine ştie în cine...
Să nu adormi. Rămîi cu mine. Nu adormi, pînă cînd veghea va mînca din noi înfometată şi
însumi de însumi se va rări, deodată.
Nu adormi. Rămîi cu mine. Să nu adormi, pînă cînd oboseala va înfige în tine dinți jertfindu-te
unor idoli enormi şi verzui şi sfinți.
Să nu adormim., să veghem, să nu adormim pînă cînd oboseala şi veghea ne va fi piatră
prăbuşindu-se verzui din senin, idolatră.
Pînă cînd veghea, pînă cînd oboseala se vor face iarbă, şi trunchi de pomi. lloi-ho, pînă cînd
susurînd, Kalevala se va sparge-n eoni.
117
Pină cînd se va naşte un plai, o gură tle rai înghețată, draga mea Loreley, oaie neagră şi
descîntată.
O, veghe gravidă de lucrurile lumii,
să nu te întuneci, să nu te stingi, nu te stinge
acoperă-ți cu os, cu muşchi, cu piele
a ta meninge.
Să nu te stingi, să nu laşi alt eres să-ți dea o altă formă frunții, să-ți ningă înțelesuri fără de-
nțeles ierburile, iederile, munții...
AXIOS, AXIOS!
I
Deplasare spre roşu, mereu aceeaşi deplasare spre roşu
o, linii spectrale ale vieții mele,

îndepărtare secretă şi perpetuă
a insului de sine însuşi,
pretutindeni şi cu atîta pasiune
încît tot ceea ce se vede ar trebui să nu se vadă
din pricina răspîndirii lui pretutindeni,
din pricina felului în care poleieşte totul
cu acel „sine" de carne şi sînge,
cu acel „sine" de carne şi de sînge lăsat deodată
liber, faţă de propria-i inimă,
apt să-nconjoare orice obiect
în speranţa desfrînată că
118
acela i-ar putea fi inimă,
lntr-o altă ordine, mortală, a firii...
Vai mie, şi mai ales — vai, neîntreruptei deplasări spre roşu a tot ceea ce făcea fiinţă
continuîndu-mi creierul obosit.
O, discriminare! 0, risipire! Sumbră secesiune a întregului autonomie a unghiilor fată de degete.
Şi totuşi, mi se cuvine dreptul
întîiului născut,
dreptul cifrei 1 mi se cuvine.
Cu cît mai risipit, cu-atît mai indivizibil
însingurat din prietenii de suflet,
urît de umbra copacului,
frumos fără pricină,
nici n-aş putea să mai fiu,
dacă n-aş auzi tot timpul
şi dacă n-aş vedea tot timpul înfăţişarea
fără de sens a-ndreptuţirii mele.
Axios! Axios!
El e demn, el e demn!
1 se cuvine, i se cuvine!
El este! El este!
El poartă valoarea in sine,
el are sămînfă!
El este, el este! El are mir pe frunte!
118
Prin el se vede ca printr-un ochean nenorocirea
pînă cînd se-nroşesc lentilele de slnge... Axios, Axios!...
El are vederi prin somn
El are puterea de-a vedea, el are
slăbiciunea de-a vedea
El are suflet, e puternic,
el are trup şi este slab.
El zice de bine despre pătrat
deci este puternic.
El zice de bine despre pietre
deci este slab.
Dar Axios, Axios! El este, el e.
II
Lăsat pradă, lăsat la buna-vedere, apt de a fi hrană, însumi — înfometat; cu o mînă de piatră
mi-am împins cuvîntul cu dinţi înapoia ochilor,
înapoia frunţii,
înapoia cefei,
mai prejos de creştet,
mai presus de omuşor,
rupt de foame în diagonală
dovedind astfel că ocup un spaţiu.

Destinului meu li e foame,
destinul meu se hrăneşte cu alte destine*
El se hrăneşte ca să fie hrană la rîndu-i,
ca să fie hrană altui destin
cu mult mai mare.
El paşte ca să fie păscut, bea ca să fie băut, înfulecă vrînd să fie înfulecat, înghite ca să fie înghițit.
O, foame,
tu îmi împodobeşti totdeauna creştetul cu o aură de dinți.
Ne hrănim ca să fim hrană,
mîncăm ca să putem fi mîncați,
dar atunci cînd pupila lucidă, a soarelui^
se întoarce să vadă alte vederi
strig:
Axios, Axios!
Trupul îi e de mîncare,
mirosul de mirosit.
Axios, Axios!
El se ține departe de trupu-i, mirosul îi e doar înşelăciune, iar urma lui, în mocirlă, e numai un fel al noroiului de a fi.
Axios, Axios!
La cina cea de taină,
el nu e de față
fiindcă nu are față.
Pentru că el şi-a pus fața
pe toate lucrurile.
Iar cui îi e foame
de lucruri îi este foame.

III
Sătul, sătul pînă la gît sătul, sătul pînă sub bărbie dar cu gura flămîndă şi cu limba neuscată de apa unei vorbiri abia izvorîte. Spun lucrurilor pe nume, spun „tu" copacului, mă adresez pietrei cu „mă", îi spun „bă" cîinelui. Şi dacă vreunul dintre ei mă-ntreabă ceva îi răspund cu „Ihî" sau cu i"
fără grijă de vocale
pe care de multă vreme le-am trimis
ostatice
celui mai mare peste vorbire ca să-1 liniştesc ca să-1 asigur
de supunerea mea față de el.
O, mai-marele nu are gură! Vorbirea lui nu încape în vorbe. O, mai-marele na avut nicicînd gură.
El a avut în schimb, cu sine, adevărul.
O, mai-marele gustă vorbirea,
are dinți la urechi,
se hrăneşte cu sunetul cuvintelor.
El are dinți la nări,
se hrăneşte cu mirosul cuvintelor,
dar nu are gură, nu,
nu are gură, nu are gură,
n-are în locul gurii nimic
nimic, nimic
cum este nimicul dintre stele cum este nimicul dintre degete...

Dar el singurul ştie adevărul
şi ar putea să strîngă stelele cum strîngi degetele în pumn — el
n-are însă în cine să lovească.

IV
Litere, litere, sunete, sunete, locuitori ai cuvîntului praf de puşcă al glonţului; migrează inima mea spre roşu îndepărtîndu-se de mine.
Abia dacă mai zvîrl după ea un cuvînt — frînghie silabică.
Fuge ochiul meu
spre linia spectrală, spre linia roşie,
cu cît sunt mai aproape, fugind
de fuga luminii,
cu atît mă trădează mai tare
în numele a ceva, care nu există,
în cinstea cuiva
care nu s-a născut.
O, voi sumbre păcate faţă de propriul trup, genunchi trădător, şi umăr laş, pîntec insolent, coastă prea fragilă ca să slujeşti unei corăbii, stern emoţionat pentru nimic, arcadă încoronînd un ochi miop, bărbie călcîi al lui Achile, în plină faţă implantat, şold
învineţit de greutatea unei săbii
120
şi voi, vertebre, cranii ratate, parcurse de singurătatea măduvii.
Tu, beregată, tu, draga mea,
tu, sclava mea iubită,
tu, rădăcină a copacului numit
„Axios!"
Numai tu mă iubeşti
numai din tine se naşte
„Axios!" cuvîntul din flori.
Axios! Axios!
El nu a greşit — şi dacă
nu ar fi avut trup, ar fi avut silabe.
Ah, dacă ar fi avut numai silabe...
Axios! Axios!
ÎMPOTRIVA CUVINTELOR I
Ah, cuvintele, tristele,
ele curg în ele însele,
deşi sensul lor este static.
Ce tragedie cuvîntul „iubito"! După litera „I" urmează litera „U"r după litera „B", litera „1", apoi „T", apoi „O"...
Şi asta-i ca şi cum ar trece un timp
între „1" şi „O",
deşi „Iubito" nu are timp,
ci este tot şi dintr-o dată.
Sau nu: a fost... Sau nu: va fi
sau este pur şi simplu.
120
II
Prima literă a oricărui cuvînt se află-n trecut, — ultima literă — de asemeni, Numai trupul cuvîntului e în prezent.
„Iubito, iubito, iubito..."
Uită-te la mîna mea
pe care o ţin împodobită cu un pahar.
Acum e sus,
acum, lîngă chipul meu, acum, pe masă, paharul gol.
„I", — a fost sus, „u", — lîngă chipul meu
„B", — se află acum pe masă, gol.
Va urma din nou „I",
lîngă chip îl voi ţine pe „T", şi
iarăşi „O" va sta pe masă, singur şi gol...
Iubito, tu,

viața mea despre care nu pot striga
decit lucruri ale trecutului, — viața împodobită cu sunete oare-ndată ce sunt au şi fost...
III
Cuvintele — tristele
jumătate Timp — jumătate lucruri,
atît de lucruri încît
nelămuresc timpul,
atît de timp
încît adumbresc lucrurile.
121
Cuvintele peşti abisali,
numai sub stratul de lucruri există.
Cum le scoți în afară în timp, explodează.
Jalnică, tristă explozie —
încît îmi vine să strig:
„iubito", „iubito"
rămîi înainte-mi, iubito;
lasă-mi cuvintele să se izbească de tine
ca să se-ntoarcă la mine.
Tu eşti cerul gurii mele
şi dacă ai să rîzi
şi-ai să-mi spui că ai chip
şi făptură cu brațe,
am să-ți spun: nu-i nimic,
eu nu am nici făptură, nici chip...
r?
Cuvintele — tristele, numai dacă se lovesc de ceva, numai dacă le apasă ceva există.
Cuvintele
nu au loc decît în centrul lucrurilor, numai înconjurate de lucruri.
Numele lucrurilor nu e niciodată afară.
121
Şi totuşi
cuvintele, tristele,
înconjoară cîteodată timpul
ca o țeava, apa care curge prin ea.
...ca şi cum ar fi lucruri,... oho, ca şi cum ar fi lucruri...
V
Iubito, mai bine ți-aş aşeza o ramură în brațe. (Numai timpul are timp şi nicicînd
nu-şi întrerupe creşterea nefinită...)
Cuvintele, laşele,
ele singure se ucid pre ele,
numai ele se pot nega
pe ele însele,
numai ele, neliniştitele,
se neagă tot timpul unele pe altele,
se ucid
numai înde ele, pentru dreptul
întâiului născut,
tot timpul şi tot lucrul,
unele
pe altele.
Niciodată un copac
n-a ucis un copac, —
Niciodată o piatră
n-a depus împotriva pietrei
mărturie.
Numai numele copacului ucide numele copacului

numai numele pietrei ucide, depunînd mărturie despre numele pietrei...
Iubito, iubito
pururi fără de nume, iubito.

A INVENTA O FLOARE 1

Din nou mă sprijin numai de cuvinte Nu e nici o muzică să izbucnească din osul nimănui...
Şi nici sufletul nu are în sine liniştea potrivită orelor fericite legănate în adaosul de alcool blind.
Şi nici prietenul cel puternic şi apropiat tristeților şi marilor idei.
Şi nici femeia credincioasă
ca o bătrînă vulpe gravidă şi atotştiutoare
în amănunțitele treburi ale cîmpiei.
Şi nici îngerul tatuat cu hărți,
nici unul
nu este de față.
Numai cuvintele, numai ele prea puțin doritele, —
122
ca nişte mercenari nervoşi
îmi urmăresc gestul inimii amorțind,
jetul privirii pulverizînd
imaginile tradiționale ale lumii mele
alergînd sub ramuri, înotînd în mare levitînd în aerul plin de simunuri...

II

Vai, înțelesul este mai iute decît timpul înțelesului.
Şi nici nu există înțeles ci numai
înțelegere.
Vai, înțelesul prea iute pentru trupul nostru, vorbind o altă limbă...
Şi groaza de-a fi primii, de-a fi singurii,
de a ne inventa mereu
în trecutul surîzînd aidoma buzelor,
dezvelind dinții albi ai prezentului
sălbatic.
Poate că din singurătate ne inventăm stăpîni. Zeii nu sunt decît în viitor. Jupiter Tonans şi
frumoasa Junona urmează abia să se nască
în antichitatea cea dulce a viitorului.
... Nelinîştea, groaza
de a fi primii şi singurii
de a fi hymene ale universului.
Tălpile sunt mai îndepărtate de creştet decît trecutul de prezent. Noi,
122
hymene ale cosmosului suntem,
şi din singurătate ne inventăm stăpîni
in viitor.

III

Orice cuvînt este un sfîrşit,
orice cuvînt din orice limbă este un strigăt
de moarte
al unei specii, din nesfîrşitele specii care au murit fără să se mai nască, făcîndu-ne loc, nouă,
singurilor, primilor care ne-am născut.

IV

Singur sunt şi mă sprijin de „A" frumoasa vocală matricea literelor toate...
Şi spaima de a fi singuri, de a fi
primii,
de a fi hymene.
Şi nevoia de a inventa stăpîni zei şi flori,
toți, absolut toți în viitor,
în viitorul verzui pe care-1 numim
trecut...

A inventa un rîu curgînd liber prin aerul fără maluri...
A inventa o floare al cărei miros suntem.
123
CÎNTEC DE SCOS APA DIN URECHI
I
Fir-ați pomilor, să fiți foarte albi şi zugrăviți pe fulgul de peana smulsă din norii cu față cursă. Ah, să cadă peste mine, frigu-n boaba de ciorchine, cum decade dusă-n vin via vie, în declin, căci mai bine-ar fi să mor decît să îmi fie dor şi mai bine-ar fi să pier decît să îmi fie fier vorba ridicată-n cer, vorba cea cu trup de aer litera cu rîs de vaer... Numai greutatea-i grea numai roata se-nvîrtea in ieri şi-n alaltăieri... Suflete, mai bine pieri.
II
Mi-e dor de felul cum miroşi, de felul cum adormi cu tîmpla peste menhirii somnoroşi şi înverziți de ploaie.
O, niciodată, niciodată, niciodată
nu mi-a fost dor de vreo idee,
ci numai de un măr sau de un mers de fată
sau de o după-amiază.
123
Prea multe gînduri, şi-apoi iarăşi gîntiuri
şi tot cuvinte fără trup,
mi-e dor de cuie şi de scînduri
şi de eres.
Ah, blestemate lucruri bine — mirositoare întru nări, mi-e dor, calule şchiop, Aleutine — pahare goale...
Vreau să te-aud, să te adulmec, să te gust,
o, lucrul veşnic
sculptat de mine numai bust
şi în cuvinte.
Dar nu pot nu e spart timpanul prin care curg anomalii, numite ora, ziua, anul sau nenumite.
Urechea mea este un țărm de mare e marginea de sus a sunetelor lumii, supusa arătare & neființei.
Spun că sunt peşti de sunet în vorbire, că îi putem pescui cu undița. Declar că sunt smaragde şi porfire încoronînd literele.
Doamne, Ptolemeu, blîndule, niciodată nu mi se face dor ue idei ci numai de lucruri, schimbîiidu-le din unu în trei şi în cinci.
123
Mi-e dor de pietre, mi-e dor de carne, de trei,
de cinci, de şapte, de paisprezece,
de funia mirosului din tei
de care-am să mă spînzur.
Dar asta nu se-aude,
nu, nu se aude.
Surd, surd, astupat de apă
în care n-au mai căzut îngeri, de mult, —
şi cal cu bot lung care nu se adapă
din cuvinte.
Niciodată nu mi-a fost dor de vreo idee
țin minte numai maşinăria
rubinelor dintr-o scînteie
care apără matern uzura timpului.
PRIN SIMPLA LUARE
Nu pot să plîng decît
dacă mă vede cineva.
Umflat de lacrimi, nu-mi pot elibera
lacrimile
decît dacă ele cad drept din ochiul meu în alt ochi.
Dac-aş putea să plîng singur nevăzut, în întuneric, în frig, —

aş putea să nu mai fiu, dintr-o dată. 0, lucrurile,
ele sunt umflate în sine de lacrima lucrurilor.
124
O, verdele ierburilor, el e umflat în sine de lacrima verdelui ierburilor.
Dar nu este ochi sec în vreun lucru,
ca să absoarbă lacrima lucrului
Şi nu este ochi sec în verdele ierburilor,
căruia să-i fie sete de lacrima
verdelui
ierburilor.
Nu pot să plîng, decît dacă mă vede cineva, nu pot să plîngă, decît dacă îi vede cineva.
Vederea nu e altceva decît absență, necomunicare.
Numai lacrima, numai ea transportă şinele către sine ridică şinele din sine, ia şinele din sine prin simplă luare.
Dac-ar putea să plîngă iarba, ah, n-ar mai fi nimic de păscut; dac-ar putea să plîngă caii, ah, n-ar mai fi nimic de călărit.
Dac-ar putea să plîngă călăreții, ah, nu ar mai fi deasupra cer cu stele; dac-ar putea să plîngă cerul, ah, nu ai mai fi deasupra, doamne.
124
Iar marea ta lucrare exprimată deodată, printr-o simplă luare, ar fi ca şi cum n-ar fi fost niciodată.
DĂ, DOAMNE, O PLOAIE ALBASTRĂ
Şi strig în sus, şi strig în jos, la dreapta şi la stingă şi-nainte şi înapoi, profund nesomnoros, limbă cu luna nouă, dinte:
Să fim spălați de un lichid, să fim spălați cum speli cu cîrpa udă o fereastră de tine, doamne, vitregii tăi frați, cu o torențială ploaie-albastră.
Plouă, şiroieşte cu îngeri, cu stafii, pe acoperişurile de tablă, pe mansarde. Rîuri verticale, sunet gri. Acum se stinge tot ce arde.
Plouă, se lipesc aripi de apă de geamuri. Frigul îşi întinde spre noi o limbă subțire şi dubi Duce-m-aş călare pe un cal fără hamuri în cîmpia neagră, lugubră.
Duce-m-aş cu părul ud de îngeri, de stafii, izbit în tîmplă de Icarii scînteind ai apelor, căzînd de sus atit de vii din suspendatul, fixul, labirint.
124
egg
Nu pot alerga decît în direcția ochilor mei. O, zeul, cum îmi locuieşte-n creier Nu pot alerga decît ca patru după trei, ca sunetul de greier după greier.
Tu, mare proprietar de creiere ce eşti, tu, care alergi numai înaintea ta, tu, nefirescule între fireşti trăiri, de pururi altceva.
Nu, niciodată nu eşti tu în centru cum e galbenul, înconjurat şi-atunci şi-acu, de corcovul, de carpenul.
O, nu există nici un ou
din care să se nască
lumea trăită rău, din nou
în lumea cea visată şi cerească.
Pămîntul însuşi nu e ou, nu, nu!
Din el nicicînd nu se va naşte pămînt cum naşte din ecou ecouri, împietrite, moaşte.
Nu, tu nu eşti, nu, nu exişti în timpu-n care sunt şi sunt. Pămîntul nu e ou, el nu va naşte din pămînt, pămînt.
Să fie sfîntă întîmplarea de a fi,, ales sau nu, dar pururi însuți, mirată lacrimă care-ți ivi înnobilînd cu sine plînsu-ți.
124
CERTAREA LUI EUCLID
Postulat
„Nici un lucru nu poate să ocupe spațiu in acelaşi timp cu un alt lucru" Fals ci Lat din Euclid
I
Dar sufletul şi trupul?

Adorm şi îmi las capul să-mi atlrne în lumea simultană, eliberînd de greutatea capului meu această lume
şi-ngreunînd cu greutatea acestuia lumea simultană.
Cum, nu?!
Cum nu se poate, cum nu se pot în acelaşi timp, în acelaşi loc două lucruri.
Dar sufletul şi trupul? Dar helful şi hei voiul?
II
Ah, da, eu locuiesc într-un spațiu lipsit de generozitate. Locuiesc pe o sferă, pe o sferă, pe o sferă, pe o sferă.
125
Dac-aş fi locuit pe un pătrat, pe un cub,
ar mai fi fost o oarecare risipă
dar eu locuiesc pe o sferă, pe o sferă, pe o sferă,
pe o sferă.
Totul este bazat pe economie, Maximum de conținut, minimum de formă.
Libertatea este o formă.
Conținutul este însăşi existența noastră.
Totul e bazat pe economie; pămîntul este o sferă, luna este o sferă, soarele este o sferă, stelele, sublime, sunt sfere.
Locuiesc pe o sferă, pe o sferă. Pămîntul are munți, luna circuri, soarele pete, stelele raze,
dar numai pentru lumea aceasta, a mea,
dintr-o iluzie a ei, de libertate.
III
Nu se poate copacul să fie copac. Ar fi prea liberă vederea vegetalului.
Nu cred că am două mîini şi două picioare. Ar fi prea liberă vederea trupului.
125
Totul e bazat pe economie.
în lumea simultană, trupul meu
se compune cu trupul meu
şi ramura se compune cu ramura
şi trecerea timpului
cu trimbulinda timpului.
In lumea suprasimultană
trupul meu şi cu trupul meu
se compun cu trupul meu.
Cu toate la un loc, simultan.
Ca dinții care muşcă
fibră numai dintr-o lume
şi se compun cu dinții care muşcă
bălei numai dintr-o lume
care se lumizează
trimbulinda
într-o sferă, într-o sferă, într-o sferă.
IV
Totul e bazat pe economie.
Nu pot să cred că frunza e verde şi atît.
în lumea simultană ea este ahov
şi-n cealaltă lume simultană este sirip
şi-n cealaltă lume este ep
în cealaltă up
şi-n toate celelalte este cum este ca să se adune, cu toatele la un loc şi să nască o sferă.
V
Trec strada.
în lumea simultană se dărimă-un zid.
în lumea simultană, alta, tocmai se cucereşte
tumul de la Malta
şi-n cealaltă lume simultană

tocmai explodează o bombă.
126
Şi încă-n lumea cealaltă
a celeilalte,
oceanul
e liniştit şi fără vînt, încît atuncea cînd trec strada şi calc cu talpa mea pe lucruri, în lumea simultană cealaltă, ca şi lisus mă plimb pe ape.
VI
Ah, trupule, ah, copacule, ah, iarbă cu verde, ah, iepure, compunîndu-ne, îmbucîndu-ne roți dințate, asimetrice, gîndule.
Numai neliniştea îmbucărilor noastre, maxilarul de sus al zeului de mii ne şi maxilarul de jos al zeului de ieri mîncînd prada de azi...
VII
Euclid, bătrîne şi neomenescule, tu ai crezut într-o lume singură, cu postulate neomeneşti.
Ai hrănit omenirea
cu un bun simț al stelelor,
crezîndu-le singure.
Ai nemurit dintele
dar nu şi muşcătura.
Cu adevăruri ale clipei ai vrut să-i spui: opreşte-te cînd nimburi ale lumii simultane ne înfloreau pe creştete.
126
Oh, Euclid, nebunule,
prea bunule, străbunule,
nesăbuitule, plecatule
şi pentru nimeni arătatule .
doar clănțănirea dintelui pe dinte
şi sunetul scăpat în sus,
din sfera-fiu şi cea părinte
rămase-afară   de nespus.
Rămasă-afară liberă
neeconomică,
oribilă.
VIII
Te cert, Euclid, bătrîne,
aşa cum Iov îl certa odinioară pe Dumnezeu
ce-1 umpluse de bube; de boli,
numai dintr-un pariu cu diavolul
cu care se compunea ca să facă o sferă.
Te cert, bătrîne, nesăbuitule, lipsitule de vocație ce eşti, libertate şi cîmp, eremitule, cerescule între cereşti.
Şi plîng pe mina ta muntoasă
cu lacrimi lungi ca nişte clini de vînătoare
spunîndu-ți: sfera nu-i frumoasă 1
Dar să existe sfere, oare?
NECUVIINȚELE —1969 —
PEAN
Ce eşti tu, A? tu, cea mai omenească şi cea mai absurdă literă, o, tu, sunet glorios!
Cu tine mă lupt,
în tine azvîrl ființa mea
ca odinioară Aheii calul troian
in Troia.
Cu tine mă culc, numai pe tine te vreau, tîrfă fermecătoare, disperată zeiță!
Tu îmi dansezi pe gură
cînd mor şi sînt aidoma
soldatului ridicat şi împins din spate
de creşterea ierbii spre cer;

şi vreau să nu mai exişti
ca să fiu liber de vorbire;
vagin imaginar, A, literă
borțoasă de toate literele.

Nu să alerg, ci să plutesc,
să trec prin fluvii ca prin raze
fără materie,
ale căror maluri sunt urechi surde.
Muzică tu, cu gheară
care-mi tîrăşti trupul pe deasupra
cuvintelor
asemenea mielului păscînd iarbă şi smuls de vultur.
A, tu stafie amenințătoare, cine eşti şi ce vrei?

PIERDEREA OCHIULUI

Aş ciocăni cu unghia pînă cînd n-aş mai avea unghie, şi cu degetul pînă cînd mi s-ar toci.
Dar a venit la mine
orbul şi mi-a spus:
— „Lasă-ți, frate, unghia-n pace,
dacă ai cumva un ochi
în vlrful ei,
de ce să-1 spargi?"
Şi totuşi şi totuşi
poarta asta, dintre mine şi tine,
trebuie zguduită de cineva.

LUPTA LUI IACOB CU ÎNGERUL SAU DESPRE IDEEA DE „TU"

I

Ceea ce este mai departe de mine, fiind mai aproape de mine, „tu" se numeşte.
Iată, m-am trezit zbătîndu-mă. Se zbătea în mine „tu" „tu", pleoapă, te zbăteai, tu, mînă, tu, piciorule, te zbăteai
şi deşi stam întins, alergam
de jur împrejurul numelui meu.
Numai numelui meu nu-i spun „tu"; în rest însuşi sufletul meu este „tu", tu, suflete.

II

„Ai rls".
Eu am tăgăduit şi am zis: „N-am rîs". Căci mi-a fost frică. Dar el a zis: „Ba da, ai rîs".
într-adevăr, numele,
sprijinindu-se
ca într-un toiag
de trupul meu,
s-a azvîrlit împotriva lui,
cel fără nume
cel care este numai trup,

împotriva lui „tu", trupul tuturor numelor, împotriva lui „tu", tatăl tuturor numerelor.
Dar el
cînd se revărsau zorii
nu s-a mai gîndit la mine.
M-a uitat.

III

Schimbă-ți numele, mi-a zis
şi i-am răspuns: Eu sunt numele meu.
Schimbă-ți numele, mi-a zis
şi i-am răspuns:
tu vrei să fiu altul,
tu vrei să nu mai fiu,

tu vrei să mor
şi să nu mai fiu.
Cum o să-mi schimb numele?
IV
El mi-a spus:
Tu te-ai născut pe genunchii mei. Eu te ştiu de cînd te-ai născut. Nu-ți fie frică de moarte, adu-ți aminte de cum erai înainte de a te naşte. Aşa vei fi şi după ce vei muri. Schimbă-ți numele.
128
V
„Ai plîns". Eu am tăgăduit şi am zis „N-am plîns". Căci mi-a fost frică. Dar el a zis: „Ba da, ai plîns" şi nu se mai gîndi la mine. M-a uitat.
VI
Eu sunt numai numele meu. Restul e „tu", i-am zis.
El nu m-a auzit, căci el se gindea in altă parte.
De ce o fi spus atunci:
„Te-ai luptat cu însuşi cuvîntul
si l-ai învins!"
I
Să fi fost el însuşi cuvîntul ?
Numele să fie însuşi cuvîntul? ...El care este numai „tu", tu şi tu şi tu şi tu, cel care-mi înconjoară numele?
LUPTA OCHIULUI CU PRIVIREA
„0, el, el n-are gură,
el are-un ochi in loc de gură,
şi se hrăneşte cu priviri..."
128
Aşa-mi sunase înlăuntru versul care să-nduplece pe Zeu tindea... dar stam în frig ca-ntr-un cilindru şi n-am mai vrut, în şir, cuvinte cu gîndul să gîndesc.
Norii s-au dus, şi-ncet şi luna
şi iedera a-ncetat să bată
pe ziduri timpul lung, cînd iată
văzui că totul e de dinafară înlăuntru
şi, ochiul e cel mai adînc, din trupul meu.
Din ea, vederea curge-n mine
cel mai îndepărtat, cel mai departe.
Nările tot un ochi îmi sînt, un ochi
pentru o lume mai apropiată
ca şi timpanul, ochiul orbului, ca şi
tăcută limba — ochi gustînd
ceea ce ochii mîinii văd numai îmbrățişînd.
Ochi în descreştere, privind de dinafară înlăuntru, iar dinlăuntru în afară numai cuvinte oarbe, lent şlefuite de mişcarea mării
Orbul de mine, marea o presimte
orbul de mine
6e apropie de mare
Talazul! Talazul! Thaiasul! Thalassal
128
LUPTA INIMII CU SÎNGELB
I
N-am cer. Ce e mai departe de mine sunt eu, negrul şi înlăuntrul. Cerul meu este de carne neagră. Cer îngropat.
N-am cîmpie. Marginile ei sunt arse.
Se ridică în sus ca o palmă
care-şi strînge degetele cu gheare, în pumn.
Am loc numai atit cît să-mi amorțească locul
stînd.
Mă umflu şi mă dezumflu.

Mă umflu de străinătate
şi mă dezumflu de singurătate.
Nu pot să-naintez niciunde. De la eu la eu distanța e acoperită de moarte.
Cade înapoi simțămîntul plecării din sine însuşi Eu sunt cel care păzeşte poarta ca nu cumva eu însumi să fug.
II
Vine-n întuneric sîngele purtător de ştiri smintite, — ochi întors pe dos, ah, piînge-le, gheața, țeapănul de stalagmite.
129
Ah, deci, singur, ah, deci înlăuntru înspre mine, dinspre mine, cerul cel mai depărtat e coasta de întunecime
Absorb ştirea depărtării piciorului drept. Vărs înțelepciune în stîngul idol de carne şi înțelept.
Prieten îți este niciunul, nici doiul, nici nimenea... Vine sîngele cu suflet, chiar el; mănîncă-1 soro inimă, mănîncă-1 ieri şi alaltăieri.
III
Fugă înainte, mereu înainte,
din sfintele patru carcere.
Pîntecul mi-e frate, glezna mi-e părinte,
drumul e fără întoarcere.
Sîngele vorbeşte, țeava lui, vîna, artera, osul alb înlăuntru vorbeşte, mațul, Cythera. Vorbeşte celula, limfa vorbeşte cărămida mişcătoare a limbii, — fiecare capăt de os vorbeşte topindu-şi în mişcare nimbul, nimbii.
Turn al lui Babei întors cu mănuşa pe dos, —
inima, ploşniță, iapă, hetairă, întoarsă pe dos...
Deci piramidă deci piramidă deci piramidă
129
IV
Singura mea pradă e viața mea.
Tot ce pot pierde e viața mea.
Ceea ce se întîmpîă este în timpul vieții, meîe
Inima mea învinge sîngeîe meu.
Sîngeîe meu cotropeşte inima mea
şi-apoi
inima mea alungă sîngeîe meu. Sîngeîe meu umîlă inima mea. Singura pradă e viața mea, da.
Singura pradă e viața mea.
Tot ce pot pierde, tot ce pot pierde
Dar cine-ar putea să spună
ce pot pierde?!...
Dar ce înseamnă „cine"
şi „a pierde", Doamne
ce înseamnă „a pierde — pierdere"?
***
Am dormit pe un tăiş de sabie, osos,
pînă mi-a devenit şiră-a spinării,
pînă cînd un trup noros
luciul i-a-nvelit şi-alunecarea orii
de aceea mă dau de lucruri, cu timpla, cu urechea
cu timpanul, cu ceea ce sunt,
îrscercînd să le retez perechea,
umbra, reazemul de pămînt.
Dar lucrurile rid în limba lor
de victoria mea, de gloria ei,
de sprînceneîe înroşite, de tăcerea muşchilor,
de ruperea săbiei, în două şi-n trei.
Ordin?* cuvinteler, val. I
129
ARTA POETICĂ

Sînt aşteptat de către o ventuză m-aşteaptă dintele cel alb rînjit cel al leoaicei, stînd lehuză, cu foamea transformată-n mîrîit.
Sînt aşteptat de un smarald, de perlă, de boala scoicilor sînt aşteptat, de cîntecid piţigăiat de mierlă de răgetul de taur cornorat.
Sînt aşteptat de îngerul cu carte, sînt aşteptat de cifra patru mii şi de întreg sînt aşteptat, de parte, de ieniceri şi de spahii.
Sînt aşteptat de ghilotină
de frînghia lucindă de săpun,
de întuneric aşteptat şi de lumină
de-alaltăieri, de ieri, de-acum...
Sînt aşteptat cu masa-ntinsă cu sîngele întins, şi cîmpu-ntins, cu plaga cea de boală linsă, cu focul cel de apă stins
Sînt aşteptat cu patru ochi în frunte cu şase mîini la umărul cel drept, cu peştera ecoului din munte cu mintea celui înțelept.
Să mi se dea: ciupercă otrăvită plaur, omag şi lapte de cucută

i
Să mi se dea din puroi pepită gură cu limbă smulsă, mută.
Să mi se dea dreptul la jeg, dreptul la porc, dreptul la cîine, să mi se dea cadavru-ntreg al zilei cea de ieri numită mîine.
Să mi se dea mațul de zeu umplut cu rău miros, duhoare să mi se spună că sînt eu tot ceea ce în lucruri doare...
Sînt aşteptat, dar eu nu vin mai stau, o, mai rămîn o clipă, miros şi gust, verde venin la tine doamne, sub aripă.

MIM

Prea repede se schimbă ceea ce numim
stări de spirit,
e ca şi cum acelaşi mim
într-o cazarmă ar adormi mereu
în şirul nesfîrşit de puțuri suprapuse din lăuntrul meu.
Mim obosit, cu gura pe o piatră rece, vaporizîndu-se din patul cel de jos, — ca-n patul cel deasupra să se-nchege mai trist şi mai frumos
23*

Mim fără limită precisă nedespărțind un adevăr de o minciună, lăsindu-le să doarmă gîtuite şi pe aceeaşi pernă, împreună.
Ahmccînd spre rece, din căldură, şi iarăşi către fierbinţeală pe patul cel de sus, numărul zece din aurora boreală.
Blestem, orieînd să poți să-ncepi de la-nceput, viața ta de nenăscut.

rOEZIA

Poezia este ochiul care plînge. Ea este umărul care plinge, ochiul umărului care plinge. Ea este mîna care plinge, ochiul miinii care plînge Ea este talpa care plînge, ochiul călcîiului care plînge.
O voi, prieteni, poezia nu este lacrimă oa este însuşi plînsul, pllnsul unui ochi neinventat, lacrima ochiului
celui care trebuie să fie frumos, lacrima celui care trebuie să fie fericit.

RÎSU' PLÎNSU'

Pieoapă cu dinți, cu lacrima mînjită, Bare căzută în bucate, dovadă că nu pot trăi numai acum sunt amintirile mele, toate...
Dovadă că nu pot vedea fără martori e copilăria, adolescența mea, dublînd neființa acestei secunde cu neființa ei de cîndva.
Ah, rîsu1 plînsu'
ah, rîsu' plînsu'
mă bufneşte cînd spun
secundei vechi putrezind în secunda
de-acum.
Ah, rîsu' plînsu',

ah, rîsu' plînsu'
în ochiul lucrurilor reci
şi-n dintele lor muşcător, ca şi sceptrul
neinventaţilor regi.

ZJC.KRE

Orice om prost este o gratie. O, tu abundenţă de colivii! Inimă tu, felină pramatie pindind peste tot colibri.

Ce noroc, păsările cîntătoare stau la locul lor agăţate în «nu.

131

Ce noroc, fiecare are pasărea lui.

Fiecare om prost e o gratie groasă pentru stelele căzătoare astfel se face că ele se lasă numai cînd sună ora de culcare.

Atunci cerul rămîne neprivit şi fiecare stea de capul ei, — iar cine nu a adormit are dreptul la o pasăre cîntătoare, la două, la trei...

MEMORIA ASASINĂ

Privirea nu era dreaptă, dimpotrivă putea ocoli, putea traversa colţul cu stîlp, întunecata ogivă, somnul întrerupt, sub nemişcata stea. La despărţire mi-ai făcut un semn amical cu mîna foşnind ca o frunză. Sufletul de păianjen, sufletul de cal se destrămau încet ca o pînză sau ca o umbră de potcoavă, însîngerînd fiecare secundă din apropiere. Lung şir de ochi rostogolea, tăcînd, privirea ta ferită, de tandră muiere. Şi nimic nu era drept, nici simplu, nici sacru
în după-amiaza cu berării.
Secundele din jur, după masacru
lent putrezeau în ore grase, groase, vii.

131

ERA O MUZICĂ PRESATĂ

Era o muzică presată
curgînd pe jos, pe lîngă glesne.
Era o indiferenţă vastă
de care-mi rezemam inima.
Era privirea trecînd prin somn
ca printr-un inel de fier.
în uşă, portarul cu epoleţi,
ajuta elegant să se dezbrace
şarpele, de piele,
pietrele, de ele însele.
Vinul era destul de bun.
Moartea era agreabilă.
Prin aer plonjau,
unul după altul, schiori celebri
împroşcîndu-mă cu zăpadă.

BRUSCĂ VORBIRE

Ce s-a întîmplat cu băieţii aceia superbi de la sfîrşitul războiului? Liceeni mergînd din cînd în cînd la dame şi vorbind din cînd în cînd franţuzeşte, cu un bun accent european?
Mai scotea cîte unul cîte-o plachetă de versuri
pe cheltuială proprie, sau prin subscripţie şi noi elevii,
o citeam topiţi de admiraţie, neînţelegînd neînţelesul...
Unde sunt acei adolescenţi

131

îmbrăcaţi ca nişte domni melancolici pe care ochii noştri măriţi îi încadrau în rama pleoapelor ovale?
Unde eşti domnule supraveghetor din clasa a opta,
în ce nară de fată mai pluteşte mirosul acela de foarte tînăr bărbat proaspăt ras?
Deamne, ce zile curate, doamne ce respect putea să încapă în vocile noastre de puţoi cu glasu-n schimbare!
Ce s-a întimplat cu băieţii aceia superbi
de la sfîrşituî războiului?
Unde eşti domnule supraveghetor

din clasa a opta?
Halerib, Khaa
Helerib, Khiii...
Heoro, loro, oro
nu-nţeleg, halerib, Khaa
nu-nţeleg, aero, loro, oro...

CÎNTEG ÎN DOI

Noi nu vrem să fim geniali, noi vrem să fim trimbulinzi între nori, de sus în jos lungiţi, ori scurtaţi prin oglinzi. Noi vrem să ne strîngem în braţe toată ziua, toată luna pătrată, prin acel aer cu picioare verzi,

îritimiuindu-l o dată.
Şi încă o dată, şi încă o dată,
noi nu vrem să fim geniali
noi vrem să fim trimbulinzi —
trişti, palizi şi grei generali
mari, lungi, ascuţiţi, decoraţi,
morţi, duşi, rătăciţi, seculari
si pe deasupra de toate, uitaţi.
Noi nu vrem să fim geniali,
noi vrem să fim trimbulinzi,
legaţi cu o tremurată culoare
în faţă, la volan, de oglinzi,
mereu balansind spre-un adînc
şi el mereu în mutare,
gonind pe şoseaua substantivelor
din declinare în declinare.
N> a nu vrem să fim geniali,
noi vrem să fim trimbulinzi,
asemenea generalilor mari,
schimbind lumina ce-o aprinzi
in alta, în altul, în cu totul altcineva,
asemenea generalilor mari
lungi, înalţi, decoraţi, portocalii,
greoi, goi, osoşi, suferinzi,
noi nu vrem să fim geniali,
noi vrem să fim trimbulinzi.

CINA CEA DE TAINĂ

Casă cu ziduri mişcate
cu odăile călătorind una într-alta.
Sub pene de pasăre, tavanele toate
trec marea, spre Malta.
Salon cu masă lungă
cu scaune, solzi de şarpe-ncolăcit.
Eu stau în capăt, la nuntă,

cu o talpă afară ieşindu-mi din mit.
O, şi deasupra ce ploaie de capete, torenţială,
capete de bărboşi, de cîrni, de bătrini,
ploaie de noapte, pe podeaua goală,
ploaie bubuitoare, ţinînd săptămîni.
Dă-mi mîna mireasă a mea, speriată,
şi să fugim, să fugim amîndoi.
în curînd va ploua cu trupuri, plonjată
bolta va fi peste noi.
Va ploua cu trupuri decapitate.
Să fugim, să fugim, eu şi tu,

din casa cu ziduri întruna mişcate
unde cina noastră de taină se petrecu...
***
Laşi mirosul tău în aer de metal şi de femeie şi de car încins pe lutul al întinderii caldee, de coloană viitoare dintr-un secol nenăscut de zid ars de o văpaie care-o arse şi pe Ruth. Şi îmi pari că eşti aievea ploaie aspră, fraged nor, dulcea mea antichitate dintr-un secol viitor.
MÎNIE LENTĂ
Nu pot să sufăr, suflet mişcător, femeie care-mi izvorăşte din coastă şi-n pietre de melancolie, arzător.
133
cu timpla dai, ca-n inima mea proastă. Pasul tău zvelt din glezna mea să-1 rupi nu pot să sufăr, nu, fără durere. Mi-e sufletul culcat pe colți de lupi. Devine loc dunga subțire de tăcere şi de sub palma lată-a mea, umărul tău cu şuierat de tren se smulge-asurzitor spre un tunel, spre vid, spre hău, spre-un chip neinventat, trăind în viitor. Nu pot să sufăr, nu, să treacă între noi reci dorurile ce le mişti doar tu nici întîmplările ca nişte bivoli stinşi, greoi, şi nici distanțele să treacă. Nu.
BUFONUL ŞI MOARTEA
Ghidul a înnebunit la Spielberk, sus, în închisoare;
mimează vechi torturi şi trupuri oarecare din care trase-n sus şi trase-n jos căzu ficatul, fioros.
Prin ganguri reci prin care foştii morți
acum minere stau, la porți,
ori întregesc cu fosta carne
peretele cel ruginit, de arme,
ghidul a-nnebunit şi ventriloc
smulge din el un fir de foc
cu care îmi aprinde auzul, văzul,
cu bot de cal îmi paşte-ovăzul
cu cioc de barză îmi împunge
interioara, nevăzuta cruce.
Cu cotcodacuri de găină
mă ciugule şi mă alină —
cînd trec prin burta ghidului
ca într-o pungă a vidului.
Dar morții de la Spielberk sunt prea vechi
133
ca să le fim c-un gînd perechi. Morții cei noi, morții cei noi curg ca sudoarea peste noi, iar asudata mea meninge mi-o vede ghidul şi mi-o linge. Pîec alb. Uscatu-n mine latră. La poartă, un bufon de piatră. M-aplec. Este şi nu-i. îi pup. Beau apă chiar din gura lui
ÎN GRĂDINA GHETSIMANI I
Să cauți un cuvînt ce nu există
şi să asculți cum timpul devine des.
Un cuvînt
pe care l-ai auzit, şi brusc simți că nu există...
Ca şi cum ai sări dintr-un somn, unde nu se vorbea în litere, unde nu se vedea în vedenii, şi nu se auzea în strigăte.
Stranie petrecere — curgere
a unui fel de firesc
în altfel de firesc
şi stăruință-a inimii în trupul
unei lumi
care urăşte trupul...
II
Legătură suavă, reazim, prezență şi gură, dar mai ales dinte, dinte al ideilor
133
O, prietenia cea cu care muşti... Numele ei,
fără de nume, la rîndu-i, desparte şinele de sine făcîndu-1 să-şi devină sie Însuşi hrană îndestulătoare...

III
De-aş mai fi copil, ah, doamne,
fiece prieten, dinte de lapte mi-ar fi...
Dar nu mai pot să spun aceasta
cînd sfoara de mătase a timpului
legată de mîneru! cel de aur
ai porții, mi i-a smuls
pe toți!...
IV
Piupt.
B-uptă gingia alinată numai de cuvinte, r.eputînd să muşc nici măcar ceafa vorace — a animalului solar. Apt doar să sug un lapte acru din țîța unei amintiri diforme. Şi totuşi
încăpățînat şi sacru,
mă-ntind peste secundele enorme,
gemînd de reci dureri, strigînd
creşterea dinților de piatră.
V
Vai, dacă nu mi-ați rupt atunci urechea, vai,
dacă nu mi-ați smuls timpanul înghesuit de trupul de fiară al adevărului!
134
Vine o vîrstă eînd adevărul nu mai suportă martori.
Stau într-un colț prăvălit şi timpanul
mi-1 las zdrențuit de o taină. Vine o vîrstă pe care adevărul o vrea singură.
Smuls din copilăria comunicării sinelui cu sine,
albul enorm al meu, de Moby Dick, se lasă harponat. Prieteni, voi — cîrji de noapte ale Eternului şchiop...
CONTEMPLAȚIE
Apar sferele bolnave, buboase, livide,
împingînd cerul nopții, apăsîndu-1 într-o parte.
Devin umede fusele pomilor, devin lichide
şi curg, asprele lucruri, pînă departe.
Să stăm pe bănci şi să privim prin aerul umed
întoarcerea Fiului risipitor,
îl recunosc după înfățişare, după sunet
şi după felul în care mor
păsările de noapte, deasupra lui,
şi după frigul plin de reptile amfibii
lncolăcindu-mi-se pe călcîi,
pe glezne, pe tibii...
134
ODĂ BUCURIEI
Vino tu stare măreață a sufletului
dezlegat de amintiri şi de zborul îngerilor protectori,
mereu fîşîind deasupra ta liniştitor
din aripi, ca şi cum lumea
ar fi de mătase pătată şi mîinile materne
o sfîşie lent, din netrebuință.
Vino tu stare măreață şi spune: Eu am fost întru totul asemenea lui sprijinind pe nervuri acelaşi verde primăvărateo, învelindu-mi cu acelaşi orizont cîmpia singurătății.
Toți mă credeau el, chiar şi eu însumi, din pricina cerului unic care bătea din soare şi din lună deasupra noastră.
Eu mergeam înaintea lui, eu mergeam înapoia lui,
Pluteam deasupra lui, sau fiind drum
mă lăsam sărutat de tălpile lui, mereu
încît toți credeau că sînt el,
chiar şi eu credeam că sînt el
din pricina darului morții, cu care eram

învestiți amîndoi.
Cînd au pornit cu limbi despicate să şuiere
cuvintele cu şapte capete,
muşcîndu-ne otrăvitor şi amîndoi
cu aceeaşi ruptă ureche şi-aceeaşi însîngerare
am colorat silabele diavoleşti, —
eu credeam că sînt el, şi toți
135
credeau că sînt el
şi ini mai el singur ştia
trupul exact în care se află
Dai- numai el a murit într-adevăr,
numai el a ştiut că e el
iar eu n-am făcut decît să abat
spre mine o clipă mînia,
ca să se poată petrece în linişte legea
şi misterul să se petreacă nestingherit.
Nici mai devreme, nici mai tiiiziu.

INSCRIPȚIE NEDESC1ERATĂ

Trecea foarte repede rîul, deşi
numai el era de față, tot timpul.
Fiind de față el trecea
cu față cu tot, astfel
ne sărutam cu gH urile retezate.
Cuvintele tale şi cuvintele mele
erau lipite, pentru că
locul din care se năşteau
era unul şi acelaşi pentru amândoi.
Zeu cu două trupuri şi fără cap,
astfel alergam tropăind
din patru picioare,
cu patru mîini rezemîndu-ne de ziduri Trecea foarte repede rîul, deşi numai el exista.
Existînd, el trecea cu existență cu tot. Astfel rămâneam singuri, înfrigurați, dormitînd în aceeaşi rotulă. La mijloc fără culoare, la margine fără sunet.
135

CE ESTE VIAȚA? cînd începe şi încotro se ÎNDREAPTĂ?

In toate părțile deodată, zise
cel fără părți.
într-o singură parte, zise
partea.
Ce este?
Cum, ce este?
Este, pur şi simplu.
Adică E, adică S, adică T, adică E.
Primul E mai vechi decît ultimul E. Atît.

LAȚ

Pe bordul alb şi gri de piatră
adolescenții trec în şir,
subțiri ca dunga rea de tibişir
pe tabla nopții idolatră.
O, ecuații voi, de gradul doi
suave trigonometrii
ale divinului „a fi",
el singur existlnd în noi.
Ei trec şi clopotele bat,
ei trec şi tunurile bat,
ei trec şi ceasurile bat

din ce în ce mai repede şi mai turbat.
Şir lung şi sfînt, de tine doar
Zi
136
m-aş spînzura ca de-un copac şi-aş sta bătut şi clătinat de vîntul rece, secular.

MÎNCĂTORUL DE LIBELULE

Mănînc libelule pentru că sunt verzi şi au ochii negri,
pentru că au două rînduri de aripi transparente
pentru că zboară fără să facă zgomot pentru că nu ştiu cine le-a făcut şi de ce le-a făcut
pentru că sunt frumoase şi suave,
pentru că nu ştiu de ce sunt frumoase şi suave;
pentru că nu vorbesc şi pentru că
nu sunt convins că nu vorbesc
Mănînc libelulele pentru că nu-mi place
gustul lor,
pentru că sunt otrăvitoare şi pentru că nu-mi fac bine.
Mănînc libelulele pentru că nu le înțeleg,
le mănînc pentru că sunt contemporan cu ele
le mănînc pentru că am încercat să-mi mănînc
mai întîi chiar propriile-mi mîini
şi erau infinit mai grețoase,
le mănînc pentru că am încercat
să-mi mănînc limba,
propria limbă de carne
şi înspăimântat am văzut
că ea-şi lepădase cuvintele
verzui, cu ochi negri,
departe de mine, în foame.
136

CINE SUNT EU? CARE-I LOCUL MEU ÎN COSMOS?

Fără mine nu se poate, dovadă că sunt. Fără mine nu s-a putut; dovada e că m-am tras din mine însumi adică din acel mine care-a fost.
Eu sunt cel care nu se poate fără de el. Eu sunt cel care nu s-a putut fără de el. Eu sunt cel care a dat mărturie pentru existența lui Dumnezeu.
Eu sunt cel care am dat mărturie
de nonexistența lui Dumnezeu, pentru că
eu l-am făcut pe Dumnezeu vizibil.
Eu sunt făcut de Dumnezeu, pentru că eu l-am făcut pe Dumnezeu.
Eu nu sunt nici bun nici rău ci sunt, pur şi simplu.
Eu sunt cuvîntul ..sunt"
Eu sunt urechea care aude cuvîntul „sunt"
Eu sunt spiritul care înțelege cuvîntul „sun
Eu sunt trupul absurd al lui „sunt" şi literele lui.
Eu sunt locul în care există „sunt" şi patul lui, în care doarme.
136

MELANCOLIE ATAVICĂ

Foarte mulți, cu diverse întimplâri Toți locuind sub podea Amestecați între ei, duşmănindu-se de moarte,
mai murind cîte unul de bătrînețe sau pur şi simplu
sinucigîndu-se.
Cîte unul din cînd în cînd,
îşi închiria cîte o întîmplare.
Eu însumi am locuit într-o întîmplare
de acest fel, dar după aceea
mi-am luat cîmpii.
Ei erau foarte mulți. Din cînd in cînd, la locul comun unde mureau lăsau cîte un schelet, cu mult mai frumos decit aş fi putut bănui.

Eu am urcat acum. Am ajuns
uneori să gîndesc chiar la nivelul lunii.
Şi totuşi mi se face dor, un dor de nu mai pot
să m-azvîrl pe horn, şi să ies prin cămin,
şi-ntins pe podele să stau ore-h şir
cu urechea lipită de scinduri.

SĂ NE IUBIM CA FLORILE

Să ne iubim ca florile în noi înşine
Să creştem pe ramura
137
vie a cuvântului Eu sunt A petala strigării, lu eşti (J friguroasa floare
I
Să ne iubim ca florile în noi înşine ca litere singure în interiorul ciivlntului. O, tu, cuvîntule, sex şi matrice din care se naşte întreg viitorul.
Să ne iubim ca florile în noi înşine în voi înşivă în ei înşişi,
ca florile, numai ca floriie, florile dalbe, flori de măr.

IDOLII IERBII

Din cînd în cînd în loc de firul ierbii răsare cîte un idol subţire şi verde. Caii îi ocolesc cu mirare şi ale furnicilor cete...
Ei sticlesc noaptea ca un tăiş ameninţînd stelele, luna. Caii fug spre rîu, in prundiş Furnicile nu se mai văd, nici una.
137
Ei sunt iarba unui cal nenăscut. Ei vor fi păscuţi numai in viitor. Eu i-am văzut, da, i-am văzut dar m-am retras din faţa lor.

COTROPIREA FRUNZELOR

Smulgem frunzele şi facem pat din osul pomilor, paştem iarba şi o toarcem prin burta flămînzilor. Ne uităm în sus, la stele, neştiind că-s mai departe frunzele din pom, acele scuturînd în toamnă moarte. Nu-ntre oameni e cuţitul duşmănia, sfîntă milă, ci-ntre sînge, vai, şi verdea neînvinsa clorofilă.

ÎNSERARE DE TOAMNĂ

înconjurat de suflete globulare pe sub ampli copaci fără frunze, mă lăsam înfrigurat de toamnă sau alb pe clişeul negru al lacului ziua trecea prin mine mult mai iute. O, voi suflete călduroase, o voi suflete cu lumină proprie!
Era o lovire de raze, între voi şi amurg cu clinchete alunecând mereu din prezent
137
şi rătăcind în jurul pămîntului. Era o bătălie fără răniţi, fără cadavre, prelungită pînă tîrziu, pînă cînd umbra lungă a lucrurilor
devenea mult mai adevărată decît lucrurile.

FRUCTE ÎNAINTE DE A FI MÍNGATE

Mă pregătesc pentru un arbore mare, destinat să fie numai şi numai miros, nările fructelor crepusculare spre vegetalul vînat le-am întors.
Mă dezbrac de scoarţă şi de cercuri
rămîn osmotică sevă suind.
Luni e un măr, marţi e o pară, iar miercuri
e un strugure agurid.
Se lasă toamna. Vine un fel de galben şi de rugină. Cad orele din pom. Ciorchine secundele în strugure leşină.
Să bem, nu vin, să bem un must asprit şi boturile dinilor de vînătoare să le legăm pentru mirosul de zenit cu rafie, pe fiecare.
Tot unul lîngă altul şi lipite
cu nările, ca nişte ţevi de nai
să curgă-n ele logodite
mirosul fructelor pe care îl cîntai.
137

TRAGEDII ÎN TIMP DE PACE

Eram închis in propria mea capsulă. Inima îmi funcționa bine si adeseori mi-ar fi plăcut s-adorm înapoia ei obişnuit cu bubuiturile neregulate ale timpului interior. Dar, fiecare secundă îmi era drămuită, şi n-aveain răgaz nici atît
cît mi-ar fi trebuit să scriu o literă. Dacă muream, eram bun mort, chiar erou.
Tot ce făceam se balansa
în bătaia liniştită a stelelor.
Atîrnam de un cîrlig al destinului.
Zilele roşii îmi picurau din beregată...
Dar iată, ei au Arenit
şi m-au scos din capsulă.
P.ii-au invitat sufletul să petreacă
oriunde, numai în trupul meu, nu.
Şi sufletid eliberat, deodată
a avut timp,
a scos pomul cu păsări la iveală,
sa albit de lună.
Ar fi vrut să fie el însuşi o sferă,
iar spre propnu-i trup privea scirbit
ca la urît mirosiloarea arcă a lui Noe.
A-nceput să se lenevească, să aibă îngeri,
să se-ndoiască de existența destinului.
O, trist caracter!
Mai bine ai fi stat acolo-n mit
sub cheia întîmplăriior
şi-ai fi rămas pentru tine, numai atît
cît să poți adormi şi visa
nedesluşita lumină a naşterii tale.
138
ARS POETICA
0, muzică, tu vibrație cea mai rară
pentru că niciodată nu vom sări deasupra urechii noastre.
/
O, voi mirosuri, minunatelor
pentru că inima mea călătoreş!
uneori spre copilărie
prin tunelul vostru.
O, voi culorilor, fățărnicie
a luminii.
O, voi cuvintelor, cuvintelor pe care le desfăşor mereu în urmă, ca o locomotivă sufletul ei negru...
Orice corn poate să vă străpung cuvintelor, cuvintelor şi orice dorință de corn cuvi n telor, necuvi n tel or...
CÎNTEC
M-a uitat Dumnezeu, gîndii du
pînă cînd gîndul
mi-a devenit trup.
M-au uitat frunzele
adumbrindu-mă
pînă cînd nevăzutul
138
mi-a devenit văzut.
Stau ca şi cum cineva
ar trebui să-şi aducă aminte de mine
si-ntre timp, ros de aer şi nins
mi se stinge lumina-n oricine.
AUTOPORTRET PE O FRUNZĂ DE TOAMNĂ
E făcut să mă domine neîntregul,
zeița fără brațe, zeul fără glezne.

Copacii fără trunchiuri, iarba fără verde,
slalom de alb prin verticale bezne.
Se cațără păianjeni pe tăcerea colțuroasă
şi înapoia propriei ei zbateri smulse,
se trage inima-ntr-un trup mai vechi, mai singur,
cu timpul dus, contururi scurse.
E făcut să mă domine neîntregul,
medalie bătută doar pe-o parte,
zilele care încep după-amiaza şi sfirşesc după-amiaza,
fără să continue mai departe.
TIMP
Se poate stinge pocnind ca un bec şi-această secundă ştiută. Poate rămine ca la înec deasupră-ne, apa stătută, întreceri subțiri, de umbre fugare seara sub lună, ca sub un tavan rotund şi-azvîrlit la-ntîmplare, din toți ochii deschişi, — simultan.
139
Horn invers, cu fumul în ripă,
cu ceru-n prăpăstii atras.
Poate de-aceea, mărit ca de lupă
se-arată ce ne-a mai rămas.
Uite-I: nu seamănă cu nici un cuvin
Nici nu poate fi spus, nici văzut.
Stă între cer şi pămînt
şi n-are sfîrşit şi nici început.
/
MIRAJ
înainte, galerii de aer
cu şobolanii rozlnd,
aripi de îngeri dormind
cu sternul înfipt în pămînt.
Miraj de belşug, de odihnă.
de somn cu tîmpla pe sînul
țiței cu lapte a mamei
care-1 născu pe divinul
lisus. Lerui Ier.
Plouă şi e noroi, lerui Ier,
plouă pe dinlăuntru, în respirație
lerui Ier, în degete, lerui Ier,
în rotulă, lerui Ier, în timpane
lerui Ier, în dinte
lerui Ier, în trupurile nenăscute
şi lerui Ier, în trupurile mari.
DECI VOI STA
Deci voi sta cu botul, cotul, totul prins într-un cîrlig de cerul gurii smuls din aerul infect, pilotul vidului şi al făpturii.
139
Vai, voi sfirîi pe o tingire
şi sărat voi fi cu iuți meteoriți,
hrană pentru altă-nâltă fire
de fiămînzi în foamea mea veniți.
Cînd zeul mă-nghite, zeul încă viu, prăbuşit în burta-i ca-n fîntînă. parte chiar din carne-i am să-i fiu damf şi. chiar idee, o fărîmă.
EU, ADICĂ EL
El era făcut să fie pradă, pradă a cuvintelor alese, — cu un şoim pe ultima silabă.
El se bucura la simțul
că este hrană,
că este de mîncare...
De aceea el

stătea întins pe timp
ca pe-o frigare
şi, cu cît ardea mai puternic in afară,
cu-atît se cocea mai neasemuit îulăuntru.
Se ridicau din el în sus, ca un fum de jertfă cuvinte de neînțeles cum sînt acestea:
140
Doamne, Dumnezeule coif al înțelepciunii sabie a puterii...
CE?
Să văd dacă se vede,
eu gheară de pisică
mi-am pus, prelungi, drept gene
la pleoapa mea antică.
Şi-un muget gros de taur continuă sprinceană culcat peste privirea mea, dreaptă, caldeeană.
— Eii, ce vezi, spune-ne, spune-nel
— Văd cuvinte.
— Spune-le, spune-le!
(Eu tac sub ciocîrlii ca şi-nainte)
KECUVINTELE
El a întins spre mine o frunză ca o mină cu degete. Eu am întins spre el o mină ca o frunză cu dinți. El a întins spre mine o ramură ca un braț. Eu am întins spre el brațul ca o ramură. El şi-a înclinat spre mine trunchiul ca un măr.
140
Eu mi-am înclinat spre el umărul
ca un trunchi noduros.
Auzeam cum se-nteţeşte seva lui bătînd
ca sîngele.
Auzea cum se încetineşte sîngele meu suind ca seva.
Eu am trecut prin el.
El a trecut prin mine.
Eu am rămas un pom sinsur.
El
un om singur.
UN PAMÎNT NUMIT ROMÂNIA.
— 1%9 —
NE CUVINTE
Visez acel laser lingvistic care să taie realitatea de dinainte, care să topească şi să străbată prin aura lucrurilor.
Acel cuvînt îl visez care a fost la-nceputul lumilor lumii, plutind prin întuneric şi despărțind apele de lumină,
născînd peşti în ape şi născînd ape şi lumini în lumină, născînd peşti în ape şi născînd ape şi lumini în lumină...
Visez acel laser lingvistic care să taie realitatea de dinainte, care să smulgă întruna luminii partea ei de apă, cu peşti.
Care să smulgă întruna luminii ce e apă cu peşti în ea şi s-o lase tot mai pură şi mai singură şi mai pură, pînă cînd se face din nou întuneric.
140
Ordinea cuvintelor, voi. I
EVOCARE
Era o melancolie, un fel de tristeţe, un fel de gol străbătut de o dorință imprecisă, un fel de decădere a gîndurilor către imagini reprezentînd sierre, poate chiar Sierra Leone pentru că sună mai îndepărtat, mai inaccesibil. Era un fel de întunecare de care eşti refuzat, un fel de măruntă dezinvoltură, cum ar fi aceea a dansului,
dar de la care eşti respins numai cu un gest al nepăsării.
Era o melancolie, un fel de tristeţe
de copil rătăcit într-o zi fără copii,
un fel de joc întîmplat într-o altă vîrstă
pe care abia ți-o mai aminteşti,

un fel de joc pe care tu nu l-ai jucat
deşi aceasta s-a petrecut de mult.
Era ca un avion poştal de un tip învechit
trecînd deasupra unor munți eterni,
într-un spațiu de singurătate, trecînd singuratie
şi lăsîndu-şi umbra în formă de cruce,
mereu micşorîndu-se peste pieptul meu
deodată gol, cu cămaşa smulsă.

TIMP STĂTEA LUNGIT PE TIMP

Cer stătea lungit pe cer, adormind o tandră moarte în albastru, şi în negru, din aproape, din departe.
Chip stătea lungit pe chip, doar un ochi, doar o sprinceană, şi-aprindeau cometa stinsă pe-o orbită pămînteană.
141
Timp stătea lungit pe timp, nemişcarea din mişcare îşi croia un sarcofag într-o leneşă-ncordare.
Unde mă sfirşeam, de unde începuseşi viața tu, n-am ştiut-o, nu vor şti-o orele de-atunci, de-acu!...

CÎNTEC

Nu mă face frumos nici tristețea,
nici amurgul, nici foamea,
nici inima altuia, nici copacii altuia,
nici strada goală de tine,
nici caii, nici iarba,
nici pietrele,
nici cuvîntul prin ale cărui vocale
pot să privesc
ca prin nişte orbite goale.

MUZICA

Deodată au venit pe sub copaci.
Duceau cu ei o chitară
care lăsa în seară
o umbră grea, triunghiulară.
După aceea au început să cînte şi melodia a întins spre tine brațele ei reci.
141
25*
Eu mă uitam în pămînt,
în miezul pămîntuhii,
să te zăresc cînd ai să treci.
Melodia întindea spre tine brațele ei feline, brațele ei reci, şi n-am simțit cînd te-a-mbrătisat cu îmbrățişarea
pe care uneori ți-o dă înserarea, electric şi-ntunecat.
Melodia ospăta din tine cum ospătează dintr-o pradă o forfotă de raci.
Deodată au plecat de sub copaci. Duceau cu ei o chitară cu o umbră grea, triunghiulară, smulsă din seară, ruptă din seară.
Cînd mi-am întors spre tine chipul văzui doar un schelet ce-1 lustruia nisipul.
O, draga mea, iubita mea, femeia mea,
bine-ai venit dintotdeauna. Ti-am sărutat arcada, sternul, osul suav ce-mpodobeşte mina, scheletul clipei străbătînd eternul...
141

ANT1M ATEIIII ÎNVINSE

începu şirul exploziilor. De obicei
exploda o tîmplă.
Se vedea o lumină tăioasă,
se auzea un scrîşnet scurt. Deodată,
m-am trezit planînd pe o pernă de fum.
Fiecare parte a trupului se vedea
pe sine, ca şi cum ar fi fost totodată

şi ochi şi oglindă.
Destul că mă răsuceam liniştit
pe o pernă de fum,
lipsindu-mi
distanţa aceea tragică, pe care-o străbat privirile, ca să existe. Propria-mi copilărie mi-era indiferentă, indiferentă adolescenţa. Am renunţat
la amintiri. De ce le-aş mai fi fost recunoscător? Astfel, ochii începură să se vadă
pe sine, iar tîmpla
să sculpteze-n placa ei
basorelieful unei explozii.

CONFIRMARE

Numai creierul meu este din Nord, trupul meu este totului tot din Sud, numai arcul ideilor îl încord ca s-aud săgeata trupului plecînd, s-o aud.
Numai inima mea bate ding-dang
în clopotul trupului de muşchi şi de sînge,
numai privirea mi-o sparg
de lacrima lucrului care plinge.
142
Numai în somn sînt Întreg, numai în trezie sînt viu şi pătimaş aidoma călăreţului viareg, aidoma incaşului cu panaş.
Zăpezi eterne, dorurile mele, de piatră trupul meu, şi de pămînt, timpul surîde printre stele surîde S de vorba „sînt".
Ding-dang, numai inima, ding-dang numai ea
bate la mesele voastre,
în noaptea aceasta e-o singură stea
şi o nenumărare de ceruri albastre.

MORŢILE IUBITE

Sînt gata să mor înecat In aceste sunete de privighetoare asupra cărora m-am întîmplat in dimineaţa răsărind fără soare. Mă agăţ de orele vechi dar fug toate-napoi, totdeauna nesingure şi perechi, asemenea cailor înhămaţi cîte doi. Ridic mîna prin frunze spre cer, ridic din ea însăşi vocala strigînd, dar tace privighetoarea şi pier morţile mele iubite, din gînd.
39C

BALADĂ

îmi aduc aminte de o zi bună din viaţa mea. Unchiul meu Iosif îşi iubea foarte tare nevasta, cu colţurile gurii pînă la urechi rîdea şi glumea şi spunea povestea aceasta:
A fost odată, într-o pădure de tei, un cal a cărui mîndră şi ţintuită şea şi ale cărui mîndre hăţuri, hehei, erau ochiul meu şi privirea mea.
A fost odată, ca niciodată, un fel,
un fel de a fi ca o cascadă,
în care curgeau miel după miel,
floare după floare, o turmă şi-o livadă.
Zeul stătea călare pe ochiul meu, pinten îi era privirea mea, rătăcită, ah şi ah, cascada urla mereu, şi mereu nisip   era în oră şi-n clepsidră...
Aici unchiul Iosif tăcea, din ghitară spunea cuvîntul numit „do", numit „fa", iubita mea de mătuşe primordială plîngea.
Unchiul meu Iosif a murit din tutun, din băutură poate, şi foarte tînăr, faţa lui suavă şi lungă acum dintre cifre seamănă cu al treilea număr.
142
Femeia aceea tînără care i-a fost nevastă, cu sprîncenele negre ca un arc, am întîlnit-o, cititori dumneavoastră, tot tînăr, fiind, într-un parc.
Unchiul meu Iosif se făcuse deget cu unghie
la braţul unui bărbat străin;
unde e ghitara ta, unchiule, unde e,
şi glasul tău vesel, divin...
Am plîns fără voie şi adolescent ca şi cum aş fi fost tu, domnule Iosif, unchiule, de demult, visuie, somnule...

VOI, REPEZI FIRI

Voi, repezi firi, cu cerul în afară, cu ceru-ntins pe stele îndărăt, în voie la oricine-i dat să moară şi înnegrit sub tălpi ca un omăt; voi, strigăte îndată răsplătite cu vid, pe margini foarte nins, şi ridicat pe mîini răcite, cu podul palmei neîntins; voi, cruci de lemn şi îngropate cu două brațe sub pămint, lăsînd privirilor mirate un stîlp înaintînd,
pun vorbă bună pentru voi, la mine, rupturi de timp, cu ore lente, întoarse-n inimă prin vine, umplînd tăcerea cu muțenii afluente.

***
Pentru cei vii acestea erau numai intîmplări. Părți trecute, demne de ochi, demne de aer. Pentru cei vii acestea se loveau ca pietrele, Bchimbîndu-se-n cuvinte de aur şi vaer. Vechile priviri se măreau, țineau o pupilă la apus, pe care treceau schiori pe o zăpadă neagră, caldă, puternică, batjocoritoare şi fără ondulări.
Dacă puteți, prăbuşiți o lupă cit o roată de maşină, nu vă fie milă, prăbuşiți o lupă umflată, o lupă gravidă de exagerări:
cei vii să vadă nimicul mărit, să vadă vederea mărită,
să vadă mirarea cu peşteri in ea
în care se varsă-n cascadă păminturi,
copaci şi poduri şi trecători
atrase de-acesle netulburate, reci gloduri.
VECHI CÎMP DE LUPTĂ
Mațele luminii ducînd cu viteză
cuvintele-nghițite.
Sperietură de soare.
Cai cu copitele-n sus
neehează alergind în oglinzile
apelor.
Ei pasc miezul pămîntidui.
Intre două guri deschise
călărețul îşi face
un soi ciudat de aripi
cu care să zboare-n trecut.
El strigă. El zboară.

Se mai vede, apoi nu se mai vede. Dinții albi se izbesc de dinții negri. Sunet de oase rupte. Albă zi, după aceea.
LEPIDOPTERE
Se apropiau cu ochii colțuroşi vîjîind prin aerul de piatră rece un tunel tăind către strămoşi, în formații cinci, şapte şi zece. N-ajungeau. Nu se ajunge niciodată, şi niciunde.
Se apropiau şi-atît, lăsînd scăldată piatra din-apoi a lumii-n unde. Oh, lepidoptere, voi, săgeți de carne trase-n piatră de o mînă de mult moartă, vrînd să sfarme timpu-n luni, şi lunile în săptămînă...
VITROURI
Ea stă ghemuită în fața unui vitrou, unui vitrou de sine stătător rezemat de un perete.
Ea scoate antenele, care sunt negre
şi dese ca o perie,
şi le trece peste cioburile colorate.

Să tăcem din gură, să ne prefacem, că tot ceea ce ne interesează mai mult sunt legile tăcerii şi ale absenței.
Ea stă ghemuită si atentă
gata să prindă o libelulă de sticlă.
Ea tace pentru că o gîncleşte îndeaproape
A rază plonjează-n vitrouri şi le sfărîmă cioburile lor o rănesc la degete. Degetele ei şiroiesc cu un sînge auriu.
Ea nu bagă de seamă nimic.
Stă cu antenele scoase, ca o perie.
Eu mă gîndesc s-a vînez,

în timp ce pe încheietura mîinii mi se aşează un şoim de vînătoare şi un cal mă ia pe crupă şi sare
cu mine cu tot pe fereastră I

CÎNTEG

A fost Venus Anadyomene în urechea mea de fier, s-a întins lăsîndu-şi tîmpla pe smaraldul din cercel, şi mi-a adormit in verde trupul său schimbîndu-şi-l
144
într-o rază din privirea azvîrlită de-un copil care vede prima oară verdele dormind pe lume şi încearcă cu un os înspre el să zboare-anume, dînd din amintiri pe care le-a avut tătîne-său, şi greşeşte-ntruna drumul şi ii pare strîmb şi rău cum încolăceşte leneş smulsul meu pavilion, cel de fier, cel ce presimte orice sunet, orice ton.

ÎNTÎMPLĂRI ÎN CERC

Ah, cădeam printre destine, alte, pururi vagabonde, — lîngă moarte, mai senine (iecît pletele-n vint, blonde; şi lungeam antene lucii, şi mirate şi nedrepte, atingînd drumul nălucii suitoare-n alte trepte, îmi lăsam pe balustradă tîmpla încălzită, palma, doritor ca să mă vadă doamna altor vîrste, calma. Dar lăsat eram la margini de vocale-ntîmplătoare, izgonit dintre imagini neştiind să mor cînd moare inima de cal, pi cînd pe ghiața neiertătoare tot a unui altui gînd.
144

AVA: i; L

Frunzele mă atrag spre ele violent, copacii negri din toamnă, sub ochiul lunii lent refuzind să adoarmă.
Aud un ceas bătînd în turn ore din trecutul îndepărtat, cînd frigul selenar, nocturn îngheață-n aer, suspendat
Şi brusc trecutu-mi pare viitor şi urc spre secole latine şi-aud un ding, un dang sonor al frunzelor foşnind prin mine.

STAHE

In jurul meu mă încolăcesc ca să nu-mi dau voie spre sferă aidoma verdelui în jurul frunzii ob! igînd-o să fie plană şi efemeră. Mă sfîrşesc cu dinții, de bunăvoie, nu mă continui mai departe; dincolo de mine e mărul muşcat, dincolo de el pămînturi deşarte, dincolo de pămînturi oasele morților, dincolo de ele, desigur, gheața din centru cea mişcătoare de concentrice friguri.
144
Mă țin alit cit sunt şi nu-mi dau voie
să se deschidă in mine nimic
în afară de ochi şi de gură,
cu care m-am obişnuit de mic.
Mă țin în propriile mele coaste
cu toate animalele în friu
de disperarea intimplării
că în potop s-a prefăcut un rîu
şi s-a pulverizat în păsări căzătoare
cu umbra tot mereu pe stil pul
de care cu un lanț legat
şi lătrător îmi este timpul.
Mă țin cum sunt, neizbucnit,
pedeapsă ispăşind in eră,
că m-am gîndit, că nu m-am fost gîndit
eă fiu, să nu fiu şi să fiu o sferă.

POEM

îmi deschid ochiul şi te privesc,
umărul meu, inima mea, frigul
totul flutura înapoia lui
aidoma unei cozi de cometă.
Brațul mi-1 întind spre tine —
cinci steaguri strălucitoare — unghiile,
fulgeră ridicate pe-o singură, nevăzută
coloană.
Timpla, obrazul, mi le adaog

tîmplei, obrazului tău,
şi numai tîmplă sînt şi numai
capăt de sprinceană.
Iar cînd îți spun: Te iubesc, —
trupul meu e numai prima literă, T,
iar restul
azvirliie.
145
Numai tn somn mă risipesc egal
în mine însumi,
dar atunci sînt îmbrățişat
de visuri de pe o altă planetă
plină de statui care imită
absurdele, infernalele forme
ale nemişcării —
şi trupul acela în relief
nu-mi aparține.

CAIN ŞI ABEL

Încoronăm oasele
cu un nimb, al trupurilor.
E dreptul intiiului născut.
Celui de-al doilea nu-i rămîn decit valurile nervoase ale spiritului.
Celui de-al doilea nu-i rămîn decît bătăile-n gong ale cuvintelor.
Celui de-al doilea nu-i rămîne decît facerea lumii fără lume.
El este intru totul asemănător celui dinții născut. De aceea el
ține-n mîini o oglindă.
145

MIZERABILE RI E TRE

Mizerabile pietre
se lasă linse de cuvinte
şi numai asLfel se topesc,
dispar numai în dinții silabelor.
Cît de greu trebuie că îți este
ție, suflet gramatical,
să te sprijini
de-o pantă de munte
fără s-o sl'ărîmi.
Mă-ntreb ce ne putem face
cu ideea de piatră. Va trebui
s-o ținem în cuvinte
pentru că pietrele, sunt convins,
s-ar sfărîma imediat
sub apăsarea ei, dac-ar şti-o.
Şi mă gîndesc că şi noi • ne-am sfărima imediat dac-am înțelege ideea care ne scrie cu o rază violentă...

ZENIT NOCTURN

Voi, atît de îndepărtate înfățişări
ale linişții, aidoma unor copaci foşnitori
pe orizontul luminat de lună
Voi, umbre pe care le smulge înstelarea
acestei nopți de singurătate,
umbre sumbre din statui, din arbori,
145
clin mersul meu mut
pe o alee de aer împodobită
cu buşteni de nori, cu ramuri de nori,
cu un cer de vînt negru

sclipitor şi răcoros,
0, tu lună, inimă albă şi înfiorătoare
bătînd nopțile cu tandre stafii
ale unui plîns bărbătesc de fluvii
întinse pe un obraz plin de arbori
de morminte ale crivățului
care în loc de cruce poartă săruturi.
Voi, atît de îndepărtate înfățişări ale liniştii, aidoma unei mări albe cu peştii planînd deasupra valurilor cu țărmuri de os de coastă bărbătească.
AZVÎRLIRE DE LANCE
Te îndepărtam deasupra, mai presus
de sfirşitul aerului mare
şi-ți dădeam viteză şi apus
în privirile întîmplătoare.
Tu treceai în goană, ondulai,
ba mai şi lăsai să cadă
cîte-un înger doborît din rai
sub o formă prematură de zăpadă,
testament pe limba mea topit
şi înfrigurat în oase,
măduvă-nnegrită din zenit
traversînd vertebrele spinoase.
Te îndepărtam deasupra, rămîneam

un eu însumi mai precis, mai sacru. Aşchii inutile, zilele din an demne-au Jost să fie de masacru.
POEM
Şi totuşi asta rămîne cel mai important, —
vechiul copac pe care l-au mai văzut şi alții,
femeia dinții, pe care-au mai iubit-o şi alții,
piatra dinții, pe care-au mai împietrit-o şi alții...
Şi totuşi asta rămîne cel mai important,
că nu te mai poți întoarce
pentru că te-au întors alții,
mereu alții şi alții şi alții,
Încît „tu" nu 11 mai recunoaşte pe „tu", —
şi trec unul pe lîngă altul, amestecîndu-se cu alți
ARCA
Mă târăsc pe spate sub cer.
Strîng mai bine o stea în brățara ei,
împing mai la dreapta un simun
apoi ies în afară
şi mă şterg pe față, de alizee.
Dar rămîn amețit.
Mă clatin şi mă prăbuşesc
Încet, de parcă
aş fi atîrnat de paraşute.

Ciad ating pământul
mă şi afund în el.
Cînd ating miezul pămîntului
adorm.
Se făcea că se destrămau plantele şi animalele. Peste marea lor de celule pluteau corăbii.
Pe una din ele mi-o m?i aminteam de undeva,
dar nu izbuteam să-mi aduc aminte, de unde anume.
ALEGEREA SFEREI

Aleg o sferă în care mă înscriu, loc al luptelor de seară între tot ce este viu şi tot ce-ar putea să moară.
Braţul şi piciorul, da pot şi fără ele, sternul umărul, aidoma înjosesc fiind, eternul.
Aleg o sferă. Centrul ei îl mut din inimă-n afară încep deci luptele de trei de cinci, şi seria impară
147
cea care neagă, ne-mpărţind în jumătăţi mereu perfecte albul şi negrul, azmuţind, în, oblice-nfruntări, directe.
ClNTEG
Acum vom sta înlăuntrul unui ochi
văzuţi din toate părţile.
Sfera ne va-nconjura glorios
deodată, cu hărţile:
Copaci cu vîrfurile întoarse spre noi,
munţi, oraşe, catedrale...
Ca pe un zid al morţii maşinile
înnegresc, albe spirale.
Te ţin de umăr. Tunclini tîmpla
rece ca-ntotdeauna.
Suntem doi şi singuri
şi-n loc de inimă ne bate luna.
STRIGĂT SCHIMBAT
Glas ruginit de tigru bătrîn. Sunetele n-au copilărie. Pe mine însumi mă îngîn în moarte şi în melodie.
— N-ai lucrat bine! îşi mai aminteşte ceva!
— Trage-i înapoi istoria. Smulge-i-o din tîm Lividă linişte lîngă sprinceana mea:
uit ce sînt şi cine vorbeşte şi ce se-ntîmplă. Dinapoia altor ochi, mă trezesc plîngînd.
147
Colţii mi se înfig în alte esenţe.
Strigăt de moarte. Strigăt de naştere. Rînd pe rînd,
lasă inima pietrelor în zdrenţe.
Mă deschid înapoia altui timpan.
Sunetele n-au copilărie.
Mă nasc şi mă-ngîn simultan
într-un strigăt de naştere, de agonie.
A POSEDA
1
Nu am nimic.
Al meu nu este tot una cu mine. Numai însumi există,
iar eu nu pot să'am decît ceea ce există.
Pînă si despre trup zic că este al meu; pînă şi despre suflet zic că este al meu.
II
îmi plac ceasurile
pentru că ele măsoară ceea ce nu este; sunt nebun după ceasuri pentru că ele sunt nebune. Ele sunt ghilotine ale gîtului nefiinţei,
dacă nefiinţa ar avea un gît de nefiinţă.
îmi plac ceasurile,
sunt) nebun după ceasuri,
pentru că sunt mici şi mari,
groase şi subţiri,
147
cu sunet cristalin
sau cu sunet de tinichea,
în numele a ceva
care nu este.
îmi' plac ceasurile
pentru că
sunt disperate

fără pricină.
III
Nu pot să am nimic.
Tot ceea ce nu este însumi nu există.
Din infinitul de însumi
şi însumi şi însumi
eu sunt unul dintre acei însumi.
Intre primul însumi
şi celălalt
pun un ceas de buzunar
ca o falsă distanță;
între celălalt însumi
şi celălalt însumi
pun un ceas de mînă
ca o stafie.
Pun în genere
ceasuri groase cu clopot,
ceasuri cu cuc, pendule,
clepsidre sau pur şi simplu
cadrane solare,
în speranța absurdă
că soarele ar fi
unul dintre acei însumi,
unul dintre acei însumi.
IV
Nu pot să am nimic.
Tot ceea ce am şi nu este însumi
devine ceas între însumi şi însumi.
148
Nu pot să am decît ceea ce au toți,
acel ceva pe care l-ar avea toți
absolut toți —
...stelele cînd devin însumi,
copacii cînd sunt însumi, pietrele
cînd sunt însumi; restul
e o maşinărie de ceas.
ȚĂRM
Din cînd în cînd marea azvîrle-o meduză la țărm şi ea devine deodată opacă, apoi o suge nisipul şi nu mai rămîne nimic în ora săracă.
Din cînd în cînd valul întinde o spumă
acoperind în zadar nisipul,
apoi dispare ca şi cum niciodată
nu şi-ar fi arătat în lumină chipul.
Numai țărmul stă drept şi niciodată
nu-şi întinde sarea
deasupra apelor schimbătoare
pe care mereu şi le trage în sine, marea.
Mai pică cîte o meduză, mai se întinde
cîte o spumă, galeş...
Țărmul rămîne neschimbat
şi pururi acelaşi.
EXISTENȚĂ, TU
Existență, tu, care-mi dai numai iluzia că mă repet căzînd cu tîmpla peste plite încinse pînă la alb cînd toamna aleargă cu ochii scoşi din orbite.
148
Frig nu-mi e decît Ia cuvinte, trupul l-aş fi vrut un chivot lăsat în păstrare de mai dinainte de alții cu înfățişarea lui cu tot.

El nu e nici măcar aşa,
ci ca un cîine zădărît să latre
îşi zbate şinele în sine,
In lucruri pîn'la jumătate.
Şi în cuvinte pîn'la sfert şi-n necuvinte nici atîta, dar iert, n-am încotro, deci iert viața mea în lucruri, sluta.
Şi dat mă dau şi nimeni nu-i ca să mă ia în gheara lui.

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ DE TOAMNĂ

împing cu mîna la o parte
acest aer străin şi trec,
şi-această inimă străină, din mine,
o las drept plată între monezi şi trec.
Trec adunîndu-mă tot, în ochi,
încît nici-nu mai pot închide pleoapele,
încît totul în jurul meu
nu mai e decît amintire
desenată de copii pe trotuare.
Alerg în sus, ținîndu-mă de balustradă
şi-n locul immii bat
treptele, zidurile, țevile, ferestrele,
becurile.
149
Aud venind din urmă
cutia ascensorului ducind în ea
creioanele, scrisorile,
sculul, sabia, coiful.
Mă opresc în fața unei uşi deschise
care vine plutind ca o aureo ă
de sfînt.
Sărut mîinile iubita noastră! Ce mai faceți? Dar ea rîdea pentru că nu mai era de mult acasă.

INVITAȚIE CĂTRE O NIMFĂ...

Nu locuieşte nimeni pe acest glob,
nici privirea, nici albastrul.
Cindul de-o silabă-i şchiop
potcovit cu alabastru.
De atîta trăită neviață,
sîngele-i la suprafață.
Bărci de hîrtie scrisă curg pe el.
Vino şi tu să bei dacă ți-e sete
de-atîta dat în carusel,
de-atît izbit cu tîmpla de perete.
A mai venit şi un inorog străveziu
foarte speriat, foarte livid.
Locuia într-un viitor arămiu
Cu vedere la vid.
Vino şi tu, vino şi tu !
însă nimfa spuse nu.
149

LABIRINT ÎN FLĂCĂRI

Deci ceea ce nu se-nțelege suie în ceruri, palid fum, dă Lycurg o nouă lege poimîine, mîine, acum, —
Cum că potrivit se-arată la distrugerea de sens litera neînarmată în cuvîntul cel mai dens.
Ba muiere, ba bărbat e, semn şi semne la un loc o, cuvîntule, cetate pururea în fum şi foc.

VEGHE LÎNGĂ METALE

0, noapte lucidă, cobor alergînd In lumea metalelor, brună.
\Ce linişte desăvîrşită, ca oul... Cobor alergînd, în mîini fluturînd flăcări albe.
Prin linişti de fier, de argint, de uraniu cobor alergînd pe treptele brune şi roiuri fugare

de luciuri şi neguri mi-alunecă
150
prin ochi şi prin piept şi prin inimă, aşa cum trec prin văzduhul cu sori brunele păsări spre poluri.
O, noapte lucidă, cobor fluturînd In lumea metalelor, brună.

COLINDĂ DE ȚARĂ

O, lerui Ier, zăpadă, zăpadă,
formă albă a cerului căzîndu-mi pe frunte
din înălțimea nomadă,
din universul munte.
O, lerui Ier, țară,
patrie, pămînt în care dorm
alăturea căciulă cu panaş, tiară
şi osul de strămoş, sceptru de domn.
O, lerui, rîuri înghețate, lacrime lungi de la-nceputul lumii prin care alunecau smălțate zincle dulci ale genunii.
O, lerui, brad frumos, o, lerui, piatră sculptată-n frig de geți şi de căderea capului acelui mai drept şi mîndru între drepți.
O, ninge peste Sarmisegetuza şi lerui Ier şi lerui Ier, însămînțata şi lehuza pare-a pămîntului de cer.
150
Se umflă, o, ou grîu în ea, sub blana albă de zăpadă, o lerui Ier, stăpîna mea, hlamida mea de domn, zăpadă...

TEXT

Poate că ne-am săturat şi noi pînă Ia urmă
să ni se spună lacrima că-i aur,
să ni se spună lina că e turmă
şi boul junghiat că este taur.
Stăm drepți, aşa ne este natul
oprit la alte stele duse sus,
dar vieții noastre cînd i-a fost veleatul,
noi pîine am mîncat, iar nu cuvintul spus.
Aceştia care facem trupul țării
sătui sîntem şi pîn'la gît
de mult ilustre vorbe-alo iritării,
că ne-a fost foame şi ne-a fost urît.
Ci iată laudă plugului prin care
noi înşine pre noi ne-am fost arat,
să dăm dreptății de mâncare
nu în vorbiri, ci viu şi-adevărat.

PANTA RHEI

Oh, privirea are sîmburi ca şi cum ar fi o fructă, calul inimii pe dîmburi : de din iarba ei se-nfruptă.
150
Stau şi nu mă clatin, stau chiar în cercul de cuvinte nenăscute ce erau ca sămînța cea de linte,
Ca porumbul, ori ca griul, ori ca meteorul care taie in pieziş pîrîul cu semințe vechi de soare.
Panta Rhei, se-nfioară tot ce curge, numai tu în mijloc de vieți stai, țară, pururea atunci şi-acu.

CU COLȚUL INIMII

Despre patrie se pot spune
cuvinte scrise cu colțui inimii noastre
suspendate în aer, albe spume
ale mării acesteia, albastre.
O, doar pentru ochiul străin toate acestea ar fi poate dantele la perdeaua de miraj alcalin trasă numai peste stele.
însă pentru cei ce sîntem. aici
în viață, întregi şi în lucrare,
cuvintele au lamă de brici

intrând în miracol, cu tandră mirare.
151

MUTAREA lN LUP

Mă mut în lup
sîîntă maică Putna,
tu, biserică de piatră
care ai crescut din mîinile două
ale lui Ştefan cel Mare
care stătea in genunchi
şi cu ochii la cer.
De durere, de singurătate, de grija pentru țară, de anume, de ciudată boală
de organe ținute în afara trupului
şi numite codru verde,
în care toamna se pierde
şi în care lupii, corbii
cu un nume zic,
zăpezii, ierbii.
Mă mut în lup
sfîntă maică, Putna,
în turla ta zidită de miini
invidiate astăzi de stafii;
vin şi mă atîrn
dar nu bat ding-dang
ci urlu,
pentru că in turla ta nu bat clopob ci bat lupii.
De singurătate, de dare cu țara
iată-mă viind la tine
cu tristețile ciorchine
cu privirile dulbine
cu vorbirile haine
şi cu oasele mulțime
151
ca să mă iubeşti pe mine, pe mine şi doar pe mine care una sunt cu tine.
Loc sfînt, loc străvechi,
piatră căzută din lună
pentru că în loc de inimă
Ştefan cel Mare, Domnul
ținea de ibovnică
un inel
şi un miel
şi un ciobănaş
subțire, gingaş
şi-o turmă de oi
păscută-n zăvoi
şi vreo doi duşmani
mult mai ortomani
la apus de soare
vrînd să mi-1 omoare —
nu pot să-1 omoare.
Sfintă maică, sfîntă de din piatră blîndă şi încondeiată tot cu țara toată în ajun de Paşte pe cînd
murgul paşte a lui Alimoş din Țara de Jos.
Sfintă Maică Putna, nu-mi plac lupii,
nici zăpada cu urme
de labe de animal.
Mă mut în lup
pentru că este vremea
schimbării lupilor

în clopote.
152
înainte de a mă naşte
mi s-a povestit "viața mea de-acum
atît de amănunțit în durerile şi-n revelațiile ei,
atît de amănunțit în corpurile şi-n trunchiurile ei
atît de amănunțit în relieful şi-n schimbările ei
atît de amănunțit în magnetul de zăpadă al ei,
încît pe negîndite am devenit ea,
am devenit totuna cu povestirea vieții mele,
cu dinaintea povestirii vieții mele,
şi din ascultător am devenit ascultat
şi deodată
eu însumi am fost cel care povestea,
fiind încă de pe atunci
de mine însumi strigat,
ca să mă aud cu urechea de acum.
Voi, lupilor, clopote de carne,
eu limba voastră sunt,
coastele mele-s perete de arme
cu țevile-n cer din pămînt.
\o\, lupilor, semn de victorie
plătită cu însumi, plătită cu însuți,
ochi dublu în memorie
amestecînd plînsu-mi cu plînsu-ți.
Voi, lupilor, clopote la Putna de piatră
de veche vechime,
pentru zidirea ne-ngenunehiată
mă mut în voi şi mi-e bine.
Ca să se ştie că nu au murit
bărbații în această țară
şi nici ce e vechi, ce e mit
şi nici ce se va naşte a doua oară.
Sfîntă maică Putna, mă mut în lup
în numele oiMor mă mut în lup, ca să nu mai fie trist ciobanul care-şi ridică aleanul
152
într-o lună cît tot anul lulndu-şi nuntaşi brazi şi păltinaşi preoți munții mari, paseri lăutari
păsărele mii bi stele făclii.
UN PĂMÎNT NUMIT ROMÂNIA
I
Şi-a venit un nor cu coarne
peste sufletul meu, doamne,
să mă-mpungă a venit
numai chiar din infinit.
Şi-a venit un os subțire
dintr-o altă-naltă fire
dat cu fluier supt de sunet
şi cu fulger fără tunet.
A venit la mine nimeni,
săruri şi piperi şi chimeni,
verdele din frunza smulsă
laptele din țîța scursă
şi miau pus la pleoape-un fel
de vedere de cercel
şi în inimă nisip
şi pe chip altfel de chip,
voind nevăzuta hidră

să mi-o-ntoarcă-n sus, clepsidră.
Nemaivrînd în mine sînge,
ochiului i-au dat a plinge
tot cu luna lacrimă
cu stelele patimă.
A venit la mine „DA"
153
care tocmai învia şi-a venit la mine „NU" de însumi vărsat în tu. Au venit să îmi propună ca să fiu la noapte lună şi-ntre coaste să îmi fiu alergare de-argint viu, de aur, de platină de stejar, de paltină, de cuvînt, de necuvînt, neştiind că sunt pămînt.
II
Atîrnat de ploaie ca vîntul de nori
ca negru de aripa neagră.
Bate bătrînul filf, bate,
zboară bătrînul pe sub pămînt
printre viermi şi rădăcinile minunate
fîlf, printre rădăcinile minunate
ale stejarului, ale plopului, ale gutuiul
ale prunului, arinului,
ale nuştiucuiului
şi-ale nuştiucinelui.
III
Duceți trupurile. Un dulce dor mă paşte-n cîmpul de mohor: Neînşăuat,
nepotcovit, neînjugat. Duceți trupurile. Să se lase albul cel mai alb pe oase, 6ă îmi fie duhul ghimp rupind pielea de pe timp.
153
Duceți trupurile. Fie spartă coasta-colivie, inima să iasă-afară la vedere peste țară. Duceți trupurile, Doamne, să ne dezbrăcăm de haine, cum e apa dezbrăcată de izvorul care-o poartă şi se-mbracă-n cel ce-o bea însetat de setea sa de rămîne tot neud de la Nord pînă la Sud.
Trupurile! Nu vederea cea căzută-n ochi ca mierea nici auzul, nici mirosul locuind în trup ca osul.
Duceți trupurile. Vină peste noi din nou lumină.
Duceți trupurile. Bate mulțime-n singurătate.
IV
De două mii, pămîntul, de ani se îngraşă cu trupuri din trupurile noastre născînd mereu copaci.
De două mii de ani acest pămînt din trupurile noastre face parte.
Noaptea, în lanul cel de gnu
cînd fluier herghelia din prundişurî
153
suntem de față eu şi tu
şi tu si tu,
viii şi morții laolaltă.
Un nod e-n viață. Restul frînghiei spînzură în jos. O mie de strămoşi atîrnă-aici de fiecare suflet.
Străbunii dorm, apele curg, luna răsare şi apune.
Pămînt de carne eşti,
pămînt de carne...
Pentru un om, o, cîtă lume!
Pămînt atîrnînd înapoi cu morții tăi, tu care-mi începi direct din spinare, pămînt de carne, de mii de ori sărată sub şei de sare.
Pămînt de carne, bun de mîncare,
pămînt de oase strătuminînd
o, ce miros violent,
ce sfîntă duhoare
de diamant au pietrele tale,
pămîntule de pămînt!
Am să te-ngraş la rîndul meu cu mine,
lăsindu-ți doar scheletul alb să-ți fie verighctă-n jurul rîurilor, pămînt de carne, pămîntule de pămînt.